

PERUSARVOT PUNTARISSA
NUORISOBAROMETRI 2007

SAMI MYLLYNIEMI

OPETUSMINISTERIÖ
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO
NUORISOASIAIN NEUVOTTELUKUNTA

ESIPUHE

Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta on julkaissut suomalaisten nuorten arvoja ja asenteita selvittävää Nuorisobarometriä vuodesta 1994 lähtien. Nuorisobarometri on vuodesta 2004 asti tehty yhteistyössä Nuorisotutkimusverkoston kanssa. Julkaisu on vakiintunut vuosittaiseksi. Tämänvuotinen Nuorisobarometri on kuitenkin järjestyksessään jo 17:s, koska barometri ilmestyi aluksi kaksi kertaa vuodessa. Tietoa nuorista, heidän asemastaan, arvoistaan ja asenteistaan kerätään paljon, jopa niin paljon, etteivät tämän tiedon parissa työskentelevät aina ole perillä siitä, mitä muut tekevät. Tässä moninaisuudessa Nuorisobarometri edustaa jatkuvuutta, ja se on vakiinnuttanut asemansa nuorten arvoista kiinnostuneiden tietolähteenä.

Nuorisobarometrin vuodesta toiseen samanlaisina toistuvat kysymykset sekä yli kymmenen vuoden mittainen aikajänne mahdollistavat muutosten seuraamisen ja todellisten ajassa tapahtuneiden trendien havaitsemisen. Tänä vuonna painopisteenä on mahdollisimman monipuolinen ja pitkä ajallinen vertailu. Tuloksissa näkyy paljon jatkuvuutta ja pysyvyyttä, mutta myös yllätyksiä ja draamaattisiakin muutoksia, varsinkin työhön, työttömyyteen ja koulutukseen liittyvissä asenteissa.

Vuoden 2007 Nuorisobarometrin kantavina teemoina ovat nuorten hyvinvointi ja suhde yhteiskuntaan. Pysyvien perusteemojen, työn ja koulutuksen, lisäksi aiheina ovat yhteiskunta, asuminen, tulevaisuus ja sosiaalinen elämä sekä tyytyväisyys elämään ja sen eri osa-alueisiin – siis varsin laaja paletti. Ajallisen vertailun mahdollistavien vanhojen kysymysten lisäksi mukana on myös ajankohtaisia aiheita, joita selvitetään nyt ensimmäistä kertaa. Tärkeitä uusia alueita ovat nuorten käsitykset äänioikeusistä, kaikille maksettavasta perustulosta sekä koulutuspoliittisista kysymyksistä kuten oppivelvollisuudesta ja nuorisokoulusta.

Nuorisobarometreja tehdään jatkossakin vuosittain. Näin voidaan sekä jatkaa nuorten arvo- ja asenneilmaston seurantaa että nostaa esiin ajankohtaisia tai muuten tärkeitä teemoja. Seurattu aikaväli luonnollisesti pidentyy vuosi vuodelta, ja tässä mielessä Nuorisobarometrin kaltainen julkaisusarja paranee vanhetessaan.

Helsingissä 16.10.2007

Tuomas Kurttila
Pääsihteeri
Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta

Tommi Hoikkala
Tutkimusjohtaja
Nuorisotutkimusverkosto

Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 37
Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 79
© Opetusministeriö, Nuorisotutkimusseura ja tekijät

Kansi: Eeva Haartio
Ulkoasun suunnittelu: Vesa Pesonen
Taitto: Eeva Haartio

ISBN: 978-952-485-437-5 (nid.)
ISBN: 978-952-485-438-2 (pdf)
ISSN: 1458-8110

Yliopistopaino, Helsinki 2007

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	6	TULEVAISUUS	89
KYSELYN TOTEUTUS JA SEN TAUSTAMUUTTUJAT	12	Oma tulevaisuus	90
Kohderyhmä, otos ja menetelmät	12	Oman ikäluokan tulevaisuudennäkymiä	91
Yleistä taustamuuttujista ja käsitteistä	12	Suomalaisen yhteiskunnan kehityssuuntia	94
Koulutus	17	SOSIAALISET SUHTEET	96
Työ	19	Ystävien määrä	96
TYÖELÄMÄÄN LIITTYVIÄ ASEENTEITA	30	Ystävien tapaaminen	97
Nuoret muuttuvilla työmarkkinoilla	32	Muu yhteydenpito	98
Asenteita työttömyyttä kohtaan	41	TYTYTYVÄISYYS	100
KOULUTUS	56	Terveystila	100
Koulutuksen tasa-arvoisuus	58	Ihmissuhteet	102
Oppivelvollisuusikä	58	Vapaa-aika	103
Nuorisokoulu	62	Taloudellinen tilanne	104
Maksuton yliopisto-opetus	63	Elämä kaiken kaikkiaan	106
Tieto koulutusvaihtoehtoista	63	Eri elämäalueisiin tyytyväisyyden välisiä yhteyksiä	110
YHTEISKUNTA	63	VIITTEET	112
Näkemyksiä yhteiskunnasta ja sen kehityksestä	63	LÄHTEET	116
Äänestysikäraja	82	HAASTATTELULOMAKE	118
ASUMINEN	85	SAMMANDRAG	124
Asuinpaikan valintaan vaikuttavat asiat	82	ABSTRACT	128
Missä kunnassa tai kaupungissa nuoret asuisivat mieluiten	85		

JOHDANTO

Vuoden 2007 Nuorisobarometrin kantavina teemoina voi pitää nuorten hyvinvointia ja suhdetta yhteiskuntaan. Vuonna 2006 pääteemana oli uskonto, vuonna 2005 erilaisuus ja 2004 yrittäjyys. Aiempiin nuorisobarometreihin verrattuna pääteemojen hakeminen on tänä vuonna vaikeampaa aihealueiden ollessa niinkin laajoja kuin työ, koulutus, yhteiskunta, asuminen, tulevaisuus, sosiaalinen elämä ja tyytyväisyys elämään. Yhteisöllistä puolta nuoren elämästä käsitellään siis varsin kattavasti.

Aiempien vuosien tapaan Nuorisobarometri perustuu puhelinhaastatteluihin, joiden vastaukset voidaan yleistää koskemaan kaikkia suomalaisia 15–29-vuotiaita. Huhtikuussa 2007 TNS-Gallup haastatteli Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan Nuoran toimeksiannosta 1903 nuorta, joista 103 oli ruotsinkielisiä. Saatuja tuloksia verrataan lähinnä aiempiin nuorisobarometrituloksiin, mutta myös muutamien muiden tutkimusten tuloksiin ja aineistoihin, kuten Helsingin Sanomien koulutusgallupiin ja nuorten työttömyysasenteita selvittäneeseen YUSE-aineistoon. Vaikka kuvioita ja taulukoita tuki aukaistaan lukijalle kertomalla havainnoista ja niiden taustoista, ei linjaan kuitenkaan kuulu asioiden tyhjäksi selittäminen eikä kytkeminen

liiaksi teoreettisiin keskusteluihin. Barometrit ovat otteeltaan ennen kaikkea kuvailevia, eivät selittäviä. Kyselyiden tulokset eivät yksin voikaan vastata siihen, miksi nuoret kokevat asiat siten kuin vastauksissaan ilmaisevat, eikä tutkija saa laittaa omia ajatuksiaan tutkimuskohteen suuhun. Tässä mielessä tulokset puhuvat puolestaan.

Rakenteeltaan tämän vuoden barometri poikkeaa välittömistä edeltäjistään siinä, että toisin kuin vuosina 2004, 2005 ja 2006, julkaisu ei jakaudu erilliseen tilastokatsaukseen ja erityisteemoista kirjoitettuihin artikkeleihin. Näin palataan vuosien 1994–2002 käytäntöön ja kevyempään yhden kirjoittajan rakenteeseen. Tulevaisuudessa Nuorisobarometrin on suunniteltu olevan vuorovuosin tämänvuotisen kaltainen tilastokatsaus ja laajempi teemabarometri aihepiiriä syventävine asiantuntija-artikkeleineen.

Vaikka Nuorisobarometri ei tällä kertaa jakaudu kahteen erilliseen osioon, on siinä sisäänrakennettuna eräänlainen kaksijakoisuus pysyviin teemoihin ja uusiin ajankohtaisiin aiheisiin. Vuodesta toiseen samanlaisena toistuvat kysymykset mahdollistavat muutosten näkemisen. Tämän vuoden barometrin keskeisenä tavoitteena on mahdollisimman monipuolinen ja pitkä ajallinen vertailu. Osassa kysymyksiä onkin palattu vanhoihin, pitkään pois käytöstä olleisiin kysymysmuotoiluihin. Näin on saatu seuranta-aineistoa aivan Nuorisobarometrin alkuajoista, vuodesta 1994 saakka. Tämä yli kymmenen vuoden mittainen aikajänne on jo sen verran pitkä, että se mahdollistaa todellisten ajassa tapahtuneiden trendien havaitsemisen. Aikaväli luonnollisesti pidentyy vuosi vuodelta, ja tässä mielessä Nuorisobarometrin kaltainen julkaisusarja todella paranee vanhetessaan.

Nuorten asenteet työelämää kohtaan on ollut Nuorisobarometrien kenties keskeisin aihepiiri alusta alkaen. Toinen aihetta käsittelevä tutkimussarja, Työterveyslaitoksen Nuoret ja työ

-barometri, täydentää tältä osin Nuorisobarometriä selvittämällä nuorten työoloja, terveyttä, elintapoja ja työ- ja toimintakykyä. Myös työministeriön valtakunnallinen työolobarometri kerää vuosittain tietoa palkansaajien käsityksistä työelämän laadusta ja muuttumisesta sekä heidän lähitulevaisuutta koskevista odotuksistaan¹. Nuorisobarometrin omimpia aihepiirejä ovat näistä poiketen nimenomaan nuorten arvot ja asenteet. Juuri työasenteita koskevissa kysymyksissä Nuorisobarometrin ajallinen vertailu yltääkin pisimmälle, aina ensimmäiseen barometriin ja vuoteen 1994 saakka.

Nuorten käsitys työn tärkeydestä ei ole osoittanut heikkenemistä Nuorisobarometrin seurannan aikana, ennemminkin kehityksen suunta on päinvastainen. Jo aiemmissa barometreissa on havaittu useamman kuin yhdeksän nuoren kymmenestä pitävän työtä tärkeänä osana elämänsisältöä. Yli 80 prosenttia nuorista ottaisi mieluummin tilapäistäkin työtä kuin eläisi työttömyyskorvauksella, vaikka käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri. Samalla käsitys työelämän vaativuudesta on kasvanut. Nyt jo useampi kuin kolme nuorta neljästä uskoo työelämän vaativan niin paljon, että monet ihmiset palavat ennakkoarvokseen loppuun.

Myös työhön liittyvässä julkisessa kirjoittelussa näkyy samaan aikaan kaksi rinnakkaista keskustelua. Yhtäältä on korostettu työn arvostuksen säilymistä vahvana ja toisaalta työelämän vaativuuden lisääntymistä. Nuorisobarometrien tulokset vahvistavat nuorten osalta molemmat käsitykset oikeiksi. Onkin kiinnostavaa pohtia, kuinka entistä epävarmemmille työmarkkinoille astuvat nuoret ratkaisevat tämän vaikean kulloisen yhtälön työn samanaikaisesta tärkeydestä ja kuluttavuudesta – ja myös työn puutteesta. Kuinka silpputyöttömät ja pätkätyöläiset rakentavat elämänsä merkitykset tämän dilemman keskellä? Nuorisobarometrin tehtävä ei niinkään ole vastata näihin kysymyksiin, vaan tarjota aineistoa ajan virtauksista kiinnostuneille. Nuor-

ten työhön liittyvien asenteiden seuranta voi antaa eväitä keskusteluun siitä, onko Suomessa nousemassa uudenlainen eetos suhteessa työhön ja työttömyyteen.

Nuorisobarometrin 13 vuoden mittaisessa seurannassa näkyy selvää muutosta nuorten asenteissa sosiaaliturvaa ja työttömyyttä kohtaan. Työttömänä oloa ei entiseen tapaan pidetä pahana asiana, kunhan toimeentulo on turvattu. Yhä harvempi pitää sosiaaliturvaa passivoivana tai kannattaa ajatusta työttömyysturvan vastikkeeksi tehtävästä yhteiskuntaa hyödyttävästä työstä.

Nuorten käsitykset keinoista taistella työttömyyttä vastaan ovat myös muutoksessa. Työn jakaminen useammalle työaikaa lyhentämällä saa yhä vähemmän kannatusta, samoin työllistämiskynnyksen alentaminen laskemalla töihin tulevan nuoren palkkaa. Pessimismiäkin on ilmassa: noin puolet nuorista uskoo pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrän kasvuun. Pyydettyäessä katsomaan ajallisesti taaksepäin, jopa kaksi nuorta kolmesta uskoo eriarvoisuuden eri väestöryhmien välillä kasvaneen.

Muutokset monissa nuorten koulutukseen liittyvissä asenteissa ovat selviä ja yhdenmukaisia, ehkä dramaattisikiäkin. Nuorten luottamus koulutuksen hyötyyn työnsaannin kannalta on laskussa, ja usko jatkuvan kouluttautumisen merkitykseen työelämässä pysymiselle on vähentynyt. Yhä harvempi nuori pitää puutteellista koulutusta työllistymisen esteenä, sen sijaan näkemys ylikoulutuksesta uhkana työllistymiselle on vahvassa kasvussa. Niin monet trendit osoittavat samaan suuntaan, että nuorten käsitys koulutuksen ja työn välisen yhteyden löytymisestä näyttää kiistattomalta. Ajallisesti käänne sijoittuu vuosituuhannen vaihteen paikoille.

Päinvastoin kuin nuorten koulutuksen työllistävyyden kohdalla on nuorten usko koulutuksen antamiin valmiuksiin toimia yhteiskunnan jäsenenä paranemassa. Jo lähes yhdeksän nuorta kymmenestä pitää koulutuksen antamia valmiuk-

sia tässä suhteessa hyvinä. Kehityssuunnissa ei ole ristiriitaa, sillä vaikka työ on nuorille tärkeää, on sen rinnalla yhä enemmän muita mahdollisuuksia toimia niin yksilönä kuin yhteiskunnan jäsenenä. Tärkeäksi koettuja asioita voi edistää monin eri tavoin, eikä identiteettikään välttämättä ole entiseen tapaan sidoksissa palkkatyöhön. Hallitsevana tendenssinä nuoren suhtautumisessa työhön on ollut arvojen erilaistuminen, ei niinkään arvojen kumous. (Ks. Sell 2007.)

Syksyllä 2007 keskusteltiin huolestuneina World Values -seurantatutkimuksen tuloksista, joiden mukaan nuorten suomalaisten minäkeskeiset arvot ovat kasvussa lähimmäisistä ja ympäristöstä huolehtimisen kustannuksella. Tätä ei käy kiistäminen, mutta yksilöllistymiskeskustelun keskellä on hyvä panna merkille myös esimerkiksi vahva trendi nuorten lisääntyvistä luottamuksesta poliittisiin instituutioihin. Enemmistö luottaa siihen, että hallitus tekee oikeita päätöksiä, ja edellisessä Nuorisobarometrissa havaittiin luottamuksen kasvaneen myös suhteessa eduskuntaan, kunnanvaltuustoihin ja poliittisiin puolueisiin (Myllyniemi 2006, 50). Samoin usko suomalaisen demokratian toimivuuteen on kasvanut. Nyt useampi kuin kolme vastaajaa neljästä nuoresta on sitä mieltä, että demokratia takaa kansalaisille riittävät mahdollisuudet vaikuttamiseen. Se, ettei vahvistuva luottamus demokratian toimivuuteen näy kasvavana äänestysaktiivisuutena, saattaa herättää ajatuksen, että politiikka on nuorille ”tuolla ulkona” – sinänsä tärkeää, muttei heille kuuluvaa. Tulkinta ei ole näin yksinkertainen, sillä yhä suurempi osuus nuorista haluaa tulevaisuudessa olla itse mukana politiikassa. Tämä liittyy toki myös suurempaan kysymykseen nuorten politiikkasuhteen yksilöllistymisestä ja perinteisten osallistumistapojen rinnalle nouseista muista vaikuttamisen keinoista. Tuloksista ei voi kuitenkaan tehdä päätelmiä minäkeskeisen itseen käpertymisen lisääntymisestä.

Enemmistö (51 %) nuorista on täysin samaa

mieltä siitä, että menestyminen elämässä on itsestä kiinni. Osuus on kuitenkin pienentynyt kymmenellä prosenttiyksiköllä vuodesta 1996. Tämä trendi on yhdenmukainen sen edellisessä Nuorisobarometrissa tehdyn havainnon kanssa, että nuoret näkevät entistä harvemmin syrjäytymisen johtuvan omista asenteista (ks. Myllyniemi 2006, 34). Edelleen, kun tämä vuoden barometrissa selvitettiin nuorten käsityksiä yhteiskunnan kehityssuunnista, havaittiin yhä useamman nuoren, nyt jo 71 prosentin, uskovan yhteisöllisyyden merkityksen korostumiseen tulevaisuudessa. Havaittujen trendien valossa voisi sanoa, että kehitys kohti yhä yksilöllisempiä ja minäkeskeisempiä arvoja ei suinkaan näytä yksioikoiselta. Ainakaan sen ei tarvitse olla ristiriidassa yhteisöllisyyden kanssa, pikemminkin niin, että yhteisöllisyys itsessään on muutoksessa.

Ajallisen vertailun mahdollistavien vanhojen kysymysten lisäksi tämänvuotisessa Nuorisobarometrissa on mukana myös ajankohtaisia aiheita, joita selvitetään nyt ensimmäistä kertaa. Keskeisiä uusia alueita ovat nuorten käsitykset äänioikeusistä, kaikille maksettavasta perustulosta sekä koulutuspoliittisista kysymyksistä, kuten oppivelvollisuudesta ja nuorisokoulusta.

Nuorisolta itseltään suunnitellut äänioikeusikärajan laskemisesta 16 vuoteen eivät juuri saa tukea: ylivoimainen enemmistö nuorista vastustaa sitä kaikkien vaalien kohdalla. Noin joka kolmas nuori kannattaa äänioikeuden antamista 16-vuotiaille kunnallisvaaleissa – eduskunta-, presidentin- ja eurovaalien kohdalla kannatus on vielä selvästi pienempää. Merkille pantavaa on etenkin se, että enemmistö myös alle 18-vuotiaista vastustaa ikärajan laskemista.

Nuoret eivät myöskään kannata oppivelvollisuusiän laajentamista. Vain yksi vastaaja kymmenestä haluaisi lapset kouluun jo 6-vuotiaina. Joka neljäs kannattaa oppivelvollisuusiän nostamista 18 vuoteen. Kysymys nuorisokoulusta, lukion ja ammatillisen koulutuksen yhdistämisestä, liittyy

oppivelvollisuusiän nostamiseen sikäli, että molemmissa on kyse keskiasteen koulutuksen uudistamisesta. Myöskään nuorisokoulu ei saa tukea nuorilta itseltään vain noin joka viidennen kannattaessa sitä.

Ajatus kaikille maksettavasta vastikkeettomasta perustulosta on saanut runsaasti huomiota, osin mielenosoitusten ja aktivistien rummutuksen ansiosta, mutta myös kevään 2007 eduskunta-vaalien aikaan käytyjen näkyvien keskustelujen takia. Nuorista – joihin perustulon vaatimus usein liitetään – noin puolet kannattaa perustulon käyttöön ottamista. Käsitykset siitä, kannustaako kaikille maksettava perustulo työntekoon, jakautuvat suunnilleen samoin: puolet on samaa mieltä, toinen puoli eri mieltä. Asenne perustuloon on sitä kielteisempi, mitä vanhemmasta ja koulutetummasta vastaajasta on kyse.

Ajankohtaisena voi myös pitää ensimmäistä kertaa mukana ollutta kysymystä siitä, kevatko nuoret voivansa vaikuttaa kuntansa tai kaupunkinsa nuorten asioihin. Nuorten vaikutusmahdollisuudet on aiheena aina ajankohtainen, mutta sen seurannan tärkeyttä juuri nyt lisää vuonna 2006 voiman astuneen uuden nuorisolain niin kutsuttu kuulemispykälä, jossa kuntia veloitetaan kuulemaan nuoria heitä koskevista asioista. Laissa todetaan myös, että ”nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn”. Tällä hetkellä noin kaksi kolmesta 15–29-vuotiaasta arvioi nuorilla olevan vaikutusmahdollisuuksia kuntansa tai kaupunkinsa nuorten asioihin. Tätä voi pitää huojentavan korkeana osuutena, mutta samalla myös haasteena päättäjille. Kysymys vaikutusmahdollisuuksien kokemisesta on tarkoitus toistaa tulevissa nuorisobarometreissa yhtenä keinona seurata kuulemispykälän toteutumista.

Muutosten korostaminen voi joskus aiheuttaa viedä huomiota niiltä asioilta, jotka ovat pysyneet ennallaan. Kiinnostavien trendien ei pitäisi

hämärtää sitä, että yleisesti ottaen tulokset ovat hyvin samansuuntaisia kuin aiempien vuosien barometreissa. Huomio kiinnittyy myös helposti niihin asioihin, jotka ovat tavalla tai toisella huonolla tolalla. Siksi on hyvä kaiken nuorten syrjäytymis-, pahoinvointi- ja polarisaatiokeskustelun rinnalla painottaa myös sitä, että kaiken kaikkiaan suurin osa nuorista sanoo olevansa hyvin tyytyväisiä elämäänsä ja sen eri osa-alueisiin.

Valtaosa nuorista suhtautuu valoisasti niin omaan kuin oman ikäluokkansa tulevaisuuteen. Enemmistö arvelee saavuttavansa työurallaan paremman aseman kuin vanhempansa. Yli 80 prosenttia uskoo oman ikäluokkansa poliittisen aseman kehittyvän vähintään yhtä hyväksi kuin vanhemmilla ikäluokilla, taloudellisen aseman osalta näin uskoo lähes 90 prosenttia nuorista. Myönteisenä voi pitää myös sitä, että keskimäärin nuorilla on entistä enemmän ystäviä, joihin he ovat entistä useammin yhteydessä. Sitä tutkimus ei kerro, onko näistä, osittain virtuaalistasoisista, ystävyyssuhteista paikkaamaan heikentyneitä perinteisiä sosiaalisia verkostoja.

Nuorten hyvinvointia selvitettiin pyytämällä vastaajia antamaan kouluarvosana nelosesta kymmppiin tyytyväisyydelleen elämäänsä ja sen eri osa-alueisiin. Kaikkien 15–29-vuotiaiden elämälleen antama kouluarvosanaa 8,5 voi pitää varsin korkeana; enemmistö antaa elämälleen peräti kiitettävän arvosanan. Näin mitattuna nuorten tyytyväisyydessä tai onnellisuudessa ei ole tapahtunut ainakaan laskua, pikemminkin päinvastoin. Myöskään pelättyä polarisaation lisääntymistä ei tällä mittarilla näy.

Polarisaatio on käsite, johon vedotaan lukemattomissa yhteyksissä haluttaessa tulkita yhteiskunnan kehityksen suuntaa. Sisällöllisesti polarisaatiolla voidaan tarkoittaa monia asioita, mutta yhteistä on käsitys kehityksen kaksinaapaistumisesta, ääripäiden korostumisesta. Hyvin- ja pahoinvoinnin kasautuminen on polarisaatiokeskustelun kovaa ydintä, mutta il-

miön empiirinen tutkiminen on varsin haastava tehtävä. On vielä suhteellisen helppoa tarkastella tulonjaon tasaisuutta, sosiaalisia terveyseroja, raittiiden ja päihdeongelmaisten määriä, mutta vaikeampaa onkin selvittää hyvinvoinnin eri ulottuvuuksien yhteyksiä, sitä, kasautuvatko erilaiset ongelmat samoille ihmisille.

Barometriaineistossa elämän eri osa-alueiden tyytyväisyyksien yhteydet ovat vahvoja, samoin nuorten hyvinvoinnin yhteydet sosiaalisiin taustatekijöihin. Nuoret, jotka ovat keskimääräistä tyytyväisempiä johonkin elämänsä osa-alueeseen, ovat todennäköisesti suhteellisen tyytyväisiä muihinkin osa-alueisiin sekä myös elämäänsä kokonaisuudessaan. Vastaavasti tyytymättömyys jonkin elämänalueen suhteen ennustaa yleisempää tyytymättömyyttä. Näin mitattuna hyvinvointi ja pahoinvointi tosiaan kasautuvat. Kaikkein vahvimmat yhteydet elämään tyytyväisyyden kanssa on tyytyväisyydellä terveydentilaan ja ihmissuhteisiin. Taustamuuttujien mukaisessa tarkastelussa tyytyväisimpiä elämäänsä yleisesti ottaen näyttäisivät olevan hyvin koulutetut nuoret. Myös avio- tai avoliitossa olevat antavat elämälleen keskimääräistä parempia arvosanoja, varsinkin jos heillä on lapsia.

Tässä sekä monissa muissa kohdin Nuorisobarometria havaitut suuret erot muistuttavat siitä, että varsin erilaisten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien ”nuorten” niputtaminen yhteen on melkoinen yksinkertaistus. Nuorten käsittelemisen yhtenäisenä joukkona voi kyseenalaistaa, mutta kuitenkin myös tässä julkaisussa toimitaan juuri niin: kysehän on Nuorisobarometrissa. Oikeampaa olisi kai sanoa, ettei nuoria ole syytä pitää yhtenä homogeenisena ryhmänä – sen enempää kuin aikuisiakaan.

Nuorisobarometri 2007 löytyy pdf-muotoisena Nuorisosiain neuvottelukunnan internetsivuilla osoitteesta http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisosiain_neuvottelukunta.

Barometrin aineisto on myös maksutta tilattavissa tutkimuskäyttöön osoitteesta <http://www.fsd.uta.fi/>.

KYSELYN TOTEUTUS JA SEN TAUSTAMUUTTUJAT

Kohderyhmä, otos ja menetelmät

Nuorisobarometrin perusjoukkona ovat 15–29-vuotiaat suomen- ja ruotsinkieliset nuoret koko maassa. Iän, sukupuolen, äidinkielen ja asuinpaikan mukaan kiintiöity otos muodostettiin väestörekisteritiedoista satunnaisotannalla. Tiedonkeruu tapahtui puhelinhaastatteluin, ja otokseen kuuluneille etsittiin sekä mahdolliset lanka- että matkapuhelinnumerot. Huhtikuussa 2007 tutkimusta varten haastateltiin 1903 nuorta, joista 103 oli oli ruotsinkielisiä³.

Nuorisobarometri 2007 esittää keskeisimmät tulokset tiivistetysti, lähinnä tarkastelemalla vastausten jakaumia. Useita muuttujia sisältävissä tilastokuvioissa tulokset on esitetty keskiarvojen mukaisessa suuruusjärjestyksessä, ellei toisin mainita. ”En osaa sanoa” -vastausten osuudet ovat yleensä mukana kuvioissa, mutta niillä ei ole vaikutusta keskiarvoihin eikä siten muuttujien esittämisjärjestykseen. Jos aiempina vuosina kerätystä vertailuaineistossa ei ole ollut tietoa ”en osaa sanoa” -vastausten osuuksista, ei niitä vertailukelpoisuuden vuoksi ole esitetty tänään vuoden tuloksissa.

Nuorisobarometri 2007 painottuu aiempaa enemmän graafiin esityksiin. Barometrin päätehtävä on jo nimen mukaisesti havainnoi-

da muutoksia ilmapiirissä, ja kuvioden avulla trendien havaitseminen on pyritty tekemään mahdollisimman helpoksi. Ellei toisin mainita, vertailuaineistona ovat aiempien vuosien Nuorisobarometrit.

Yksinkertaisten jakaumien lisäksi nuorten vastauksia tarkastellaan usein erilaisten sosiaalisten taustamuuttujien mukaan. Näin tehdään esimerkiksi sen näkemiseksi, onko jokin tietty asenne tyypillisempi nuorille naisille vai miehille. Nuorisobarometrissa tilastollisia testejä ei raportoida tieteellisten julkaisujen tapaan, mutta usein mainitaan kuitenkin, ovatko havaitut erot vastaajaryhmien välillä tilastollisesti merkitseviä.⁴ Merkitsevyys tarkoittaa todennäköisyyttä sille, että ryhmien väliset erot johtuisivat sattumasta. On tärkeää erottaa käsitteet merkitsevä ja merkittävä toisistaan. Näin suuressa aineistossa pienetkin erot voivat olla tilastollisesti merkitseviä, mutta se ei välttämättä tarkoita sitä, että ne olisivat tutkittavan asian kannalta merkittäviä. Ryhmien välisiä eroja pidetään tilastollisesti merkitseväinä, jos todennäköisyys niiden saamiseksi sattumalta on pienempi kuin yksi sadasta.⁵ Toinen käytetty tilastollinen menetelmä on vakioiminen. Sillä tarkoitetaan muiden taustamuuttujien vaikutuksen kontrolloimista. Tällä selvitetään, mitä muuttujien väliselle yhteydelle tapahtuu, kun muiden muuttujien osuus on poistettu.

Sosiaalisten taustamuuttujien mukaisten erojen sijaan tämän vuoden Nuorisobarometri painottaa kuitenkin ennen kaikkea ajassa näkyvien trendien esiin tuomista. Rajallisen sivumäärän vuoksi on muiden taustamuuttujien mukaisia kuvioita vastaavasti hieman aiempaa vähemmän. Voisi sanoa, että aika on tämän Nuorisobarometrin keskeisin taustamuuttuja.

Yleistä taustamuuttujista ja käsitteistä

Nuorisobarometrissa käytetyt taustamuuttujat on ikää, sukupuolta, äidinkieltä ja kotikuntaa

lukuun ottamatta saatu kysymällä niitä vastaajilta itseltään. Tietoja ei siis ole otettu rekistereistä, vaan käytetyt luokittelut kertovat siitä, kuinka tutkimukseen osallistuneet nuoret itse asian käsittivät. Tulokset esimerkiksi työsuhteen luonteen kohdalla saattavat poiketa toisistaan riippuen siitä, noudatetaanko koko- ja osa-aikatyön rajana tuntimäärää (kuusi tuntia päivässä tai 30 tuntia viikossa) vai vastaajan subjektiivista arviota. Sama liittyy muihin taustamuuttujiin, kuten ammatilliseen koulutukseen, sosioekonomiseen asemaan tai pääasialliseen toimintaan. Esimerkiksi nuori, joka sekä käy palkkatyössä että opiskelee, saattaa nimitä pääasialliseksi toiminnakseen kumman hyvänsä. Tätä ei tarvitse pitää virhelähteenä, mutta on muistettava, että taustamuuttujana on nuoren oma kokemus tilanteestaan.

Nuori

Nuorisobarometrissa nuorella tarkoitetaan 15–29-vuotiaita suomalaisia.

Ikäluokka

Vastaajat on jaettu kolmeen ikäluokkaan: 15–19-vuotiaisiin, 20–24-vuotiaisiin ja 25–29-vuotiaisiin. Samaa ikäjaottelua on käytetty nuorisobarometreissa alusta, eli vuodesta 1994 saakka. Tästä ikäluokituksesta poiketaan, jos siihen on erityistä tarvetta, kuten esimerkiksi kysymyksessä äänioikeusikärajasta, jossa 18 vuoden rajapyykki on erityisen kiinnostava.

Kuntatyyppi

Nuorisobarometrissa käytetään Tilastokeskuksen luomaa kunnan asutusrakennetta kuvaavaa kuntaryhmäluokitusta, jonka avulla vastaajat on kotikunnan perusteella jaettu neljään luokkaan: pääkaupunkiseudulla, kaupunkimaisissa kunnissa, taajaan asutuissa kunnissa ja maaseutumaisissa kunnissa asuviin.⁶

Kuten taulukosta 1 näkyy, maaseutumaisissa kunnissa asuvien nuorten osuus vähenee iän myötä. Vastaavasti kaupunkimaisissa kunnissa, varsinkin pääkaupunkiseudulla asuvien osuus kasvaa selvästi. Tämä selittyy muutoilla työn, opintojen tai perheen perustamisen takia. Suurin osa kaikista suomalaisten muutoista on kuntien sisäisiä, mutta nuorista yli puolet vaihtaa samalla myös paikkakuntaa. 20–24-vuotiaat ovat suurin kuntien välillä muuttajien ryhmä, ja noin 30 prosenttia nuorista muuttaa samalla yhteen toisen henkilön kanssa. (Ilmonen & Hirvonen & Manninen 2005, 6.)

Suuralue

Tilastollisen kuntaryhmitäytksen lisäksi Nuorisobarometrissa käytetään alueluokitusta niin kutsuttua suuraluetta. Se perustuu EU:n tilastoviraston Eurostatin kolmitasoiseen NUTS-luokitukseen⁷, jossa suuralueet vastaavat NUTS 2 -tasoa. Nuorisobarometrissa on käytössä uusi, vuonna 2003 käyttöön otettu suuraluejako, tosin sillä erotuksella, että Uusimaa on erotettu muusta Etelä-Suomesta omaksi alueekseen.

Taulukko 1. Vastaajien kotikuntatyytit ikäryhmittäin. (%)

Ikä, vuotta	Pääkaupunkiseutu	Kaupunkimainen kunta	Taajaan asuttu kunta	Maaseutumainen kunta	Yhteensä
15–19	13	45	23	19	100
20–24	21	52	12	16	100
25–29	26	48	14	13	100
Kaikki	20	48	16	16	100

Taulukko 2. Vastaajien perhemuodot. (%)

	Asuu vanhempien tai muiden huoltajien luona		Asuu yksin (myös soluasunto)		Avio- tai avoliitossa, ei lapsia		Avio- tai avoliitossa, lapsia		Muu perhemuoto		Yhteensä	
Ikä, vuotta	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies
15–19	83	94	9	4	4	2	0	0	4	1	100	100
20–24	11	24	36	37	37	29	9	5	7	5	100	100
25–29	2	3	27	35	38	35	28	25	6	3	100	100
Kaikki	32	46	24	23	26	20	12	9	6	3	100	100

Taulukko 3. Vastaajien pääasiallinen toiminta. (%)

	Palkkatyössä		Yrittäjä		Työtön		Koululainen tai opiskelija		Muu		Yhteensä	
Ikä, vuotta	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies
15–19	6	5	0	0	1	2	91	90	2	2	100	100
20–24	34	43	1	3	3	5	55	45	7	4	100	100
25–29	59	63	2	7	4	4	21	25	14	1	100	100
Kaikki	32	34	1	3	3	3	57	58	8	3	100	100

Perhemuoto

Nuorten naisten ja miesten perhemuodoissa on selviä eroja (ks. taulukko 2). Tämä selittyy sillä, että naiset muuttavat miehiä varhemmin pois kotoa, menevät nuorempina avio- tai avoliittoon ja saavat myös lapsia nuorempina kuin miehet. Erot lasten saamisessa ovat vielä suuremmat kuin taulukosta 2 voisi päätellä, sillä kaikki aineiston 19 yksinhuoltajaa, jotka on sijoitettu luokkaan ”muu perhemuoto”, ovat naisia. Luokka ”muu asumismuoto” muodostuu yksinhuoltajien lisäksi lähinnä ”kimppekämpässä” ystävien tai sisarusten kanssa asuvista. Naisista valtaosa muuttaa pois lapsuudenkodistaan 18–20-vuotiaana, miesten poismuutto jakautuu pidem-

mälle aikavälille. Osaksi tätä selittää miesten asevelvollisuus.

Pääasiallinen toiminta

Nuorten pääasiallista toimintaa selvitettiin pyytämällä haastateltuja valitsemaan sopivin valmiista vaihtoehdoista. Vastaaminen ei aina ole yksiselitteistä, sillä esimerkiksi koululaisista ja opiskelijoista 33 prosenttia tekee myös palkkatyötä ja 8 prosenttia pitää pääasiallisena toimintanaan palkkatyötä. Palkkatyötä tekevästä puolesta 42 prosenttia opiskelee jossain opilaitoksessa tai ammatillisessa koulutuksessa ja jopa 30 prosenttia työssä käyvistä on pääasialliselta toiminnaltaan koululaisia tai opiskelijoita.

Taulukko 4. Itse arvioitu sosioekonominen asema. (%)

	Työntekijä		Alempi toimihenkilö		Ylempi toimihenkilö		Ei osaa sanoa		Yhteensä	
Ikä, vuotta	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies
15–19	75	91	17	8	6	2	2	0	100	100
20–24	84	80	13	13	2	6	0	1	100	100
25–29	60	63	21	23	17	11	1	3	100	100
Kaikki	72	72	18	17	10	8	1	2	100	100

Taulukko 5. Vuoden 2007 Nuorisobarometrin itse arvioitu ja vuoden 2004 Nuorisobarometrin muista tiedoista* päätelty sosioekonominen asema. (%)

Asema	2004	2007
Yrittäjät	2	2
Ylemmät toimihenkilöt	6	4
Alemmat toimihenkilöt	8	6
Työntekijät	18	24
Opiskelijat	51	57
Muut	15	8
Yhteensä	100	100

* Ammatti, ammattiasema, työsuhteen luonne, pääasiallinen toiminta.

Tietty tulokannavaraisuus täytyy siis tässäkin ottaa huomioon.

Pääasiallinen toiminta esitetään taulukossa 3 sukupuolittain ja ikäryhmittäin luokiteltuna. Kaikista 15–29-vuotiaista reilu puolet on koululaisia tai opiskelijoita ja noin kolmannes palkkatyössä. Yrittäjiä on koko aineistossa vain 35 (noin 2 %), heistä selvä enemmistö (27) miehiä. Vaihtoehtoa ”muu” ei selvitetty sen tarkemmin, mutta oletettavasti sen suurimmat luokat ovat äitiys- tai vanhempainvapaalla olevat

sekä varus- ja siviilipalvelusmiehet. Taulukossa 3 esitetty työttömien määrä on suhteutettu kaikkien vastaajien määrään, ei työvoimaan kuuluvien määrään, kuten työttömyysasteessa.

Sosioekonominen asema

Nuorisobarometrissa käytetty jako työntekijöihin, alempiin toimihenkilöihin ja ylempiin toimihenkilöihin ei vastaa virallista luokitusta, jossa sosioekonomista asemaa ei kysytä suoraan, vaan se päätellään useasta eri luokittelukriteeristä.⁸

Toinen tärkeä ero ”oikeaan” sosioekonomiseen asemaan on siinä, että tässä opiskelijat eivät ole omana luokkanaan, vaan kaikki työssäkäyvät – myös opiskelijat – on sijoitettu mainittuihin kolmeen luokkaan. Jaottelua voisi siis yhtä hyvin kutsua jollakin muulla nimellä, mutta tuttuuden vuoksi tässä puhutaan hieman epätäsmällisesti sosioekonomisesta asemasta. Nuorisobarometrin tarpeisiin tämä luokitus on kuitenkin riittävä, kunhan pitää mielessä millä tavoin se on selvitetty.

Kun Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksessa (2002) kaikenikäisiltä suomalaisilta kysyttiin, mihin yhteiskuntaluokkaan he katsoivat kuuluvansa, nuoret arvioivat oman yhteiskuntaluokansa korkeammaksi kuin vanhemmat ikäluokat (Myllyniemi & Gissler & Puhakka 2005, 42). Tätä voisi pitää yllätyksenä, jos yhteiskuntaluokan katsoisi palautuvan ammattiasemiin tai taloudelliseen tilanteeseen. Luokka on kuitenkin käsitteenä avarampi, ja on luultavaa, että nuoret vastauksissaan katsoivat tulevaisuuteen arvioiden omaa yhteiskuntaluokkaansa sitten, kun opinnot on suoritettu ja työura vauhdissa. Syy sille, että sosioekonomista asemaa ei periaatteessa voi suoraan kysyä henkilöltä lomakkeella tai haastat-

telussa, on juuri siinä, että ihmiset kokevat usein oman yhteiskunnallisen asemansa eri tavoin.

Itse arvioidussa sosioekonomisessa asemassa ei kuitenkaan välttämättä näy ainakaan yhtä vahvana vastaavaa samastusilmiötä kuin luokan kohdalla, sillä esimerkiksi ”työntekijään” ei todennäköisesti sisälly yhtä vahvoja merkityksiä kuin ”työväenluokkaan”. Tämän puolesta puhuu myös taulukko 5, jossa verrataan vuoden 2007 nuorisobarometriaineiston itse arvioitua sosioekonomista asemaa vuoden 2004 Nuorisobarometrin muista tiedoista päätelyyn sosioekonomiseen asemaan.⁹ Eri tavoilla selvitetty luokkien osuudet ovat varsin samantapaisia, mikä viittaa siihen, että itse arvioidussa sosioekonomisessa asemassa ei olisi ainakaan suurta systemaattista virhettä. Suurin ero on ryhmän ”muu” koossa, mikä selittyy lähinnä nuorisotyöttömyyden laskulla ja vuoden 2004 sosioekonomiselta asemaltaan tuntemattomien suuremmalla määrällä. Silloin kaikki tapaukset, jossa sosioekonomisen aseman päättelytuntiin oli mahdotonta tai epävarmaa, määriteltiin tuntemattomiksi. (Myllyniemi 2004, 12.)

Kuten taulukosta 4 nähdään, arvioivat nuoret naiset sosioekonomisen asemansa hieman kor-

Taulukko 6. Pääasialliselta toiminnaltaan palkkatyössä olevien sosioekonominen asema ammatillisen koulutuksen mukaan. (%)

	Työntekijä	Alempi toimihenkilö	Ylempi toimihenkilö	Ei osaa sanoa	Yhteensä
Ei mitään (n=65)	91	8	2	0	100
Ammatillinen perustutkinto (n=228)	85	11	4	0	100
Ammattikorkeakoulututkinto (n=125)	44	35	19	2	100
Yliopistotutkinto (n=60)	48	17	35	0	100
Kaikki (n=478)	71	17	12	1	100

Taulukko 7. Missä opiskelee. (%)

	Peruskoulussa		Lukiossa		Toisen asteen ammatillisessa oppiaitoksessa	
Ikä, vuotta	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies
15–16	95	88	0	0	0	1
17–19	1	3	64	51	26	37
20–24	0	0	1	0	13	10
25–29	0	0	0	0	2	3
Kaikki	10	9	13	15	11	15

	Ammattikorkeakoulussa		Yliopistossa		Muualla		Yhteensä koululaisia tai opiskelijoita	
Ikä, vuotta	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies
15–16	0	0	0	0	0	0	95	89
17–19	1	0	0	1	1	2	92	94
20–24	25	19	19	20	4	2	63	52
25–29	12	17	16	15	2	2	32	37
Kaikki	13	11	13	11	2	2	63	62

keammaksi kuin miehet. Naisten koulutustaso on miehiä korkeampi, ja itse arvioitu sosioekonominen asema onkin vahvasti yhteydessä siihen. Koulutustason ja sosioekonomisen aseman yhteys näkyy selvästi taulukossa 6, jossa ovat mukana vain pääasialliselta toiminnaltaan työssä (palkkatyössä tai yrittäjänä) olevat nuoret.

Koulutus

Peruskoulu ja ylioppilastutkinto

Käytännössä kaikki suomalaisnuoret suorittavat peruskoulun. Päätätodistuksen saa lähes koko ikäluokka, ja vain muutama sata oppilasta lyö oppivelvollisuutensa kokonaan laimin tai saa erotodistuksen. (Kumpulainen & Saari 2006, 34.) Peruskoulun jälkeen vähän yli puolet ikäluokasta hakee lukioon ja vähän yli kolmannes ammatilli-

seen koulutukseen.¹⁰ Nuorisobarometrin otoksen 17–19-vuotiaista lukiossa ja toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien osuudet ovat melko lähellä osuuksia koko väestöstä: 56 ja 32 prosenttia (ks. taulukko 7). Ylioppilastutkinnon on suorittanut noin 56 prosenttia aineiston yli 19-vuotiaista nuorista.¹¹ Myös tämä on lähellä ylioppilaiden osuutta kaikista Suomen vastaavanikäisistä: nykyisin hieman yli puolet ikäluokasta suorittaa ylioppilastutkinnon. Aivan viime vuosina ylioppilastutkintojen lukumäärä on jonkin verran vähentynyt. Osasyynä siihen on nuorisoi-
kaluokkien pieneneminen, mutta myös opiskelijoiden yhä useammin käyttämä mahdollisuus suorittaa ylioppilastutkinnon ko-
keet vaihteittain. Lukion suorittaa nimellisajassa eli kolmessa vuodessa hiukan yli 80 prosenttia opiskelijoista. (Emt., 10, 60.)

Taulukko 8. Suoritetut tutkinnot. (% , riviprocentti)

	Ylioppilastutkinto		Ammatillinen perustutkinto		Ammattikorkeakoulututkinto		Yliopistotutkinto		Ei mitään mainituista	
Ikä, vuotta	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies
15–19	9	5	2	6	0	0	0	0	89	90
20–24	65	52	29	39	10	3	4	3	8	11
25–29	63	43	36	50	28	17	21	7	3	6
Kaikki	46	30	22	29	12	6	7	3	33	41

Opiskelupaikka

Yhteensä 63 prosenttia aineiston naisista ja 62 prosenttia miehistä opiskelee parhaillaan jossain oppilaitoksessa tai ammatillisessa koulutuksessa. Näiltä 1190 nuorelta kysyttiin lisäksi, missä he opiskelevat. Taulukossa 7 nuorten sijoittuminen eri oppilaitoksiin esitetään ikäluokittain. Nuorin, 15–19-vuotiaiden ikäryhmä on jaettu kahtia, sillä näin saadaan paremmin näkyville opiskelupaikka ennen ja jälkeen oppivelvollisuuden päättymisen. Miehet ovat enemmistönä (57 %) toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista, naiset puolestaan ammattikorkeakoulussa (55 %) tai yliopistossa (54 %) opiskelevista.

Jossain oppilaitoksessa opiskelevista 90 prosenttia on pääasialliselta toiminnaltaan koululaisia tai opiskelijoita. Peruskoululaisista osuus on täydet 100, lukiolaisista 96 prosenttia, toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevista 92, ammattikorkeakoulussa 83 ja yliopistossa 85 prosenttia. Jossain muualla opiskelevia on aineistossa vain 40 henkeä ja heistä 19 – eli noin puolet – on pääasiallisia opiskelijoita. Luokkaa ”muu” ei pyydetty täsmentämään, mutta tyyppisimpiä tapauksia lienevät avoin yliopisto, oppisopimuskoulutus, työvoima- tai työllisyyskoulutus ja kansanopisto. Ne oppilaitoksissa opiskelevat, jotka eivät koe olevansa päätoimisia

opiskelijoita, ovat pääasialliselta toiminnaltaan lähinnä palkkatyössä. Taulukossa 12 (ks. s. 26) esitetään palkkatyötä tekevien osuudet eri oppilaitoksissa opiskelevista nuorista.

Ammatillinen koulutus

Käytettäessä taustamuuttujana ammatillista koulutusta on analyysiin mukaan otettavien joukkoa rajoitettava. Muussa tapauksessa esimerkiksi suuri osa yliopisto-opiskelijoista kuuluisi luokkaan ”ei ammatillista koulutusta”, eikä taustamuuttuja mittaisi tarkoituksenmukaisesti koulutustasoa. Siksi ammatillisen koulutuksen mukaisiin analyyseihin on otettu mukaan ainoastaan ne vastaajat, jotka eivät opiskele. Tästä poikkeuksena mukaan on kuitenkin laskettu ne yliopistossa opiskelevat, jotka jo ovat suorittaneet yliopistotutkinnon (n=24) ja voidaan siis tulkita jatko-opiskelijoiksi tai toista tutkintoa suorittaviksi. Luokitukset on tehty käyttäen ylintä vastaajan suorittamaa ammatillista tutkintoa.

Nuorisobarometrissa käytetty ammatillisen koulutuksen muuttuja vastaa lähinnä koulutusastetta, joka siis ei niinkään määrydy koulutuksen sisällön, vaan ennemmin sen keston ja tutkinnon tavoitetason mukaan. Muista kuin ammattikorkeakouluista käytetään yleisnimitystä yliopisto. Tähän luokkaan kuuluvat siis myös

Taulukko 9. Eri oppilaitoksissa opiskelevien suorittamat tutkinnot. (%)

Missä opiskelee parhaillaan	Ylioppilastutkinto	Ammatillinen perustutkinto	Ammattikorkeakoulututkinto	Yliopistotutkinto	Ei mitään mainituista
Lukiossa (n=264)	4	1	0	0	95
Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa (n=251)	18	17	1	1	67
Ammattikorkeakoulussa (n=230)	79	25	7	5	3
Yliopistossa (n=222)	92	3	6	11	2
Jossain muualla (n=40)	58	33	18	0	25

esimerkiksi Kauppakorkeakoulu ja Teknillinen korkeakoulu.

Suomessa korkea-asteen opiskelijoista on naisia reilu puolet (noin 54 %), mutta tutkinnon suorittaneista peräti 62 prosenttia. Miehet siis jättävät ammattikorkeakoulu- tai yliopistokoulutuksensa useammin kesken kuin naiset.¹² Nuorisobarometrin aineistossa naisopiskelijoiden osuus on sekä ammattikorkeakoulussa (55 %) että yliopistossa (54 %) suunnilleen sama kuin osuus korkeakoulututkintojen suorittaneiden kesken. Sen sijaan korkeakoulututkinnon suorittaneiden naisosuus on vielä suurempi: AMK:ssa 68 prosenttia ja yliopistossa 72 prosenttia. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen keskeyttämisessä ei sen sijaan näyttäisi olevan eroa naisten ja miesten välillä. Nuorisobarometriaineistossa sekä toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista että ammatillisen perustutkinnon suorittaneista on 57 prosenttia miehiä. Taulukossa 8 esitetään aineiston nuorten suorittamat tutkinnot iän ja sukupuolen mukaan luokiteltuina. Riviprocentit eivät summaudu sataan, sillä sama henkilö on voinut suorittaa useampia tutkintoja.

Toisin kuin aiemmin, jolloin nuorilta kysyttiin ainoastaan ylin suoritettu tutkinto, pyydettiin vastaajia tänä vuonna mainitsemaan kaikki suorittamansa tutkinnot. Tämä mahdollistaa eri-

laisten koulutuspolkujen tarkastelun. Taulukossa 9 tarkastellaan eri oppilaitoksissa opiskelevia nuoria heidän ilmoittamiensa tutkintojen mukaan. Nähdään, että nuorisobarometriaineiston mukaan toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista 18 prosenttia on suorittanut ylioppilastutkinnon ja lähes yhtä moni, 17 prosenttia, ammatillisen perustutkinnon. Korkeakoulututkinnon suorittaneista toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelee vain muutama. Ammattikorkeakoulussa opiskelevista 79 prosenttia on suorittanut ylioppilastutkinnon ja 25 prosenttia ammatillisen perustutkinnon (12 % on suorittanut molemmat). AMK:ssa opiskelevista 5 prosenttia on suorittanut yliopistotutkinnon; osuus on samaa suuruusluokkaa kuin AMK-tutkinnon suorittaneiden osuus yliopistossa opiskelevista (6 %). Taulukon 9 riviprocentit eivät summaudu 100 prosenttiin, sillä sama henkilö on voinut suorittaa useampia tutkintoja.

Työ

Työttömyys

Työttömien 15–29-vuotiaiden osuus työvoimaan kuuluvista on Nuorisobarometrin otoksessa 9 prosenttia. Työvoimaan kuulumattomat,

Taulukko 10. Työttömyyden kesto. (%)

	alle 3 kk	3 kk–6 kk	yli 6 kk	Yhteensä
Nainen (n=26)	31	27	42	100
Mies (n=33)	36	36	27	100
Kaikki (n=59)	34	32	34	100

kuten koululaiset ja opiskelijat, eivät ole mukana tässä luvussa. Nuorisotyöttömyys lasketaan kuitenkin 15–24-vuotiaista, ja kun aineistosta tarkastellaan vain tämän ikäisiä, saadaan itse ilmoitetuksi nuorten työttömyysprosentiksi 15 prosenttia. Edellisessä, maaliskuussa 2006 kerätyssä nuorisobarometriaineistossa se oli 16, vuoden 2005 Nuorisobarometrissa 17 ja vuoden 2004 aineistossa 21 prosenttia. Nuorisotyöttömyys näyttää siis tämän aineiston valossa olevan jatkuvassa lievässä laskussa.

Myös Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan nuorisotyöttömyys on tasaisessa laskussa. Nuorisobarometrin tiedonkeruun aikaan huhtikuussa 2007 nuorisotyöttömyys oli 20,5 prosenttia, kun koko väestön työttömyysaste oli selvästi matalampi, 7,2 prosenttia.¹³ Huomionarvoista on myös se, että virallinen nuorisotyöttömyysluku on suurempi kuin Nuorisobarometrin, mikä viittaa siihen, että kyselyllä ei ole tavoitettu työttömiä nuoria yhtä hyvin kuin muita. Myös aiempien vuosien Nuorisobarometrin tiedonkeruun aikainen Tilastokeskuksen nuorisotyöttömyysluku on ollut useita prosenttiyksikköjä korkeampi kuin Nuorisobarometrissa.

Työttömyyden kesto ja työllistymisnäkymät

Ensimmäistä kertaa selvitettiin myös työttömyyden kestoja. Työttömiä nuoria pyydettiin arvioimaan kuukausina se aika, jonka he ovat yhtäjaksoisesti olleet työttöminä. Vastaukset

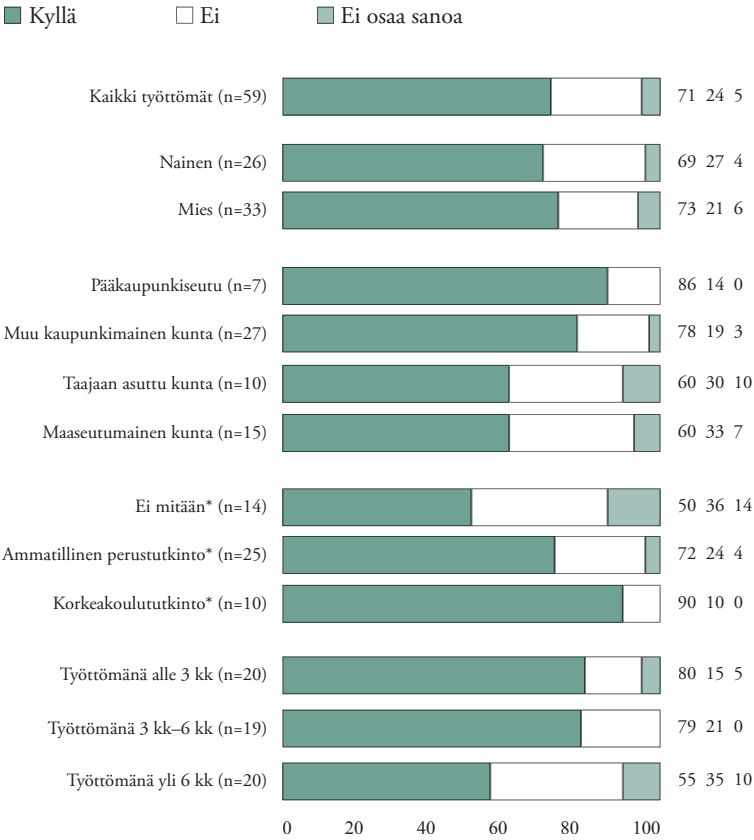
vaihtelivat välillä 0–24 kuukautta keskiarvon ollessa noin 6 kuukautta. Yleisin työttömänä vietetty aika oli yksi kuukausi. Taulukossa 10 esitetään työttömyyden kesto naisilla ja miehillä. Naisten työttömänä viettämän ajan keskiarvo on 7,4 kk, miehillä 5,0 kk, mutta erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Olisi yleisemminkin kiinnostavaa tarkastella työttömyyden keston vaikuttavia tekijöitä, mutta aineistossa on työttömiä vain 59, eivätkä taustamuuttujien mukaiset erot työttömyyden kestossa ole merkitseviä näin pienessä joukossa.

Työttömänä olevilta nuorilta kysyttiin uskoa työllistymiseen lähiaikoina. Kuviosta 1 nähdään, että noin neljännes työttömistä nuorista ei usko työllistymiseensä. Kuvion perusteella näyttäisi siltä, että korkea koulutus lisää luottamusta työllistymiseen, samoin kaupunkimaisessa kunnassa asuminen. Pidempään työttömänä olleiden usko työllistymiseen puolestaan näyttää olevan muita heikompaa. Kuvion 1 tulokset ovat kuitenkin korkeintaan suuntaa-antavia aineiston työttömien vähäisen määrän (59) takia.

Määräaikaiset ja vakinaiset työsuhteet

Nuorisobarometreissa on seurattu nuorten työsuhteiden luonteesta tapahtuneita muutoksia vuodesta 1996 lähtien. Työelämä on muutoksessa kaikkialla, ja muutokset koskevat usein varsinkin nuoria, joiden epävarma asema työmarkkinoilla on noussut vahvasti myös yhteiskunnalliseen keskusteluun. Nuorten

Kuvio 1.
”Uskotko työllistyväsi lähiaikoina?” (%)

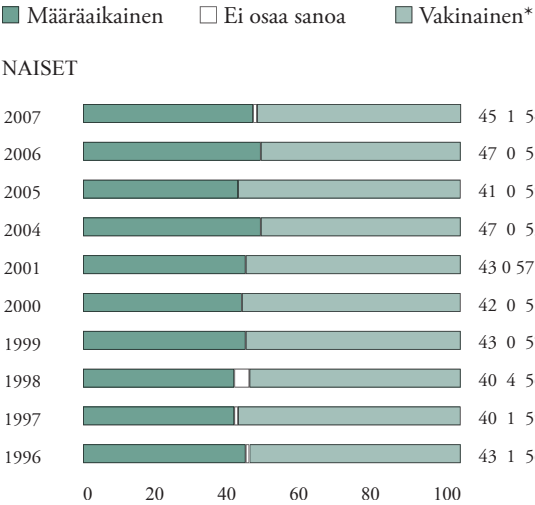
* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja. "Korkeakoulututkinto" sisältää sekä ammattikorkeakoulun että yliopiston.

määräaikaisten ja varsinkin osa-aikaisten työsuhteiden osuudet ovat kasvaneet 1990-luvun alusta lähtien. Pitkällä aikavälillä yksi selitys pätäk- ja osa-aikatöiden yleistymiselle on opiskelijoiden määrän kasvu ja opintojen rahoitusmallin muutos; nykyiset opiskelijat rahoittavat opintojaan aiempaa vähemmän lainalla ja enemmän työntelolla. Kun yhä suurempi määrä opiskelijoita käy myös töissä, tämä ei voi olla näkymättä määrä- ja osa-aikaisten työsuhteiden yleistymisenä. Koko

väestön tasolla jo joka seitsemäs työllinen on nykyään myös opiskelija ja joka toinen opiskelija käy töissä. (Myrskylä 2006.)

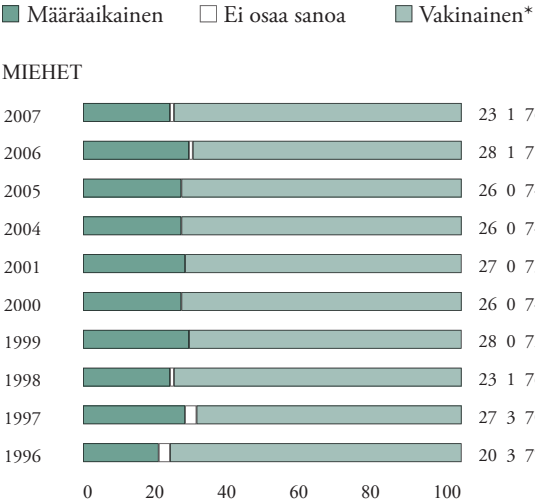
Aineiston palkkatyössä käyvien koululaisten ja opiskelijoiden osuudet esitetään taulukossa 12 (ks. s. 26). Barometriaineiston opiskelua pääasiallisena toimintanaan pitävien työsuhteista peräti 61 prosenttia on määräaikaisia, kun taas pääasialliselta toiminnaltaan palkkatyössä käyvistä 35 prosenttia on määräaikaisessa työsuhte-

Kuvio 2a.
Pääasiallisena toimenaan palkkatyössä olevien naisten määräaikaiset ja vakinaiset työsuhteet. (%)

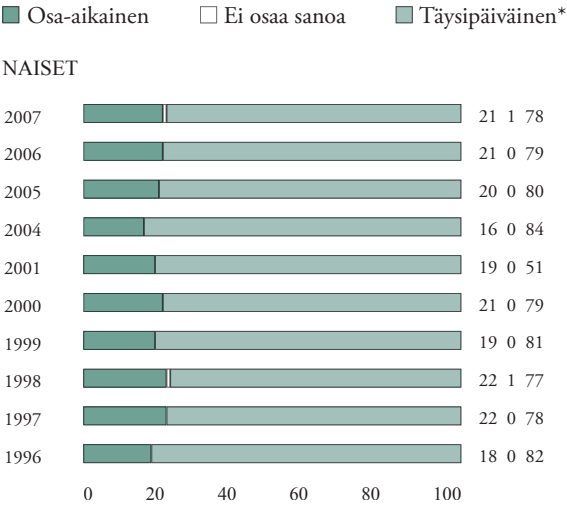
* Vuoteen 2001 saakka "pysyvä".

Kuvio 2b.
Pääasiallisena toimenaan palkkatyössä olevien miesten määräaikaiset ja vakinaiset työsuhteet. (%)

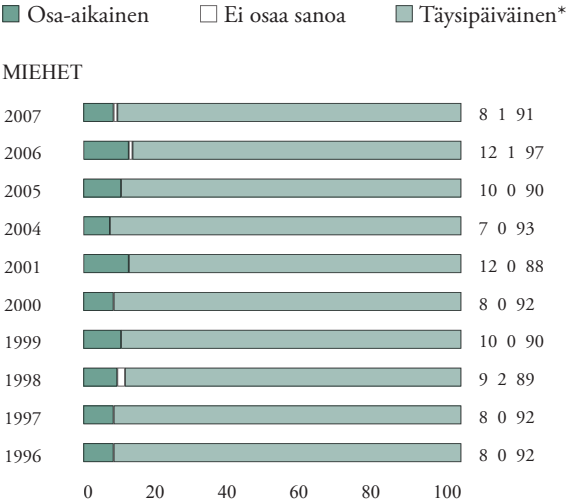
* Vuoteen 2001 saakka "pysyvä".

Kuvio 3a.
Pääasiallisena toimenaan palkkatyössä olevien naisten osa-aikaiset ja täysipäiväiset työsuhteet. (%)

* Vuoteen 2001 saakka "kokoaikainen".

Kuvio 3b.
Pääasiallisena toimenaan palkkatyössä olevien miesten osa-aikaiset ja täysipäiväiset työsuhteet. (%)

* Vuoteen 2001 saakka "kokoaikainen".

Taulukko 11. Työsuhteiden luonne. (%)

	Täysipäiväinen vakainainen		Täysipäiväinen määräaikainen		Osa-aikainen vakainainen		Osa-aikainen määräaikainen		Yhteensä	
	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies
Ikä, vuotta										
15–19	5	13	14	23	40	23	41	40	100	100
20–24	20	52	23	19	22	14	35	15	100	100
25–29	46	70	29	16	10	8	15	6	100	100

teessa. Kun opiskelijat poistetaan analyysistä ja tarkastellaan vain pääasialliselta toiminnaltaan palkkatyössä käyviä, nuorten pätkätoiden osuudessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia (ks. kuviot 2a ja 2b).

Kuvioista 2a ja 2b nähdään ajallisen muutoksen lisäksi myös, että nuoret naiset ovat selvästi miehiä useammin määräaikaisissa työsuhteissa. Osaksi ero johtuu siitä, että naiset opiskelevat pidempään ja miehet siirtyvät vastaavasti nuorempina työelämään ja saavat jo senkin takia todennäköisemmin vakinaisen työpaikan aiemmin. 20–24-vuotiaista naisista 34 prosenttia pitää pääasiallisena toimintanaan palkkatyötä, samanikäisistä miehistä 43 prosenttia. 25–29-vuotiaiden ikäryhmässä osuus on naisilla 59, miehillä 63 prosenttia. Tämä ei kuitenkaan yksin selitä eroja, sillä erot ovat samansuuntaisia myös koko työikäisessä väestössä.¹⁴ Pikemminkin naisten määräaikaisten työsuhteiden suuri osuus selittyy Suomessa sillä, että määräaikaiset työsuhteet ovat yleisiä nimenomaan julkisella sektorilla, jossa valtaosa työntekijöistä on naisia. Lastenhoidosta työnantajille koituvat kulut voivat myös nostaa kynnystä vakinaistaa nuorten naisten työsuhteita.

Osa-aikaiset ja täysipäiväiset työsuhteet

Nuorten osa-aikaisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista on siis lisääntynyt, mikä selittyy osin opiskelijoiden työssäkäynnin yleistymisellä.

Opiskelijoiden osuus osa-aikatyötä tekevästä on kaikkein suurin ravintola-alalla, jossa lähes puolet osa-aikatyötä tekevästä ilmoittaa lyhyen työajan pääasialliseksi syyksi opiskelun. Hotelli- ja vähittäiskaupan alalla opiskelu on osa-aikatyön pääasiallinen syy lähes 40 prosentilla osa-aikatyön tekijöistä. (Hulkko & Pärnänen 2006.)

Jos opiskelijat poistetaan analyysistä ja tarkastellaan vain pääasialliselta toiminnaltaan työssä käyviä, ei osa-aikaisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista nuorisobarometriaineiston perusteella ole juuri muuttunut viimeisten kymmenen vuoden aikana (ks. kuviot 3a ja 3b). Näin laskettu osa-aikaisten työsuhteiden osuus on 15 prosenttia.¹⁵ Kaikkien palkkatyössä käyvien nuorten osa-aikaisten työsuhteiden osuus Nuorisobarometrissa on 36 prosenttia. Pääasialliselta toiminnaltaan koululaisista ja opiskelijoista noin joka neljäs käy samalla palkkatyössä; heillä osa-aikaisten työsuhteiden osuus on peräti 86 prosenttia.

Tarkastelu yhtäältä vakainaisten tai määräaikaisten, toisaalta täysipäiväisten tai osa-aikaisten työsuhteiden mukaan on siinä mielessä yksinkertaistus, että todellisuudessa nämä molemmat ulottuvuudet ovat mukana yhtä aikaa. Ne yhdistämällä saadaan neljä työsuhteiden luokkaa. Selvästi yleisin niistä on täysipäiväinen vakainainen (41 % kaikista palkkatyössä olevista nuorista). Taulukosta 11 nähdään, että se on kaikissa ikäryhmissä selvästi yleisempi miehillä

Kuvio 4.

Tyytyväisyys työpaikkaan, taloudelliseen tilanteeseen ja vapaa-aikaan työsuhteen luonteen mukaan. Kouluarvosana 4–10. (Keskiarvot)

kuin naisilla. Vastaavasti naisten osuus kaikissa muissa työsuhteen luokissa on suurempi kuin miesten.

Kuvio 4 esittää työsuhteen luonteen mukaisia eroja tyytyväisyydessä työpaikkaan, taloudelliseen tilanteeseen ja vapaa-aikaan. (Tyytyväisyydestä työpaikkaan ks. kuvio 8 s. 29 ja muihin elämän-alueisiin s. 98 alkaen.) Myös näissä luvuissa ovat mukana ainoastaan pääasialliselta toiminnaltaan palkkatyössä olevat, eivät siis esimerkiksi opintojen ohessa työssä käyvät. Erot ovat selviä: osa-aikaisessa työssä olevat ovat tyytymättömämpiä sekä työhönsä että taloudelliseen tilanteeseensa. Vapaa-aikaansa osa-aikaiset näyttäsivät olevan päinvastoin tyytyväisempiä, mutta tässä erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

Koululaisten ja opiskelijoiden työssäkäynti

Nuorten työsuhteiden tarkastelussa on otettava huomioon se, että suuri osa siitä tapahtuu opiskelun ohella. Opiskelua pääasiallisena toimintaan pitävistä naisista 31 prosenttia on palkkatyössä, miehistä 22 prosenttia. Kaikista

jossakin oppilaitoksessa opiskelevista palkkatyössä käy naisistä 37, miehistä 30 prosenttia. Pitkällä aikavälillä nuorten työssäkäynti opintojen ohella on kasvussa. Taulukossa 12 nähdään palkkatyötä tekevien osuudet eri oppilaitoksissa opiskelevilla. Naisten työssäkäynti koulun tai opintojen ohella on kaikilla koulutusasteilla yleisempää kuin miehillä.

Koulutusta vastaava työ?

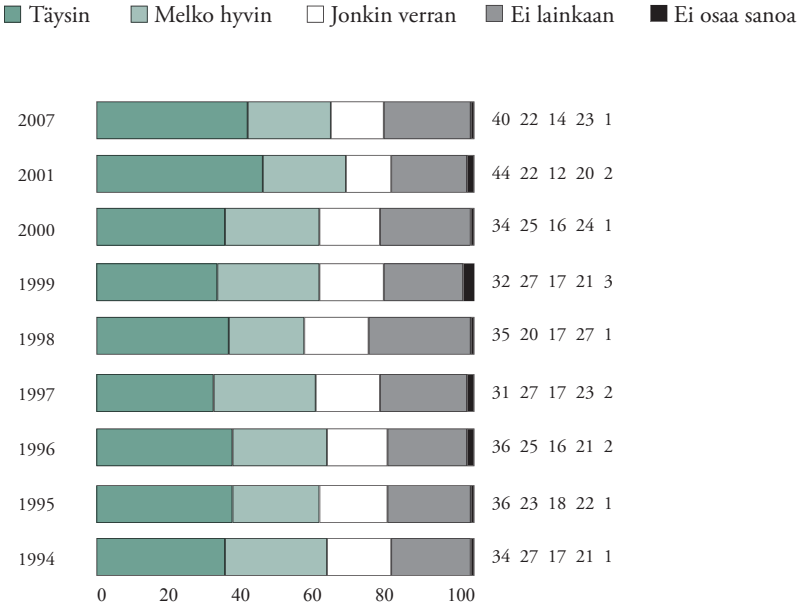
Kuviosta 5 nähdään, että koulustaan vastaavassa työssä olevien nuorten osuus on pudonnut hie-män siitä, kun asiaa edellisen kerran selvitettiin vuonna 2001, mutta vuodesta 1994 lähtien trendi on silti paranemaan päin. Työn koulutusta vastaavuus on yhä pidempien opintojen aikana kova vaatimus alle kolmekymppisille nuorille. Siksi kuviosta 5 kannattaa kehityksen suunnan lisäksi panna merkille se, että peräti 40 prosenttia sanoo olevansa täysin ja reilu enemmistö ainakin melko hyvin koulutusta vastaavassa työssä.

Kuvion 6 työsuhteen luonteen mukaisesta

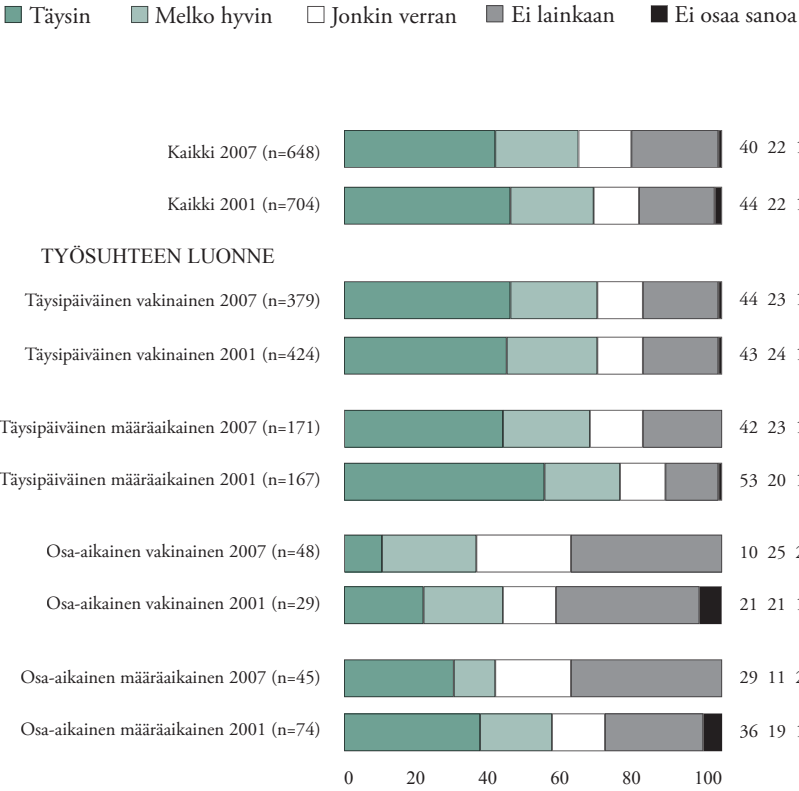
Taulukko 12. Palkkatyötä tekevien osuus eri oppilaitoksissa opiskelevista. (%)

	Peruskoulussa	Lukiossa	Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa	Ammatti-korkeakoulussa	Yliopistossa
Nainen	9	18	37	57	54
Mies	6	16	23	55	47
Kaikki	8	17	29	56	51

Kuvio 5.
”Vastaavatko nykyiset työtehtäväsi koulutustasi?” Vertailu 1994–2007. (%)

Kuvio 6.
”Vastaavatko nykyiset työtehtäväsi koulutustasi?”
Vertailu 2001 ja 2007 työsuhteen luonteen mukaan. (%)

vertailusta vuoteen 2001 nähdään, että muutosta on tapahtunut nimenomaan ”epätyypillisissä” työsuhteissa. Täysipäiväisessä vakinaisessa työsuhteessa olevat katsovat olevansa koulutustaan vastaavassa työssä yhtä usein kuin vuonna 2001. Kysymys esitettiin vain pääasialliselta toiminnaltaan palkkatyössä oleville ja yrittäjille, joten työssäkäynnin muutoksilla opintojen ohessa ei ole vaikutusta näihin tuloksiin. Toinen huomio kuviosta 6 on se, että täysipäiväinen työ on selvästi osa-aikaista useammin koulutusta vastaavaa, mutta vakinaisten ja määräaikaisten

työsuhteiden välillä ei vastaavaa eroa ole. Täysipäiväisessä määräaikaisessa työsuhteessa olevat ovat yhtä usein koulutusta vastaavassa työssä kuin täysipäiväisessä ja vakinaisessa työsuhteessa olevat.¹⁶

Kuviossa 7 nähdään työn koulutusta vastaavuus aiheen kannalta keskeisten taustamuuttujien luokissa. Ottaen huomioon naisten miehiä selvästi yleisemmät määrä- ja osa-aikaiset työsuhteet on hieman yllättävää, että he ovat tässä suhteessa tyytyväisempiä kuin miehet. Tyytyväisyydessä nykyiseen työhön ylipäätään

(ks. kuvio 8) ei ole vastaavaa eroa sukupuolten välillä. Naisten kohdalla työsuhteen luonteella on selvästi miehiä enemmän vaikutusta siihen, kuinka hyvin työ vastaa koulutusta. Täysipäiväisessä työsuhteessa olevista naisista enemmistö (51 %) sanoo olevansa täysin koulutusta vastaavassa työssä.

Län ja koulutuksen karttuessa yhä suurempi osa nuorista löytää koulutustaan vastaavan työn. Pääkaupunkiseudulla peräti puolet nuorista on täysin koulutusta vastaavassa työssä, mutta muuten kuntatyyppillä ei ole suurempaa yhteyttä asiaan. Yrittäjät ovat palkkatyössä olevia selvästi useammin koulutusta vastaavassa työssä. Koulu-

Kuvio 7.

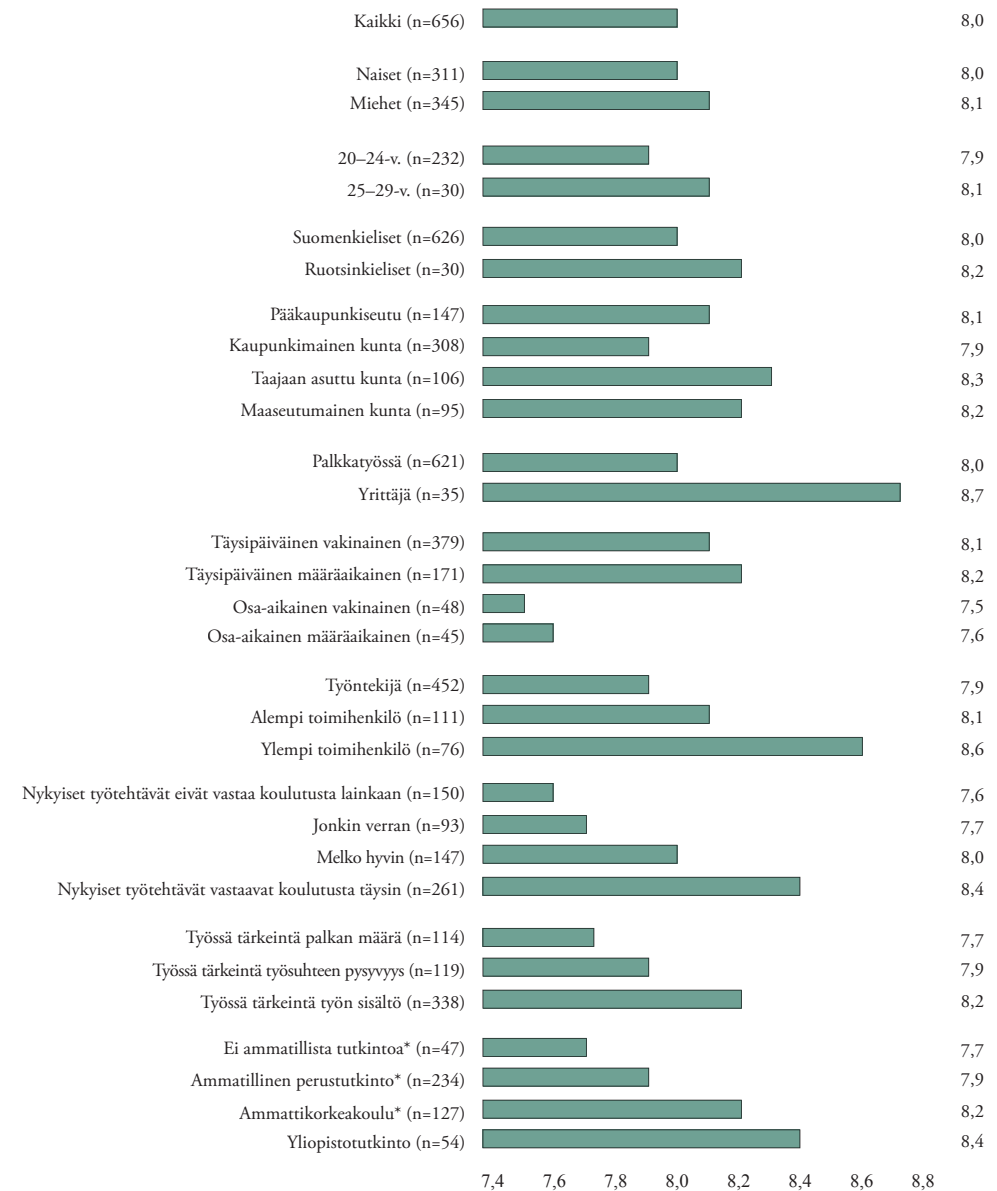
”Vastaavatko nykyiset työtehtäväsi koulutustasi?” (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

Kuvio 8.

”Kuinka tyytyväinen olet nykyiseen työhösi kouluarvosanalla 4–10?” (Keskiarvot)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

tustasolla on vahva yhteys asiaan: palkkatyössä olevista yliopistotutkinnon suorittaneista nuorista peräti kaksi kolmesta arvioi olevansa täysin koulutustaan vastaavassa työssä.

Tyytyväisyys nykyiseen työhön

Kysymys tyytyväisyydestä nykyiseen työpaikkaan esitettiin vain niille nuorille, jotka ilmoittivat olevansa pääasialliselta toiminnaltaan joko palkkatyössä tai yrittäjiä (yhteensä 656 nuorta). Näin toimittiin siksi, että mukaan ei haluttu opintojen ohessa työssä käyviä, joiden tilanne on erilainen. Myös pääasialliselta toiminnaltaan työssäkäyvien joukossa on nuoria (yhteensä 111, eli 17 %), jotka ilmoittavat samalla opiskelevansa. Nuorisobarometrin taustamuuttajat perustuvat vastaajan omiin arvioihin tilanteestaan (ks. luku taustamuuttajista s. 12–13).

Kaikkien pääasialliselta toiminnaltaan työssäkäyvien nuorten työelleen antamien kouluarvosanojen keskiarvo on 8,0. Kuvioon 8 on koottu keskeisiä taustamuuttajien mukaisia eroja. Naisten ja miesten erot eivät ole merkitseviä, mutta iän myötä tyytyväisyys työhön kasvaa. Huomionarvoista on varsinkin yrittäjien (ka. 8,7) selvästi palkkatyössä (ka. 8,0) käyviä suurempi tyytyväisyys työpaikkaansa. Täysipäiväisessä työsuhteessa olevat ovat tyytyväisempiä kuin osa-aikatyötä tekevät. Määräaikaisten ja vakinaisten tyytyväisyydessä nykyiseen työpaikkaan ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja.

Kuviosta 8 nähdään, että koulutusta vastaavassa työssä olevat ovat muita tyytyväisempiä työhönsä. Samoin havaitaan, että mitä korkeamman asteen tutkinnon vastaaja on suorittanut, sitä tyytyväisempi hän on työhönsä. Aiemmin jo nähtiin (ks. kuvio 7), että korkea koulutus on yhteydessä koulutusta vastaavan työn löytämisen kanssa. Työn koulutusta vastaavuuden väheneminen laskee selvästi tyytyväisyyttä työhön kaikilla koulutusasteilla.

Mielenkiintoinen havainto on työtyytyväisyyden selvä yhteys siihen, mitä vastaaja pitää

tärkeimpänä työssä. Palkan määrää tärkeimpänä pitävät ovat tyytymättömämpiä (ka. 7,7) kuin työsuhteen pysyvyyttä (7,9) tai työn sisältöä (8,2) painottavat. On luonnollista ajatella, että työnsä merkityksellisenä kokevat ovat tyytyväisempiä kuin muut. Se, että pitää työn sisältöä ylipäättään tärkeänä, ei tietenkään ole sama asia kuin oman työn mielekkyys. Tyytyväisyyttä omaan työhönsä ovat kuitenkin arvioineet luonnollisesti ainoastaan työssä käyvät nuoret, jolloin työssä tärkeitä asioita arvioitaessa tuloksessa näkyy senhetkisen työn vaikutus. On myös uskottavaa, että tyytyväisyys nykyiseen työhön on yhteydessä siihen, mikä on yleisempi asenne työtä kohtaan: tekeekö sitä ensisijaisesti välineenä rahan ansaitsemiseen, vai haluaako työn olevan sisällöllisesti merkityksellistä.

TYÖELÄMÄÄN LIITTYVIÄ ASEENTEITA

Tässä luvussa siirrytään nuorten taustatiedoista ja tämänhetkisestä työtilanteesta käsittelemään heidän työasenteitaan, mikä on Nuorisobarometrin varsinaista ydinaluetta. Työmarkkinat ovat muutoksessa, ja niin ovat myös nuorten asenteet työtä kohtaan.

Kuvio 9 esittää nuorten samanmielisyyttä työelämään liittyvien väitteiden kanssa. Yksimielisimpiä nuoret ovat siitä, että koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia: yli puolet on täysin samaa mieltä ja useampi kuin yhdeksän kymmenestä vähintäänkin melkein samaa mieltä. Vuodesta 1999 lähtien usko koulutukseen on kuitenkin jatkuvasti laskenut (ks. kuvio 10). Samoin on laskenut usko jatkuvan koulutuksen välttämättömyyteen työelämässä pysymisen ehtona (ks. kuvio 11). Koulutuksen ja työllistymisen yhteys nähdään edelleen erittäin vahvana, mutta trendi on kuitenkin

Kuvio 9.

Suhtautuminen työelämään liittyviin väitteisiin. (%)

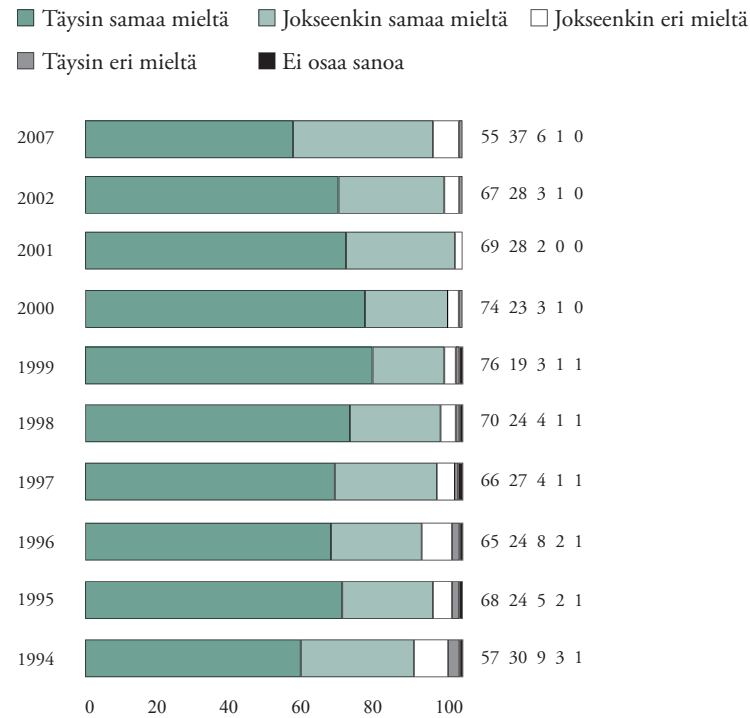
selvästi laskeva.

Kuvion 9 kysymykset on valittu ajallisen vertailun mahdollisuutta silmälläpitäen. Seuraavassa kutakin kysymystä käsitellään lyhyesti erikseen keskittyen ennen kaikkea muutoksen

havaittavuuteen. Työhön liittyvät kysymykset on ryhmitelty kahden teeman alle: ”Nuoret muuttuvilla työmarkkinoilla”¹⁷ ja ”Asenteita työttömyyttä kohtaan”¹⁸.

Kuvio 10.

”Koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia.” Vertailu 1994–2007. (%)

Nuoret muuttuvilla työmarkkinoilla

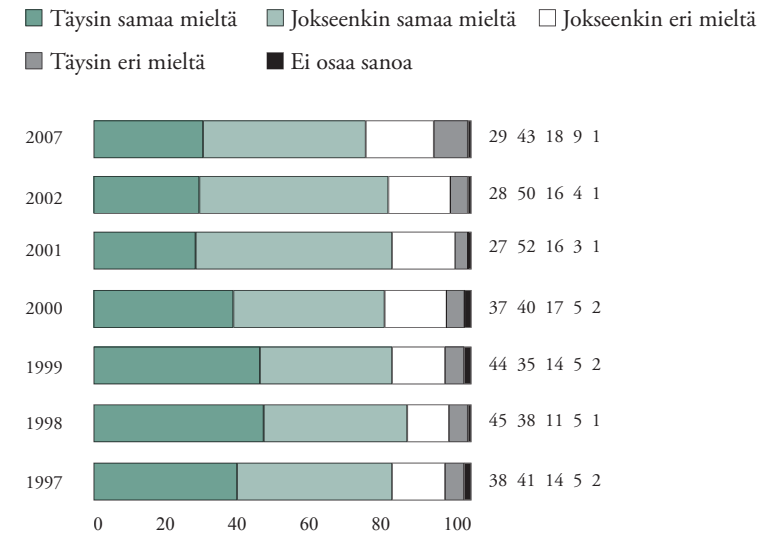
Koulutuksen vaikutus työnsaantimahdollisuuksiin
Suunnilleen vuosituhanen vaihteeseen saakka kasvanut usko siihen, että koulutus parantaa työnsaantimahdollisuuksia, on kääntynyt selvään laskuun (ks. kuvio 10). Edelleen enemmistö on kuitenkin täysin samaa mieltä siitä, että koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia. Naisten ja miesten välillä ei ole eroa tässä asenteessa, mutta ikä on vahva selittäjä: usko koulutuksen työllistävyyteen on yleisintä kaikkein nuorimmilla vastaajilla. Kun tarkastellaan uskoa koulutukseen eri oppilait-

oksissa opiskelevien parissa, huomataan, että se on vahvinta toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevilla ja heikointa korkeakouluopiskelijoilla. Suoritettujen tutkintojen mukaisen tarkastelun perusteella tilanne on puolestaan erilainen. Näyttää siltä, että ainoastaan ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien usko siihen, että koulutus auttaa työnsaannissa, laskee valmistumisen jälkeen.

Helsingin Sanomien loppuvuodesta 2006 teettämän gallupin¹⁹ mukaan suomalaiset uskovat ammatillisella koulutuksella olevan enemmän kysyntää kuin korkeakoulutuksella. Ammatillisen koulutuksen kysyntään uskoo kaikista suoma-

Kuvio 11.

”Työelämässä pysyminen edellyttää jatkuvaa kouluttautumista.” Vertailu 1997–2007. (%)

laisista 73 prosenttia, nuorista 15–24-vuotiaista 59 prosenttia. Seuraavaksi eniten uskotaan ammattikorkeakoulututkintoon²⁰ (kaikista ikäluokista 58 %, nuorista 52 %) ja korkeakoulututkintoon (kaikista 42 %, nuorista 40 %). Vain ani harva luottaa siihen, että pelkällä peruskoulutuksella pärjäisi. Naiset uskovat miehiä enemmän korkean koulutuksen kysyntään, samoin korkeakoulututkinnon hankkineet. (Liiten 2007, 18–19.)

Koulutustaan juuri puntaroineet tai puntaroivat alle 25-vuotiaat uskovat siis selvästi muita vähemmän ammatillisen koulutuksen kannattavan, kun taas usko korkeakoulutukseen on samalla tasolla aikuisväestön kanssa. Nuorten sijoittuminen työhön on yleisesti ottaen onnistunut sitä helpommin, mitä korkeampi koulutus heillä on ollut. Tällä hetkellä ammatikoulutuksesta valmistuneiden työttömyysriski on ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneisiin nähden yli kaksinkertainen (mt.). Nuorten

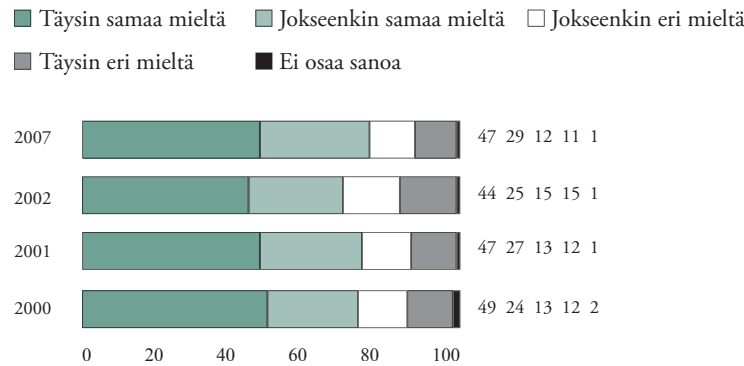
mielipiteet eivät varmastikaan perustu ensisijaisesti tilastotietoihin, vaan saattavat heijastella esimerkiksi viimeaikaisia puheita hoitajapulasta ja akateemisesta työttömyydestä. Olipa syy mikä tahansa, Nuorisobarometrin tulokset kertovat nuorten vähenevästä uskosta koulutukseen työnsaantia ajatellen.

Jatkuva kouluttautuminen

Kuviosta 11 nähdään, että nuorten usko jatkuvan kouluttautumisen merkitykseen työelämässä pysymiselle on vähentynyt. Käännös on tapahtunut hieman ennen vuosituhanen vaihdetta, aivan kuten edellisen kuvion 10 käänne uskossa siihen, että koulutus auttaisi työnsaannissa. Trendi vaikuttaa jokseenkin vastakkaiselta elinikäistä oppimista korostavien linjausten kanssa. Onko tämä sitten merkki ohjelmajulistusten ja todellisuuden jonkinlaisesta törmäyskurssista, vai kuinka muuten tulokset olisivat tulkittavis-

Kuvio 12.

”Olin valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saamiseksi.” Vertailu 2000–2007. (%)

sa? Ehkä ikävät esimerkit hyvin koulutetuista työttömistä ovat saaneet nuoret ajattelemaan, että koulutus on välttämätöntä, muttei kuitenkaan riittävä ehto työllistymiselle. Työtä nuoret joka tapauksessa pitävät tärkeänä; se selviää kiistatta tämän ja aiempien Nuorisobarometrin tuloksista.

Nuoret naiset uskovat jatkuvan kouluttautumisen välttämättömyyteen enemmän kuin nuoret miehet. Iän myötä käsitys koulutuksen tarpeellisuudesta kasvaa. Yrittäjistä tai palkkatyössä olevista 74 prosenttia hyväksyy kuvion 11 väitteen, työttömistä vain 57 prosenttia. Asenne liittyy vahvasti myös korkeaan koulutustasoon ja sosioekonomiseen asemaan. Niistä nuorista, jotka eivät opiskele ja joilla ei ole mitään tutkintoja, vain 48 prosenttia uskoo, että työelämässä pysyminen edellyttää jatkuvaa kouluttautumista. Tästä joukosta vain noin puolet onkin työelämässä. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista kouluttautumista pitää välttämättömänä 65, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 84 ja yliopistotutkinnon suorittaneista 87 prosenttia.

Kun koulutus kerran on nuorten mielestä yhä vähemmän tärkeä sekä työnsaannin että työssä pysymisen kannalta, mitä nuoret sitten

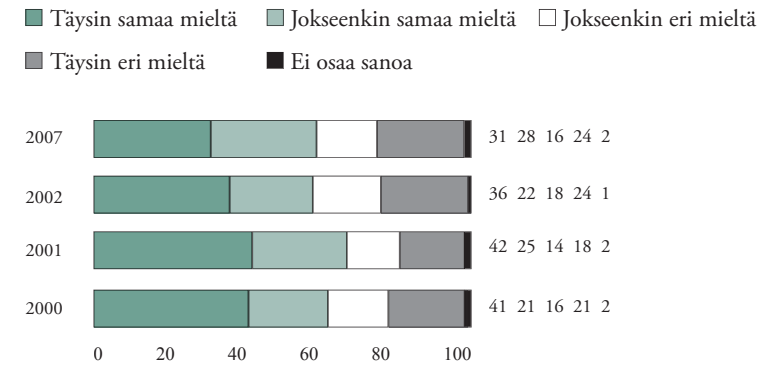
pitävät vielä koulutustakin tärkeämpänä? Työterveyslaitoksen Nuoret ja työ 2006 -barometrissa selvitettiin nuorten käsityksiä työssä tarvittavista tiedoista ja taidoista. Sen mukaan nuoret pitivät tärkeimpinä ammattitaitoa ja yhteistyötaitoja. Myös kielitaito oli koulutusta tärkeämpää. Ammatti- ja kielitaito ovat kuitenkin yleensä koulutuksen kautta hankittuja taitoja. Koulutuksella onkin tässä todennäköisesti ajateltu muodollista koulutusta, hankittuja ”papereita”. Työelämässä tarvittavista ominaisuuksista ja luonteenpiirteistä esille nostettiin sosiaalisuus ja tunnollisuus. (Sulander ym. 2007, 92–97.) Yhteistyötaitojen ja sosiaalisuuden korostaminen on sopusoinnussa sen keskustelua herättäneen trendin kanssa, että ”hyvät tyypit” pärjäävät työelämässä paremmin kuin yhtä ammattitaitoiset, mutta vetäytyvämmät henkilöt. Suhteiden tärkeys työnsaannissa on myös useille omasta kokemuksesta tuttua.

Suomessa on ajateltu, että koulutus takaa sosiaalisen nousun, mutta tämä ajatus ei välttämättä enää pidä paikkaansa. Toisen asteen koulutus kuuluu jo ikään kuin peruskoulutukseen ja ylioppilastutkinnon suorittaa yli puolet ikäluokasta; pelkästään peruskouluun opintonsa jättää hyvin pieni osa nuorista (ks. myös ku-

Kuvio 13.

”Olin valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saamiseksi.”

Työttömien nuorten vastausten vertailu 2000–2007. (%)

vio 34 nuorten kannoista oppivelvollisuusiän nostamiseen, s. 55). Nuorten oma kokemus työelämästä on tietenkin ajallisesti vielä suhteellisen lyhyt, mutta käsitys koulutuksen merkityksestä ei synny pelkästään omista kokemuksista. Mediassa on puhuttu koulutukseen liittyvistä vääristä lupauksista, korkeakoulutetuista työttömistä ja putkimiesten ja paperikoneen käyttäjien kovista palkoista verrattuna esimerkiksi akateemisiin tutkijoihin. Media tulkitsee ja heijastaa omalla tavallaan yhteiskunnallista todellisuutta, millä on epäilemättä oma vaikutuksensa myös nuorten asenteisiin.

Muuttaminen työn perässä

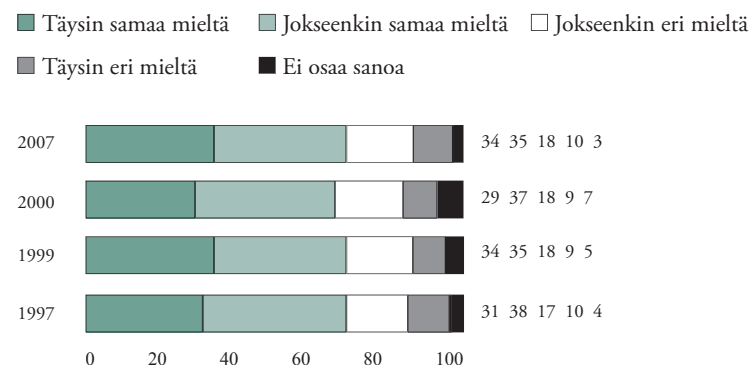
Kuviossa 12 esitetään nuorten valmiutta muuttaa työn takia kunnasta toiseen. Kaksi vastaajaa kolmesta vastaa myöntävästi, lähes puolet sanoo olevansa täysin valmis siihen. Kuten kuviosta nähdään, muuttovalmius väheni vuosituhaten alussa hieman, mutta on sittemmin palautunut osapuilleen vuoden 2000 tasolle. Asenteissa ei siis viime aikoina ole tapahtunut kovin suuria muutoksia. Yleisesti viime vuosina yhä suurempi osa suomalaisten muutoista on ollut

vapaaehtoista tavoitemuuttoa, ei työhön liittyvää pakkomuuttoa, kuten laman jälkeen. Samaan aikaan kun haetaan elämänlaatua muuttamalla uuteen elinympäristöön, myös kuntarajan ylittävä työmatkaliikenne on lisääntynyt: jo joka kolmas työntekijä käy työssä asuinkuntansa ulkopuolella (HS 1.7.2007, A2).

Kuviosta 13 nähdään, miten muuttovalmius työn perässä on kehittynyt työttömien nuorten osalta. Kuvioiden 12 ja 13 vertailussa kiinnittää huomiota kahteen asiaan. Työttömien nuorten valmius vaihtaa asuinkuntaa työn perässä näyttää olevan selvemmin laskusuunnassa kuin muiden. Toisaalta työttömät nuoret ovat muutenkin selvästi muita vähemmän valmiita muuttamaan työn perässä kunnasta toiseen. Jälkimmäinen havainto saattaa kertoa asenne-eroista työttömien ja muiden välillä, mutta vastausten eroille voi pohtia muitakin syitä. Työssäkäyvän tai yhä opiskelevan nuoren on tavallaan helpompi vastata olevansa valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saamiseksi kuin työttömän, jolle tilanne on todellinen ja kysymys mahdollisesti varsin käytännöllinen. Työttömälle nuorelle ajatus kotikunnan vaihtamisesta saattaa tuoda

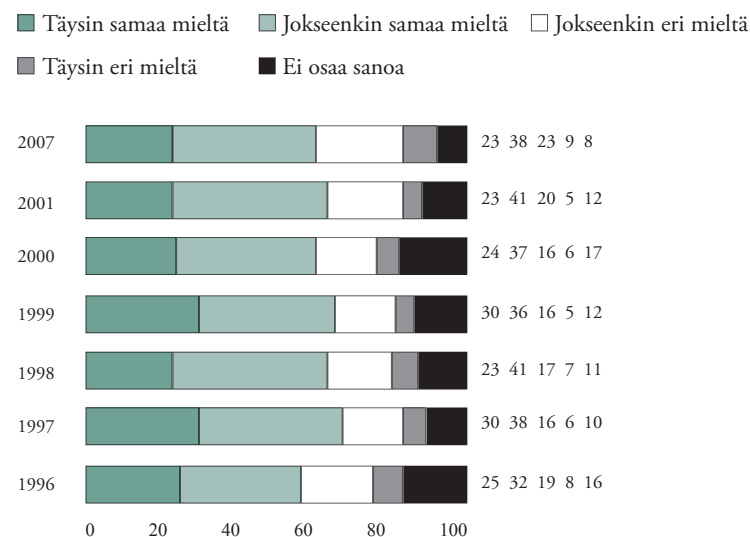
Kuvio 14.

”On todennäköistä, että työurallani joudun vaihtamaan työpaikkaa useita kertoja.”
Vertailu 1997–2007. (%)

Kuvio 15.

”Työurallani tulen saavuttamaan paremman yhteiskunnallisen aseman kuin mitä vanhemmillani on.”
Vertailu 1996–2007. (%)

mieleen muuton rahoittamiseen tai sosiaalisten verkostojen taakse jättämiseen liittyviä kysymyksiä ja pelkoja. Työttömät ja muut ikään kuin vastaavat eri kysymyksiin: ensin mainituille kysymys on todellisuutta, jälkimmäisten osalta se mittaa yleisempää asennetta. (Ks. myös kuvio 58 asuinpaikan valitsemiseen vaikuttavista syistä, s. 80.)

Työuran pilkkoutuminen

Nuorisobarometreissa on haluttu selvittää nuorten käsityksiä siitä, kuinka työmarkkinoiden muutokset heitä itseään koskettavat. Useampi kuin kaksi vastaajaa kolmesta vastaa myöntävästi heille esitettyyn väitteeseen ”On todennäköistä, että työurallani joudun vaihtamaan työpaikkaa useita kertoja” (ks. kuvio 14). Näin ajattelevien osuus on lievässä kasvussa: yhä useampi siis uskoo työuransa pilkkoutuvan useisiin eri työpaikkoihin. Varsinkin naiset ja korkeasti koulutetut uskovat vaihtavansa usein työpaikkaa, samoin korkeammassa sosioekonomisessa asemassa olevat. Kaikista työssäkäyvistä nuorista useampi kuin kaksi kolmesta pitää todennäköisenä työuran pilkkoutumista, mutta niistä, joiden nykyinen työsuhde on täysipäiväinen ja vakinainen, selvästi harvempi (56 %). Yrittäjistä tätä mieltä on selvästi alle puolet.²¹

Nämä tulokset eivät itsessään kerro mitään siitä, onko työuran pilkkoutuminen nuorten mielestä hyvä vai paha asia. Siitä kertoo edellinen, vuoden 2006 Nuorisobarometri, jossa kysyttiin haluavatko nuoret työurallaan vaihtaa työpaikkaa useita kertoja. Silloin 32 prosenttia sanoi haluavansa, 47 prosenttia puolestaan ei (Myllyniemi 2006, 27). Valtaosa nuorista kokee siis työuran pilkkoutumisen kielteisenä.

Optimismia oman työuran suhteen

Ylivoimainen enemmistö (61 %) nuorista uskoo työurallaan saavuttavansa paremman yhteiskunnallisen aseman kuin vanhempiensa. Kuten kuvio 15 nähdään, tässä optimistisessa asenteessa ei

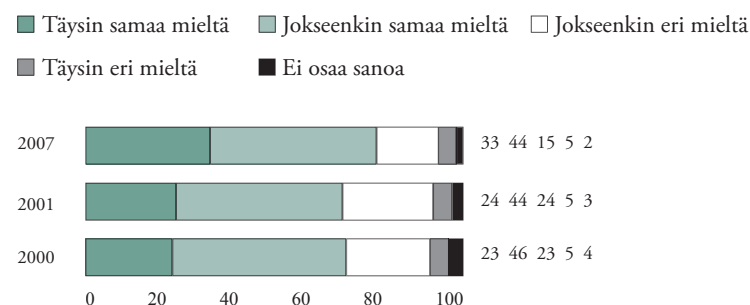
ole tapahtunut kovin suuria heilahduksia sitten vuoden 1996, jolloin asiaa selvitettiin ensimmäistä kertaa. Suurin muutos on kannastaan epävarmojen osuuden pieneneminen ja pessimistisesti suhtautuvien osuuden lievä kasvu.

Yhteiskunnallinen asema on monimerkityksinen termi, jota ei haastatteluissa ole täsmennetty. Sen voi ajatella määrittyvän ennen kaikkea suhteessa muihin yhteiskunnan jäseniin, jolloin toisten aseman parantuessa joidenkin muiden asema vastaavasti heikkenee, jos oletetaan, että yhteiskunnallinen eriarvoisuus on ikään kuin vakio. Toisaalta yhteiskunnallisella asemalla voi laajemmin tarkoittaa myös sellaisia asioita kuin vakituinen työsuhde, mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon tai kansalaisen oikeusturva. Näin määriteltynä on mahdollista ajatella, että kyseessä ei ole yhteiskunnan tasolla nollasummapeli ja että kaikkien asema voi ainakin periaatteessa kohentua yhtä aikaa. Emme voi tietää, mitä nuoret ovat ajatelleet vastatessaan kysymykseen, mutta sen voi silti tulkita jonkinlaiseksi luottamusindikaattoriksi sille, mihin suuntaan yhteiskunta on menossa – tai ainakin sille, mikä oma paikka siinä tulee olemaan. (Ks. myös kuvat 62 ja 63 nuorten käsityksistä oman ikäluokan taloudellisen ja poliittisen aseman kehityksestä suhteessa vanhempiin ikäluokkiin, s. 88 ja 89.)

Mitä korkeampi koulutustaso, sitä vahvempi on usko parempaan yhteiskunnalliseen asemaan tulevaisuudessa. Mitään tutkintoja suorittamattomista nuorista 45 prosenttia uskoo vanhempia parempaan asemaan, ammatillisen perustutkinnon suorittaneista puolestaan 52 prosenttia, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 71 prosenttia ja yliopistotutkinnon tehneistä 73 prosenttia. Optimismi liittyy myös nuoreen ikään: alle 20-vuotiaat ovat tässä asiassa luottavaisimpia. Täytyy myös muistaa, että noin 20 vuotta on tyypillinen kotoa pois muuttamisen ikä, jonka jälkeen omaa yhteiskunnallista asemaa arvioidaan uudesta näkökulmasta. Elämäntilan-

Kuvio 16.

”Työelämä vaatii nykyisin työntekijöiltä niin paljon, että monet ihmiset palavat ennenaikaisesti loppuun.” Vertailu 2001–2007. (%)

teen muutokset eivät kuitenkaan välttämättä vaikuta tulevaisuudenkuvaan – eivät ainakaan välittömästi. Kun Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksessa 2002 kysyttiin kaikenikäisiltä suomalaisilta käsitystä kuulumisestaan johonkin yhteiskuntaluokkaan, huomattiin, että nuoret pitivät itseään luokka-asemaltaan vanhempia vahvempina. Koska nuorten yhteiskunnallinen ja taloudellinen asema on objektiivisesti ottaen kuitenkin suhteellisesti heikompi, tämäkin kysymys kertonee ennen kaikkea luottavaisista tulevaisuudenodotuksista. Nuorena on mahdollista kokea taloudelliset vaikeudet väliaikaisina. Varsinkin opiskelijat saattavat jo opiskeluyhteisössään sosiaalistua tulevaan luokkaansa. (Myllyniemi & Gissler & Puhakka 2005, 40–42.) Myös Nuorisobarometrin aineistossa näkyy opiskelijoiden luottamus tulevaan. Lukiolaisten usko vanhempiaan paremman yhteiskunnallisen aseman saavuttamiseen on samalla tasolla kuin yliopistossa opiskelevien – molemmissa ryhmissä 66 prosenttia uskoo siihen – mutta toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista jo harvempi (56 %) luottaa yhteiskunnalliseen nousuunsa.

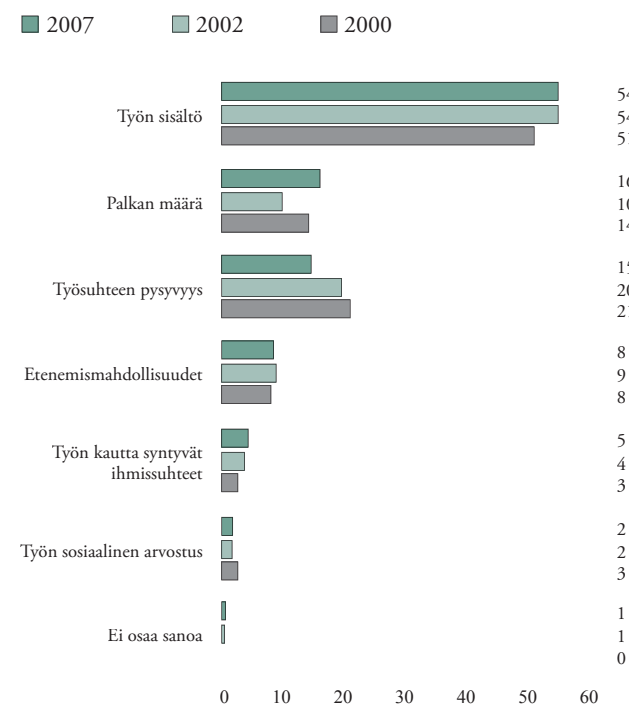
Työelämän vaativuus

Edellä havaittiin, että selvä enemmistö nuorista uskoo työurallaan saavuttavansa paremman yhteiskunnallisen aseman kuin vanhempansa (ks. kuvio 15). Samalla nuoret näyttävät tuskallisen selvästi tiedostavan sen, että pärjääminen ei tule ilmaiseksi. Kuvioista 16 nähdään, että peräti 77 prosenttia nuorista on sitä mieltä, että työelämä vaatii nykyisin työntekijöiltä niin paljon, että monet ihmiset palavat loppuun ennenaikaisesti. Kuvioista näkyy myös selvästi, miten nuorten käsitys työn vaativuudesta on viime vuosina kasvanut voimakkaasti. Kolmannes on väitteen kanssa täysin samaa mieltä, useampi kuin kolme neljästä vähintään jokseenkin samaa mieltä. Ei ole varmuutta siitä, perustuvatko nämä arviot työn haastavuudesta sitten nuorten omiin kokemuksiin vai muuta kautta saatuihin havaintoihin työelämästä, mutta vaikutteista ei ainakaan ole ollut puutetta.²² Jo työpaikkailmoituksia lukemalla voi saada sen käsityksen, että pärjäämiseen vaadittaisiin lähes yli-inhimillisiä ominaisuuksia.

Naisista selvästi suurempi osa (86 %) kuin miehistä (69 %) pitää työtä liian kuluttavana. Näkemys vahvistuu iän ja koulutustason muka-

Kuvio 17.

”Mikä seuraavista on mielestäsi tärkeintä työssä?” Vertailu 2000, 2002 ja 2007. (%)

na. Alle 20-vuotiaista vastaajista 64 prosenttia arvelee työn polttavan monet ennenaikaisesti loppuun, 20–24-vuotiaista 81 prosenttia ja 25–29-vuotiaista jo 88 prosenttia. Käsitys työn vaativuudesta liittyy vahvasti myös korkeaan koulutustasoon. sen sijaan työttömien, palkkatyössä käyvien ja yrittäjien välillä ei ole näkemyseroja työn kovista vaatimuksista.

Työelämän vaativuus ei kosketa yksinomaan nuoria. Työeläkevaluuttaja Telan²³ vuonna 2007 tekemän kyselytutkimuksen mukaan ikääntyvät itse asiassa kokevat työelämän vaatimukset kovemmiksi. Telan tutkimuksen mukaan näkemykset työelämän liiallisesta kiivastahtisuudesta lisääntyvät tulotason kasvaessa. Nuoria huoles-

tuttaa keskimääräistä useammin epävarmuus työstä ja toimeentulosta. (HS 28.6.2007, A5.)

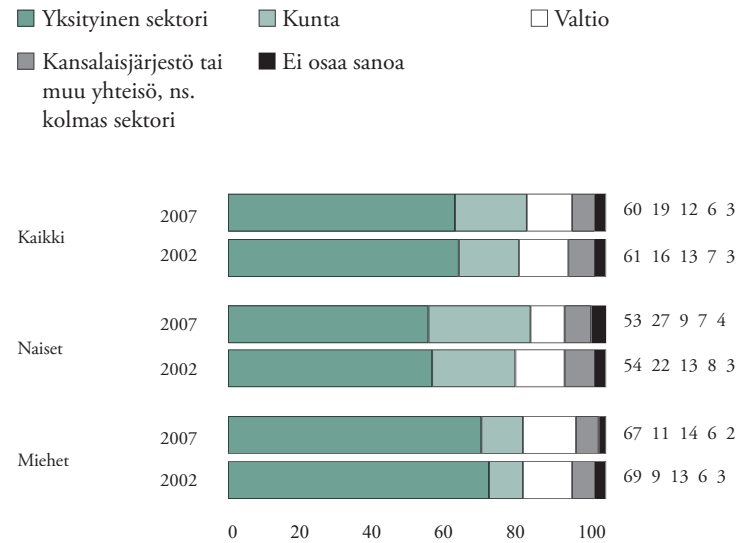
Mikä on työssä tärkeintä?

Selvästi tärkeintä nuorille työssä on sen sisältö (ks. kuvio 17): yli puolet (54 %) pitää sitä kaikin tärkeimpänä asiana työelämässä. Kuudennes nuorista korostaa palkkaa ja suunnilleen yhtä moni työn pysyvyyttä. Etenemismahdollisuudet nostaa tärkeimmäksi asiaksi 8 prosenttia nuorista, ihmissuhteet 5 prosenttia ja työn sosiaalisen arvostuksen vain 2 prosenttia.

Kysymys nuorten työssä tärkeänä pitämistä asioista esitettiin myös vuosina 2000 ja 2002.²⁴ Kuten kuvion 17 vertailusta näkyy,

Kuvio 18.

”Mille seuraavista sektoreista sijoittuisit mieluiten työelämässä?” Vertailu 2002 ja 2007. (%)

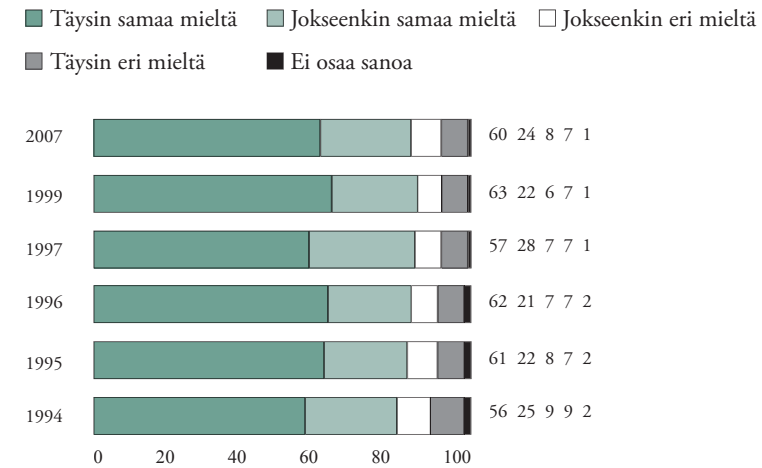
työn sisältö on pysynyt tämän ajan vähintään yhtä tärkeänä. Suurimmat muutokset ovat työsuhteen pysyvyyden tärkeyden lasku ja palkan tärkeyden kasvu. Myös tarkasteltaessa nuorten tulevaisuudentavoitteita (ks. kuvio 61) havaitaan lievä laskusuunta vakituisen työn tärkeydessä. Vastaavasti verrattaessa aiempiin nuorisobarometreihin nähdään pientä kasvua niiden nuorten osuudessa, jotka haluavat työurallaan vaihtaa työpaikkaa useita kertoja (Myllyniemi 2006, 28). Sen sijaan keskitasoa korkeampi palkka tai korkea elintaso eivät ole kasvattaneet tärkeyttään nuorten tulevaisuudentavoitteina (ks. tämän Nuorisobarometrin kuvio 61 s. 86).

Nuorista naisista 63 prosenttia pitää työn sisältöä tärkeimpänä työssä, miehistä 46 prosenttia. Tämä asenne-ero naisten ja miesten välillä on pysynyt suunnilleen samana viiden vuoden takaiseen verrattuna. Myös sukupuolten ero suhteessa palkkaan on samansuuntainen;

edelleen selvästi suurempi osa miehistä (21 %) kuin naisista (11 %) pitää palkan suuruutta tärkeimpänä asiana työssä. Työsuhteen pysyvyys ja etenemismahdollisuudet ovat niin ikään miehille selvästi tärkeämpiä kuin naisille. Iän mukana tapahtuvista muutoksista mainittakoon työn sisällön tärkeyden kasvu ja varsinkin etenemismahdollisuuksien tärkeyden jyrkkä lasku iän myötä. Alle 20-vuotiaista 13 prosenttia pitää etenemismahdollisuuksia tärkeimpänä työssä, 25–29-vuotiaista enää 3 prosenttia. Alueellista eroista selvimpiä ovat työn sisällön korostuminen kaupunkimaisissa kunnissa ja työsuhteen pysyvyyden suhteellinen tärkeys maaseutumaisissa kunnissa. Työsuhteen pysyvyyttä, samoin kuin palkkaa, arvostavat keskimääräistä enemmän ne, jotka jo ovat vakinaisessa työsuhteessa. Määräaikaisissa työsuhteissa olevat sen sijaan korostavat muita enemmän työn sisältöä.

Kuvio 19.

”Ottaisin mieluummin tilapäistäkin työtä kuin eläisin työttömyyskorvauksella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri.” Vertailu 1994–2007. (%)

Julkiselle vai yksityiselle sektorille töihin?

Kysyttäessä mieluisinta työnantajaa, selvä enemmistö nuorista haluaisi työskennellä mieluiten yksityisellä sektorilla kunnan ja valtion jäädessä suosiossa kauas taakse (ks. kuvio 18). Palkansaajien määrien suuruusjärjestys näillä kolmella työnantajasektorilla on sama kuin nuorten niille antama mieluisuusjärjestys.²⁵

Vaikka kuntasektori on kasvattanut hieman suosiotaan muiden kustannuksella, ei eri työnantajasektoreiden houkuttelevuus ole kokenut suuria muutoksia sitten edellisen kyselykerran vuonna 2002. Varsinkin nuoret naiset haluavat kunnan töihin, ja ero miehiin on viidessä vuodessa kasvanut entisestään. Kuntasektori on toki muutenkin erittäin naisvaltainen; naisten osuus kaikista palkansaajista on yksityisellä sektorilla ja valtiolla alle puolet, mutta kuntasektorilla useampi kuin kolme neljästä työntekijästä on naisia.²⁶

Kaikkein nuorimmat vastaajat näkevät valtion ja kunnat suhteellisesti hieman mieluisam-

pina työnantajina kuin vanhemmat vastaajat, joiden parissa yksityinen sektori puolestaan on vielä suositumpi kuin nuoremmilla. Alueuutujien mukaisen tarkastelun perusteella valtio- ja kuntasektorit ovat keskimääräistä suositumpia Pohjois- ja Itä-Suomessa, yksityinen sektori puolestaan Etelä-Suomessa, varsinkin pääkaupunkiseudulla. Yksityinen sektori on erityisen mieluisa ammattikorkeakoulussa opiskelevien ja sieltä valmistuneiden parissa.

Asenteita työttömyyttä kohtaan

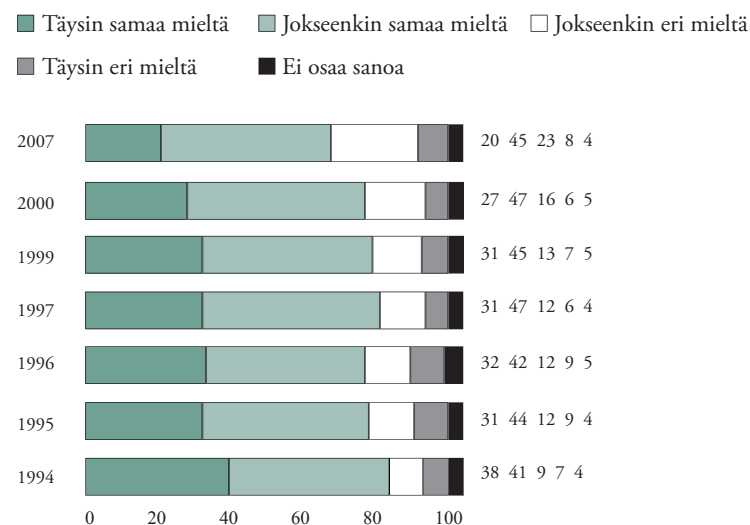
Työelämään kuuluu myös mahdollisuus jäädä ilman työtä. Työasenteiden selvittämistä onkin hyvä täydentää tutkimalla asenteita työttömyyttä ja työttömyyteen liittyviä etuuksia kohtaan.

Mieluummin työtä kuin työttömyyskorvausta

Nuorisobarometrissa on vuodesta 1994 lähtien mitattu työn arvostusta nuorten arvomaailmassa väitteellä ”Ottaisin mieluummin tilapäistäkin

Kuvio 20.

”Työttömyysturvan vastikkeeksi nuorten työttömien olisi tehtävä jotain yhteiskuntaa hyödyttävää työtä.” Vertailu 1994–2007. (%)

työtä kuin eläisin työttömyysturvalla, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri”. Joka vuosi yli 80 prosenttia on yhtynyt väitteeseen, ja osuus on ollut lievässä kasvussa (ks. kuvio 19). Tilapäisenkin työn arvostus vaikuttaisi siis olevan erittäin korkealla tasolla. Tosin arvostuksen taso on suhteellista, eikä pelkästään nuorilta kysymällä saada vertailupintaa muihin ikäryhmiin.

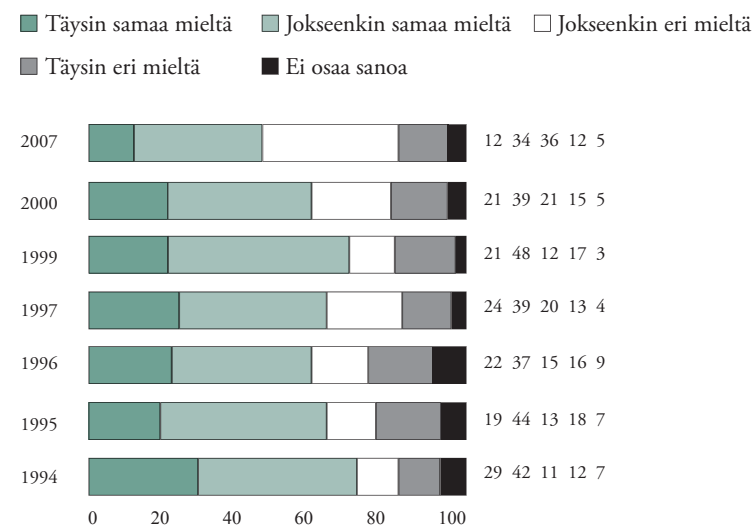
Vuonna 1999 otoksessa oli vertailuryhmänä nuorten lisäksi 250 aikuisikäistä, 40–45-vuotiaita. Silloin 85 prosenttia nuorista ja 89 prosenttia aikuisikäisistä valitsisi mieluummin työn kuin työttömyyskorvauksen (Saarela 1999, 15). Monissa tutkimuksissa on havaittu, että työ on suomalaisille sitä tärkeämpää, mitä vanhemmista sukupolvista on kyse (ks. Myllyniemi 2006, 33, World Values 2000 -aineistoon pohjautuva ikäryhmittäinen vertailu). Suomalainen yhteiskunta on muuttunut, ja suhde työhön sen myötä. Kyselytutkimusten tarjoamat poikakeikkausaineistot yksin eivät sen sijaan kerro

sitä, liittyykö ilmiö pikemmin sukupolviin vai vastaajan ikään. Todennäköisesti molemmilla tekijöillä on oma vaikutuksensa, mutta sen selvittämiseksi tarvittaisiin kyselyaineistoa ajalta, jolloin nykyiset keski-ikäiset tai sitä vanhemmat polvet olivat nuoria.

Työttömien ja muiden nuorten asenteiden eroja on selvitetty tämänvuotisessa Nuorisobarometrissa monella tavalla. Selvä enemmistö eli 65 prosenttia työttömistä nuorista ottaisi mieluummin tilapäistäkin työtä kuin eläisi työttömyyskorvauksella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri. Toisaalta 84 prosenttia kaikista vastaajista on samaa mieltä, eli näin tarkasteltuna työhalukkuuden ero työttömien ja muiden nuorten välillä on todellinen. Asenteen seurannan perusteella näyttäisi myös siltä, että varsinkin työttömien nuorten parissa mieluummin työttömyyskorvauksella elävien osuus on hienoisessa kasvussa. Jos tämä trendi on todellinen, se saattaa kertoa jonkinlaisten elämän-

Kuvio 21.

”Työttömyysturvan vastikkeeksi nuorten työttömien olisi tehtävä jotain yhteiskuntaa hyödyttävää työtä.” Työttömien nuorten vastausten vertailu 1994–2007. (%)

tapatyöttömien osuuden kasvusta. Otokseen osuu tosin sen verran vähän työttömiä nuoria, että erojen tilastollinen merkitsevyys on heikko; esimerkiksi tänä vuonna 1903 nuoren otoksessa oli vain 58 työtöntä. Kannattaa myös miettiä sitä, onko kysymys aivan vertailukelpoinen, kun se esitetään sekä niille, joille työttömyys on arkitodellisuutta, että opiskelijoille ja jo työelämässä oleville nuorille.

Naiset (88 %) valitsisivat miehiä (81 %) useammin työn kuin työttömyyden. Tämä asenne on tyypillisin alle 20-vuotiailla vastaajilla, yrittäjillä ja ylemmillä toimihenkilöillä. Myös koulutustasolla on yhteyttä työn pitämiseen ensisijaisena vaihtoehtona. Yliopistotutkinnon suorittaneista 90 prosenttia ottaisi mieluummin tilapäistäkin työtä kuin eläisi työttömyyskorvauksella, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla vastaava osuus on 87, ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla 77 ja niillä, joilla ei ole mitään tutkintoja 75 prosenttia.

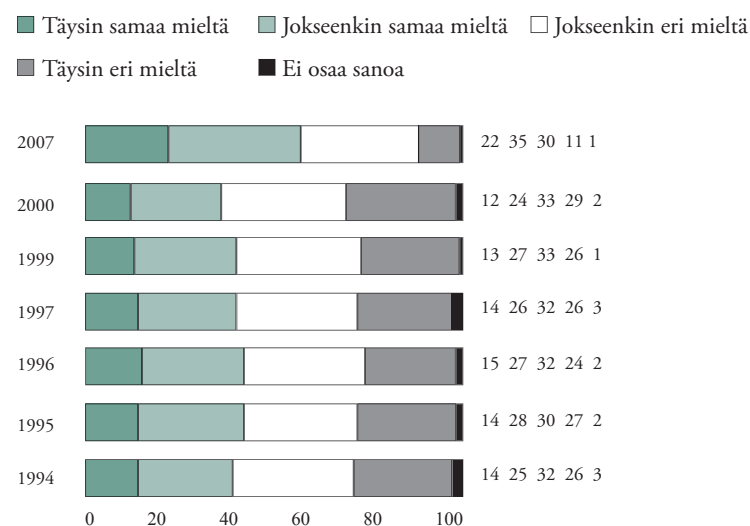
Työttömyysturvan vastikkeellisuus

Nuorisobarometreissa on vuodesta 1994 lähtien selvitetty asennetta työttömyysturvaa kohtaan kysymällä, pitäisikö nuorten työttömien sen vastikkeeksi tehdä jotain yhteiskuntaa hyödyttävää työtä. Kuluneen reilun vuosikymmenen aikana kriittisyys työttömyysturvan vastikkeellisuutta kohtaan on selvästi kasvanut (ks. kuvio 20). Vuonna 1994 neljä vastaajaa viidestä mutta vuonna 2007 enää kaksi vastaajaa kolmesta kannatti tämän tyyppisiä aktivointitoimia.²⁷ Kuten monessa muussakin työhön, työttömyyteen ja sosiaaliturvaan liittyvässä kysymyksessä, suurin muutos näyttäisi ajoittuvan vuosituhannen vaihteen paikoille.

Kuviosta 19 nähtiin, että kasvava osa, yli 80 prosenttia nuorista, ottaisi mieluummin tilapäistäkin työtä kuin eläisi työttömyyskorvauksella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri. Ajatus työttömyysturvan vastikkeeksi tehtävästä yhteiskuntaa hyödyttävästä työstä ei saa samaa

Kuvio 22.

”Työttömänä olo ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu.” Vertailu 1994–2007. (%)

kannatusta. Lieneekö taustalla esimerkiksi työttömän heikompi status – 20 prosentin mielestä työttömyys on häpeällistä (ks. kuvio 29, s. 49) – tai se, että tilapäisen työn hakemiseenkin liittyy oma valinnanvapautensa?²⁸ (Ks. myös kuvat 52–54 kaikille maksettavasta perustulosta.)

Kuviossa 21 seurataan työttömien nuorten asenteen kehittymistä suhteessa työttömyysturvan vastikkeellisuuteen. Työttömät nuoret ovat vuodesta 1994 lähtien suhtautuneet muita kriittisemmin työttömyysturvan vastikkeeksi tehtävään yleishyödylliseen työhön. Työttömien kriittisyys on kasvanut jyrkästi vuoden 2000 jälkeen, ja samalla työttömien ja muiden erot suhtautumisessa ovat kasvaneet.

Myönteisimmin työttömyysturvan vastineeksi tehtävään työhön suhtautuvat miehet, alle 20-vuotiaat, yrittäjät ja ylemmät toimihenkilöt. Koulutustasolla sen sijaan ei ole vaikutusta. Koulutustason suhteen tilanne on muuttunut

sitten vuoden 2000, jolloin korkeakoulututkinnon suorittaneiden asenne työttömyysturvan vastikkeellisuutta kohtaan oli vielä muita myönteisempää. Varsinkin korkeasti koulutettujen nuorten kriittisyys on siis lisääntynyt.

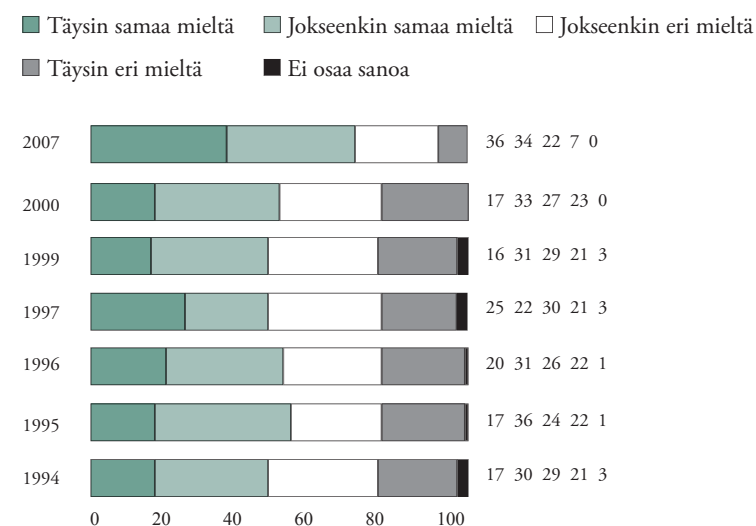
Työttömyyden kokeminen jos toimeentulo on turvattu

Työttömyyden kokemista on Nuorisobarometrissa selvitetty väitteellä ”Työttömänä olo ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu”. Kuviossa 22, jossa esitetään nuorten vastaukset kysymyksen vuodesta 1994 lähtien, näkyy, että viime vuosina on tapahtunut erittäin selvä muutos. Vuosituhannen vaihteeseen asti asenne pysyi melko samana: enemmistö koki työttömyyden kielteisenä asiana, vaikka toimeentulo olisikin turvattu. Sen jälkeen tilanne on muuttunut radikaalisti, suurin osa (57 %) ei enää pidä työttömyyttä välttämättä pahana asiana. Nuorten

Kuvio 23.

”Työttömänä olo ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu.”

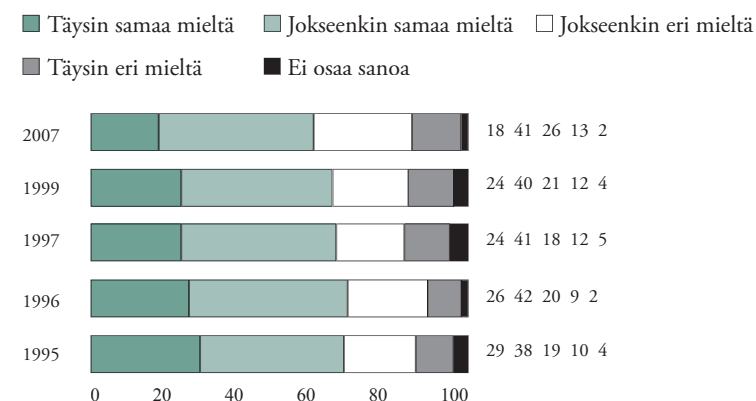
Työttömien nuorten vertailu 1994–2007. (%)

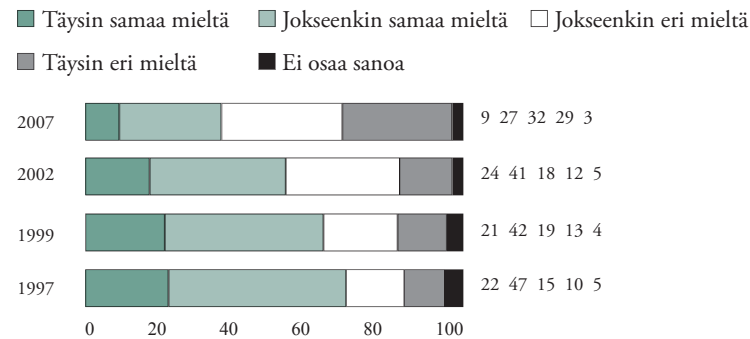
Kuvio 24.

”Nykyinen sosiaaliturva tekee ihmisistä passiivisia ja vie heiltä halun yrittämiseen.”

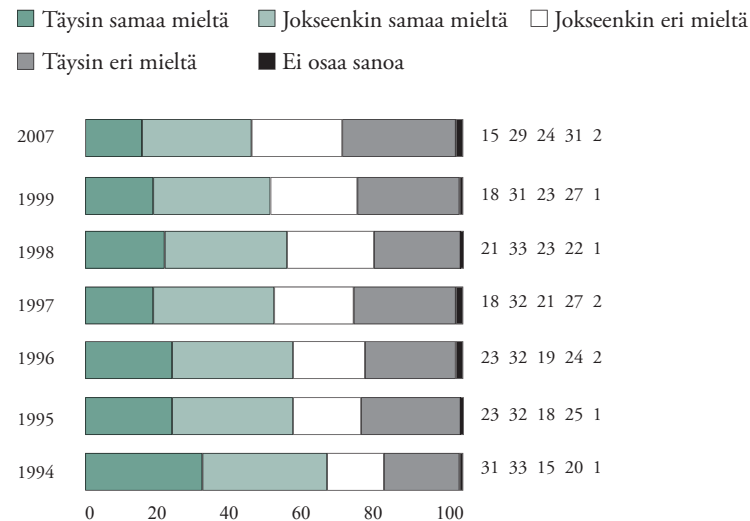
Vertailu 1995–2007. (%)

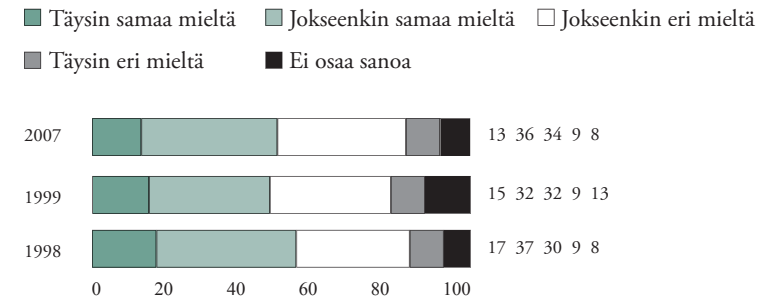
Kuvio 25.
”Työttömyyden vähentämiseksi työtä tulee jakaa useammalle työaika lyhentämällä.”
Vertailu 1997–2007. (%)

Kuvio 26.
”Työhön tulevan nuoren palkka voisi aluksi olla vähemmän kuin vastaavan tehtävän normaalipalkka.” Vertailu 1994–2007. (%)

Kuvio 27.
”Pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrä tulee kasvamaan.” Vertailu 1998–2007. (%)

asenteen työttömyyttä ja työttömiä kohtaan voi sanoa olevan selvässä muutoksessa. Kuviossa 23 tehdään vastaava vertailu työttömien nuorten vastauksista 1994–2007. Trendi on samankaltainen, ja muutos vuoden 2000 jälkeen yhtä jyrkkä. Työttömät nuoret kuitenkin suhtautuvat itse selvästi hyväksyvämmiin työttömyyteen kuin muut. Sama ero tulee näkyviin myös työttömien ja muiden vastauksissa kuvion 30 kysymykseen ”Ystäväni mielestä on OK olla työtön”.

Hyväksyvämpi suhtautuminen työttömyyteen ei kuitenkaan välttämättä tarkoita sitä, että olisi syytä huolestua työn arvostuksen laskusta. Aiempien vuosien nuorisobarometreissahan on havaittu, että nuoret suhtautuvat työhön vakavasti ja pitävät sitä tärkeänä. Esimerkiksi vuoden 2006 Nuorisobarometrissa yli 90 prosenttia nuorista sanoi pitävänsä työtä tärkeänä osana ihmisen elämänsisältöä, ja osuus oli vielä kasvusuunnassa.²⁹ Viesti, joka nuorten vastauksista voidaan lukea, ei siis ole aivan yksiselitteinen. Yksi mahdollinen tulkinta äkkiseltään ristiriitaiseltakin vaikuttaville trendeille voi olla se, että työn rinnalle on tulossa muita tärkeitä asioita, eikä ihmisen arvo ja identiteetti ole entiseen tapaan sidoksissa palkkatyöhön. Työttömyys

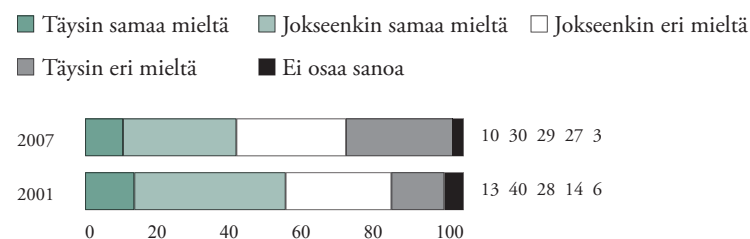
koetaan myös entistä enemmän yhteiskunnan, ei niinkään yksilön ominaisuudeksi. Kun vuoden 2006 Nuorisobarometrissa selvitettiin nuorten käsityksiä syrjäytymisen syistä, havaittiin, että vertailussa vuosien 1998 ja 2002 kyselyihin aiempaa harvempi nuori piti sen syynä omaa laiskuutta, välinpitämättömyyttä tai elämäntapoja (Myllyniemi 2006, 34).

Suhde sosiaaliturvaan

Varhaisissa nuorisobarometreissa kysyttiin säännöllisesti nuorten käsitystä sosiaaliturvan passiivista vaikutuksesta. Tänä vuonna kysymys toistettiin, ja tulokset kuviossa 24 vahvistavat jo aiemmin havaittavissa olleen kehityssuunnan. Nuorten suhde sosiaaliturvaan näyttää olevan hitaassa mutta todellisessa muutoksessa kohti hyväksyvämpää asennetta. Vaikka työn merkitys ja tarkeys nuorten maailmassa on säilynyt ja jopa kasvanut, ei se tarkoita ainakaan sitä, että asenne sosiaaliturvan varassa eläviä kohtaan olisi koventumassa, pikemminkin päinvastoin. Ikäryhmittäiset erot asenteessa sosiaaliturvaan ovat selkeitä siten, että ikä lisää käsitystä passiivista vaikutuksesta. Muutos tosin on ollut voimakkainta vanhimmissa ikäryhmissä. Muu-

Kuvio 28.

”Suomalainen työelämä tarvitsee lisää ulkomaalaisia työntekijöitä.” Vertailu 2001–2007. (%)

ten asenteen kehitys on samanlainen naisilla, miehillä, työttömillä ja työssä käyvillä. Selvästi muutoksesta huolimatta täytyy kuitenkin korostaa sitä, että enemmistö (58 %) kaikista nuorista – myös työttömistä (52 %) – on kuitenkin edelleen sitä mieltä, että nykyinen sosiaaliturva vie yrittämishalut.³⁰ (Ks. myös kuvio 20 työttömyysturvan vastikkeellisuudesta, s. 42.)

Työajan lyhentäminen

Nuorten kannatus työajan lyhentämisestä keinona työttömyyttä vastaan on ollut jatkuvassa jyrkässä laskussa siitä lähtien, kun asiaa kysyttiin ensimmäistä kertaa vuonna 1997 (ks. kuvio 25). Silloin työn jakamista työaikaan lyhentämällä kannatti 69 prosenttia, nyt enää 36 prosenttia. Naiset kannattavat sitä hieman enemmän (38 %) kuin miehet (35 %), keskimääräistä suosituampi se on myös alle 20-vuotiaiden vastaajien parissa (42 %). Useimmilla taustamuuttujilla, kuten alueella tai ammattiasemalla, ei ole merkitsevää vaikutusta. Koulutuksen mukaisen tarkastelun perusteella ammatillisesti suuntautuneet nuoret suhtautuvat työajan lyhentämiseen kriittisemmin: Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista vain 28 prosenttia ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 29 prosenttia kannattaa työajan lyhentämistä keinona vähentää työttömyyttä. Yliopiston läpikäyneistä 40 prosenttia kannattaa

sitä. Osuus on yhtä suuri kuin mitään tutkintoja suorittamattomilla nuorilla.

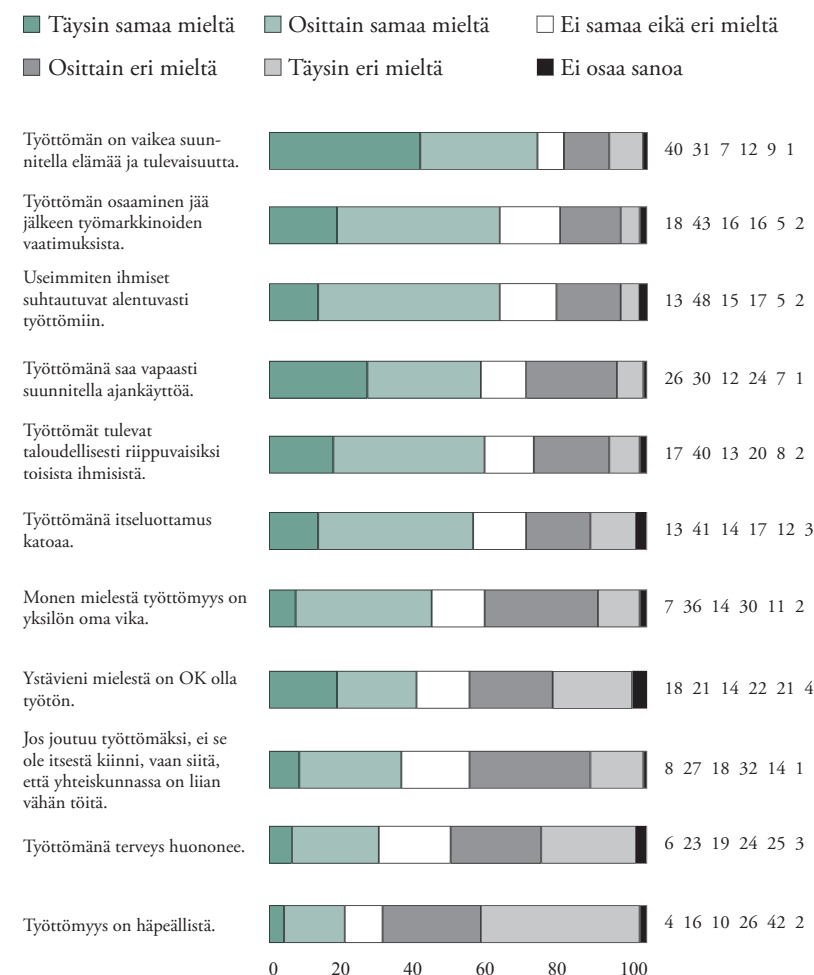
Vuonna 1997 työttömistä tai lomautetuista nuorista 64 prosenttia suhtautui työajan lyhentämiseen myönteisesti. Palkansaajien kohdalla luku oli tuolloin täsmälleen sama. Vuonna 1999 työttömistä nuorista työajan lyhentämistä kannatti 74, työssä käyvistä enää 55 prosenttia. Nyt vuonna 2007 työssä käyvistä 30 prosenttia ja työttömistä 41 prosenttia kannattaa työajan lyhentämistä. Vaikka työttömien nuorten osuudet ovat sen verran pieniä, että tulokset ovat jossain määrin epävarmoja, näyttää kuitenkin siltä, että heidän parissaan työaikaan lyhentämisen kannattaminen keinona työttömyyttä vastaan on laskenut hitaammin kuin työssäkäyvien nuorten kohdalla.

Palkkajoustop

Nuorten suhtautuminen nuorten alkupalkan alentamiseen on muuttunut koko ajan kielteisemmäksi vuodesta 1994 lähtien, jolloin asiaa kysyttiin ensimmäistä kertaa vuonna (ks. kuvio 26). Trendi on siis samanlainen kuin suhteessa työaikaan lyhentämiseen keinona taistella työttömyyttä vastaan. Toki yhteiskunnalliset olotkin ovat muuttuneet, ja nuorisotyöttömyys suunnilleen puolittunut kuluneiden 13 vuoden aikana noin 35 prosentista noin 18 prosent-

Kuvio 29.

Suhtautuminen työttömyyteen liittyviin väitteisiin. (%)

tiin. Työttömyysongelman helpottuminen on varmasti vaikuttanut myös sen taltuttamiseen tarvittavien keinojen järeiden arviointiin.

Toisin kuin työajan lyhentämisen kohdalla, työttömien nuorten asenne alkupalkan alentamiseen on hieman kielteisempi kuin muiden.

Alkupalkan alentamisen kannatus on pudonnut työttömien nuorten parissa, jopa hieman nopeammin kuin muiden nuorten. Asenne nuorten alkupalkkakysymykseen riippuu vahvasti sukupuolesta: miehistä 51 prosenttia pitää alempaa alkupalkkaa kannatettavana ideana, naisista

selvästi harvempi, 37 prosenttia. Ajatus saa kannatusta ylempien toimihenkilöiden (51 %) ja varsinkin yrittäjien (65 %) parissa.

Työelämän ulkopuolelle jäävien määrä

Noin puolet (49 %) nuorista on yhtä mieltä siitä, että pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrä tulee kasvamaan (ks. kuvio 27). Vuoden 1999 barometrissa sama kysymys esitettiin myös 40–45-vuotiaiden vertailuryhmälle. Silloin keski-ikäisten näkemykset työmarkkinoiden kehityksen suunnasta olivat mustempia kuin nuorilla: peräti 70 prosenttia uskoi pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrän olevan kasvussa. Alle kolmekymppisten ikäryhmissä ei tämän vuoden Nuorisobarometrissa näy iän mukaisia eroja. Myöskään sukupuolten tai aluemuuttujien välillä ei ole eroja. Työttömistä nuorista keskimääräistä useampi (55 %) uskoo kasvavan joukon jäävän työelämän ulkopuolelle pysyvästi, Vailla ammatillista koulutusta olevista 54, ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 53 ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneistakin 49 prosenttia on tätä mieltä, mutta yliopistotutkinnon suorittaneista vain 37 prosenttia. Tämä on sikäli kiinnostavaa, että vaikka nuorilta ei kysyttykään heidän omasta tulevaisuudestaan työmarkkinoilla, näyttää korkea koulutustaso, nimenomaan yliopistotutkinto, vähentävän pessimismisiä selvästi.

Ulkomaalaisten työntekijöiden tarve

Nuorten käsitystä ulkomaalaisten työntekijöiden tarpeesta on Nuorisobarometrissa kysytty kerran aiemmin, vuonna 2001.³¹ Verrattuna siihen entistä harvempi, 40 prosenttia, uskoo ulkomaalaisia työntekijöitä tarvittavan (ks. kuvio 28). Tämä kehitys ei ole mitenkään itsestään selvä, jos muistaa työttömyyden – myös nuorisotyöttömyyden – vähentyneen vuodesta 2001. Puhe uhkaavasta työvoimapulastakaan ei näytä vaikuttaneen nuorten käsityksiin ulkomaisen työvoiman tarpeesta. Koska useimmat

eivät törmää työvoimapulaan arkipäivässä, on helppo uskoa, ettei sitä tulekaan; onhan työn-saanti suomalaisellekin niin vaikeaa. Kyse on tuskin myöskään siitä, että nuoret vierastaisivat maahanmuuttajia: yli 80 prosenttia nuorista on nimittäin sitä mieltä, että ulkomaalaiset ovat rikastaneet suomalaista kulttuuria (ks. kuvio 48, s. 70; ks. myös kuvat 39 ja 40 nuorten käsityksistä rasismien määrästä ja pakolaisten vastaanottamisesta, s. 62 ja 64).

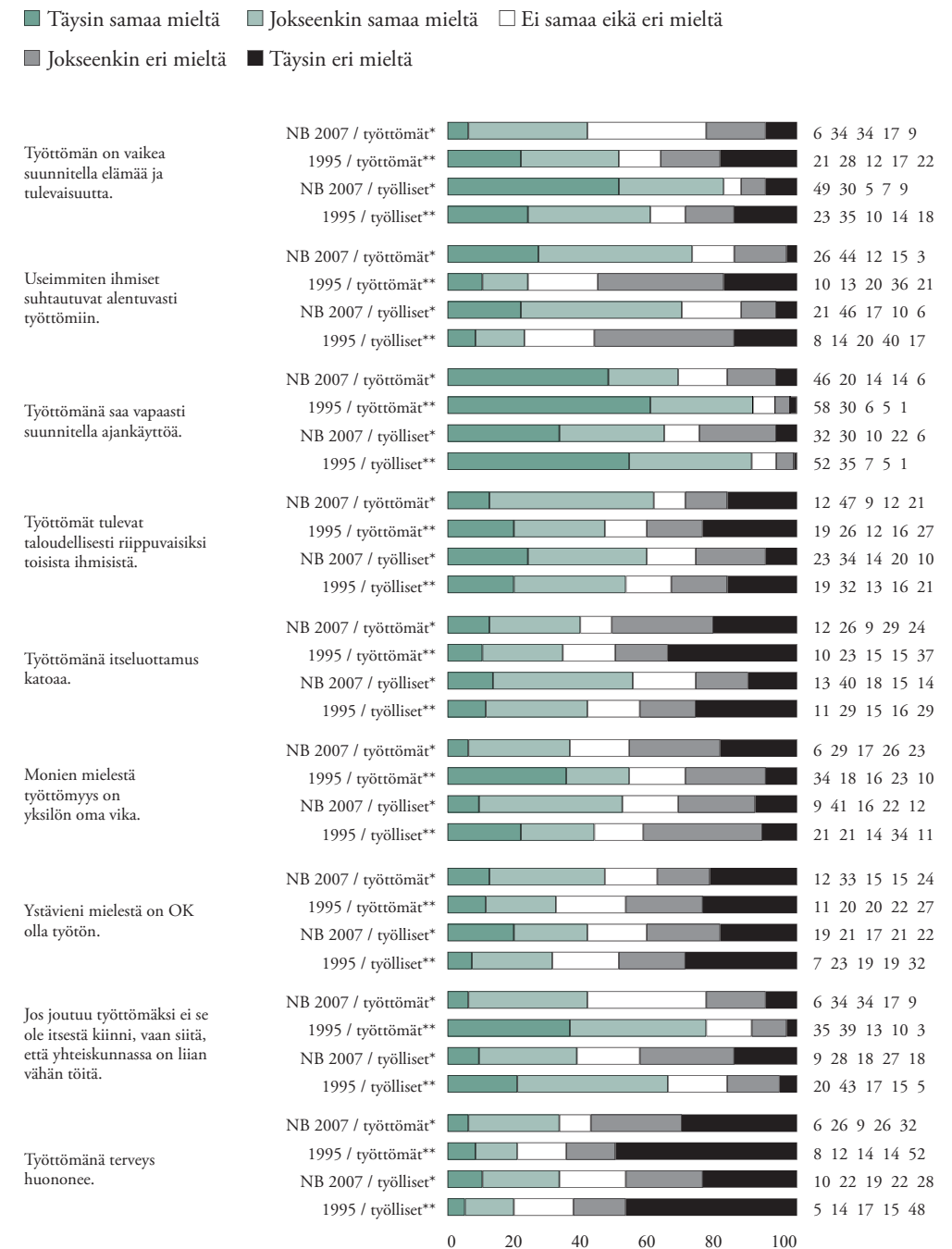
Naisista 45 prosenttia, miehistä vain 35 prosenttia uskoo Suomen tarvitsevan ulkomaalaisia työntekijöitä. Käsitys ulkomaalaisten tarpeesta on yleinen pääkaupunkiseudulla, jossa 51 prosenttia on sitä mieltä (maaseutumaisissa kunnissa asuvista 33 %). Myös korkealla koulutustasolla ja sosioekonomisella asemalla on yhteys uskoon ulkomaalaisten työntekijöiden tarpeellisuudesta. Ylemmistä toimihenkilöistä 58 prosenttia on tätä mieltä, yliopistotutkinnon suorittaneista peräti 69 prosenttia.

Kuvioon 29 on koottu nuorten asenteita työttömyyttä koskeviin väitteisiin. Eniten nuoret ovat yhtä mieltä siitä, että työttömyys aiheuttaa käytännön vaikeuksia elämänhallinnan kannalta. Selvä enemmistö on sitä mieltä, että työttömien on vaikea suunnitella elämää ja tulevaisuutta ja että työttömänä osaaminen jää jälkeen työmarkkinoiden vaatimuksista. Varsin moni (61 %) yhtyy myös väitteeseen, jonka mukaan ihmiset useimmiten suhtautuvat alentuvasti työttömiin. Kuitenkin kun vastaajan omaa asennoitumista selvitetään kysymällä onko työttömyys häpeällistä, vain 20 prosenttia on sitä mieltä. Alentuva asenne on siis ”joidenkin muiden” ominaisuus. Tämä on sopusoinnussa sen kanssa, että nuorten enemmistön mielestä työttömänä olo ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu (ks. kuvio 22, s. 44).

Suhtautumisessa työttömyyteen on nähtävissä selvästi jakautuminen nuorille naisille ja nuorille miehille tyypillisempiin asenteisiin. Naiset ovat miehiä useammin sitä mieltä, että

Kuvio 30.

18–24-vuotiaiden vertailu 2007 Nuorisobarometrissa ja 1995 YUSE-aineistossa. (%)

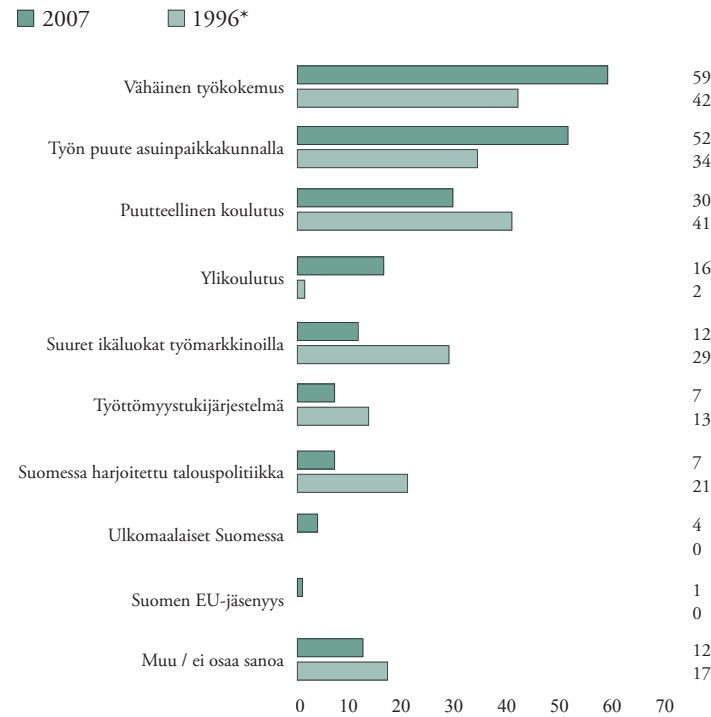

* Työttömien n=35, työllisten n=237. Tulokset ovat siis vain suuntaa antavia.

** lähde: YUSE 1995. Työttömien n=717, työllisten n=335

Kuvio 31.

”Mikä seuraavista on nuorten työllistymisen suurin este?” Vastaajien listasta valitseminen kahden työllistymisen suurimman esteen osuuksien vertailu 1996 ja 2007. (%)

* Vuonna 1996 kaikki vastaajat eivät nimenneet kahta vaihtoehtoa kuten 2007. Vertailukelpoisuuden vuoksi vuoden 1996 osuudet on korjattu kertoimella, jolla osuuksien summaksi saadaan 200 %. Vuoden 1996 osuuksia ei siis voi suoraan tulkita prosenteiksi.

heidän ystäviensä mielestä ”on OK olla työtön” ja että työttömän itseluottamus katoaa. Tätä asennetta voisi kutsua kenties empaattiseksi. Michille tyypillisempää puolestaan on ajatella, että työttömyys on monien mielestä yksilön oma vika ja että työttömyys on häpeällistä.

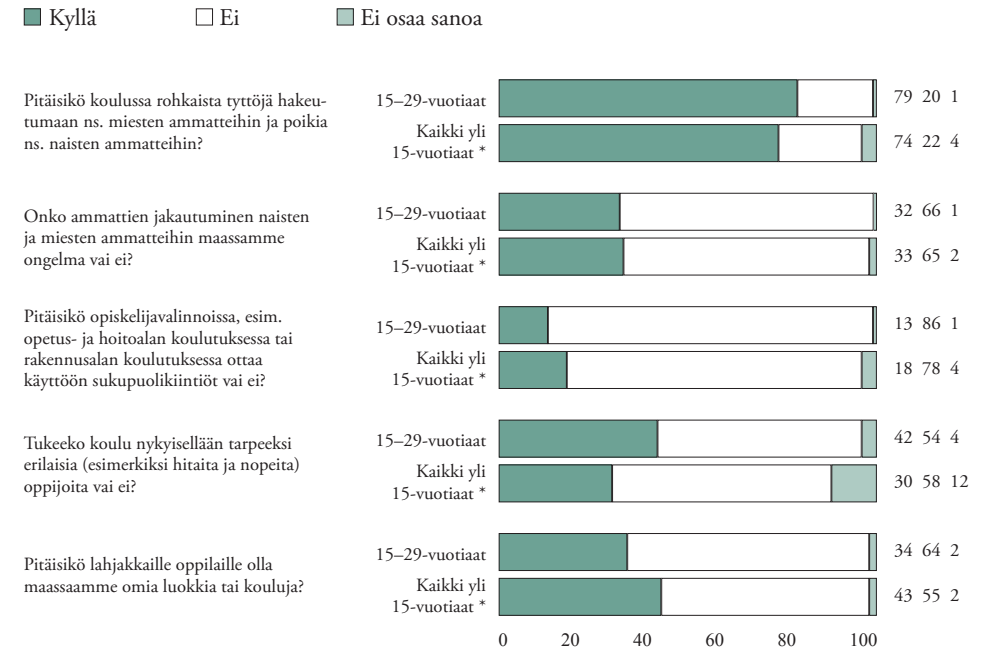
Lähes kaikki kuvion 29 kysymykset on otettu suoraan vuonna 1995 useissa Euroopan maissa kerätystä YUSE-aineistosta (Youth Unemployment And Social Exclusion In Europe). Niinpä YUSE:n suomalaisnuoria koskevat tulokset käyvät tietyn varauksin vertailuaineistoksi Nuor-

isobarometrille; kysymykset ovat tosin täysin samoja, mutta tiedonkeruutapa ja perusjoukko eri.³² (Ks. Julkunen & Heimonen 1998.)

YUSE-aineiston kyselyt tehtiin vain työttömyyttä kokeneille nuorille, mikä tarkoittaa sitä, että joukko on jossain määrin valikoitunutta. Kuviossa 30, jossa verrataan näiden kahden aineiston työttömien ja työllisten asenteita, huomataan näiden ryhmien asenteiden muuttuneen muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yhdenmukaisesti samaan suuntaan. Kuvioon 30 on mahdutettu vaikealukuisuuden uhallakin

Kuvio 32.

Asenteita koulutuksen tasa-arvoisuuteen liittyviin teemoihin. Nuorten ja kaikenikäisten suomalaisten vertailu. (%)

* Lähde: HS-Gallup. Puhelinhaastattelut 12.–22.6.2006, n=1000.

paljon informaatiota, koska näin siitä voi tehdä vertailuja paitsi vuosien 1995 ja 2007 välillä, myös työttömien ja työllisten nuorten välillä.

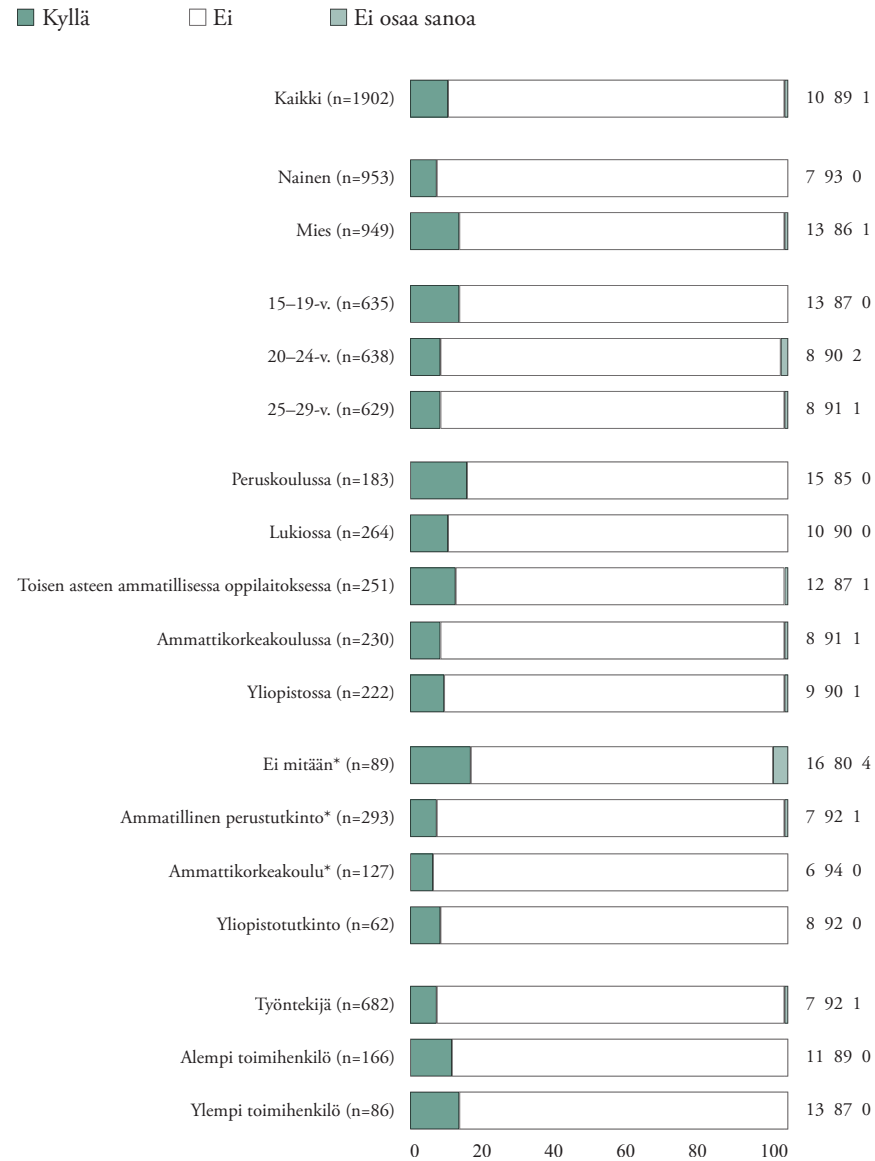
Monen kysymyksen kohdalla on huomioitava muuttunut yhteiskunnallinen tilanne. Nuorisotyöttömyys oli vuonna 1995 erittäin korkealla tasolla. Sitä kautta on ymmärrettävää, että useampi oli yhtä mieltä siitä, että jos joutuu työttömäksi, se ei ole itsestä kiinni; pikemmin-kin syyksi miellettiin se, että yhteiskunnassa on liian vähän töitä. Nuorisobarometreissa 1998, 2002 ja 2006 esitetty kysymyssarja syrjäytymisen syistä osoittaa, että yhä harvempi nuori näkee syrjäytymisen syyt yksilössä itsessään, kuten epäterveellisissä elämäntavoissa, laiskuudessa tai

välinpitämättömyydessä.

Verrattuna vuoteen 1995 on sekä työttömistä että työllisistä nuorista selvästi useampi sitä mieltä, että heidän ystäviensä mielestä työttömänä oleminen on OK. Edellä nähtiin myös kuvioista 22 (ks. s. 44), että työttömänä olo hyväksytään entistä laajemmin, samoin kuvioista 24 (ks. s. 45) nähtiin uskon nykyisen sosiaaliturvan passivoivaan vaikutukseen olevan tasaisessa laskussa.

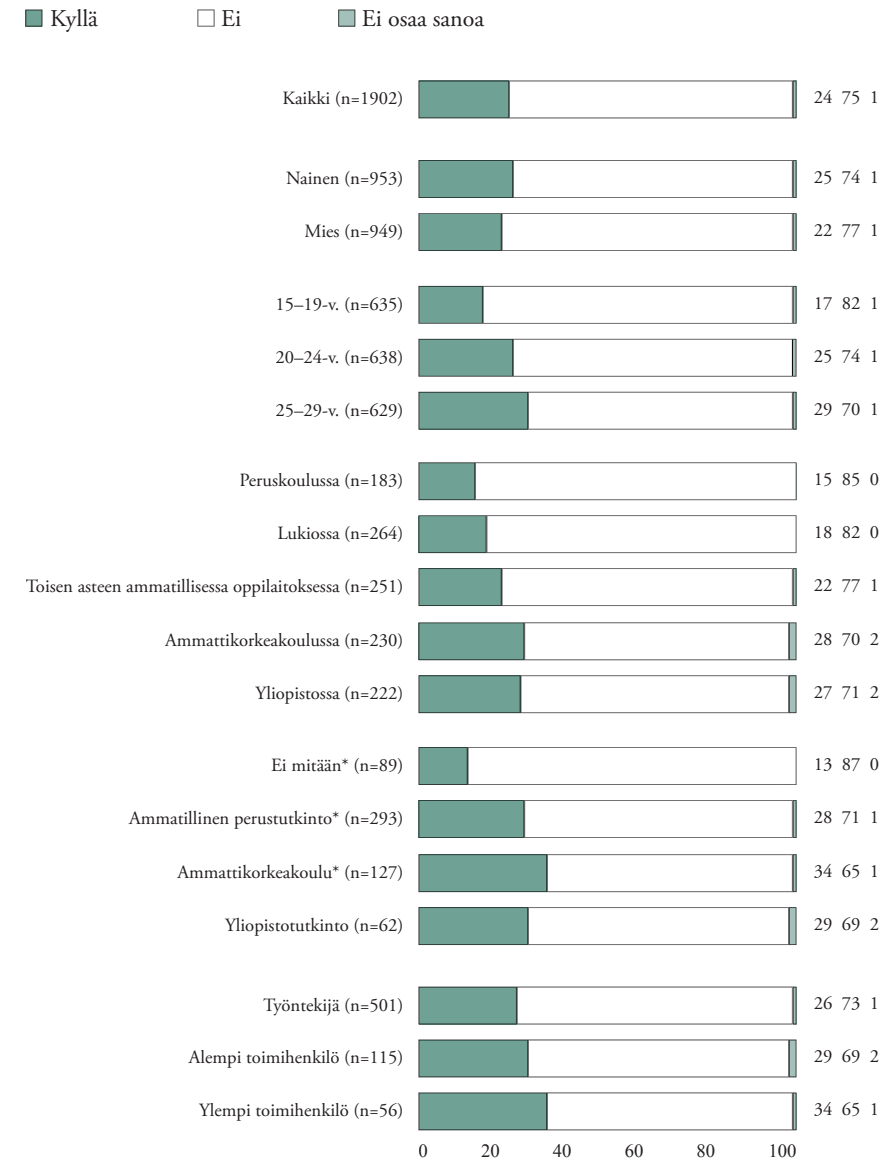
Nuorten kasvavaa hyväksyntää työttömyyttä kohtaan ei tarvitse lukea merkiksi työmoraaalin rappiosta: näkyyhän Nuorisobarometrin tuloksissa myös työn tärkeys nuorille – esimerkiksi kuviossa 19 (s. 41), jonka mukaan 84 prosenttia nuorista ottaisi mieluummin tilapäistäkin työtä

Kuvio 33.
”Pitäisikö oppivelvollisuusiä alentaa 6 vuoteen?” (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

Kuvio 34.
”Pitäisikö oppivelvollisuusiä nostaa 18 vuoteen?” (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

kuin eläisi työttömyyskorvauksella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri. Työttömiä nuoria tutkinut Anna Sell (2007) sanoo nuorten löytävän työttömyydestä myös hyviä puolia. Se on usein oma valinta: monet nuoret sanovat olevansa mieluummin työttöminä kuin epämielikkäiksi kokemissaan töissä. Näin työ näyttäytyy entistä vähemmän itseisarvona ja enemmän yhtenä itsensä kehittämisen mahdollisuutena. Hallitsevana tendenssinä nuoren suhtautumisessa työhön on ollut arvojen erilaistuminen, ei niinkään arvojen kumous. Elämää voi viedä eteenpäin monilla eri tavoilla, ja erilaisista projekteista voi koota elämäntyönsä ja identiteettiään. Myöskään itsetunto ja identiteetti eivät välttämättä ole entiseen tapaan sidoksissa palkkatyöhön. (Sell 2007.) Tästä näkökulmasta ei siis ole ihme, että entistä useamman mielestä ”on OK olla työtön”.

Työllistymisen suurimmat esteet

Vastaajia pyydettiin valitsemaan valmiista listasta kaksi suurimpana pitämäänsä työllistymisen estettä. Kuvioon 31 on koottu mainintojen yhteenlasketut osuudet, jolloin kaikkien osuukien summa on 200 %. Tärkeimpinä työllistymisen esteinä nuoret pitävät vähäistä työkokemusta ja työn puutetta asuinpaikkakunnalla. Nämä kaksi ovat nuorten mielestä nyt selvästi suurempia työllistymisen esteitä kuin asiaa edellisen kerran kysyttäessä, vuonna 1996. Vähemmän tärkeänä työttömyyden syynä kuin silloin pidetään työttömyystukijärjestelmää ja harjoitettua talouspolitiikkaa. Laman jälkeisessä Suomessa nuorten luottamus politiikkaan oli muutenkin heikoissa kantimissa (nuorten luottamuksesta yhteiskunnallisiin instituutioihin ks. Myllyniemi 2006, 50).

Kuviosta 31 voidaan nähdä myös, että nuorten usko koulutukseen on heikentynyt (vrt. kuviot 10 ja 11, s. 32–33). Puutteellista koulutusta pitää tärkeänä työllistymisen esteenä entistä harvempi, mutta ylikoulutuksen tarkeys nuorten arvioissa

on noussut erittäin paljon. Ylikoulutuksen näkevät ongelmana luonnollisesti ennen kaikkea korkeasti koulutetut nuoret; vailla tutkintoja olevista vain 5 prosenttia mainitsee sen kahden tärkeimmän työllistymisen esteen joukossa. Puutteellisen koulutuksen kohdalla koulutustason vaikutus on ymmärrettävästi päinvastainen: yliopistotutkinnon suorittaneista sen mainitsee 23 prosenttia, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 19, ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 23 ja vailla tutkintoja olevista peräti 46 prosenttia. Vaikka nuorilta kysyttiin työllistymisen esteitä ylipäätään, ei nimenomaisesti omakohtaisia kokemuksia, vaikuttaa oma tausta selvästi vastauksiin.

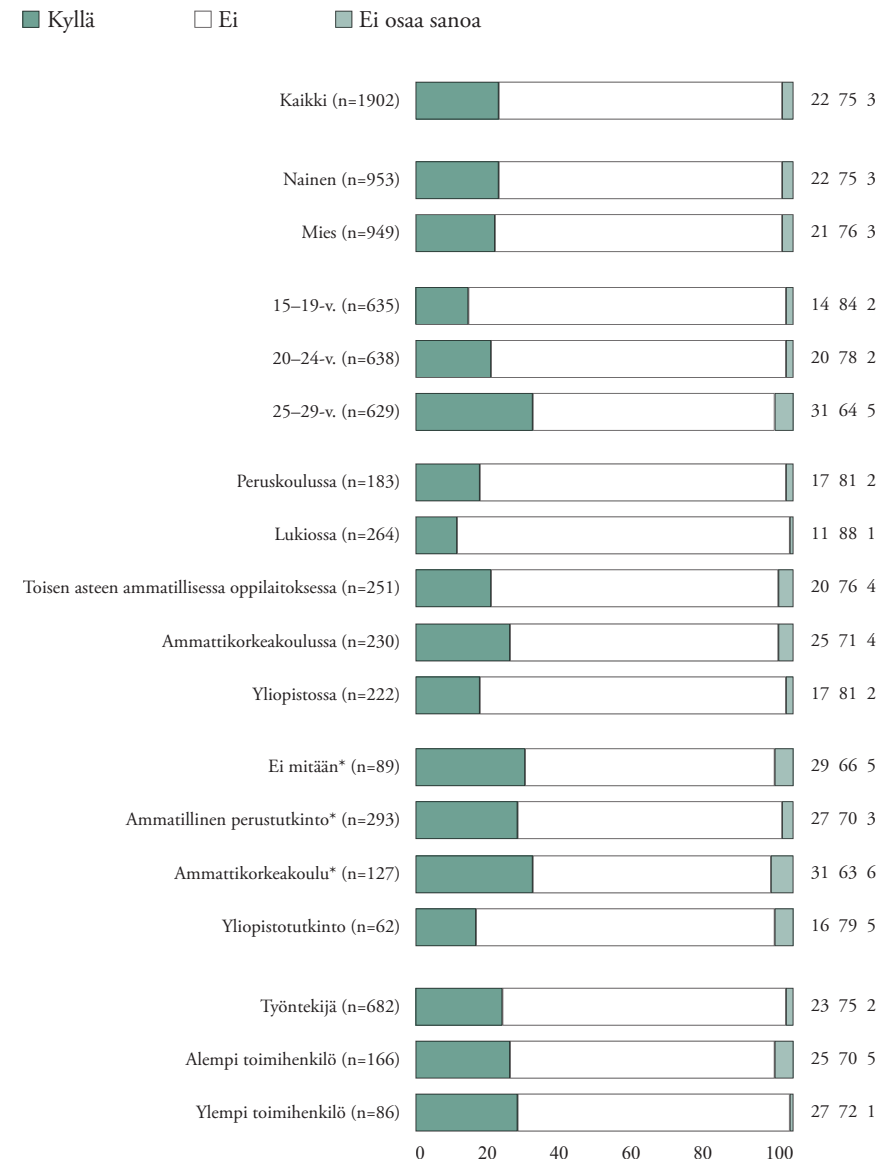
Yhä harvempi nuori näkee suuret ikäluokat suurimpana työllistymisen esteenä. Samansuuntaisia tuloksia on saatu Työeläkevakuuttaja Telan tuoreessa tutkimuksessa, jossa selvitettiin ikäasenteita työelämässä. Valtaosa haastatelluista torjuu väitteen, jonka mukaan vanhemmat ikäluokat muodostaisivat nuorten kannalta tulpan työmarkkinoille. Kaksi viidesosaa sen sijaan yhtyy väittämään, jonka mukaan nuorten ikäluokkien itsekkyys lisääntyy siinä määrin, että varttuneemmat eivät enää viihdy työelämässä. Erityisesti koulutetut väestöryhmät ja nuoret kuitenkin torjuvat tämän ajatuksen. (HS 28.6.07, A5.)

KOULUTUS

Kuten edellisestä työelämää käsittelevästä luvusta havaittiin, nuorten luottamuksessa koulutukseen on tapahtumassa selvää trendinomaista heikkenemistä: usko jatkuvan kouluttautumisen välttämättömyyteen ja hyvän koulutuksen työllistävään vaikutukseen ovat laskussa. Nuorisobarometrissa oli työn ja koulutuksen suhteiden tarkastelun lisäksi myös muutama nuorten koulutusjärjestelmää ja -politiikkaa koskevia näkemyksiä selvittävä kysymys.

Kuvio 35.

”Pitäisikö lukiokoulutus ja ammatillinen koulutus yhdistää ns. nuorisokouluksi?” (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempää tutkintoa.

Koulutuksen tasa-arvoisuus

Kuviossa 32 esitetään sukupuolten ja erilaisten oppijien koulutukselliseen tasa-arvoon liittyviä näkemyksiä. Vertailutulokset ovat Helsingin Sanomien Suomen Gallupilla teettämästä tutkimuksesta vuodelta 2006.³³ Nuorten ja aikuisten näkemyserot koulutuksen tasa-arvoisuudesta ovat varsin pieniä. Selvä enemmistö sekä nuorista (79 %) että kaikenikäisistä (71 %) on sitä mieltä, että tyttöjä tulisi rohkaista jo koulussa hakeutumaan miesten ammatteihin ja poikia naisten ammatteihin. Ongelmana sukupuolen mukaan eriytyneitä ammatteja sen sijaan pitää vain noin kolmannes. Se, koetaanko jako naisten ja miesten ammatteihin ongelmana, riippuu vahvasti sukupuolesta. Nuorista naisista sitä pitää ongelmallisena 42, miehistä 22 prosenttia. Sukupuolten asenne-erot ovat samat niin nuorilla kuin kaikenikäisilläkin. (Ks. Liiten 2006, 20.)

Sukupuolikiintiöitä opiskelijavalintoihin kannattaa vain 13 prosenttia nuorista ja 18 prosenttia kaikenikäisistä suomalaisista. Tämäkin kysymys on vahvasti sukupuolisidonnainen: nuorista naisista 17, nuorista miehistä vain 9 prosenttia kannattaa sukupuolikiintiöitä.

Sukupuolikiintiöt eivät siis saa kannatusta, mutta enemmistön mielestä nykykoulu ei ota tarpeeksi huomioon erilaisten oppijien tarpeita. Aikuiset ovat tässä kysymyksessä kriittisempiä koulua kohtaan kuin nuoret. Aikuisten kohdalla toisaalta useampi kuin joka kymmenes ei myöskään osannut ottaa kantaa, mikä onkin ymmärrettävää, sillä tietämys nykyisestä koulusta ei kaikilla välttämättä ole enää kovin hyvällä tasolla.

Erikseen kysyttiin vielä lahjakkaiden oppilaiden kohtelusta. Aihe on omalla tavallaan arkaluontoinen; kaikille yhteistä peruskoulua kun pidetään yleisesti toimivana systeiminä ja tärkeänä myös sosiaalisten taitojen oppimisen kannalta. Toisessa vaakakupissa painaa huoli

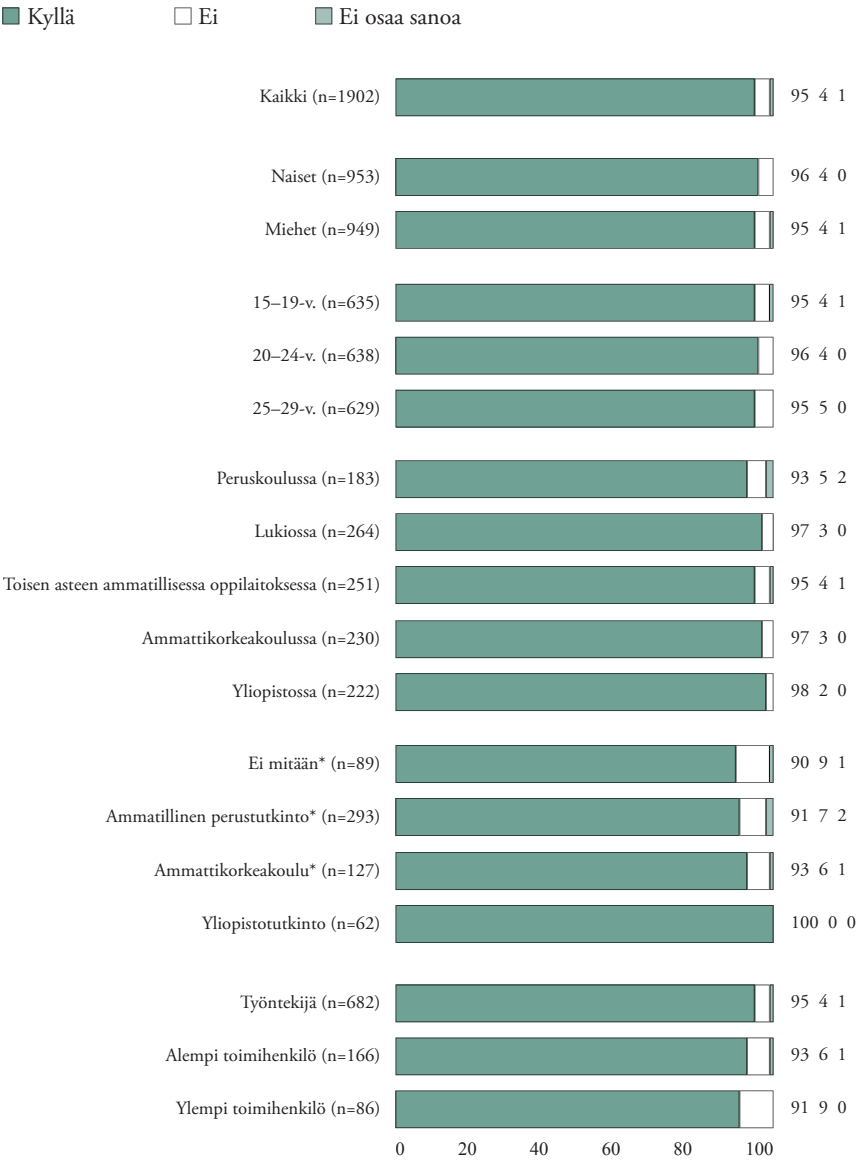
lahjakkaiden turhautumisesta sekaryhmissä ja lahjakkuuspotentiaalin mahdollisesta hukkaamisesta.

Enemmistö (55 %) kaikenikäisistä suhtautuu kriittisesti siihen, että lahjakkaita varten olisi omia luokkia tai kouluja. Nuoret ovat vielä kriittisempiä: heistä 64 prosenttia vastustaa ajatusta, nuorista naisista peräti 68 prosenttia. Eri kuntatyyppien nuorten näkemykset eroavat toisistaan selvästi, pääkaupunkiseudun nuorista 40 prosenttia pitää lahjakkaiden omia luokkia tai kouluja kannatettavana, muissa kaupunkimaisissa kunnissa asuvista 34 ja maaseutumaaisissa kunnissa asuvista vain 25 prosenttia. Ylemmät toimihenkilöt kannattavat lahjakkaiden omia luokkia tai kouluja enemmän (41 %) kuin alemmat toimihenkilöt (36 %) tai työntekijä-ammateissa toimivat (35 %). Koulutustason mukaisessa tarkastelussa ammattimaisemmin suuntautuneet suhtautuvat akateemisia myönteisemmin lahjakkaiden luokkiin ja kouluihin. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 39 prosenttia kannattaa niitä, ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 31, mutta yliopistotutkinnon suorittaneista vain 27 prosenttia.

Oppivelvollisuusikä

Vain joka kymmenes nuori kannattaa oppivelvollisuusiän alentamista kuuteen vuoteen (ks. kuvio 33). Miehet (13 %) haluavat naisia (7 %) useammin lapset nuorempina kouluun. Asenne on yleisempi kaikkein nuorimmilla, alle 20-vuotiailla vastaajilla. Myös korkeammissa sosioekonomisissa asemassa olevat kannattavat muita enemmän oppivelvollisuusiän alentamista. Tämä on merkille pantavaa, sillä vaikka sosioekonominen asema ja koulutustaso ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa, ei koulutustasolla ole vastaavaa yhteyttä asenteeseen kouluunmenoiän kanssa. Yksi oppivelvollisuusiän laskemisen perusteluista on kansallisen koulutuspohjan ja sitä kautta Suomen kilpailukyyn

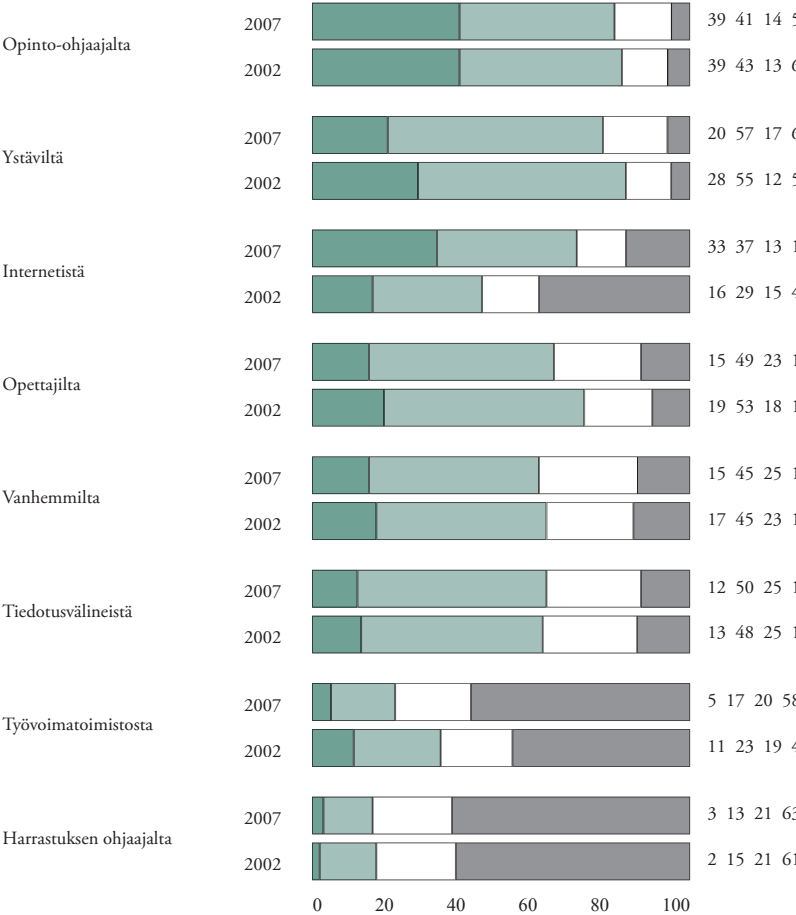
Kuvio 36.
”Pitäisikö yliopisto-opetuksen pysyä maksuttomana?” (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempää tutkintoa.

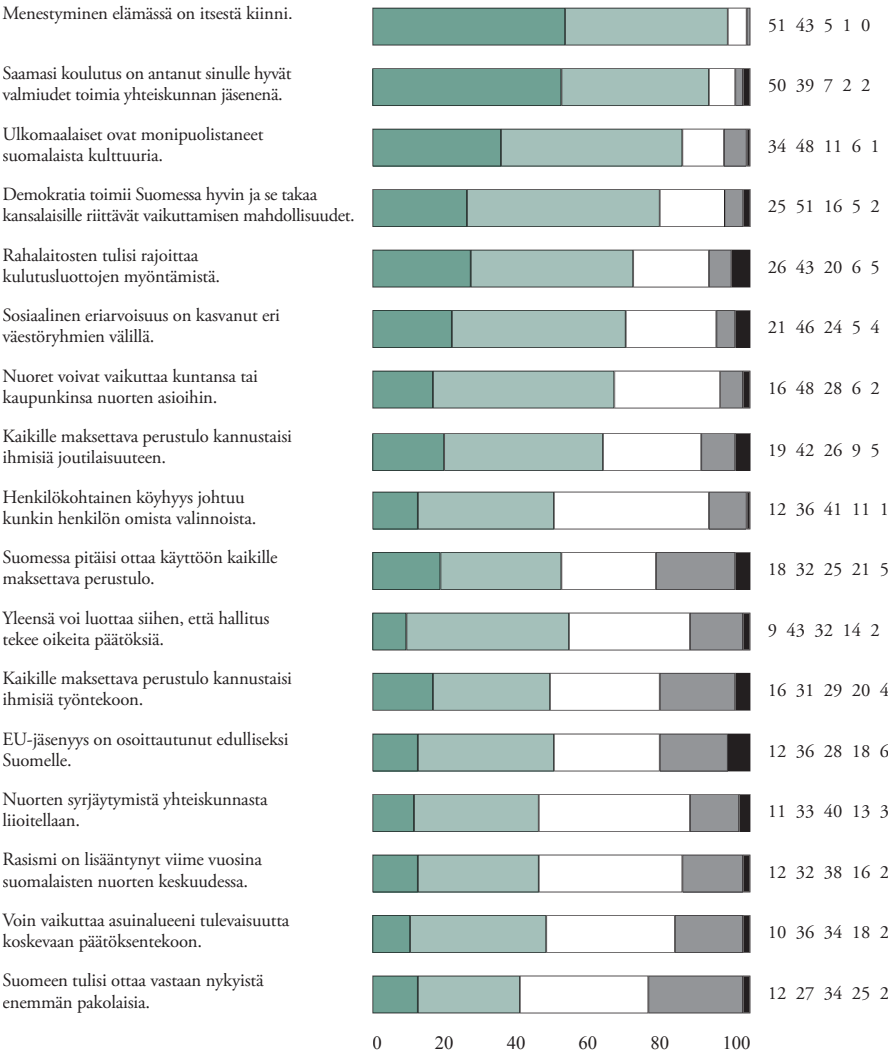
Kuvio 37.
”Missä määrin olet saanut tietoa peruskoulun jälkeisistä koulutusvaihtoehdoista seuraavilta tahoilta?” Vertailu 2002 ja 2007. (%)

Paljon Jonkin verran Vähän Ei käytännössä lainkaan

Kuvio 38.
Suhtautuminen suomalaiseen yhteiskuntaan liittyviin väitteisiin. (%)

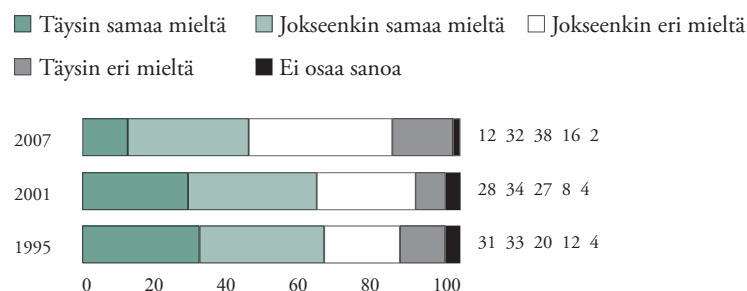
Täysin samaa mieltä Jokseenkin samaa mieltä Jokseenkin eri mieltä
Täysin eri mieltä Ei osaa sanoa

Kuvio 39.

”Rasismi on lisääntynyt viime vuosina suomalaisten nuorten keskuudessa.”

Vertailu 1995–2007. (%)

parantaminen. Ehkä tämä ajattelutapa on taustalla myös korkean sosioekonomisen aseman ja alemman kouluunmenoiän kannattamisen yhteydessä. Mitä tulee tilanteeseen muissa maissa, oppivelvollisuus alkaa OECD-maissa useimmiten kuusivuotiaana ja esimerkiksi Alankomaissa ja Briteissä jo viisivuotiaana.³⁴ (Tuononen 2007, 15.)

Kysymys oppivelvollisuuden nostamisesta nousee välillä esiin – sekä poliitikkojen että tutkijoiden suunnalta. Sitä on perusteltu esimerkiksi sillä, että 16-vuotiaille ei enää ole kysyntää työmarkkinoilla, kuten aikanaan, nykyisen oppivelvollisuuden syntyessä. Muissa OECD-maissa oppivelvollisuus päättyy yleensä 15–16-vuotiaana, ja kansainvälisessä vertailussa Suomi on onnistunut varsin hyvin pitämään oppivelvollisuusiän jälkeiset ikäluokat jatkamassa kouluttautumista peruskoulun jälkeen (OECD: Education At Glance). Oppivelvollisuuden nostaminen ei Suomessa koskettaisi kovin suurta osaa nuorista, sillä yli 90 prosenttia jatkaa nykyisinkin peruskoulun jälkeen toisen asteen opintoihin: yli puolet ikäluokasta hakee lukioon, reilu kolmannes ammatilliseen koulutukseen (Kumpulainen & Saari 2006). Oppi-

velvollisuuden pidentämisellä jatkokoulutuksen ulkopuolelle jäävien nuorten määrää pyrittäisiin vähentämään entisestään.

Kaikista 15–29-vuotiaista vain vajaa neljännes (24 %) kannattaa oppivelvollisuuden nostamista (ks. kuvio 34). Ajatuksen kannatus lisääntyy iän myötä ja on yleisempi naisilla kuin miehillä. Peruskoululaisista vain 15 prosenttia pitää oppivelvollisuuden jatkamista kannatettavana, lukiolaisista vain 18 prosenttia, mutta ammatillisella puolella opiskelevista nuorista sentään 22 prosenttia. Korkeakoulussa opiskelevista nuorista jo useampi kuin joka neljäs kannattaa ajatusta.

Nuorisokoulu

Ajatus nuorisokoulusta, lukion ja ammatillisen koulutuksen yhdistämisestä, liittyy edelliseen teemaan oppivelvollisuuden nostamisesta – onhan molemmissa kyse keskiasteen koulutuksen uudistamisesta, mutta on kuitenkin siitä erillinen kysymyksensä. Kumpikaan ei ole mitenkään uusi ajatus.³⁵

Nuorisokoulu ei saa kovin vahvaa tukea nuorilta itseltään (ks. kuvio 35). Vain 22 pro-

senttia vastaa kyllä, kun kysymys on muotoiltu ”Pitäisikö lukiokoulutus ja ammatillinen koulutus yhdistää ns. nuorisokouluksi?” Lähes kaikilla tuntuu myös olevan kanta asiaan, sillä vain 3 prosenttia ei osaa sanoa, onko puolesta vai vastaan.

Ennen kaikkea lukiolaiset vastustavat nuorisokouluajatusta: heistä vain 11 prosenttia on sen kannalla. Tämä ei ole yllätys, sillä lukiolla on perinteisesti suomalaisten koulutusajattelussa oma erityinen paikkansa. Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista selvästi useampi, mutta kuitenkin vain 20 prosenttia, kannattaa nuorisokoulua. Ero lukiolaisiin voi johtua monestakin syystä, mutta tavallaan ylioppilastutkinnon voi nykymuotoisenakin tulkita usein kiinteäksi osaksi toisen asteen ammatillista koulutusta.³⁶

Maksuton yliopisto-opetus

Yliopisto-opetuksen maksuttomuus saa lähes varauksettoman kannatuksen nuorten parissa peräti 95 prosentin kannattaessa sitä. Eri-ikäisten ja eri sukupuolta olevien vastaajien välillä ei tässä kysymyksessä ole eroja, eikä juuri muidenkaan taustamuuttujien mukaan (ks. kuvio 36). Yliopistotutkinnon suorittaneista täydet 100 prosenttia haluaa opetuksen pysyvän jatkossakin maksuttomana.

Jonkin verran säröjä maksuttoman yliopisto-opetuksen kannatuksesta löytyy, jos tarkastellaan niitä ylempiä toimihenkilöitä, jotka eivät ole suorittaneet yliopistotutkintoa³⁷. Tässä ryhmässä maksuttoman yliopisto-opetuksen kannatus on 84 prosenttia, korkeintaan ammatillisen perustutkinnon suorittaneista ylemmistä toimihenkilöistä enää 74 prosenttia. Ammatillisella urallaan hyvään vauhtiin ilman korkeakoulu-opintojakin päässeiden nuorten joukossa maksuton yliopisto ei näyttäisi saavan aivan yhtä varauksetonta kannatusta kuin nuorten parissa muuten.

Tieto koulutusvaihtoehtoista

Tiedonsaannista peruskoulun jälkeisistä koulutusvaihtoehtoista kysyttiin edellisen kerran viisi vuotta sitten, vuoden 2002 Nuorisobarometrissa. Opinto-ohjaaja ja ystävät ovat edelleen nuorten tärkein tietolähde (ks. kuvio 37). Suurin muutos viiden vuoden aikana on ollut internetin tärkeyden huima kasvu; koulutusvaihtoehtoista paljon tietoa sitä kautta saaneiden osuus on yli kaksinkertaistunut tässä ajassa. Kehityksen suunta onkin oletettava, ja internetin tärkeyden kasvu selittää suurimman osan muista kuviossa 37 havaittavista muutoksista. Se, että tiedon saaminen työvoimatoimistoista on vähentynyt, liittyy myös alentuneeseen nuorisotyöttömyyteen.

Nuoret naiset hankkivat miehiä enemmän koulutustietoa tiedotusvälineistä, mutta muuten sukupuolten väliset erot ovat varsin pieniä. Iän mukainen tarkastelu on tässä kysymyksessä hankalaa: ikähaarukan 15–29 vuotta eri päissä olevien tilanne koulutustiedon tarpeen suhteen on aivan erilainen. Nuorimmat vastaajat ovat saaneet muita enemmän tietoa internetistä, vanhemmiltaan, opettajiltaan ja opinto-ohjaajiltaan, vanhimmat puolestaan ystäviltään, tiedotusvälineistä ja työvoimatoimistosta. Korkeakoulututkinnon suorittaneet nuoret ovat aikanaan saaneet muita enemmän tietoa peruskoulun jälkeisistä koulutusvaihtoehtoista ystäviltään.

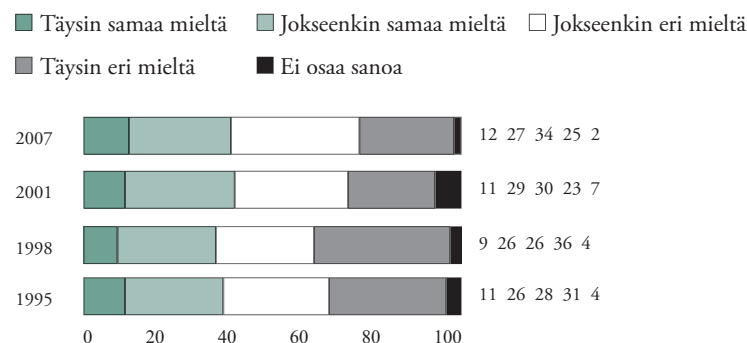
YHTEISKUNTA

Näkemyksiä yhteiskunnasta ja sen kehityksestä

Kuvion 38 kysymykset antavat monipuolisen kuvan siitä, miten nuoret näkevät suomalaisen nyky-yhteiskunnan ja mihin suuntaan he sitä haluaisivat kehitettävän. Luvun voisi yhtä lailla

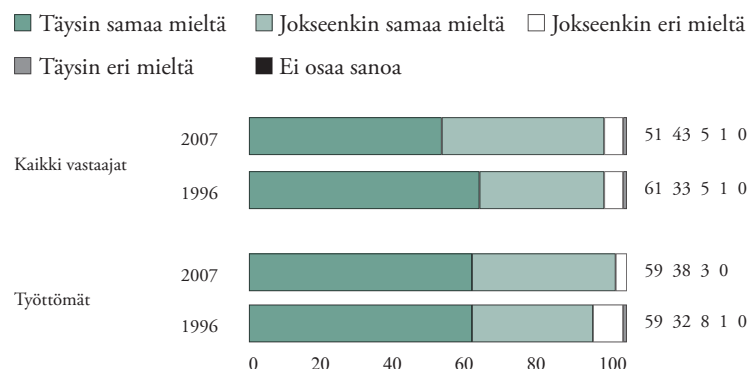
Kuvio 40.

”Suomen tulisi ottaa vastaan nykyistä enemmän pakolaisia.”
Vertailu 1995–2007. (%)

Kuvio 41.

”Menestyminen elämässä on itsestä kiinni.”
Vertailu 1996–2007. Kaikki vastaajat ja työttömät. (%)

nimetä vaikkapa yhteiskuntafilosofisesti, siksi laajoja kysymyksiä kysymyspatteri käsittelee. Tässä luvussa kuvion 38 yksittäisiä kysymyksiä käydään läpi samassa järjestyksessä kuin ne esitettiin haastatelluille (ks. kirjan lopussa oleva haastattelulomake, s. 118). Kaikista kysymyksistä, joista on olemassa vertailutietoa, on tehty

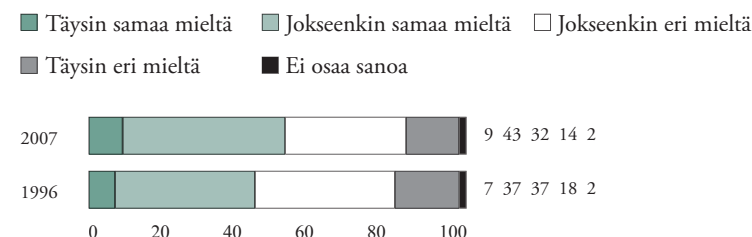
asenteen kehityssuunnan havaitsemista helpottava graafinen esitys.

Rasismi nuorten silmin

Nuorten käsityksiä rasismien määrästä suomalaisnuorten keskuudessa on selvitetty nuorisobarometreissa vuodesta 1995 lähtien.³⁸

Kuvio 42.

”Yleensä voi luottaa siihen, että hallitus tekee oikeita päätöksiä.”
Vertailu 1996–2007. (%)

Rasistisia asenteita itseään on haastava selvittää kyselytutkimuksin. Myös se, mitä rasismilla tarkoitetaan, vaihtelee ajan ja paikan mukaan. Kuitenkin nuorten itsensä käsitys rasismien määrän kehityksestä nuorten keskuudessa on todennäköisesti varsin hyvä mittari siitä, mitä ajassa liikkuu. Näin mitattuna rasismi ei kuvioon 39 koottujen tulosten perusteella näyttäisi lisääntyneen, pikemminkin päinvastoin: 44 prosenttia uskoo rasismien lisääntyneen, 54 prosenttia on eri mieltä.³⁹ Trendi on selvästi laskeva: vielä vuonna 2001 reilu enemmistö uskoi rasismien lisääntyneen.

Kysymys koski ”suomalaisia nuoria”, joten siihen on periaatteessa mahdollista vastata riippumatta omista kokemuksista omalla kotiseudullaan. Todennäköisempää on kuitenkin, että vastaajan omat kokemukset vaikuttavat vastauksiin ja että rasismi myös lisääntyy yhtäällä ja vähentyy toisaalla. Alueuuttujien mukaiset tarkastelut osoittavat tilastollisesti merkitseviä eroja. Vähiten rasismien lisääntymiseen uskotaan pääkaupunkiseudulla ja eniten Länsi-Suomessa, varsinkin Pohjanmaalla ja Satakunnassa. Nuoret naiset ovat havainneet rasismien lisääntymistä hieman enemmän (47 %) kuin miehet (41 %). Mitä nuoremmista vastaajista on kyse, sitä suurempi osa arvelee rasismien lisääntyneen. Alle 20-vuotiaista 51 prosenttia, 20–24-

vuotiaista 43 prosenttia ja 25–29-vuotiaista 38 prosenttia on sitä mieltä.

Pakolaisten määrä Suomessa

Enemmistö (59 %) barometriin haastatelluista on sitä mieltä, että Suomen ei tulisi ottaa vastaan nykyistä enempää pakolaisia (ks. kuvio 40). Vuodesta 1995 on tapahtunut pientä muutosta kohti pakolaismyönteisempää asennetta. Varsinkin täysin kielteisesti pakolaisten määrän lisäämiseen suhtautuvien osuus on vähentynyt.

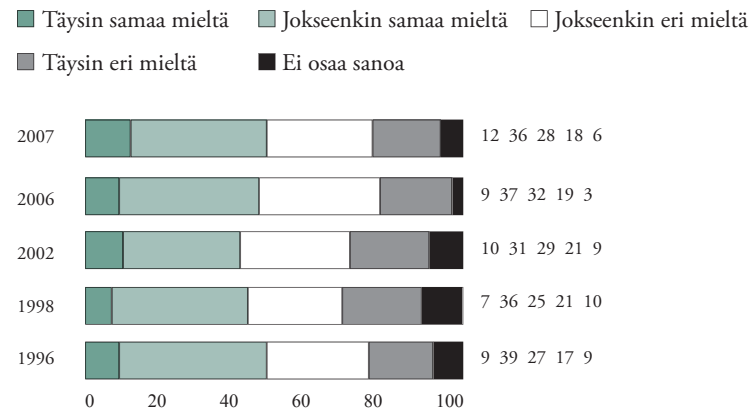
Suhtautuminen pakolaisten vastaanottoon on selvästi sukupuolittunut; naisista 45 prosenttia, miehistä 31 prosenttia kannattaa määrän lisäämistä. Kaikkein nuorimmat, alle 20-vuotiaat, suhtautuvat suopeimmin lisävastaanottoon. Huomion arvoista on myös asenteen yhteys äidinkielen: ruotsinkielisistä 52 prosenttia on sitä mieltä, että Suomen tulisi ottaa enemmän pakolaisia. Alueittaisen tarkastelun mukaan kielteisimmin pakolaisten määrän kasvattamiseen suhtautuvat Pohjois-Suomen nuoret, myönteisimmin Uudenmaan ja Itä-Suomen nuoret.

Oman onnensa seppiä

Enemmistö (51 %) nuorista on täysin samaa mieltä siitä, että ”Menestyminen elämässä on itsestä kiinni”. Kuten kuvioista 41 havaitaan, osuus on kuitenkin reilussa kymmenessä vuodessa

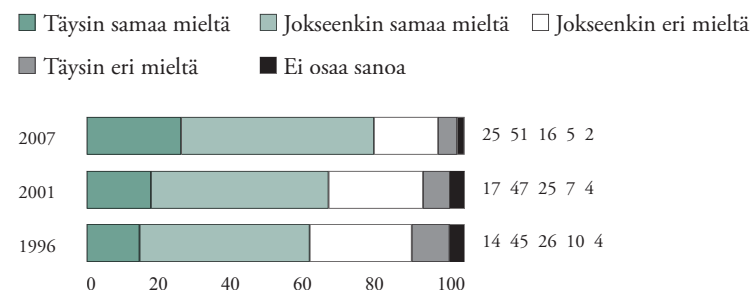
Kuvio 43.

”EU-jäsenyys on osoittautunut edulliseksi Suomelle.” Vertailu 1996–2007. (%)

Kuvio 44.

”Demokratia toimii Suomessa hyvin ja se takaa kansalaisille riittävät vaikuttamisen mahdollisuudet.” Vertailu 1996–2007. (%)

vähentynyt kymmenellä prosenttiyksiköllä. Tämä kehityssuunta on yhdenmukainen sen edellisessä Nuorisobarometrissa (2006) tehdyn havainnon kanssa, että nuoret näkevät entistä harvemmin syrjäytymisen johtuvan omista asenteista (Mylly-

niemi 2006, 34). Nämä trendit eivät anna tukea huolelle liiasta yksilöllistymisestä. Tosin yhteisöllisyyksään ei ole samanlaista kuin ennen; yksilö voi entistä enemmän itse valita mihin yhteisöihin kuuluu, ja kuinka kiinteästi niihin sitoutuu.

Työttömien nuorten kohdalla vastaavaa kehityssuuntaa ei näy. Kuviosta 41 nähdään, että heidän kohdallaan ei käsityksissä elämässä menestymisen syistä ole juuri tapahtunut muutoksia sitten vuoden 1996. Taustamuuttujien mukaisessa tarkastelussa kiinnittää huomiota, että nimenomaan nuoret miehet uskovat elämässä menestymisen olevan itsestä kiinni. Koulutustason noustessa tämä ajattelutapa vähenee, myös miehillä.

Luottamus hallituksen päätöksiin

Kuviossa 42 verrataan nuorten luottamusta hallitukseen vuosina 1996 ja 2007. Luottamus siihen, että hallitus tekee enimmäkseen oikeita päätöksiä, on kasvanut selvästi. Nyt enemmistö (52 %) luottaa, vähemmistö (47 %) ei luota hallituksen päätöksentekokykyyn. Vuonna 1996 tilanne oli päinvastainen (40 % / 55 %). Trendi on linjassa sen kanssa, että nuorten usko suomalaisen demokratian toimivuuteen on niin ikään vahvistumassa (ks. kuvio 44). Vastaavasti vuoden 2006 Nuorisobarometrissa todettiin luottamuksen kasvaneen suhteessa eduskuntaan, kunnanvaltuustoihin ja poliittisiin puolueisiin (Myllyniemi 2006, 50). Luottamuksen kasvu hallituksen toimintaan siis tuskin selittyy haastatteluhetkellä istuneen hallituksen päätöksillä, vaan kyse on laajemmasta luottamuksen vahvistumisesta suhteessa poliittisiin instituutioihin.

Miehet luottavat hallituksen päätöksiin enemmän kuin naiset ja nuorimmat vastaajat enemmän kuin vanhemmat. Koulutustaso lisää uskoa hallitukseen, yliopistotutkinnon suorittaneista niiden oikeellisuuteen luottaa 56 prosenttia, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 50, ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 43 ja mitään tutkintoja suorittamattomista 42 prosenttia. Työttömistä nuorista vain 31 prosenttia luottaa hallituksen tekemään enimmäkseen oikeita päätöksiä.

EU-jäsenyyden edullisuus Suomelle

Nuorisobarometri on seurannut nuorten asenteita Euroopan unionia kohtaan usealla tavalla. Vuosina 1996 ja 1998 kysyttiin, kuinka tärkeänä oman elämän kannalta nuoret pitävät ratkaisuja, joita EU:ssa tehdään.⁴⁰ Kysyttäessä luottamusta EU:hun instituutiona on havaittu sen kymmenessä vuodessa hieman laskeneen.⁴¹ Kuviosta 43 löytyy vastaukset hieman konkreettisemmin muotoiltuun kysymykseen siitä, onko EU-jäsenyys osoittautunut edulliseksi Suomelle vai ei. Nähdään, että alun lievän pessimismin lisääntymisen jälkeen käsitys jäsenyyden edullisuudesta on kääntynyt kasvuun. Nuoret naiset suhtautuvat jonkin verran myönteisemmin EU:hun, mutta kehityksen suunta on sama molemmilla sukupuolilla.

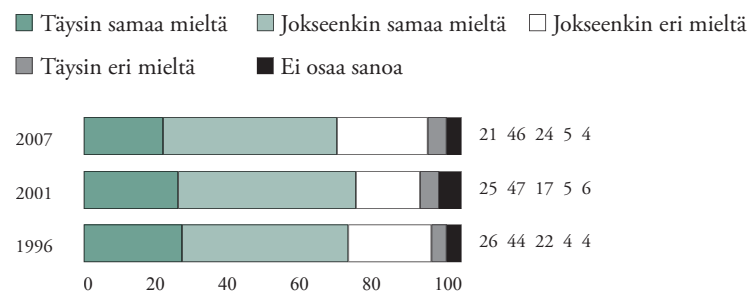
Nuorten uskossa Euroopan unionin hyödyllisyyteen on suuria eroja kuntatyyppin mukaan. Kaupunkimaisissa⁴² kunnissa asuvista nuorista 51 prosenttia uskoo EU-jäsenyyden hyödyttäneen Suomea, maaseutumaisissa kunnissa vain 41 prosenttia. Vuonna 2002 kaupunkilaisnuorista 43 ja maalaisnuorista 39 prosenttia arvioi EU:n vaikutukset positiivisiksi. Näkemyserot kaupungin ja maaseudun välillä ovat siis kasvaneet, ja myönteisten näkemysten kasvu keskittynyt ennen kaikkea kaupunkeihin.

Demokratian toimivuus

Vuodesta 1996 lähtien nuorten usko suomalaisen demokratian toimivuuteen näyttää johdonmukaisesti kasvaneen (ks. kuvio 44). Nyt useampi kuin kolme vastaajaa neljästä on sitä mieltä, että demokratia takaa kansalaisille riittävät vaikuttamisen mahdollisuudet. Kehityssuunta on yhdenmukainen Nuorisobarometrin muiden tulosten kanssa. Kuviosta 38 nähdään, että kymmenen vuoden takaiseen verrattuna nuoret uskovat entistä vahvemmin hallituksen tekemään oikeita päätöksiä. Vuoden 2006 Nuorisobarometrissa kysyttiin luottamusta yhteiskunnallisiin instituutioihin ja havaittiin

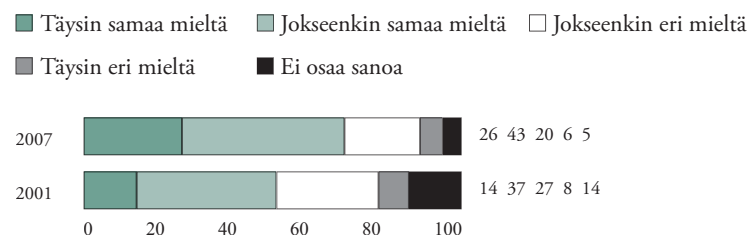
Kuvio 45.

”Sosiaalinen eriarvoisuus on kasvanut eri vähemmistöryhmien välillä.”
Vertailu 1996–2007. (%)

Kuvio 46.

”Rahalaitosten tulisi rajoittaa kulutusluottojen myöntämistä.”
Vertailu 2001–2007. (%)

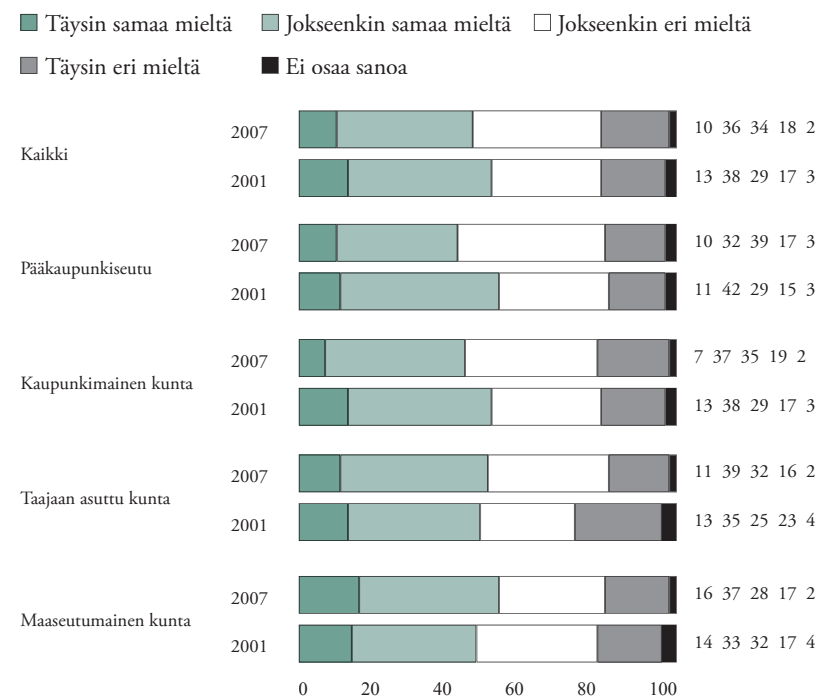
sen kasvaneen vuodesta 1996 niin suhteessa eduskuntaan, kunnanvaltuustoihin kuin poliittisiin puolueisiin. Luottamus puolueisiin on tosin edelleen varsin alhaisella tasolla: vain 3 prosenttia sanoi luottavansa niihin paljon. (Myllyniemi 2006, 50.)

Miehet luottavat suomalaisen demokratian toimivuuteen hieman enemmän kuin naiset, samoin kaikkein nuorimmat vastaajat. Alueelliset erot ovat yllättävän suuria. Pääkaupunkilaisista

82 prosenttia sanoo demokratian toimivan hyvin, muissa kaupunkimaisissa kunnissa asuvista 76 prosenttia ja maaseutumaaisissa kunnissa asuvista 73 prosenttia. Maakuntatason tarkastelussa heikointa luottamus suomalaiseen demokratiaan on Kainuussa, Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla, Pohjois-Karjalassa ja Päijät-Hämeessä. Usko demokratiaan liittyy erittäin vahvasti myös koulutustasoon. Vain 58 prosenttia niistä nuorista, jotka eivät ole suorittaneet mitään tutkintoja,

Kuvio 47.

”Voin vaikuttaa asuinalueeni tulevaisuutta koskevaan päätöksentekoon.”
Kuntatyyppin mukainen vertailu 2001–2007. (%)

uskoo suomalaisen demokratian takaavan kansalaisille riittävät vaikuttamisen mahdollisuudet. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista osuus on 66, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 75 ja yliopistotutkinnon suorittaneista peräti 87 prosenttia. Työttömien luottamus on tässäkin kysymyksessä muita heikompaa: vain 55 prosenttia uskoo demokratian toimivan hyvin.

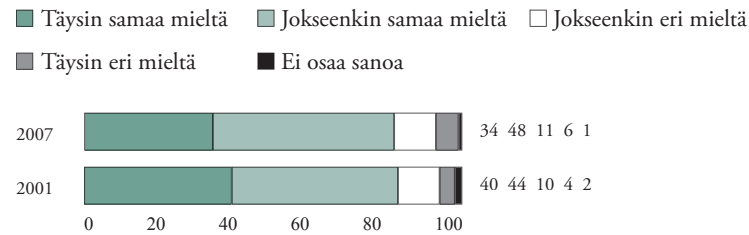
Sosiaalinen eriarvoisuus

Nuorten käsityksiä sosiaalisen eriarvoisuuden kasvusta on selvitetty vuodesta 1996 lähtien. Vaikka entistä pienempi osuus nuorista uskoo eriarvoisuuden eri väestöryhmien välillä kasva-

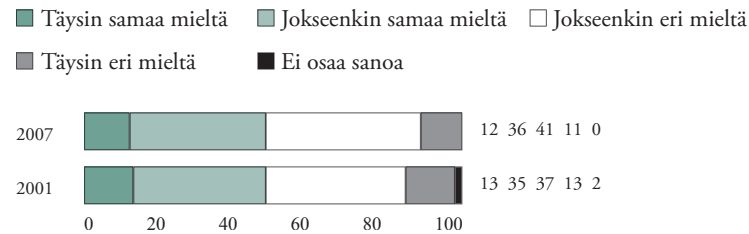
neen, on edelleen kaksi kolmesta sitä mieltä (ks. kuvio 45). Kysymyksessä ei täsmennetty, mistä ajankohdasta lähtien kantaa eriarvoistumiseen pyydettiin, mutta arvatenkin ajatukset ovat olleet melko viimeaikaisessa kehityksessä.

Naiset näkevät eriarvoistumiskehitystä hieman enemmän (70 % täysin tai jokseenkin samaa mieltä) kuin miehet (66 %). Iän mukana käsitys eriarvoistumisesta kasvaa nopeasti. 15–19-vuotiaista 55 prosenttia on sitä mieltä, että yhteiskunta on eriarvoistumassa, 20–24-vuotiaista tätä mieltä on 69 prosenttia ja 24–29-vuotiaista jo 79 prosenttia. Työssäkäyvien ja työttömien nuorten näkemyksissä sosiaalisesta eriarvoistumisesta ei (yllättäen) ole eroa, ei

Kuvio 48.
”Ulkomaalaiset ovat monipuolistaneet suomalaista kulttuuria.”
Vertailu 2001–2007. (%)

Kuvio 49.
”Henkilökohtainen köyhyys johtuu kunkin henkilön omista valinnoista.”
Vertailu 2001–2007. (%)

myöskään työntekijöiden ja toimihenkilöiden välillä. Koulutustasolla sen sijaan on vaikutusta, korkeakoulututkinnon (AMK tai yliopisto) suorittaneista yli 80 prosenttia pitää väitettä sosiaalisesta eriarvoistumisesta todellisenä.

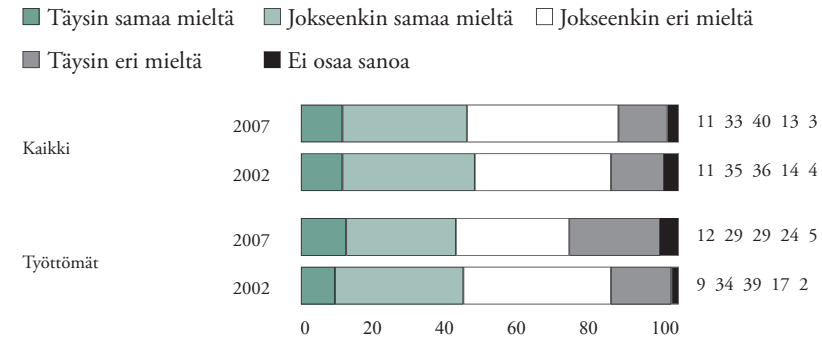
Kulutusluottojen rajoittaminen

Useampi kuin kaksi vastaajaa kolmesta pitäisi kannatettavana sitä, että rahalaitokset rajoittaisivat kulutusluottojen myöntämistä (ks. kuvio 46). Asenteet kulutusluottoja kohtaan ovat selvästi tiukentuneet vuodesta 2001. Tähän on varmasti vaikuttanut paikoin moraalisen paniikin piirteitä saanut julkinen keskustelu aiheesta.

Useimmat lienevät kuulleet varoittavia tarinoita yksilöistä, joiden maksuhäiriömerkintään ja ylivelkaantumiseen johtanut kierre on saanut alkunsa pikavipeistä.

Kysymyksessä ei tarkennettu, minkälaisesta kulutusluottojen rajoittamisesta on kyse. Kulutusluoton ottaminenhan onnistuu nykyisin varsin helposti, vaikka hetken mielijohteesta keskellä yötä. Joitain rajoituksia on toki olemassa, esimerkiksi 18 vuoden ikäraja. Kuluttajavirasto vaatii ohjeistuksessaan pikavippejä tarjoavia yrityksiä rajoittamaan palveluaikojaan, jolloin esimerkiksi lainanotto päätöksiä ei tehtäisi kesken ravintolaillan.⁴³ (Nuorten kokemuksista ja

Kuvio 50.
”Nuorten syrjäytymistä yhteiskunnasta liioitellaan.”
Vertailu 2002–2007. Kaikki vastaajat ja työttömät. (%)

käsityksistä kulutusluotoista, ks. Kaartinen & Lähteenmaa 2006.)

Usko vaikutusmahdollisuuksiin omalla asuinalueella

Kuvio 47 esittää nuorten käsitykset omista vaikutusmahdollisuuksistaan asuinalueensa tulevaisuutta koskevaan päätöksentekoon. Vielä edellisellä kerralla viisi vuotta sitten asiaa selvittäessä enemmistö uskoi voivansa vaikuttaa, mutta tällä hetkellä vain hieman alle puolet on sitä mieltä. Usko kunnallisiin vaikutusmahdollisuuksiin on siis laskusuunnassa, mutta kehitys ei ole samanlaista joka puolella Suomea. Kuviosta 47 nähdään, että lasku on jyrkintä kaupunkimaisissa kunnissa, varsinkin pääkaupunkiseudulla. Kuntaluokituksen mukaan taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa arviot paikallisista vaikutusmahdollisuuksista ovat jopa paremmat kuin viisi vuotta sitten. Tämä kehityskulujen erilaisuus liittyy nimenomaan kuntatyyppiin, ei maantieteelliseen alueeseen. Läänitason tarkastelun mukaan nuorten usko vaikutusmahdollisuuksiin on laskenut tasaisesti joka puolella Suomea lukuun ottamatta Pohjois-Suomea,

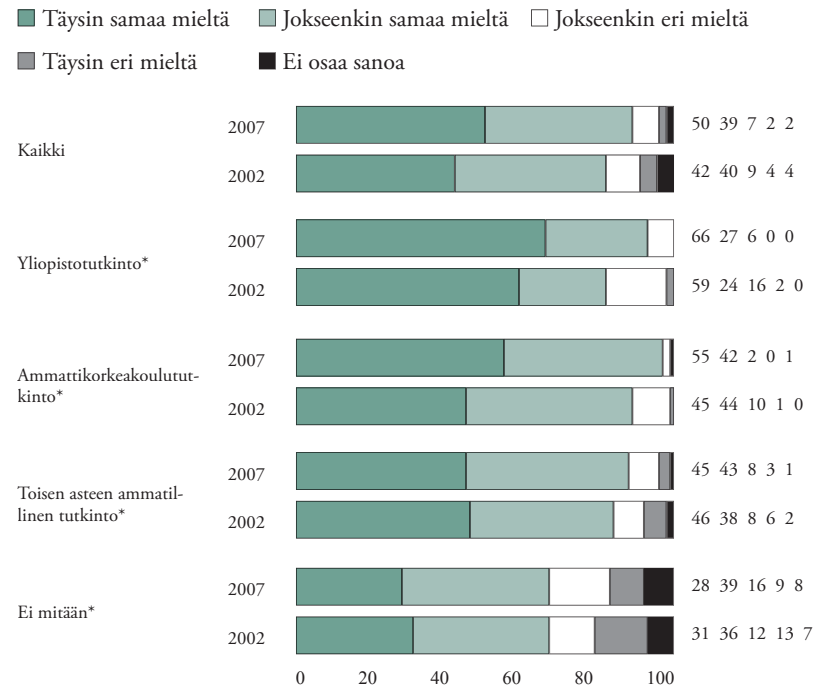
jossa ei ole tapahtunut minkäänlaista muutosta. (Nuorten kokemuksista vaikuttaa kuntansa tai kaupunkinsa nuoria koskeviin asioihin ks. kuvio 55.)

Ulkomaalaiset rikastavat suomalaista kulttuuria
Ylivoimainen enemmistö (82 %) suomalaisista nuorista on sitä mieltä, että ulkomaalaiset ovat monipuolistaneet suomalaista kulttuuria. Kuviosta 48 nähdään kuitenkin, että käsitys ulkomaalaisten rikastuttavasta vaikutuksesta on lievässä laskusuunnassa. Vaikka se on edelleen tyypillisemmin nuorten naisten asenne, on toista mieltä olevien naisten osuus kasvanut suhteellisesti enemmän (8:sta 12 prosenttiin) kuin miesten (20:sta 22 prosenttiin). Ennen kaikkea korkeasti koulutetut nuoret pitivät ulkomaalaisia rikkautena: yliopistotutkinnon suorittaneista peräti 92 prosenttia on sitä mieltä. Asenne liittyy myös siihen, minkälaisessa kunnassa vastaaja asuu. Pääkaupunkiseudun nuorista 85 prosenttia näkee ulkomaalaisten vaikutuksen positiivisena, muissa kaupunkimaisissa kunnissa asuvista osuus on 82 prosenttia, mutta maaseutumaisten kuntien nuorista enää 75 prosenttia.

Kuvio 51.

”Saamasi koulutus on antanut sinulle hyvät valmiudet toimia yhteiskunnan jäsenenä.”

Vertailu 2002–2007. (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

Onko köyhyys oma syy?

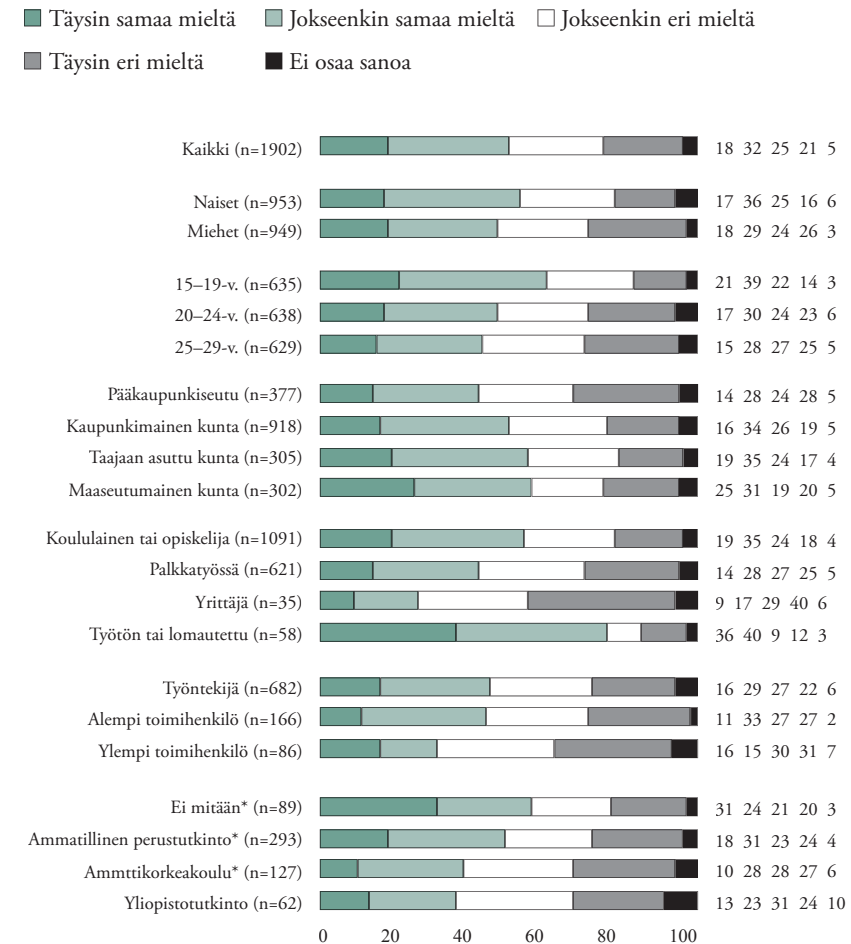
Käsitys siitä, onko henkilökohtainen köyhyys omaa syytä, ei ole juuri muuttunut sitten vuoden 2001 (ks. kuvio 49). Hieman vajaa puolet (48 %) katsoo köyhyyden johtuvan omista valinnoista, hieman useampi (52 %) on eri mieltä. Nuoret miehet edustavat myös tässä selvästi naisia useammin käsitystä yksilöstä oman onnensa seppänä, mikä näkyy myös suhteessa kuvion 37 väitteeseen ”Menestys elämässä on itsestä kiinni”. Miehistä 57, ja naisista 40 prosenttia hyväksyy kuvion 45 väitteen köyhyydestä omien

valintojen seurauksena. Naisten kohdalla ei juuri ole muutosta vuodesta 2001, mutta nuorten miesten asenteissa on pientä muutosta yksilön vastuun korostamisen suuntaan.

Käsitys köyhyydestä omana syynä liittyy nuoreen ikään, matalaan koulutustasoon, maaseutumaisiin kuntiin sekä alueellisesti Itä- ja Pohjois-Suomeen. Myös tyytyväisyydellä omaan taloudelliseen tilanteeseen on yhteys köyhyyden syiden tulkintaan; ne, joilla menee hyvin, pitävät köyhyyttä omana syynä. Omaan nykyiseen taloudelliseen tilanteeseensa erittäin tyytyväisistä

Kuvio 52.

”Suomessa pitäisi ottaa käyttöön kaikille maksettava perustulo?” (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

(kouluarvosana 10) henkilökohtaista köyhyyttä omien valintojen seurauksena pitää 55 prosenttia, melko tyytyväisistä (arvosanat 7–9) tätä mieltä on 49 ja tyytymättömistä (arvosanat 4–6) vain 44 prosenttia.

Nuorten suhtautuminen syrjäytymispuheeseen

Kun puhutaan nuorista, työttömyydestä ja köyhyydestä, puhutaan usein myös syrjäytymisestä. Syrjäytymiskäsitteelle ei ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää, mutta yleisellä tasolla sen voi sanoa viittaavan yksilöä ja yhteiskuntaa yhdistävien

siteiden heikentymiseen tavalla tai toisella. Syrjäytymisen ehkä keskeisimpänä ulottuvuutena pidetään ulkopuolisuutta työelämästä, mutta taloudelliset-tuotannollisten ulottuvuuksien lisäksi syrjäytymiseen liittyy oleellisesti sosiaalinen ulottuvuus ja – nimenomaan nuorista puhuttaessa – koulutus.

Syrjäytymiskeskustelussa syyt ja seuraukset ovat monesti vaikeasti erotettavissa toisistaan. Ovatko esimerkiksi yksinäisyys ja pitkäaikais-työttömyys ennemmin syrjäytymisen syitä vai seurauksia? Vai ovatko pitkäaikaistyöttömät mahdollisesti jo määritelmän mukaan syrjäytyneitä? Syrjäytymisen käsitettä voi kritisoida myös arvolutuneisuudesta, siitä, että se tavallaan pitää sisällään käsityksen ”oikeasta” elämäntavasta. Käsite on selvästi ulkoapäin tuotu yritys hahmottaa sosiaalisia tilanteita ja ongelmia⁴⁴. Siksi onkin hyvä, että Nuorisobarometrissa on nimenomaisesti kysytty mielipidettä nuoriin liittyvän syrjäytymiskeskustelun mittasuhteista myös nuorilta itseltään.⁴⁵

Kuviosta 50 nähdään, että enemmistö nuorista on eri mieltä siitä, että nuorten syrjäytymistä yhteiskunnasta liioitellaan. Valtaosan voi siis tulkita pitävän nuorten syrjäytymistä todellisenä ilmiönä tai ongelmana. Varsinkin nuoret naiset ottavat syrjäytymisen vakavasti. Muutosta tässä asenteessa ei viiden vuoden aikana juuri ole tapahtunut. Käsitteeseen liittyy vahvasti ikään: alle 20-vuotiaista nuorista 58 prosenttia näkee, että nuorten syrjäytymistä on liioiteltu, 20–24-vuotiaista 41 prosenttia on tätä mieltä ja 25–29-vuotiaista vain 32 prosenttia. Korkeasti koulutetut nuoret ottavat syrjäytymisen vakavammin: korkeakoulututkinnon (AMK tai yliopisto) suorittaneista nuorista vain noin joka neljäs pitää nuorten syrjäytymistä liioiteltuna.

Olisi kiinnostavaa selvittää syrjäytyneiden nuorten omia näkemyksiä syrjäytymisestä. Puhelinhaastatteluaaineistot eivät kuitenkaan ole välttämättä siihen omiaan, sillä syrjäytyneiden tavoittaminen ja erottaminen aineistosta on

vaikeaa. Nuorisobarometrissa on kuitenkin muutamia taustamuuttujia, joiden voinee tulkita kertovan ainakin kohonneesta syrjäytymisriskistä. Työttömyys on yksi niistä, mutta sen suhteen ei ole tilastollisia eroja näkemyksissä syrjäytymisen liioittelusta. Sen sijaan ystävien määrällä ja varsinkin ystävien tapaamistiheydellä on selvä yhteys; usein ystäviään tapaavat pitävät syrjäytymispuheita liioitteluna useammin kuin muut, lähes päivittäin ystäviään tapaavista 49 prosenttia uskoo nuorten syrjäytymisen liioitteluun, muista 38 prosenttia. Tässä saattaa näkyä aktiivisten nuorten sosiaalisten verkostojen valikoituneisuuden vaikutus. Verkostotutkimus on osoittanut, että ne, joiden sosiaalisissa verkostoissa on paljon linkkejä, tuntevat yleensä niitä, joilla on myös paljon linkkejä (HS 29.5.2007, D1). Näin aktiivista elämää elävät nuoret eivät ehkä yhtä helposti tunnista syrjäytyneisyyttä ympärillään, jos myös heidän ystävänsä ovat keskimääräistä aktiivisempia sosiaalisesti.

Koulutus ja valmius toimia yhteiskunnan jäsenenä

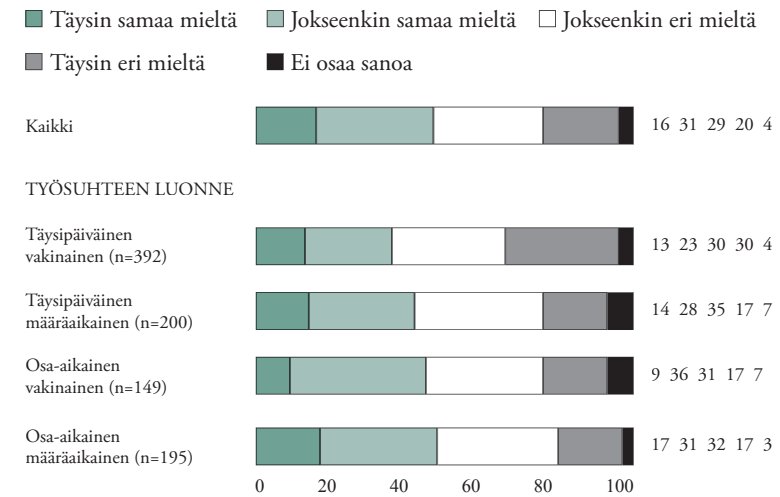
Lähes yhdeksän kymmenestä nuoresta arvelee koulutuksensa antaneen hyvät valmiudet toimia yhteiskunnan jäsenenä (ks. kuvio 51). Usko siihen on kasvanut viiden vuoden takaisesta. Toisaalla nähtiin (ks. kuvio 10, s. 32), että nuorten usko koulutuksen työllistävyyteen on selvässä laskusuunnassa. Työnsaanti ja yhteiskunnan jäsenenä toimiminen ovat selvästi kaksi eri asiaa.

Kuvio 51 tuo selvästi esiin koulutustason positiivisen yhteyden käsityksiin valmiuksista toimia yhteiskunnassa. Yliopisto- tai ammatikorkeakoulututkinnon suorittaneiden usko omiin valmiuksiinsa on myös kasvanut enemmän kuin muiden. Tämäkään tulos ei ole välttämättä selviö; tiedetäänhän muista lähteistä, että nuorten mielestä akateemiselle koulutukselle on työmarkkinoilla vähemmän kysyntää kuin käytännöllisemmille koulutusvaihtoehdoille. (HS 31.1.2007, 18–19.) Yhteiskunnan jäsenenä

Kuvio 53.

”Kaikille maksettava perustulo kannustaisi ihmisiä työntekoon.”

Työsuhteen luonteen mukainen luokitus. (%)

toimiminen on paljon muutakin kuin työllistymistä. Ovatpa vastaajat ajatelleet sillä mitä tahansa – arkista pärjäämistä, menestymistä tai asioihin vaikuttamista – ei korkean koulutuksen tuomista tiedollisista valmiuksista varmasti ole haittaa monimutkaistuvassa yhteiskunnassa.

Kuviossa 51 esitetään ammatillisten tutkintojen mukaisia eroja. Kuviosta siis puuttuvat pelkän ylioppilastutkinnon suorittaneiden (ei opiskelevien) näkemykset valmiudestaan toimia yhteiskunnan jäsenenä. Ne ovat varsin samankaltaisia kuin toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneiden (84 % vastaa myöntävästi).

Kaikille maksettava perustulo

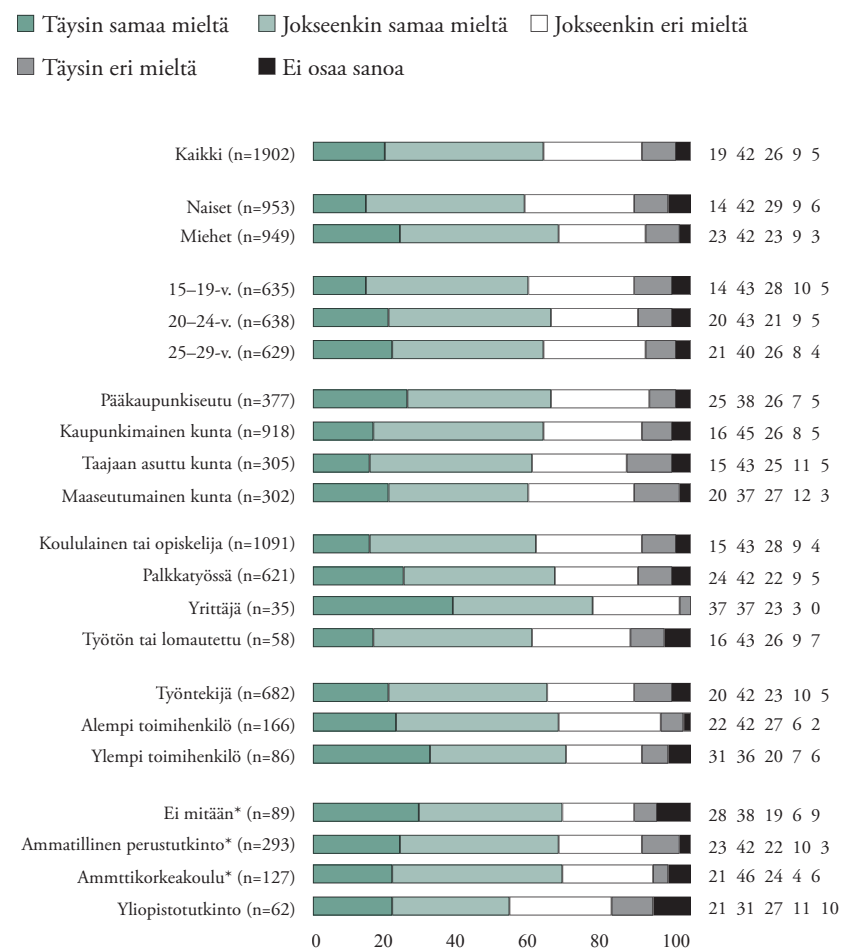
Kysymys perustulon kannatuksesta on tänä vuonna ensimmäistä kertaa mukana Nuorisobarometrissa. Vaatimus kaikille maksettavasta, ansiotuloista riippumattomasta perustulosta on ollut näkyvästi esillä mediassa, osin mielenosois-

tusten siivittämänä. Siitä keskusteltiin myös keväällä 2007 eduskuntavaaleissa, ja Vihreät ajoivat asiaa poliittiseen pöytään. Julkisessa keskustelussa perustulon vaatimus on liittynyt nimenomaan nuorisoon. Perustulon⁴⁶ tarkemmasta muodosta tai suuruudesta ei ole yksimielisyyttä, mutta asian ydin lienee lähes kaikille riittävän tuttu. Ainakaan ”en osaa sanoa” -vastauksia, joiden osuus toimii varsin hyvänä asian tuttuuden mittarina, ei Nuorisobarometrissa ollut kuin 5 prosenttia.⁴⁷

Kuvioon 52 on koottu nuorten kantoja perustuloon joidenkin keskeisten taustamuuttujien mukaan. Kaikista 15–29-vuotiaista puolet kannattaa sen käyttöönottoa. Asenne liittyy vahvasti naissukupuoleen, nuoreen ikään, työttömyyteen sekä matalaan koulutustasoon ja sosio-ekonomiseen asemaan. Aineistossa on liian vähän työttömiä nuoria, jotta työttömyyden keston mukainen tarkastelu voisi antaa tilastol-

Kuvio 54.

”Kaikille maksettava perustulo kannustaisi ihmisiä joutilaisuuteen.” (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

lisesti luotettavia tuloksia. Varovaisesti arvioiden näyttäisi kuitenkin siltä, että työttömyyden pitkittyminen ei lisää perustulon kannatusta, pikemminkin päinvastoin.⁴⁸

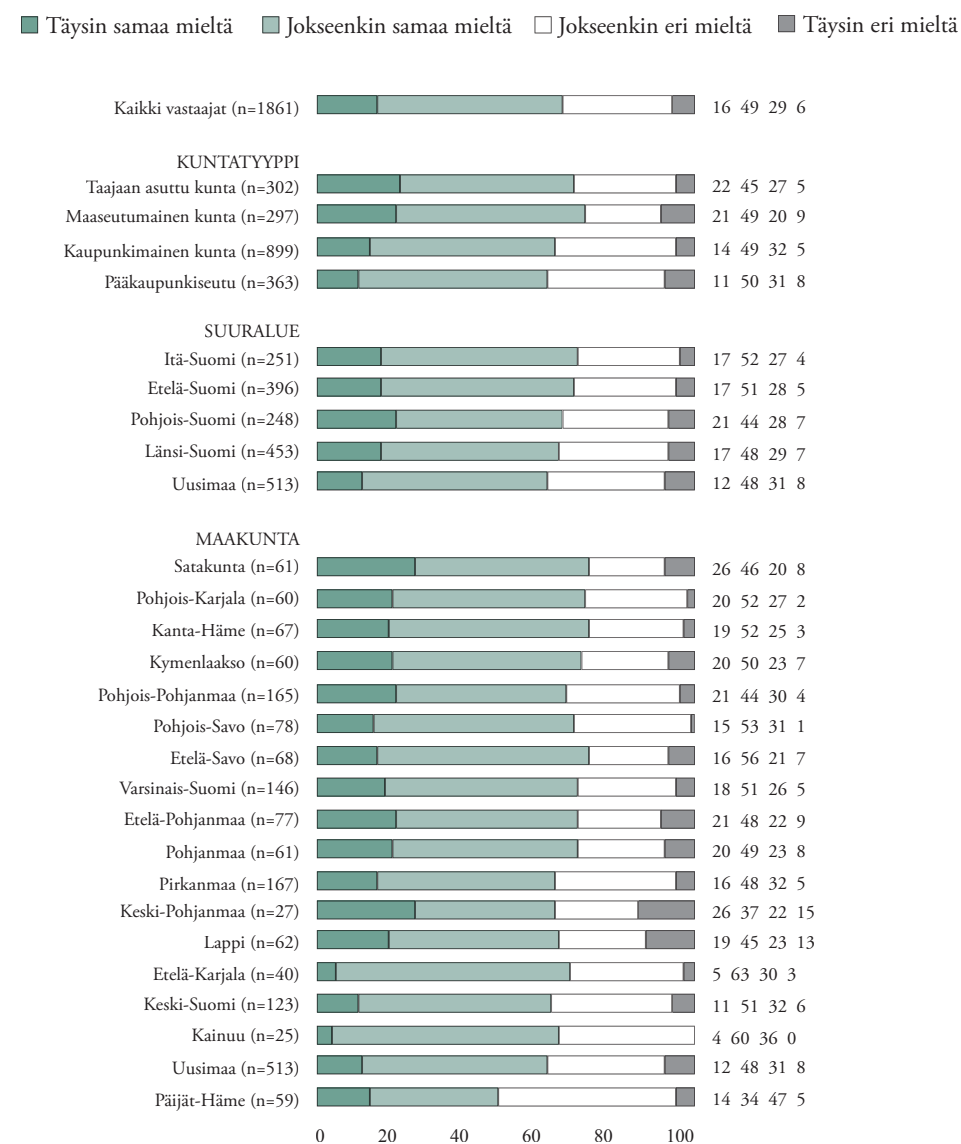
Kiinnostava yksittäinen havainto on perus-

tulon kannatuksen suuri vaihtelu erityyppisissä kunnissa asuvien nuorten välillä. Eniten ajatuksen kannalla ovat maaseutumaaisissa kunnissa asuvat (56 % kannattaa), vähiten pääkaupunkiseudulla (42 %) ja muissa kaupunkimaaisissa

Kuvio 55.

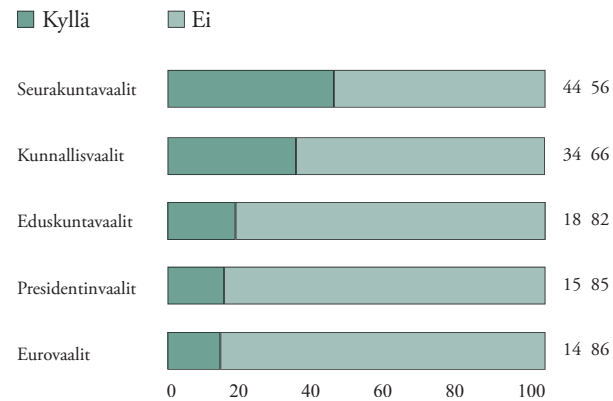
”Nuoret voivat vaikuttaa kuntansa tai kaupunkinsa nuorten asioihin.”

Aluemuuttujien mukainen vertailu. (%)

Kuvio 56.

”Pitäisikö äänestysikärajaa mielestäsi laskea 16 vuoteen seuraavissa vaaleissa?” (%)

kunnissa (50 %) asuvat nuoret. Maantieteellisesti suuralueista eniten perustulon kannalla ovat Itä-Suomen nuoret (57 %), vähiten Uudenmaan (45 %) ja Pohjois-Suomen (48 %) nuoret.

Kannustava perustulo?

Nuorten kannat väitteeseen ”Kaikille maksettava perustulo kannustaisi ihmisiä työntekoon” (ks. kuvio 53) osoittautuvat lähes samoiksi kuin kysymyksen siitä, pitäisikö perustulo Suomessa ottaa käyttöön. Taustamuuttujien mukaiset erotkin ovat käytännössä samat kuin kuviossa 52 esitetyt, joten niitä ei ole tarpeen toistaa. Sen sijaan kuviossa 53 kanta perustulon aktivoivaan vaikutukseen on esitetty työssäkäyvien nuorten työsuhteen luonteen mukaan. Täysipäiväisessä vakinaisessa palkkatyössä olevat uskovat kannustavuuteen vähiten, osa-aikaisessa määräaikaistyössä olevat puolestaan eniten. Iällä on vahva yhteys sekä perustulokantaan, että nuoren työsuhteen luonteeseen. Iän, samoin kuin sukupuolen, vaikutuksen vakioiminen vähentää, mutta ei poista työsuhteen luonteen yhteyttä mielipiteeseen perustuloa kohtaan.

Keskustelu perustulosta on kiertynyt paljolti juuri työhön kannustavuus -teeman ympärille.

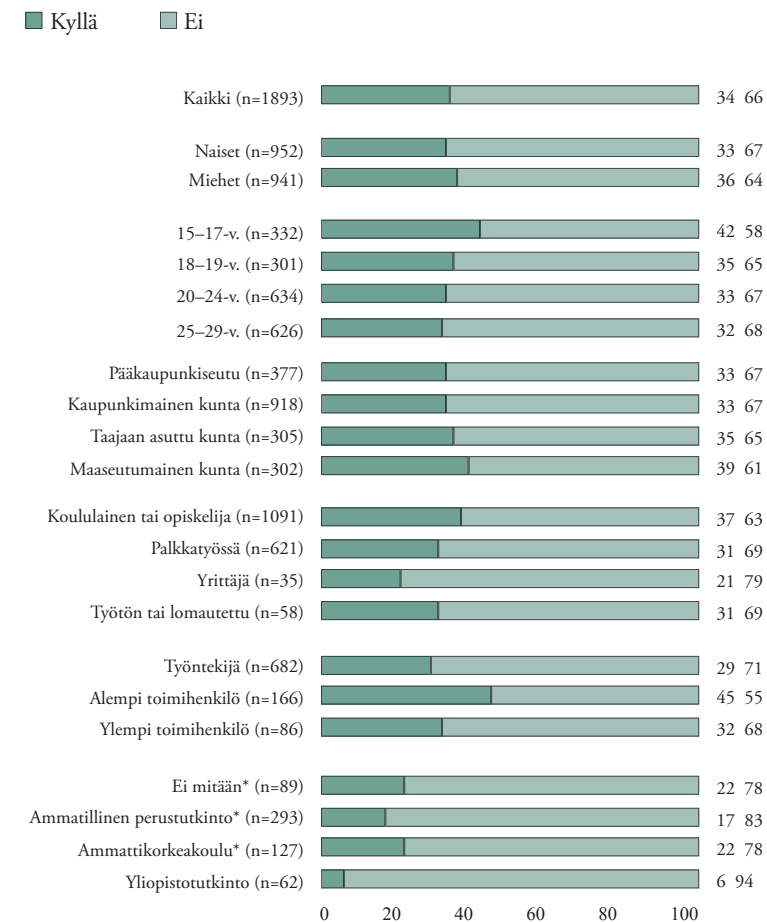
Yli 80 prosenttia nuorista noudattaa mielipiteissään kannustinloukkulogiikkaa: jos pitää perustuloa työntekoon kannustavana, se pitäisi ottaa käyttöön. Ja vastaavasti: jos perustuloa ei pidä kannustavana, silloin sitä ei myöskään pitäisi ottaa käyttöön. Vain 6 prosenttia pitää kaikille maksettavaa perustuloa työntekoon kannustavana, mutta ei kuitenkaan kannata sen käyttöönottoa. 10 prosenttia puolestaan ei näe perustulon kannustavan työntekoon, mutta haluaisi kuitenkin nähdä sen käytössä. Pienuudestaan huolimatta nämä ryhmät osoittavat, että kannan perustuloon ei mitenkään välttämättä tarvitse liittyä pelkästään työn ja talouden kysymyksiin; työhön kannustavuus ei toisin sanoen ole ainoa kriteeri kannattaa tai olla kannattamatta perustuloa. Aineiston rajat tulevat vastaan siinä, että emme sen perusteella tiedä, mitä muita perusteita nuorilla kannalleen on.⁴⁹

Passivoiva perustulo?

Kuviosta 54 nähdään, että enemmistö (61 %) nuorista pitää kaikille maksettavan perustulon kannustavan ihmisiä joutilaisuuteen. Toisaalta tiedetään, että puolet (50 %) vastaajista kannattaa perustulon käyttöönottamista (ks. kuvio

Kuvio 57.

”Pitäisikö äänestysikärajaa mielestäsi laskea 16 vuoteen kunnallisvaaleissa?” (%)

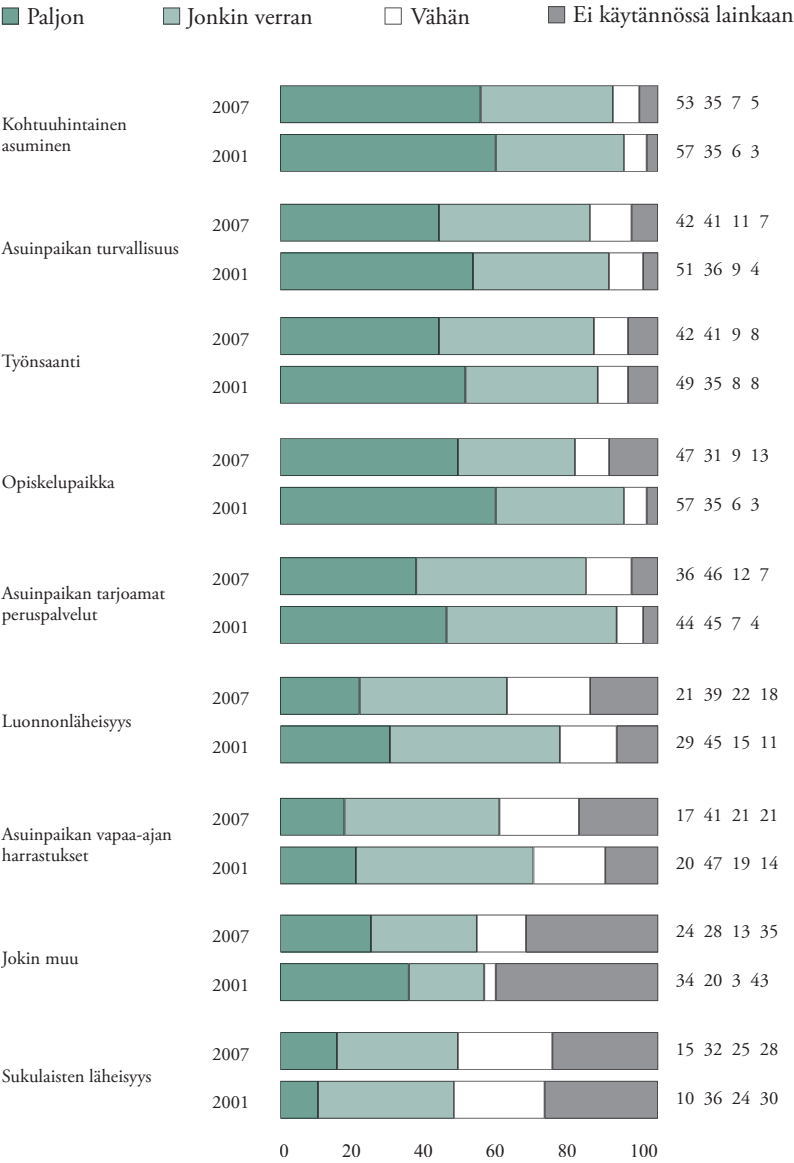

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

52). Nämä kaksi tulosta yhdessä tarkoittavat väistämättä sitä, että osa niistäkin nuorista, jotka näkevät perustulon kannustavan joutilaisuuteen, kannattavat sitä. Tämä joukko, itse asiassa yli 20 prosenttia vastaajista, on keskimääräistä nuor-

rempaa ja vähemmän koulutettua. Vertaaminen kuvioon 52 ja perustulon kannattajien profiliin osoittaa, että ikää ja koulutusta lukuun ottamatta taustamuuttujien mukaiset erot ovat toistensa peilikuvia.

Kuvio 58.
”Missä määrin seuraavat asiat vaikuttavat oman asuinpaikkasi valitsemiseen?”
Vertailu 2001 ja 2007. (%)

Taulukko 13. Lukuja nuorten asumisesta ja asumistoiveista. (%)

	Asuu tällä hetkellä (n)	Haluaisi asua (n)	Muutos (%), mikäli kaikki asuisivat itselleen mieluisimmassa kunnassa	Asuisi mieluiten kaupngissa, jossa tällä hetkellä asuu (%)
Helsinki	221	317	43	72
Tampere	104	233	124	80
Espoo	84	77	-8	62
Oulu	73	108	48	71
Vantaa	69	50	-28	58
Turku	66	104	58	65
Jyväskylä	57	85	49	61
Joensuu	43	42	-2	65
Mikkeli	33	10	-70	24
Kuopio	30	61	103	63
Lahti	29	27	-7	59
Seinäjoki	26	22	-15	58
Pori	25	18	-28	56
Rovaniemen kaupunki	25	24	-4	56
Lappeenranta	21	19	-10	29

Väitteet ”perustulo kannustaa työntekoon” ja ”perustulo kannustaa joutilaisuuteen” voi ajatella toisilleen vastakkaisiksi ja poissulkeviksi. Näin ei kuitenkaan ole. Kun ristiintaulukoidaan kannustavuus- ja passivoititeesin kannattajat ja vastustajat, huomataan, että ”luonnollisissa” kategorioissa – siis niissä, joissa vastaaja kannattaa toista ja vastustaa toista väitettä – on 77 prosenttia nuorista. Niitä, jotka eivät pidä perusturvaa työntekoon eivätkä joutilaisuuteen kannustavana on 6 prosenttia. Emme voi tietää, mitä vastaajat ovat ajatelleet, mutta tämän ryhmän ajatuskulkuun sopisi se, että perustulolla ei ole vaikutusta kumpaankaan suuntaan: motiivi työn tekemiseen tulee jostain aivan muualta.

Entä mitä ajattelee se 18 prosenttia nuorista, joka pitää kaikille maksettavaa perustuloa sekä työntekoon että joutilaisuuteen kannustavana? Heistä peräti 83 prosenttia kannattaa perustulon käyttöönottamista. Tässäkään ei päästä vastaajien pään sisälle, mutta tavallaan on luonnollista ajatella, että perustulo vaikuttaisi eri ihmisiin eri tavoin, toisia aktivoivasti, toisia passivoivasti.

Oman kunnan asioihin vaikuttaminen
Kysymys siitä, kokevatko nuoret voivansa vaikuttaa kuntansa tai kaupunkinsa nuorten asioihin, on paitsi yleisesti tärkeä ja kiinnostava, myös hyödyllinen uuden nuorisolain toimeenpanon seurannan kannalta. Vuoden 2006 maaliskuussa

voimaan astuneen lain 8. pykälässä nuorten osallistumisesta ja kuulemisesta todetaan, että ”nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.” (Nuorisolaki 72/2006, 8§.) Kysymys vaikuttamismahdollisuuksien kokemisesta on yksi keino seurata tämän kuulemispykälän toteutumista.

Kuviosta 55 nähdään, että selvä enemmistö, noin kaksi kolmesta 15–29-vuotiaasta, arvioi nuorilla olevan vaikutusmahdollisuuksia kuntansa tai kaupunkinsa nuorten asioihin. Tämä osuus on siis hieman pienempi kuin niiden, joiden mielestä demokratia takaa kansalaisille riittävät vaikutusmahdollisuudet (ks. kuvio 44, s. 66). Naisten ja miesten näkemyksissä nuorten alueellisista vaikutusmahdollisuuksista ei ole eroa. Iän myötä usko vaikutusmahdollisuuksiin vähenee selvästi. Muutos näkemyksissä osuu noin 20 ikävuoden kohdalle. Sitä nuoremmista yli 70 prosenttia uskoo nuorten voivan vaikuttaa kunnassa itseään koskeviin asioihin, sitä vanhemmista enää alle 60 prosenttia. Tämä mielenmuutos saattaa liittyä keskimäärin tähän ikään ajoittuvaan muuttoon pois lapsuudenkodista ja samalla usein myös uudelle paikkakunnalle. Kysymyksessä nuorten kokemuksista vaikutusmahdollisuuksistaan oman kuntansa tai kaupunkinsa asioihin on varsinkin aluemuuttuja erittäin kiinnostava. Kuvioon 55 onkin koottu nuorten kokemuksia vaikuttamismahdollisuuksistaan nimenomaan sen mukaan, missä ja minkä tyyppisessä kunnassa vastaaja asuu. Luottamus nuorten mahdollisuuksiin vaikuttaa näyttää olevan hieman keskimääräistä heikompaa pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla. Maakuntatason tiedoista on syytä panna merkille vastaajien suhteellisen pienet osuudet joissain tapauksissa, mikä vähentää tulosten luotettavuutta.

Äänestysikäraja

Äänestysikärajan laskemisesta on keskusteltu runsaasti viime aikoina. Ikärajan alentamista on pidetty yhtenä keinona lisätä nuorten yhteiskunnallista osallistumista, ja asiaa on myös yritetty saada poliittiselle agendalle. Yli sataa suomalaista nuoris- ja kasvatusalan järjestöä edustava Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry. vaatii äänestysikärajan laskemista kaikissa vaaleissa. Myös jotkut suuremmista puolueista-kin olisivat valmiit laskemaan äänestysikärajaa 16 vuoteen, tosin puhe on ollut lähinnä kunnallisvaaleista.⁵⁰

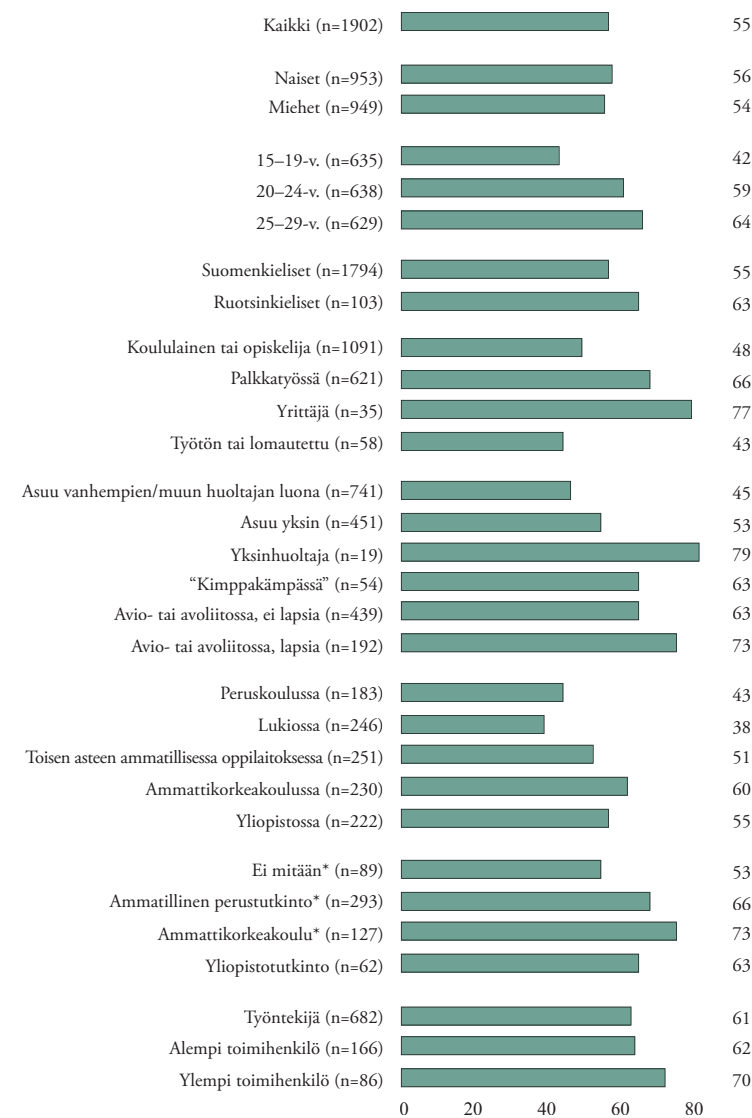
Nuorisobarometri ei ole oikea paikka ikärajan laskemisen puolesta ja vastaan esitettyjen argumenttien kertaamiseen – lukuun ottamatta nuorten omaa kantaa asiaan, joka on myös ollut yhtenä kiistakapulana. 15–29-vuotiaiden nuorten selvä enemmistö vastustaa äänestysikärajan laskemista 16 vuoteen (ks. kuvio 56). Nuorilta itseltään ei vahvaa tukea asialle siis saada. Tämä pätee myös kunnallisvaaleihin, joiden kohdalla kuitenkin sentään 34 prosenttia kannattaa äänioikeutensa laskemista. Eduskunta-, presidentin- ja eurovaalien kohdalla asiaa kannattaa harvempi kuin joka viides nuori.

Seurakuntavaalien kohdalla äänestysikärajan alentamista kannattavien osuus on suurin, 44 prosenttia. Kysymys on muihin vaaleihin verrattuna sikäli eriarvoinen, että kirkkohallitus on jo valmistellut asiaa, ja esittää kirkolliskoukselle ikärajan laskemista 16 ikävuoteen.⁵¹ On tosin todennäköistä, että varsin suuri osa nuorista ei ollut tietoisia tästä uudistuksesta. Vuoden 2006 Nuorisobarometrin perusteella kirkollisvaaleihin liittyvä tietämys kun ei ole kovin korkealla tasolla.⁵²

Kuviossa 57 esitetään kantoja äänioikeusikärajan laskemiseen kunnallisvaaleissa muuttamien keskeisten taustamuuttujien mukaan. Käytetty ikäraja poikkeaa muista kuvioista, sillä tässä yhteydessä nykyisen äänioikeuden 18

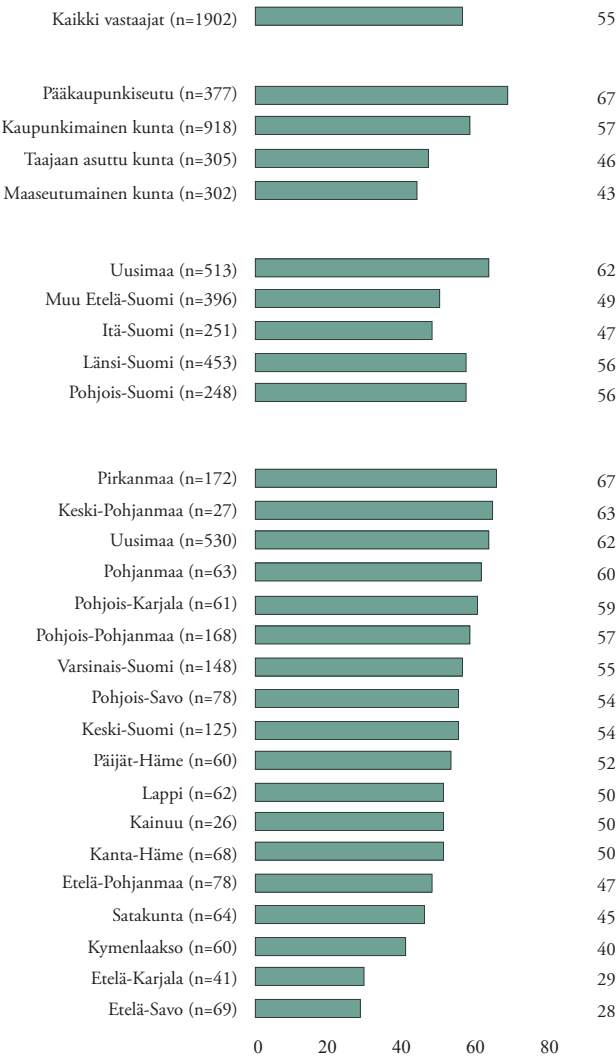
Kuvio 59.

Mieluiten nykyisessä kotikunnassa tai kotikaupungissaan asuvien nuorten osuudet. (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempää tutkintoa.

Kuvio 60.
Mieluiten nykyisessä kotikunnassaan tai kotikaupungissaan asuvien nuorten osuudet.
Alumuuttujien mukainen tarkastelu. (%)

ikävuoden rajapyykki on erityisen kiinnostava. 15–17-vuotiaat, joita ikärajan laskeminen eniten koskettaisi, suhtautuvatkin siihen myönteisemmin kuin muut. Ero yli ja alle 18-vuotiaiden kannoissa on suurimmillaan eduskuntavaalien (15–17-vuotiaat: 32 %, 18–19-vuotiaat: 17 %) ja presidentinvaalien (15–17-vuotiaat: 22 %, 18–19-vuotiaat: 11 %) kohdalla. Seurakuntavaalien ikärajasta kysyttäessä vastaavaa pudotusta ei tapahdu.

Maaseutumaisissa kunnissa asuvat nuoret kannattavat muita enemmän kunnallisvaalien äänioikeusikärajan alentamista. On luultavaa, että pienempien kuntien nuoret myös tuntevat paremmin kotiseutunsa päättäjiä ja päätettäviä asioita kuin suurissa kaupungeissa asuvat. Muista taustamuuttujista huomiota kiinnittää sosioekonomiselta asemaltaan itsensä alemmiksi toimihenkilöiksi luokitelleiden nuorten selvästi muita suurempi kannatus äänioikeusikärajan alentamiselle. Merkillepantavaa on myös yliopistotutkimnon suorittaneiden nuiva suhtautuminen äänioikeuden 16 vuoden ikärajaan.

ASUMINEN

Asuinpaikan valintaan vaikuttavat asiat

Edellä asuinpaikka-aihetta sivuttiin kuviossa 12 (ks. s. 34), josta nähtiin, että kolme nuorta neljästä olisi valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saamiseksi, eikä muuttovalmiudessa ole havaittavissa suuria muutoksia. Nuorille esitettiin myös kysymys siitä, missä määrin eri asiat vaikuttavat oman asuinpaikan valintaan. Sama kysymys esitettiin Nuorisobarometrissa vuonna 2001, ja kuviossa 58 nämä kuuden vuoden välein tehtyjen kyselyiden tulokset on asetettu rinnakkain. Havaitaan, että lähes kaikkien listattujen asioiden tärkeys on vähentynyt.

Tämä on sikäli merkillistä, että asuinpaikka on aina valittava jollain perusteella. Erikoista kehitystä voisi yrittää ymmärtää sitä kautta, että kysyttyjen asioiden luettelosta puuttuu joku asia, joka on nuorille entistä tärkeämpi asuinpaikan valintaperuste. Barometrissa ei esimerkiksi kysytty sosiaalisten verkostojen läheisyyden tärkeyttä asumispaikan valinnassa. Ympäristöministeriön Nuorten asuminen 2005 -tutkimuksessa se osoittautui tärkeäksi: yli 70 prosenttia haastatelluista 18–29-vuotiaista vastaajista oli sitä mieltä, että ”minulle on tärkeää, että asun lähellä tuttuja ihmisiä”. Selvityksessä tutkittiin muutenkin monipuolisesti nuorten asumistoiveita. Suuren osan tulevaisuuden toiveet kohdistuvat pientaloasumiseen esikaupunkimaisessa ympäristössä lähelle palveluita. Pientalo esikaupunkialueella näyttää useimpien mielissä edustavan jonkinlaista asumisuran huippua. (Ilmonen ym. 2005, 69–73.)

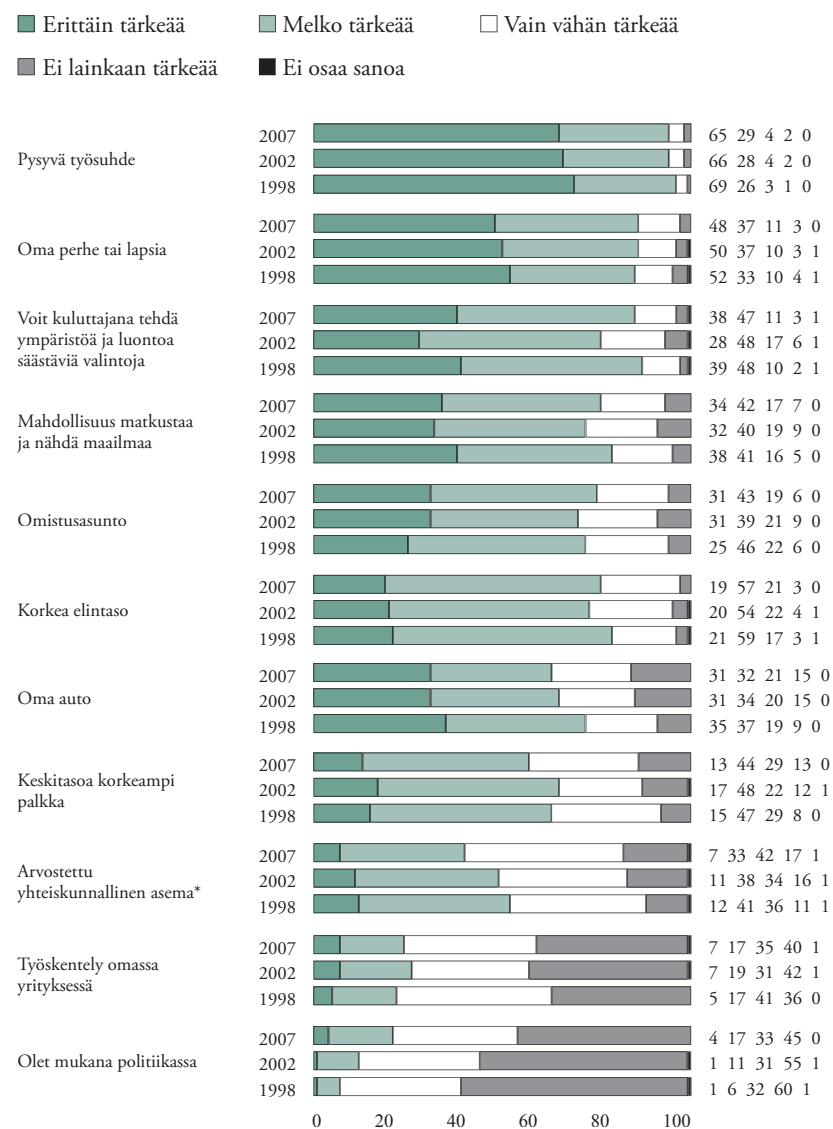
Asuinpaikan valitsemiseen vaikuttavien asioiden tärkeysjärjestys ei Nuorisobarometrien mukaan juuri ole muuttunut sitten vuoden 2001. Sukupuolen mukainen tarkastelu näyttää, että lähes kaikki kysytyt asiat ovat naisille selvästi tärkeämpiä. Ainoa poikkeus, joka on tärkeämpi miehille, on asuinpaikan vapaa-ajanharrastukset. Työnsaanti ja hintataso valintakriteereinä ovat yhtä tärkeitä kummallekin sukupuolelle.

Kuntatyyppi on asuinpaikkakriteerien kannalta merkitsevä tekijä lähes kaikissa kysytyissä kohdissa. Varsinkin pääkaupunkiseudun nuorten ja maaseutumaisten kuntien nuorten toiveet poikkeavat selvästi toisistaan. Pääkaupunkiseudulla asuville tärkeämpiä asuinpaikan valinnan kannalta ovat työnsaanti, opiskelupaikka, harrastukset ja peruspalvelut, maaseudun nuorille puolestaan sukulaisten läheisyys, luonnonläheisyys, kohtuuhintaisuus ja asuinpaikan turvallisuus.

Kuvio 61.

”Kuinka tärkeää sinulle on, että olet 35-vuotiaana saavuttanut seuraavia asioita?”

Vertailu 1998–2007 (%)

* Vuosina 1998 ja 2002 ”Hyvä ja arvostettu yhteiskunnallinen asema”.

Missä kunnassa tai kaupungissa nuoret asuisivat mieluiten

Nuorten asumistoiveja selvitettiin myös kysymällä yksinkertaisesti, missä kunnassa tai kaupungissa he mieluiten asuisivat. Enemmistö (55 %) pitää mieluisimpana asuinpaikkana sitä kuntaa tai kaupunkia, jossa parhaillaan asuu. Myös suuret kaupungit vetävät nuoria puoleensa. Taulukossa 9 esitetään yhteenveto suosituimmista asuinpaikoista.

Taulukon 9 vasen sarake kertoo, kuinka moni nuori asuu mainitussa kaupungissa. Toinen sarake vasemmalta puolestaan kertoo nuorten toiveista, siitä, missä he mieluiten asuisivat. Selvänä ykkösenä toivelistalla on Helsinki, yhtä selvänä kakkosena Tampere. Suosituimpien ja suurimpien kaupunkien listat ovat ymmärrettävästi käytännössä samoja. Nuoret haluavat muuttaa työn, opiskelun ja muiden mahdollisuuksien perässä suuriin kaupunkeihin, mutta suurten kaupunkien suosiota mieluisimpana asuinpaikkana selittää myös se, että enemmistö pitää parhaana sitä kuntaa tai kaupunkia, jossa parhaillaan asuu.

Enemmistö Nuorisobarometrin vastaajista siis asuu parhaillaan toivekunnassaan tai -kaupungissaan. Myös ympäristöministeriön Nuorten asuminen 2005 -tutkimuksessa todettiin vastaajan nykyisellä asuinalueella, pääasiallisella asuinpaikalla lapsuudessa tai vanhempien asuinpaikalla olevan vaikutusta paikallisuuden merkitykseen ja kotipaikkauuskollisuuteen. Nuorten asuminen 2005 -tutkimuksen avovastauksissa oli runsaasti viittauksia paikallisuuden merkitykseen nuorten toiveissa. Toiveita näytti usein määrittävän se, että nuoret haluavat joko pysyä lähellä nykyistä kotiseutuaan tai palata takaisin lapsuutensa kotiseudulle mikäli oli esimerkiksi opiskeltu toisella paikkakunnalla. (Ilmonen ym. 2005, 69–73.) Selvästikään kaikki nuoret eivät siis halua muuttaa pääkaupunkiin.

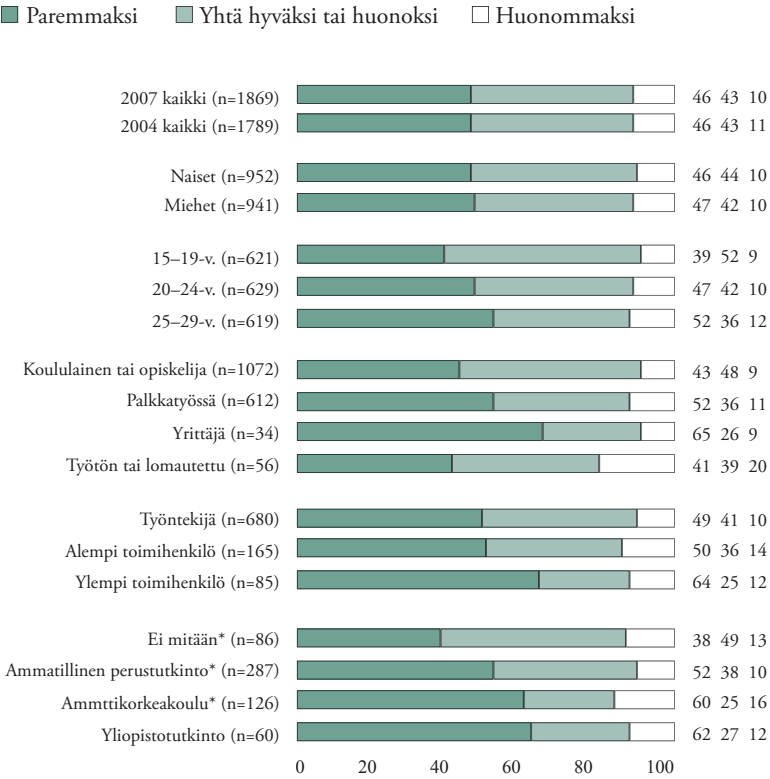
Taulukon 9 toinen sarake oikealta vertaa

kaupunkien ”toivelistaa” ja asukasmääriä. Näin tarkasteltuna selvästi vetovoimaisin asuinpaikka on Tampere. Niiden nuorten määrä, jotka ensisijaisesti haluaisivat asua Tampereella, on yli puolet suurempi kuin niiden, jotka asuvat siellä parhaillaan. Jos tätä jossain kaupungissa tällä hetkellä asuvien ja asua haluavien suhdetta käytetään mittarina, näyttäisivät suosituimpia olevan nimenomaan yliopistokaupungit. Tampereella haluaisi asua 124 prosenttia enemmän nuoria kuin nyt asuu, Helsingissä 43, Oulussa 48, Turussa 58, Jyväskylässä 49 ja Kuopiossa jopa 103 prosenttia. Muutamissa suurimmissakin kaupungeissa suhde on miinusmerkkinen, eli niissä asuvien nuorten määrä on suurempi kuin niitä mieluisimpana asuinpaikkana pitävien. Asia, jota Nuorisobarometrissa ei selvitetty, on muuttohalukkuus ulkomaille. Nuorten asuminen 2005 -tutkimuksen 18–29-vuotiaista vastaajista 3 prosenttia suuntasi asumistoiवेensa kokonaan pois Suomesta. (Ilmonen ym. 2005, 70.)

Taulukon 9 oikeanpuoleisessa sarakeessa ovat niiden nuorten prosenttiosuudet, jotka asuvat samassa kaupungissa, jonka nimeävät mieluisimmaksi itselleen. Kaikista nuorista 55 prosenttia asuu toivekunnassaan tai -kaupungissaan (ks. kuviot 55 ja 56). Suurempien kaupunkien kohdalla osuus on hieman suurempi, 59 prosenttia. Erot kaupunkien välillä ovat erittäin suuria: Tampereella asuvista 80 prosenttia ei muuttaisi pois, Helsingissä osuus on 72 ja Oulussa 71 prosenttia. Vantaata pitää mieluisimpana asuinpaikkana vain 58 prosenttia vantaalaisista nuorista. Alhaista osuutta selittää vielä suurempien kaupunkien läheisyys: yli neljännes vantaalaisista asui mieluiten Helsingissä tai Espoossa. Kotikaupungin pitäminen toivepaikkana on harvinaisinta Mikkelissä (24 %) ja Lappeenrannassa (29 %). Tämänkoisissa kaupungeissa otokseen osuneita on sen verran vähän, että pitkälle meneviä johtopäätöksiä ei kannata vetää. Kuvioista 56 nähdään

Kuvio 62.

”Uskotko oman ikäluokkasi taloudellisen aseman tulevaisuudessa kehittyvän huonommaksi, paremmaksi vai yhtä hyväksi tai huonoksi kuin vanhemmilla ikäluokilla?” (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

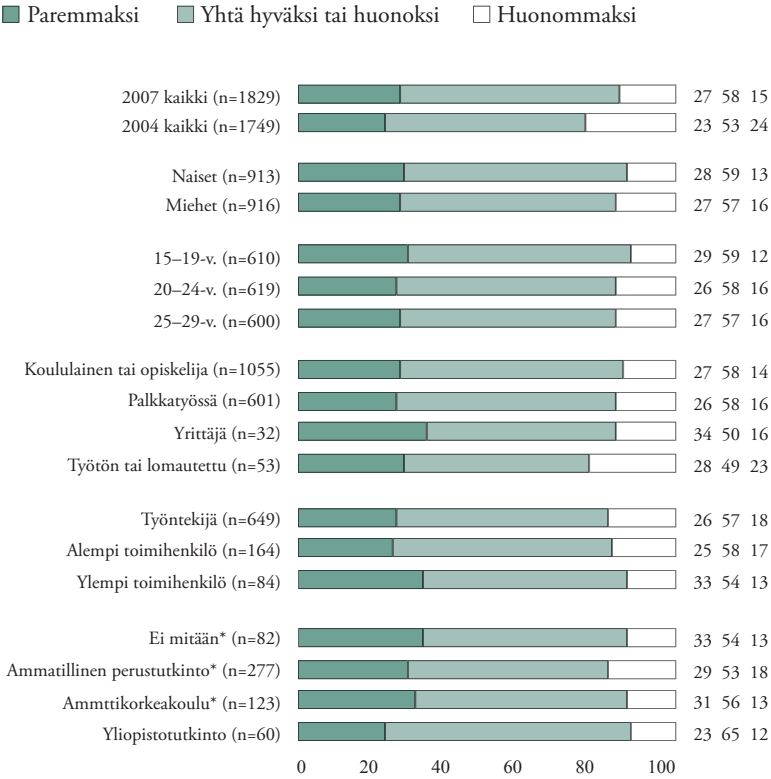
kuitenkin, että Etelä-Karjalassa ja Etelä-Savossa muuttohalut vaikuttavat olevan muuta maata suurempia.

Kuvioihin 59 ja 60 on koottu tietoja eri ryhmien halusta asua nykyisessä kotikunnassaan tai kotikaupungissaan. Kuviot voi halutessaan kääntää mielessään toisin päin vähentämällä kuviossa esitetty prosenttiosuus 100 prosentista, jolloin saadaan niiden osuudet, jotka haluaisivat muuttaa pois. Keskimääräistä halukkaampia asuinkunnan vaihtoon ovat alle 20-vuotiaat

vastaajat, lukiolaiset ja työttömät. Vähemmän muuttohaluja puolestaan on vanhimmilla vastaajilla, yrittäjillä sekä niillä nuorilla, joilla jo on omia lapsia. Kysymys siitä, missä kunnassa tai kaupungissa haluaisi asua, on kiinnostava ennen kaikkea alumuuttajien näkökulmasta. Siksi vastaajan asuinpaikan mukaiset tiedot on koottu omaksi kuviokseen 60. Siitä nähdään selvästi, kuinka pääkaupunkiseudun ja muiden kaupunkimaisten kuntien nuoret pitävät nykyistä asuinpaikkaansa mieluisam-

Kuvio 63.

”Uskotko oman ikäluokkasi poliittisen vaikutusvallan tulevaisuudessa kehittyvän huonommaksi, paremmaksi vai yhtä hyväksi tai huonoksi kuin vanhemmilla ikäluokilla?” (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

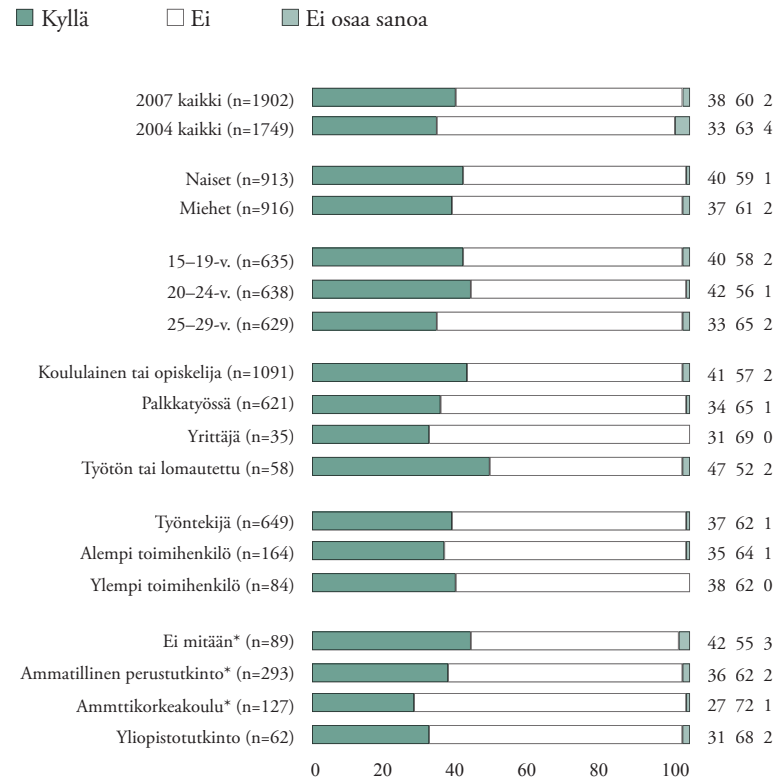
pana kuin maaseutumaisten kuntien nuoret. Maakuntatason tietojen tulkinassa on syytä pienempien maakuntien kohdalla huomioida otokseen osuneiden nuorten suhteellisen pienet lukumäärät, mikä vähentää tulosten tilastollista luotettavuutta.

TULEVAISUUS

Nuorten tulevaisuuskuvaa selvitettiin kolmella kysymyssarjalla, joista ensimmäinen liittyy henkilökohtaiseen lähitulevaisuuteen, toinen oman sukupolven tulevaisuuteen ja kolmas suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuteen.

Kuvio 64.

”Tunnetko, että vanhempien ja nuorempien sukupolvien välillä on nykyisin suuri sukupolvien välinen kuilu?” (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

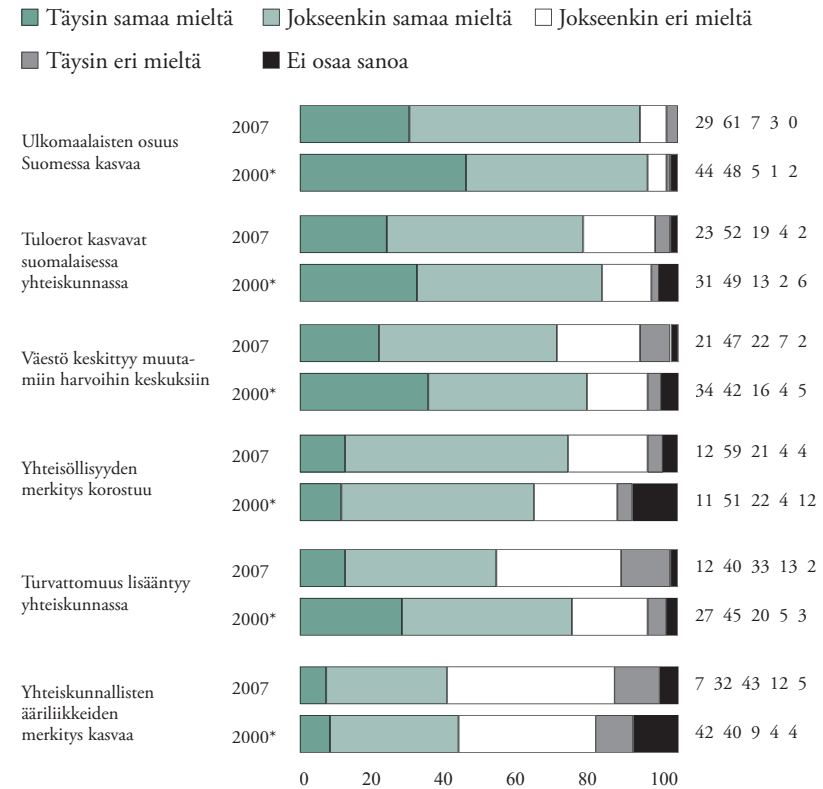
Oma tulevaisuus

Nuorten tulevaisuudensuunnitelmia tai -toiveita kuvaa kuviossa 61 esitetty yhteenvedo siitä, kuinka tärkeää eri asioiden saavuttaminen 35 ikävuoteen mennessä heille on. Tärkeä tulevaisuudentavoite lähes kaikille (94 %) nuorille on pysyvä työsuhde. Vakituisen työn tärkeys on lievässä laskusuunnassa, mutta edelleen kaksi vastaajaa kolmesta on täysin samaa mieltä sen tärkeydestä. Vastaavasti vuosien 2004–2006

nuorisobarometreissa on havaittu pientä kasvua niiden nuorten osuudessa, jotka haluavat työurallaan vaihtaa työpaikkaa useita kertoja (Myllyniemi 2006, 28). Toinen lähes kaikille tärkeä tavoite lähitulevaisuudessa on oma perhe ja lapsia. Myös sen tärkeys on lievässä laskussa, samoin kuin oman auton tai arvostetun yhteiskunnallisen aseman saaminen. Yleisenä havaintona kuviosta 57 voi kuitenkin sanoa, että nuorten tulevaisuudentoiveet ovat melko vakaita; sen suurempia heilahteluja useimpien

Kuvio 65.

Jos ajattelet tulevaisuutta, niin missä määrin olet seuraavien asioiden suhteen samaa tai eri mieltä? Vertailu 2000–2007. (%)

* Vuonna 2000 kysymys oli muodossa ”Jos ajattelet alkanutta vuosituhatta, niin oletko seuraavien asioiden suhteen samaa vai eri mieltä?”

asioiden tärkeydessä ei ole nähtävissä. Tosin kuviossa 44 (ks. s. 66) havaittu vahvistunut usko suomalaiseen demokratiaan saa ilmaisunsa myös nuorten tulevaisuuden toiveissa: halu olla mukana politiikassa on selvässä kasvussa.

Oman ikäluokan tulevaisuudennäkymiä

Yksi tapa tarkastella nuorten tulevaisuudenodotuksia on selvittää sitä sukupolven tai ikäluokan näkökulmasta. Asiaa selvitettiin kysymällä

nuorilta, mihin suuntaan he uskovat oman ikäluokkansa taloudellisen aseman ja poliittisen vaikutusvallan olevan kehittymässä. Sama kysymys esitettiin kolmen vuoden takaisessa Nuorisobarometrissa 2004, jossa sukupolvikysymykset olivat yksi pääteemoista (ks. Wilska 2004, 100–112).

Kuvioissa 62 ja 63 on tiivistettynä nuorten käsityksiä ikäluokkansa taloudellisen ja poliittisen kehityksen suunnasta. Taloudellisen tulevaisuuden suhteen optimismi on selvästi

Kuvio 66.

”Kuinka moneen (toiseen kotitalouteen kuuluvaan) ystävään tai tuttavaan pidät yhteyttä suhteellisen säännöllisesti” (%)

* Lähde: Tilastokeskus, vapaa-aikaturkimus 2002. 15–29-vuotiaita vastaajia 769.

pessimismää yleisempää (ks. kuvio 62). Lähes puolet (46 %) nuorista uskoo kehityksen vievän parempaan suuntaan, kun taas suhteellisen harva, joka kymmenes, uskoo ikäluokkansa taloudellisen aseman heikentyvän verrattuna vanhempiin ikäluokkiin. Optimismi on ymmärrettävää – onhan elintaso jatkuvasti noussut jo usean sukupolven ajan. Pikemminkin voisi kysyä sitä, miksi kaikki nuoret eivät usko ikäluokkansa taloudellisen aseman parantumiseen. Enemmistö uskoo sen pysyvän korkeintaan yhtä hyvänä kuin edellisillä sukupolvilla ja tulee samalla epäilleeksi Suomen pitkän ja jatkuvan vaurastumisen kauden jatkuvuutta.

Nuorten taloudellisissa tulevaisuudennäkymissä ei ole tapahtunut muutoksia sitten vuoden 2004. Nuorten naisten ja miesten näkemyksissä ikäluokan taloudellisesta asemasta ei ole eroja, myöskään tilastollisesti merkitseviä aluemuut-
tujen mukaisia eroja ei ole. Sen sijaan usko parempaan lisääntyy iän, koulutuksen ja sosio-ekonomisen aseman kohoamisen myötä.

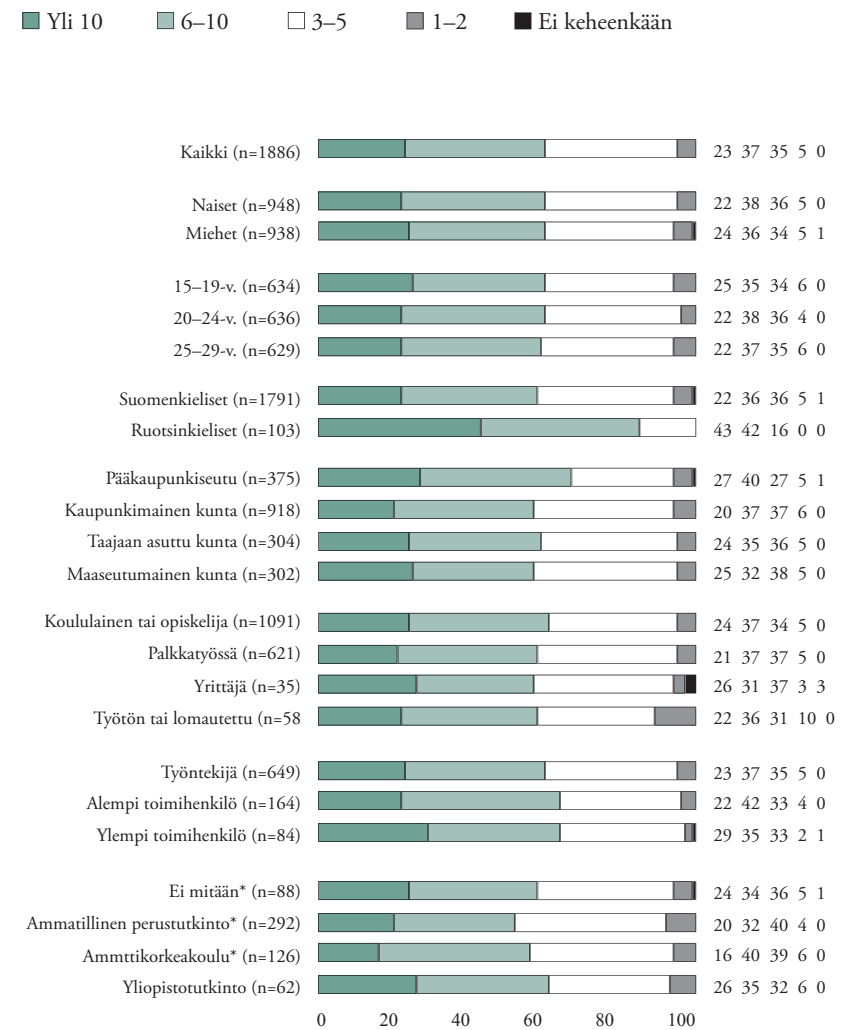
Nuorten usko ikäluokkansa poliittisen vai-

kutusvallan kehitykseen suhteessa vanhempiin ikäluokkiin on vahvistunut vuodesta 2004. Silloin 23 prosenttia uskoi sen parantuvan ja 24 prosenttia huonontuvan. Nyt 27 prosenttia nuorista uskoo ikäluokkansa poliittisen vaikutusvallan suhteelliseen parantumiseen ja enää 15 prosenttia heikentymiseen. Toisin kuin taloudellisen tulevaisuuden arvioissa, usko poliittisen vaikutusvallan kasvuun ei lisäännä iän ja koulutuksen myötä, pikemminkin päinvastoin (ks. kuvio 63).

Poliittiseen vaikutusvaltaan liittyy luonnollisesti kysymys siitä, mitä on politiikka. Tällä hetkellä suuret ikäluokat ovat niin kiinni institutionaalisessa poliittisessä vallassa, että voisi jopa ajatella, että nuoren ikäluokan suhteellinen valta ei perinteisen politiikan näkökulmasta edes voi muuta kuin kasvaa. Toisenlainen politiikka – järjestöissä, liikkeissä, kuluttajavalinnoissa tapahtuva – on toisaalta tyyppillistä nimenomaan nuorille. Emme tiedä, ovatko haastatellut mieltäneet tämän ”uuden politiikan” tässä yhteydessä ”poliittiseksi vaikutusvallaksi”. (Ks.

Kuvio 67.

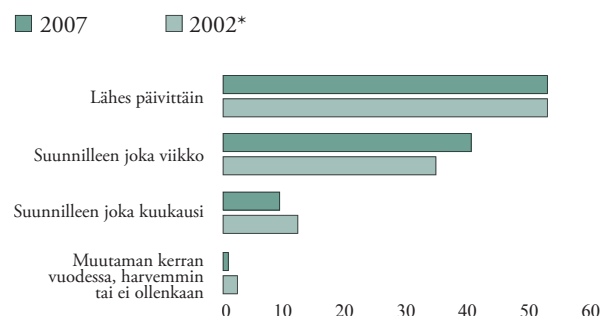
”Kuinka moneen (toiseen kotitalouteen kuuluvaan) ystävään tai tuttavaan pidät yhteyttä suhteellisen säännöllisesti?” (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

Kuvio 68.

”Kuinka usein tapaavat ystävänsä?” Vertailu 2002 ja 2007. (%)

* Lähde: Tilastokeskus, vapaa-aikaturkimus 2002. 15–29-vuotiaita vastaajia 769.

Wilska 2004, 100–112.) Kuvioiden 62 ja 63 tulkin kannalta ehkä perustavampi kysymys on poliittisen vaikutusvallan ja taloudellisen aseman käsitteellinen ero. Poliittinen valta kun on taloudellista asemaa selkeämmin suhteellista. Kaikkien taloudellinen tilanne voi parantua yhtä aikaa, mutta kaikkien poliittinen vaikutusvalta ei voi lisääntyä. Vallan määrän voi hieman yksinkertaistaen ajatella vakioksi: toisen vaikutusvalta on toiselta pois. Tästä syystä kuvioiden lukuja ei kannata suoraan verrata toisiinsa.

Vuoden 2004 jälkeen ajatus sukupolvien välisestä vastakkainasettelusta, tai jopa konfliktista, on noussut vahvemmin julkiseen keskusteluun. Tähän ovat vaikuttaneet varsinkin muutamat huomiot saaneet mielenosoitukset ja nuorten mellakointi. Olipa sukupolvipolitiikka myös joidenkin eduskuntavaaliehdokkaiden teemana kevään 2007 vaaleissa (ei tosin aina niin hyvällä menestyksellä). Liekö näillä asioilla vaikutusta, mutta niiden nuorten osuus on kasvussa, jotka tuntevat vanhempien ja nuorempien välillä

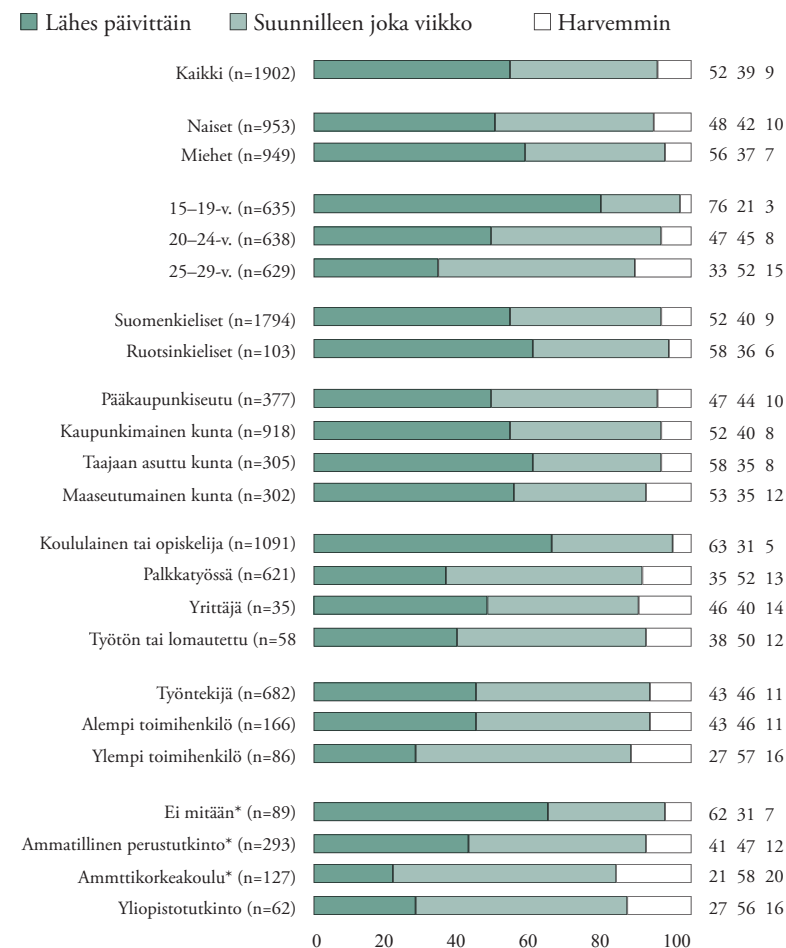
olevan sukupolvikuilun. Vuonna 2004 osuus oli 33 prosenttia, nyt 38 prosenttia (ks. kuvio 64). Vahvimmin sukupolvien välisen kuilun kokevat nuoret, työttömät ja kouluttamattomat nuoret. En osaa sanoa -vastausten osuus, jonka voi tulkita kertovan asian tuttuuden asteesta, on kolmessa vuodessa laskenut alle puoleen, mikä kertoo siitä, että nuoret pohtivat entistä enemmän sukupolvikysymyksiä. (Aiheesta lisää ks. Paakkunainen 2007.)

Suomalaisen yhteiskunnan kehityssuuntia

Toinen kysymyssarja tulevaisuudenkuvasta on esitetty kuviossa 65. Siinä vastaajat ovat saaneet pohtia näkemyksiään suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuudesta laajemmin. Samat kysymykset esitettiin edellisen kerran vuonna 2000, jolloin niiden muotoilu millenniumin merkeissä oli tosin hieman toinen ja viittasi alkaneeseen vuosituhanteen. Samaa muotoilua ei voinut enää vuonna 2007 käyttää, ja ”vuosituhannen”

Kuvio 69.

”Kuinka usein tapaavat ystävänsä?” (%)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

vaihtaminen ”tulevaisuudeksi” on otettava huomioon mahdollisena virhelähteenä. Saattaahan kysymyksen maininta vuosituhannesta virittää vastaajan ajattelemaan laajempaa aikajännettä kuin täsmenämätön puhe tulevaisuudesta.

Yhdeksän vastaajaa kymmenestä uskoo

ulkomaalaisten osuuden kasvavan Suomessa. Varmasti ulkomaalaisten osuuden kasvun uskovien osuus on tosin laskenut 44:stä 29 prosenttiin. Tuloerojen kasvuun Suomessa uskoo hieman aiempaa harvempi, mutta kuitenkin edelleen kolme nuorta neljästä. Tulosta voi

Taulukko 14. Nuorten ystävyysverkostot.
Ryhmittely ystävien määrän ja tapaamistiheyden mukaan. (%)

YSTÄVIEN MÄÄRÄ			
		Yli 5	0–5
TAPAAMISTIHEYD	Lähes päivittäin	1. Laajat ja säännölliset verkostot 35 % (657)	2. Suppeat ja säännölliset verkostot 17 % (332)
	Harvemmin	3. Laajat ja epäsäännölliset verkostot 25 % (474)	4. Suppeat ja epäsäännölliset verkostot 23 % (436)
Yht.		60 %	40 % (n=768)
			100 % (n=1899)

verrata kuvion 45 (ks. s. 68) ajallisesti taaksepäin katsovaan väitteeseen ”Sosiaalinen eriarvoisuus on kasvanut eri väestöryhmien välillä”, jonka kanssa oli samaa mieltä 66 prosenttia nuorista. Eriarvoistumiskehityksen arvellaan siis jatkuvan. Vaikka turvattomuuden lisääntymiseen uskookin edelleen enemmistö (52 %), on trendi laskusuunnassa. Positiiviseksi kehityssuunnaksi nuorten tulevaisuudennäkymissä voi tulkita myös sen, että entistä useampi nuori, nyt 71 prosenttia, arvelee yhteisöllisyyden merkityksen korostuvan.

SOSIAALISET SUHTEET

Ystävien määrä

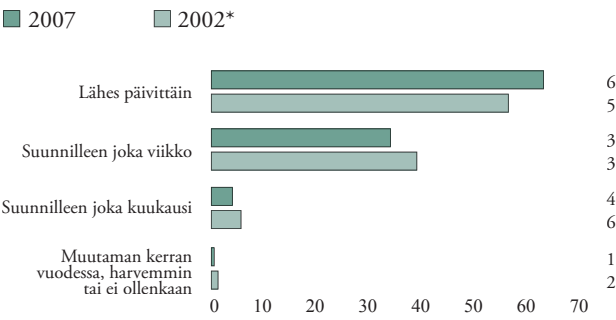
Kuvion 66 vertailuaineistona on Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimus 2002.⁵³ Nuorten ystävien määrä näyttää viidessä vuodessa hieman

kasvaneen. Varsinkin yli 10 ystävään suhteellisen säännöllisesti yhteydessä olevien 15–29-vuotiaiden osuus on kasvanut selvästi. Vastaavasti korkeintaan kahteen ystävään tai tuttavaan yhteyttä pitävien osuus on puolittunut 10:stä 5 prosenttiin.

Vapaa-aikatutkimuksessa oli mukana kaikenikäisiä suomalaisia. Aineiston perusteella näyttäisi siltä, ettei ikä välttämättä tuo mukanaan lisää ystäviä. Alle kolmekymppisistä noin puolella oli enemmän kuin viisi ystävää, 30–39-vuotiaista 37 prosentilla ja tätä vanhemmista enää noin joka neljännellä. Enintään kahteen ystävään säännöllisessä yhteydessä oli 30–39-vuotiaista 14 %, 40–69-vuotiaista joka neljäs, ja päälle seitsemänkymppisistä jo useampi kuin joka kolmas. Poikkeileikkausaineiston perusteella ei voi sanoa, liittyykö ystävien määrän väheneminen pelkästään ikään, vai onko myös kulttuuri muuttunut.

Kuviossa 67 esitetään nuorten arvioita ystäviensä määrästä taustamuuttujien mukaan. Sukupuolella tai iällä ei juuri ole yhteyttä ystävien

Kuvio 70.
”Kuinka usein olet puhelinyhteydessä tai sähköpostiyhteydessä ystäviisi?” (%)

* Lähde: Tilastokeskus, vapaa-aikatutkimus 2002. 15–29-vuotiaita vastaajia 769.

määrään. Kuntatyypin mukaisessa tarkastelussa ei löydy muuta mainittavaa yhteyttä kuin se, että pääkaupunkiseudulla asuvilla nuorilla on jonkin verran enemmän ystäviä kuin muilla. Sosiaalisesti aktiivisimmat nuoret löytyvät Uudeltamaalta. Pääasiallisen toiminnan tai sosioekonomisen aseman yhteys on melko vähäinen. Koulutustason yhteys ei ole suoraviivainen, vaan kaikkein korkeimmin koulutetuilla ja toisaalta täysin tutkintoja vailla olevilla on eniten ystäviä. Huomiota herättävin taustamuuttuja on kuitenkin äidinkieli. Ruotsinkieliset nuoret eroavat muista hurjasti: yli kymmeneen ystävään säännöllisesti yhteyttä pitävien ruotsinkielisten nuorten osuus on lähes kaksinkertainen verrattuna suomenkielisiin nuoriin.

Ystävien tapaaminen

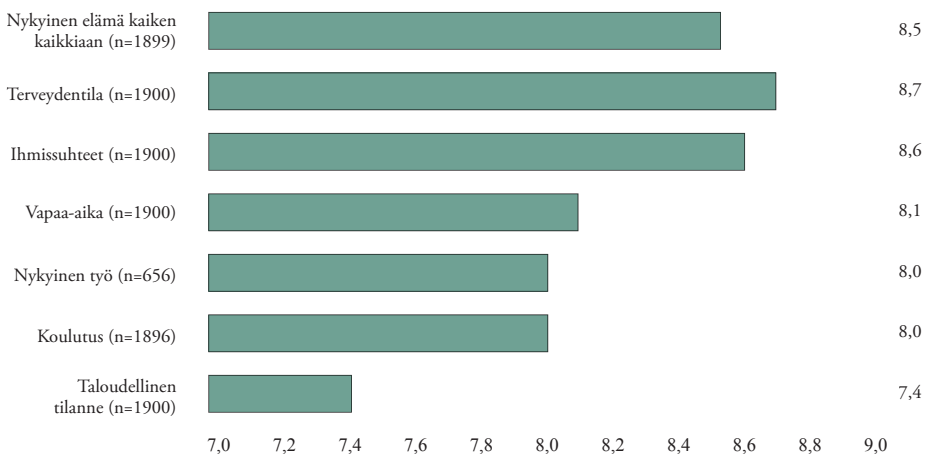
Ystävien tapaamistiheyttä kysyttiin nyt samalla tavalla kuin Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksessa vuonna 2002. Kuvioista 68 nähdään, että nuoret sanovat tapaavansa ystäviään hie-

man aiempaa useammin: yli puolet heistä lähes päivittäin, 39 prosenttia noin viikoittain ja tätä harvemmin vain 9 prosenttia nuorista. Ylivoi- maisella enemmistöllä ystävien tapaaminen on siis suhteellisen säännöllistä.

län myötä ystävien tapaamistahti laskee rajusti. Alle 20-vuotiaista noin kolme neljästä tapaa ystäviä päivittäin, 20–24-vuotiaista noin puolet ja 25–29-vuotiaista enää kolmannes. Vapaa-aikatutkimuksesta nähdään, että ystävien tapaaminen jatkaa harvenemistaan 30 ikävuoden jälkeenkin. Siinä missä noin yhdeksän kymmenestä alle kolmekymppisestä tapaa ystäviään vähintään viikoittain, putoaa osuus 30–39-vuotiaiden ryhmässä reiluun puoleen, sitä vanhemmilla jo alle puoleen. Siitä eteenpäin muutokset ovat pieniä aina vanhuusikään saakka.

Kuntatyypin mukaiset erot ystävien tapaamistiheyden suhteen ovat päinvastaisia kuin ystävien määrän suhteen. Pääkaupunkiseudun nuoret eroavat muista siinä, että heillä on enemmän ystäviä, mutta myös siinä, että he tapaavat ystäviään harvemmin kuin muut. Samansuuntaisia

Kuvio 71.
Nuorten tyytyväisyys eri elämäneläisiin. (Kouluarvosana 4–10, keskiarvot)

eroja havaitaan korkeasti koulutetuilla ja ylempillä toimihenkilöillä: ystäviä on keskimääräistä enemmän, mutta heitä ei tavata säännöllisesti. Edellä nähtiin (ks. kuvio 67), että ruotsinkielisillä nuorilla on selvästi enemmän ystäviä kuin suomenkielillä. He myös vaikuttaisivat tapaavan ystäviään säännöllisemmin, mutta tässä erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

Muu yhteydenpito

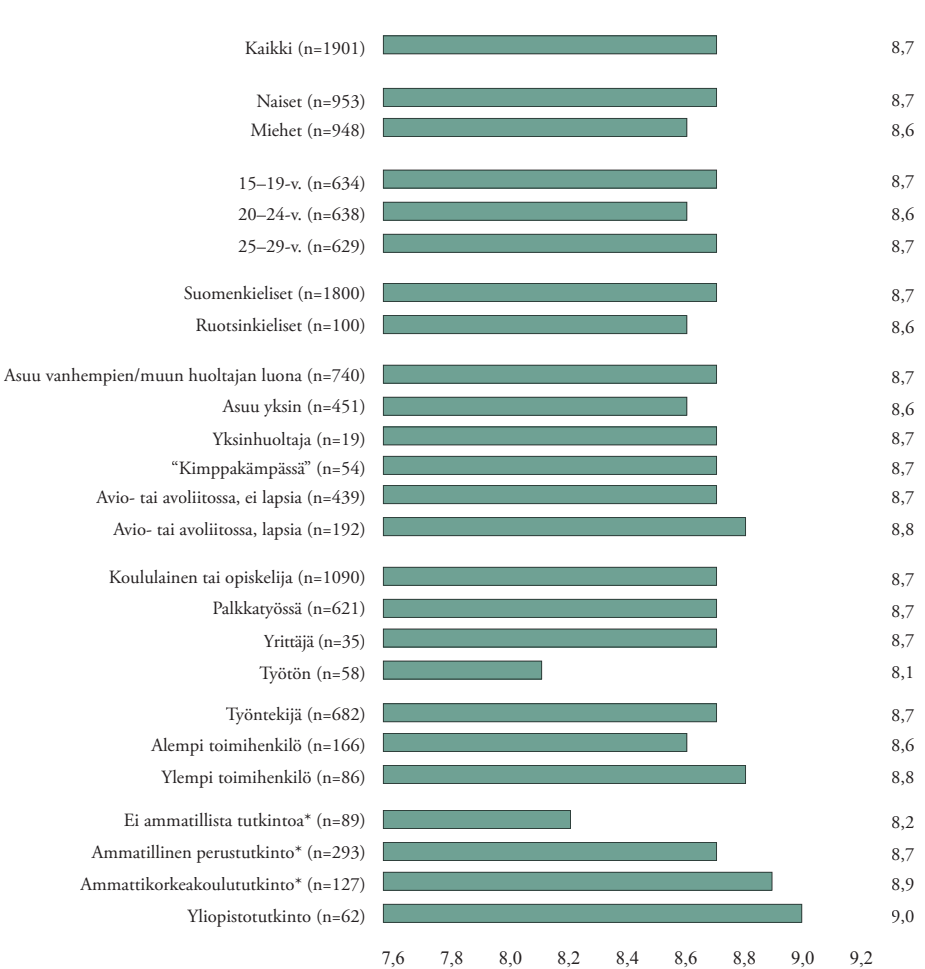
Yhteydenpito ystäviin puhelimitse tai sähköpostitse on vielä kasvokkain tapaamistakin yleisempää (ks. kuvio 70). Vain 5 prosenttia nuorista on harvemmin kuin viikoittain yhteydessä ystäviinsä. Tästä kysymyksenasettelusta vielä puuttuvat nuorten uudet yhteydenpitotavat, kuten chattaily, mesetys tai blogit.

Puhelimen tai sähköpostin välityksellä yhteydessä ystäviin oleminen on sitä yleisempää, mitä nuoremasta vastaajasta on kyse. 15–19-vuotiaista 72 prosenttia on yhteydessä lähes

päivittäin, 20–24-vuotiaista 63 prosenttia ja 25–29-vuotiaista 52 prosenttia. Vuoden 2002 vapaa-aikatutkimuksen mukaan myös puhelin- ja sähköpostiyhteydet ystäviin harventuvat, kun mennään Nuorisobarometrin ikäryhmiä vanhempiin väestönsiiin. Vähintään viikoittain yhteyttä pitää 95 prosenttia alle kolmekymppisistä, 30–39-vuotiaista kolme neljästä, 40–49-vuotiaista 62 prosenttia ja tätä vanhemmista noin puolet. Maaseudun nuorista 56 prosenttia pitää puhelin- tai sähköpostiyhteyttä lähes päivittäin, muista nuorista lähes 10 prosenttiyksikköä useampi. Vaikka maaseutumaisissa kunnissa etäisyydet ovat suurempia, ystävien tapaamisen tiheydessä ei ole vastaavaa eroa.

Taulukkoon 14 on yhdistetty tiedot ystävien määrästä ja tapaamistiheydestä. Ristiintaulukoimalla suppea/laaja ystäväverkosto ja säännöllinen/epäsäännöllinen tapaamistiheys, on saatu taulukon 14 nuorten ystävyysverkon ominaisuuksia tiivistetysti kuvaava nelikenttä. Nelikentän luokkia käytetään myös tausta-

Kuvio 72.
”Kuinka tyytyväinen olet terveystilaasi kouluarvosanalla 4–10?” (Keskiarvot)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempää tutkintoa.

muuttujana kuviossa 73, joka kuvaa nuorten tyytyväisyyttä ihmissuhteisiinsa.

Tarkastelemalla mitkä ryhmät ovat suhteellisiin kokoihinsa nähden ylliedustettuna nelikentän luokissa, saadaan tietoa kyseiselle ryhmälle tyypillisten ystävyysverkostojen ominaisuuksista.

Naisten osuus on suurin luokassa 4, jossa sekä ystävien määrä, että tapaamistiheys on keskimääräistä pienempää, miehet puolestaan luokassa 2, jossa ystäviä on suhteellisen vähän, mutta heitä tavataan päivittäin. Nuorimmat, alle 20-vuotiaat, ovat tyypillisimmin luokissa

1 ja varsinkin 2, vanhimmat taas luokissa 3 ja 4. Iän mukana siis yhteydenpitotiheys ystäviin harvenee, mikä nähtiin selvästi jo kuviosta 69. Pääkaupunkiseudun nuoret ovat yliedustettuna nelikentän luokassa 3, jolla on paljon ystäviä, mutta joita tapaa harvemmin. Maaseutumaaisissa kunnissa asuvia nuoria puolestaan on enemmän ryhmässä 2, jossa ystäviä on vähemmän, mutta heitä tavataan säännöllisesti. Itä- ja Pohjois-Suomen nuorille on tyyppisempää, että ystäviä on suhteellisen vähän, mutta heitä tavataan säännöllisesti. Länsi-Suomen nuorille puolestaan se, että ystäviä on suhteellisen paljon, mutta tapaaminen ei ole päivittäistä. Lähes kaikki ruotsinkieliset nuoret ovat nelikentän luokissa 1 tai 3, joissa ystäviä on suhteellisen paljon.

TYTYTYVÄISYYS

Yhtenä 2007 Nuorisobarometrin teemoista on nuorten tyytyväisyys eri elämäalueisiin. Sitä selvitettiin pyytämällä vastaajia arvioimaan kouluarvosanalla 4–10 tyytyväisyytensä terveydentilaansa, ihmissuhteisiinsa, vapaa-aikaansa, nykyiseen työhönsä⁵⁴, koulutukseensa ja taloudelliseen tilanteeseensa. Lopuksi nuoria pyydettiin vielä arvioimaan tyytyväisyyttään nykyiseen elämäänsä kaiken kaikkiaan. Kuvioon 71 on koottu kaikkien vastaajien tyytyväisyyksien keskiarvot eri elämäalueiden osalta. Kuten nähdään, valtaosalla nuorista asiat ovat varsin hyvin. Keskiarvot ovat kautta linjan kahdeksan paremmalla puolella, lukuun ottamatta taloudellista tilannetta, johon nuoret ovat tyytymättömiimpiä kaikista kysytyistä elämämpiireistä (keskiarvo 7,4). Yleisimmät arvosanat ovat 8 ja 9, ja varsin pieni vähemmistö antaa millekään elämäalueelle välttäviä tai heikkoja arvosanoja. Enemmistö (52 %) antaa myös taloudelliselle tilanteelleen arvosanan 8 tai sitä paremman.

Nuorten tyytyväisyyttä eri elämäalueisiin käsitellään seuraavassa yksi kerrallaan kuvion 71 osoittamassa tyytyväisyysjärjestyksessä alkaen terveydentilasta ja päätyen taloudelliseen tilanteeseen. Lopuksi, sivulta 106 alkaen, käsitellään tyytyväisyyttä elämään kokonaisuudessaan sekä pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä.

Terveydentila

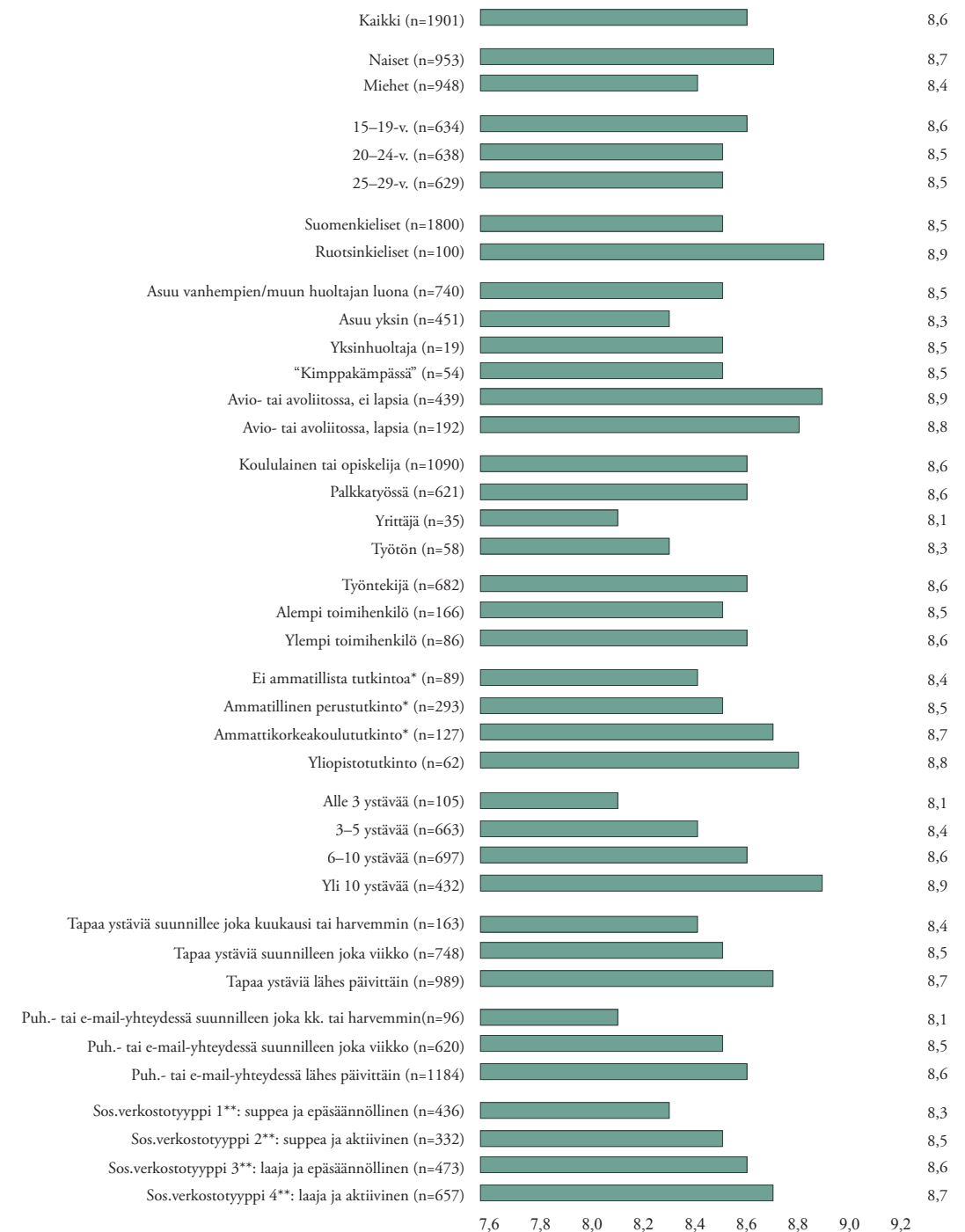
Nuorisobarometrissa selvitettiin nyt ensimmäistä kertaa nuorten terveydentilaa (ks. kuvio 72). Kysymyksen muotoilu oli yksinkertainen: ”Kuinka tyytyväinen olet terveydentilaasi kouluarvosana-asteikolla 4–10?” Kaikkien nuorten keskiarvo oli 8,7; kouluarvosanana siis juuri ja juuri kiitettävä. Ilman vertailukohtaa on kuitenkin aiheellista kysyä, onko se paljon vai vähän. Entä mitä luku meille ylipäättään kertoo?

Itse koettu terveydentila on yllättävän hyvä tapa selvittää terveydentilaa. Se voi olla jopa lääkärin diagnooseja parempi eliniän ennuste. Ihmisellä itsellään on sellaista tietoa voinnistaan, jota on vaikea saada millään testeillä selville. Voisi väittää yleisemminkin, että rekisteripohjainen tilastotieto ei yksin riitä indikaattoriksi kuvaamaan hyvinvointia, vaan tarvitaan mittareita, joiden avulla voidaan kerätä sekä subjektiivista että objektiivista tietoa.

Nuorisobarometrin tarpeisiin tämän tyyppinen yksinkertainen kysymys sopii hyvin. Yksityiskohtaisempia tietoja nuorten terveydentilasta saa esimerkiksi Työterveyslaitoksen Nuoret ja työ -barometreista tai Stakesin kouluterveyskyselyistä. Nuoret ja työ 2006 -barometrin mukaan nuorten terveys ja toimintakyky on hyvällä tasolla, vaikka allergisia oireita tai niska-hartiaaivoja on jo lähes puolella vastaajista (Sulander ym. 2007). Kouluterveyskyselyn mukaan peruskoulun yläluokkalaisten ja lukiolaisten elinolot ja terveystottumukset ovat kehittyneet aikaisempaa parempaan suuntaan, mutta terveys ei. Masentuneisuus ja koulu-uupumus ovat varsin yleisiä,

Kuvio 73.

”Kuinka tyytyväinen olet ihmissuhteisiisi tällä hetkellä kouluarvosanalla 4–10?” (Keskiarvot)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

** Numerot viittaavat taulukossa 14 esitetyn nelikentän luokkiin.

ja lisääntyneet selvästi. Keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta koki 13 prosenttia yläluokkalaisista ja joka kymmenes lukiolainen. Varsinkin tytöillä masentuneisuus on lisääntynyt selvästi aiemmista vuosista: nyt sitä oli peruskoululaisista 18 prosentilla ja lukiolaisista 14 prosentilla. (Kouluterveyskysely 2006, http://www.stakes.fi/FI/ajankohtaista/Tiedotteet/2006/t_280806.htm.) Kouluterveyskyselyistä voi yleisarviona esittää, että nuorten hyvinvointi on keskimäärin ennallaan, mutta vakavimmat ongelmat ovat lisääntyneet (Rintanen 2007, 36–40).

Unicefin laajan, useampaan tietolähteeseen pohjaavan lasten ja nuorten hyvinvointia kartoittavan kansainvälisen vertailututkimuksen mukaan suomalaisten subjektiivinen terveydentila on suhteellisen hyvä: 20 OECD-maan vertailussa suomalaisten 11–15-vuotiaiden terveydentilalleen heikon arvosanan antaneiden osuus oli neljänneksi pienin. (Child Poverty in Perspective, 36.) Nuorten mielenterveydestä on kuitenkin keskusteltu paljon julkisuudessa. Kesällä 2007 aihe on saanut uutta nostetta Kai-nuun nuorten itsemurha-aallon myötä. WHO:n tilastoaineiston perusteella suomalaisten 15–24-vuotiaiden tyttöjen itsemurhakuolleisuus onkin toiseksi korkein maailmassa. Pojat ovat samassa vertailussa viidentenä (HS 13.6.2007, A7). Huolestuttavasta kehityssuunnasta huolimatta itsemurhien määrä on kuitenkin huono koko ikäluokan pahoinvoinnin mittari, sillä ne ovat kuitenkin onneksi varsin marginaalinen ilmiö.

Kuvioon 72 on koottu nuorten terveydentilaan tyytyväisyyden keskiarvoja joidenkin mielenkiintoisten taustamuuttujien suhteen. Kaikkien vastaajien tyytyväisyyden keskiarvo on siis 8,7, mikä on korkeampi kuin millään muulla kysytyistä elämänalueista. Naisten tyytyväisyys on kyselyssä hieman korkeampi, mutta erot eivät ole merkitseviä. Sama pätee ikämuuttujaan; 20–24-vuotiaiden ryhmässä näyttäisi olevan pieni notkahdus tyytyväisyydessä terveyteen, mutta se ei ole tilastollisesti merkitsevä. Myöskään alue-

muuttujien mukaan ei ole havaittavissa eroja. Nuorten itse koettu terveys on siis suunnilleen yhtä hyvällä tasolla erityyppisissä kunnissa eri puolilla Suomea.

Selviä eroja itse koetussa terveydessä löytyy sen sijaan pääasiallisen toiminnan suhteen, sillä työttömät ovat selvästi tyytymättömämpiä terveydentilaansa kuin muut. Tässäkään syy–seuraus-suhde ei ole yksiselitteinen, työttömyys voi vaikuttaa koetun terveyden heikkenemiseen, mutta yhtä lailla heikompi terveys voi vaikuttaa työttömyyteen. Kiinnostava on myös koulutustason selvä yhteys terveydentilaan. Ne nuoret, joilla ei ole mitään ammatillista tutkintoa ja jotka eivät parhailaan opiskele, antavat terveydelleen arvosanan 8,2 kun taas yliopistotutkinnon suorittajien tyytyväisyys terveyteensä on kiitettävä 9,0.

Ihmissuhteet

Nuorten tyytyväisyyttä ihmissuhteisiinsa kysyttiin Nuorisobarometrissa tänä vuonna ensimmäistä kertaa. Vaikka vertailua kehityksen suunnasta ei voi tehdä, voi tyytyväisyyden sanoa olevan varsin korkealla tasolla (ks. kuvio 69). Kouluarvosanoilla mitattuna keskiarvo 8,6 lähestyy kiitettävää. Selvästi yleisin arvosana on yhdeksän (43 % vastaajista), täyden kympin ihmissuhteilleen antaa joka kuudes (16 %). Seiskaa huonomman arvosanan ihmissuhteilleen antaa vain 4 prosenttia nuorista, heistä selvä enemmistö (68 %) miehiä.

Nuoret naiset ovat muutenkin merkitsevästi tyytyväisempiä (8,7) kuin nuoret miehet (8,4). Aluemuuttujia ei ole mukana kuviossa 69, sillä eroja ei juuri ole. Ystävien määrää esittävästä kuviossa 67 (ks. s. 93) nähdään, että sosiaalisesti aktiivisimmat nuoret löytyvät Uudeltamaalta ja Länsi-Suomesta. Pääkaupunkiseudun nuorilla on jonkin verran enemmän ystäviä kuin muilla, mutta se ei näy tyytyväisyydessä ihmissuhteisiin, vaan erityyppisissä kunnissa eri puolilla Suomea

Taulukko 15. ”Kuinka tyytyväinen olet tällä hetkellä taloudelliseen tilanteeseesi?” (Kouluarvosana 4–10, osuus prosentteina)

Arvosana	2007	2005	2002	2001	1998	1997
4	4	2	2	2	3	5
5	7	5	5	4	7	6
6	14	13	10	8	14	15
7	24	27	23	28	24	29
8	34	37	37	40	33	32
9	14	14	19	16	16	11
10	4	2	4	3	3	2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
Keskiarvo	7,4	7,4	7,6	7,6	7,4	7,2

asuvat nuoret ovat osapuulleen yhtä tyytyväisiä. Äidinkielen yhteys on kuitenkin varsin selvä: ruotsinkieliset ovat huomattavasti suomenkielisiä tyytyväisempiä (8,9 ja 8,5).

Kiinnostavia huomioita kuviossa 73 ovat avio- tai avoliitossa olevien suurempi tyytyväisyys ihmissuhteisiinsa, samoin korkeamman koulutusasteen positiivinen yhteys tyytyväisyyteen. Yrittäjät ovat vähemmän tyytyväisiä ihmissuhteisiinsa (8,1) kuin palkkatyössä olevat (8,6). Vaikka yrittäjiä on aineistossa vain 35, on ero silti tilastollisesti melkein merkitsevä.

Edellä (ks. kuvat 67 ja 69, s. 93 ja 95) käsiteltiin nuorten ystävien määrää sekä sitä, kuinka usein ystäviä tavataan. Yhtenä taustamuuttujana kuviossa 73 on ystävien määrän ja tapaamistiheyden mukaan tehty ryhmittely neljään luokkaan (ks. taulukko 14, s. 96). Ne, joiden ystävyysverkostot ovat laajat ja aktiiviset, ovat selkeästi tyytyväisimpiä sosiaalisiin suhteisiinsa. Tyytymättömimpiä ovat vastaavasti ne, joilla ystäviä on vähän ja jotka tapaavat vähän ystäviään harvemmin kuin päivittäin. Tämä lienee itsestään selvää, joskaan ihmissuhteita ei pidä

samastaa pelkkiin ystäviin. Ovathan myös saman kotitalouden jäsenet tai ne työ- ja koulukaverit, joita ei varsinaisesti pidetä ystävinä, tärkeä osa useimpien sosiaalisia verkostoja. Yhtä kaikki, sekä ystävien määrällä että tapaamistiheydellä on varsin vahva yhteys ihmissuhteisiin tyytyväisyyden kanssa. Kun tarkastellaan erikseen toisaalta ystävien määrän ja toisaalta tapaamistiheyden yhteyksiä, huomataan, että määrä on vahvempi selittäjä kuin tapaamistiheys. Laajan mutta tapaamistiheydeltään epäsäännöllisemmän ystävyysverkoston nuoret näyttäivätkin olevan hieman tyytyväisempiä sosiaalisiin suhteisiinsa kuin ne, joiden verkostot ovat suppeammat mutta säännöllisemmät.⁵⁵

Vapaa-aika

Kaikkien vastaajien vapaa-ajalleen antama kouluarvosanojen keskiarvo on 8,1 (ks. kuvio 74). Yleisimmät arvosanat ovat kahdeksan (36 %) ja yhdeksän (30 %). Joka kymmenes (10 %) nuorista arvostaa vapaa-aikaansa kymppin verran, mutta yhtä moni (10 %) antaa kuutosen tai sitä

heikomman arvosanan.

Nuorten naisten ja miesten tyytyväisyydessä vapaa-aikaansa ei ole merkitseviä eroja, ei myöskään suomen- ja ruotsinkielisten nuorten välillä. Iän myötä tyytyväisyys vapaa-aikaan sen sijaan laskee erittäin selvästi. Tämä lienee ymmärrettävää sitä kautta, että ainakin enemmistöllä nuorista velvollisuudet lisääntyvät ja vapaa-ajan määrä vastaavasti vähenee vauhdilla peruskoulun jälkeen. Nuorisobarometrin vanhempiin ikäluokkiin osuvatkin elämän varsinaiset ruuhkavuodet, vaihe, jossa monet opiskelivat, luovat työuraa, etsivät parisuhdetta ja perustavat perheen.

Kuntatyyppin mukainen vertailu kuviossa 74 näyttää, että maaseutumaisissa kunnissa asuvat nuoret ovat tyytyväisempiä vapaa-aikaansa kuin kaupungeissa asuvat. Osa tästä selittyy iällä, sillä muuttoliike suuntautuu kaupunkeihin, joissa asuvilla nuorilla on keskimäärin enemmän ikää ja vähemmän vapaa-aikaa (ks. taulukko 1, s. 13). Iän vakioiminen ei kuitenkaan poista kuntatyyppin vaikutusta. Näyttää siltä, että alle 25-vuotiaiden ikäryhmissä maaseudulla asuvat ovat selvästi tyytyväisempiä vapaa-aikaansa kuin kaupunkilaiset, mutta tätä vanhemmissa ikäryhmissä tilanne tasoittuu. Pääkaupunkiseutu on tässäkin oma tapauksensa: 25–29-vuotiaiden ikäryhmässä siellä asuvat ovat jopa kaikkein tyytyväisimpiä vapaa-aikaansa.

Kuviosta 74 näkyy myös, että työttömät ovat keskimääräistä tyytyväisempiä vapaa-aikaansa. Työttömyyden keston mukainen tarkastelu näyttäisi kuitenkin viittaavan siihen, että työttömyyden pitkittyessä tyytyväisyys laskee.⁵⁶ Sillä, missä vastaaja parhaillaan opiskelee, näyttää olevan vahva yhteys tyytyväisyyden kanssa. Tyytyväisimpiä ovat peruskoululaiset, tyytymättömiä ammattikorkeakoululaiset. Kun otetaan lisämuuttujaksi se, käykö vastaaja opintojensa ohessa töissä, löydetään vapaa-aikaansa varsin tyytymättömien ryhmiä. Työtä tekevien lukio- ja yliopistolaisten vapaa-ajalleen antamien arvosanojen kes-

kiarvo on 8,1, työssä käymättömien 8,4. Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa vastaavat luvut ovat 8,0 ja 8,4, ammattikorkeakoulussa 7,7 ja 8,0 ja yliopistossa 7,9 ja 8,2. Opintojen ja työn yhdistäminen näyttää siis vaikuttavan selkeän kielteisesti vapaa-aikaan.

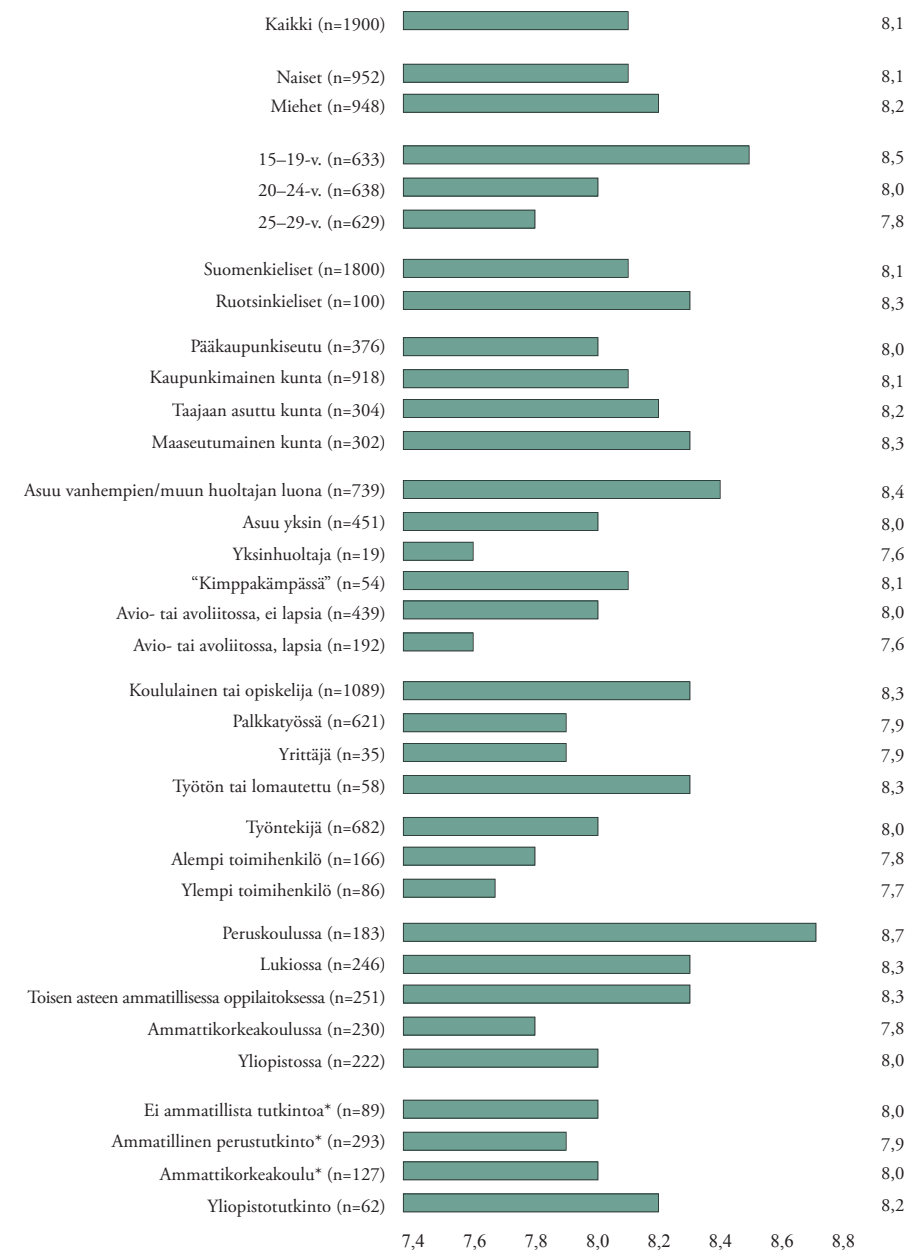
Taloudellinen tilanne

Nuoria pyydettiin antamaan kouluarvosana taloudelliselle tilanteelleen. Kaikkien 15–29-vuotiaiden antamien arvosanojen keskiarvo on 7,4. Kysymys on toistettu samanlaisena viidessä aiemmassa Nuorisobarometrissa, ensimmäisen kerran vuonna 1997. Kehitys näyttää siinä mielessä johdonmukaiselta, että nuorten tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseensa kasvoi vuosituhaten vaihteeseen, tai hieman sen yli, mutta sen jälkeen tyytyväisyys on kääntynyt lievään laskuun. Sama vuoden 2000 paikkeille sijoittuva muutos näkyy Nuorisobarometrin tuloksissa myös asennepuolella pessimismin hienoisena lisääntymisenä. Taloudelliselle tilanteelle annettujen arvosanojen jakaumassa on tapahtunut muutoksia kymmenessä vuodessa. Eniten on lisääntynyt heikompien arvosanojen osuudet. Vuodesta 2001 alle 7 arvosanojen osuus on kasvanut 14 prosentista 25 prosenttiin.

Kysymys tyytyväisyydestä taloudelliseen tilanteeseen ei kerro vastaajan tosiasiallisesta tulotasosta tai vauraudesta. Joukossa on varmasti niitäkin, jotka ovat suhteellisesta köyhyydestään huolimatta tyytyväisiä. Taustamuuttujien mukaiset erot ovat melko odotettavia. Sukupuolten väliset erot eivät ole merkitseviä, mutta ikäryhmittäisessä vertailussa tapahtuu huomattava tyytyväisyyden notkahdus noin 20 ikävuoden korvilla. Tähän vaiheeseen osuu useimmilla muutto pois lapsuudenkodista, mikä vaikuttaa taloudelliseen tilanteeseen. Perhemuodon mukaisessa tarkastelussa tyytyväisimpiä taloudelliseen tilanteeseensa ovatkin vanhempiensa luona asuvat, vähiten tyytyväisiä yksinhuoltajat. Yrit-

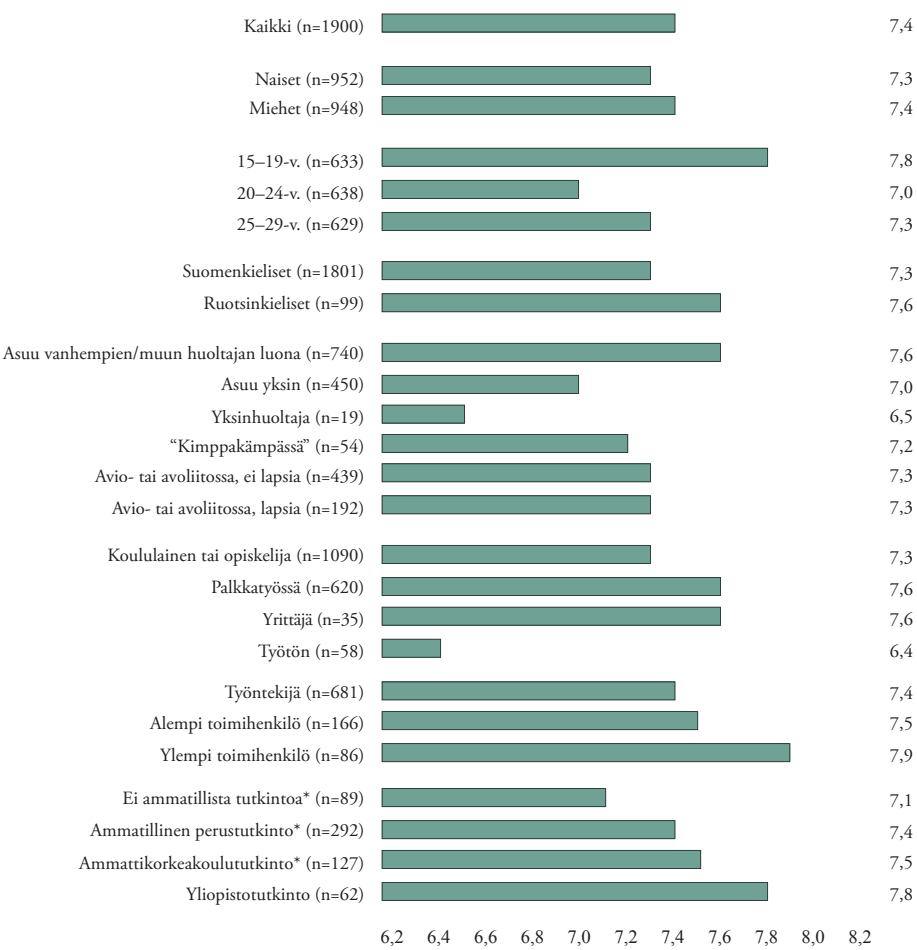
Kuvio 74.

”Kuinka tyytyväinen olet vapaa-aikaasi kouluarvosanalla 4–10?” (Keskiarvot)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempiä tutkintoja.

Kuvio 75.
”Kuinka tyytyväinen olet taloudelliseen tilanteeseesi kouluarvosanalla 4–10?” (Keskiarvot)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempää tutkintoa.

täjien ja palkkatyössä olevien välillä ei ole eroa. Korkeammassa sosioekonomisessa asemassa olevat ja korkeamman koulutuksen saaneet ovat tyytyväisempiä taloudelliseen tilanteeseensa.

Elämä kaiken kaikkiaan

Nuoret arvioivat arvosanalla 4–10 myös sitä, kuinka tyytyväisiä he ovat elämäänsä tällä hetkellä. Kaikkien 15–29-vuotiaiden tyytyväisyyden

Taulukko 16. ”Kuinka tyytyväinen olet elämääsi tällä hetkellä?”
(Kouluarvosana 4–10, osuus prosentteina)

Arvosana	2007	2006	2005	1998	1997
4	0	0	0	0	0
5	0	1	1	1	1
6	1	2	2	2	2
7	7	12	11	10	10
8	37	37	39	32	35
9	47	38	41	44	42
10	8	9	6	11	10
Yhteensä	100	100	100	100	100
Keskiarvo	8,5	8,4	8,4	8,5	8,4

keskiarvo on 8,5, kouluarvosanana siis lähellä kiitettävää. Taulukkoon 16 on koottu arvosanojen osuudet prosentteina kaikilta niiltä vuosilta, kun asiaa on nuorilta kysytty. Kuten nähdään, ei nuorten itse ilmaisemassa tyytyväisyydessä elämäänsä ole tapahtunut juurikaan muutoksia kymmenessä vuodessa. Keskiarvon lisäksi myös käään arvosanojen jakaumassa ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia. Paljon puhuttu ja pelätty polarisaatio ei siis näy ainakaan tällä mittarilla mitattuna. Täytyy kuitenkin korostaa sitä, että ne, joilla menee kaikkein heikoiten, tuskin vastaavat kyselytutkimuksiinkaan.

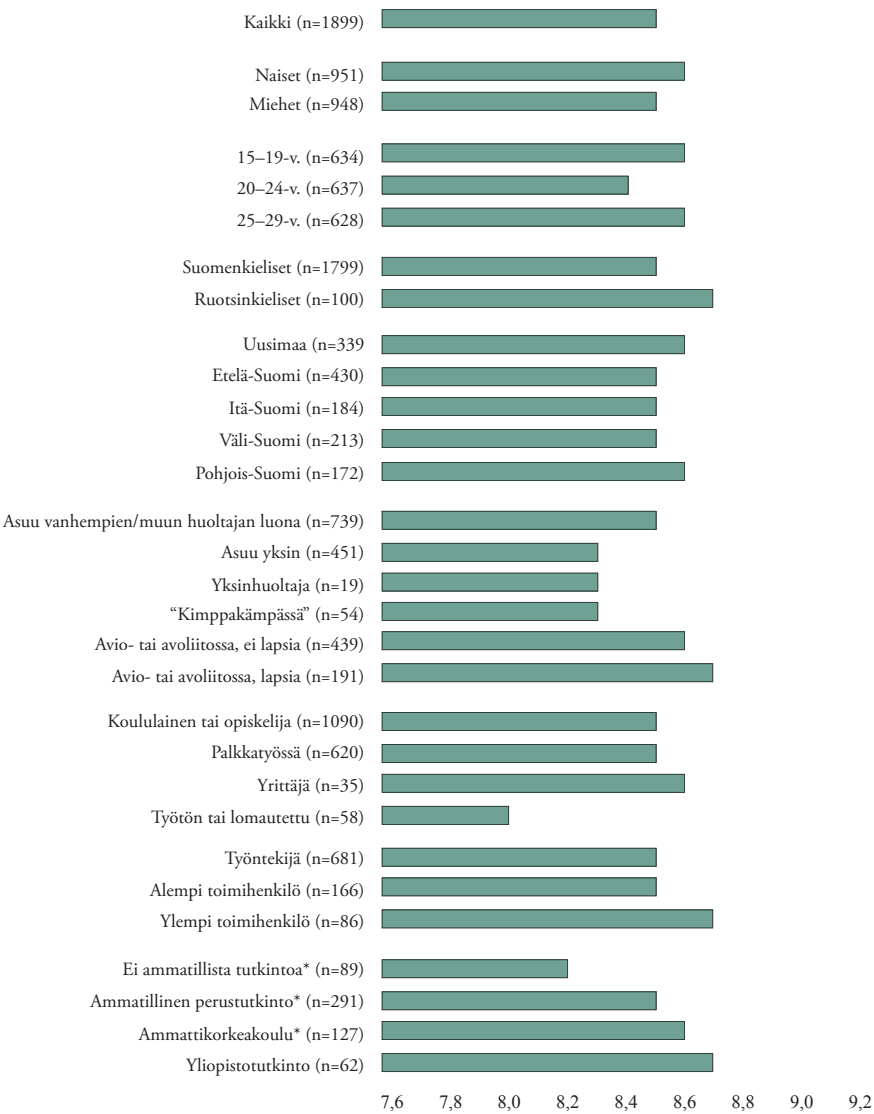
Kysymys tyytyväisyydestä elämään muistuttaa suuresti kysymyksiä hyvinvoinnista tai onnellisuudesta. Tyytyväisyys ja onnellisuus lienevät asioita, joita ei viime kädessä voi tutkia kysymättä niistä ihmisiltä itseltään. Hyvinvoinnin käsite sen sijaan liittyy tiiviimmin myös objektiivisiin hyvinvointimittareihin. Kaikissa tapauksissa onnellisuuden tai hyvinvoinnin tekijöiden operationalisointi mitattaviksi muuttujiksi on vaikea, ellei mahdoton, tehtävä. Kenties parhaisiin

tuloksiin päästäisiin yhdistämällä objektiivisia ja subjektiivisia indikaattoreita. Silloin voitaisiin myös yrittää löytää koettuun hyvinvointiin vaikuttavia objektiivisia tekijöitä.

Onnellisuuden tutkimus on kasvanut psykologian ja taloustieteen piirissä viimeisen kymmenen vuoden aikana räjähdysmäisesti. Onnellisuustutkimuksessa on alettu ottaa entistä vakavammin ihmisten kyselytutkimuksissa antamat arviot omasta onnellisuudestaan. Kyselyt näyttävät tuottavan johdonmukaisia ja järkeenkäyviä tuloksia, mikä on tehnyt mahdolliseksi tilastollisen onnellisuustutkimuksen. (Ks. Kiander 2007, 36.)

Onnellisuustutkimuksen tulokset eivät aina ole kovin yllättäviä – ainakaan, kun ne ovat jo tiedossa. Arkikokemuksen perusteella voi kuitenkin päätyä samoihin päätelmiin kuin laajoissa tutkimuksissa: onnellisuuden kannalta tärkeitä asioita ovat perhe, parisuhde, terveys, turvallisuus ja työ. Kyse ei kuitenkaan ole nollatutkimuksesta, vaan onnellisuustutkimukset ovat valaisseet esimerkiksi klassista

Kuvio 76.
”Kuinka tyytyväinen olet elämääsi tällä hetkellä kouluarvosanalla 4–10?” (Keskiarvot)

* Vain ei-opiskelijat, joilla ei ole tätä ylempää tutkintoa.

Kuvio 77.
”Kuinka tyytyväinen olet elämääsi tällä hetkellä kouluarvosanalla 4–10?” (Keskiarvot)
Vertailu sen mukaan, kuinka tyytyväinen vastaaja on yksittäisiin elämäalueisiin.*

* tyytymätön = arvosanat 4–6, melko tyytyväinen = arvosanat 7–9, erittäin tyytyväinen = arvosana 10.

kysymystä siitä, tekeekö raha onnelliseksi. Voidaan laskea jopa onnellisuuden ja tulotason välinen korrelaatiokerroin.⁵⁷ Suomessa se on positiivinen ja tilastollisesti erittäin merkitsevä, joskin suuruusluokaltaan varsin pieni: 0,13.⁵⁸ (Mangeloja 2006, 16). Näyttää lisäksi siltä, että nimenomaan suhteellinen vauraus tuo onnea: rikastuminen suhteessa naapureihin lisää onnellisuuden tunnetta.

Tässä mielessä onnellisuus on nollasummapeliä. Tämä selittää myös maiden väliset vertailut, joiden mukaan jo ennestään riittävän

vauraat kansakunnat eivät keskimäärin tule onnellisemmiksi, jos ne rikastuvat lisää. Puhetta nollasummapelistä ei kuitenkaan pidä tulkita yksioikoisesti niin, että toisen onni olisi toisen epäonni. Valtioiden väliset onnellisuustutkimukset osoittavat, että onnellisuuden ja onnellisuuserojen korrelaatio on selkeästi negatiivinen. Onnellisissa maissa onni siis myös jakautuu tasaisemmin kuin onnettomissa. (Hirvonen & Mangeloja 2006; Mangeloja 2006, 16.)

Taloustieteen näkökulmasta tehdyn onnellisuustutkimuksen tulokset siitä, että onnelli-

Taulukko 17. Kuuteen eri elämäalueeseen ja elämään kaiken kaikkiaan tyytyväisyyden väliset korrelaatiot. (Spearmanin rho.)

	1. Nykyinen työ	2. Taloudelli- nen tilanne	3. Koulutus	4. Vapaa-aika	5. Ihmissuh- teet	6. Terveyen- tila	7. Nykyinen elämä kaiken kaikkiaan
1. Nykyinen työ	1,00						
2. Taloudellinen tilanne	0,33	1,00					
3. Koulutus	0,39	0,26	1,00				
4. Vapaa-aika	0,11	0,20	0,21	1,00			
5. Ihmissuhteet	0,06	0,14	0,16	0,35	1,00		
6. Terveystila	0,07	0,18	0,16	0,24	0,32	1,00	
7. Nykyinen elämä kaiken kaikkiaan	0,25	0,33	0,28	0,33	0,45	0,38	1,00

suuteen vaikuttaa nimenomaan suhteellinen, ei niinkään absoluuttinen rikkaus, voi mahdollisesti laajentaa muillekin elämäalueille. Tyytyväisyys koulutukseen käy esimerkistä. Nyky-Suomessa yli puolet ikäluokasta suorittaa ylioppilastutkinnon, ylempi korkeakoulututkin- to alkaa olla perusvaatimus useisiin työpaikkoi- hin ja tohtoreitakin valmistuu reilusti yli 1000 vuosittain. Ilmeisesti koulutustason jatkuvasti kasvaessa kasvaa samalla myös se taso, johon ollaan tyytyväisiä.

Kansainvälisessä vertailussa suomalaiset nuoret näyttävät voivan verraten hyvin. Unicefin lasten ja nuorten hyvinvointia kartoittavassa kansainvälisessä vertailututkimuksessa hyvinvointia mitattiin kuudella ulottuvuudella, joista kolmella suomalaiset olivat neljän parhaan joukossa kaikista vertailun 21 OECD-maasta. Yksi käytetyistä mittareista oli tyytyväisyys elämään. 11–15-vuotiaista suomalaisista yli 90 prosenttia arvioi tyytyväisyytensä olevan 10-portaisen asteikon paremmassa päässä, mikä osuus oli nel-

jänneksi suurin vertailumaista. (Child Poverty in Perspective.)

Kuviossa 76 esitellään nuorten tyytyväisyy- delle elämäänsä antamien arvosanojen keskiar- vot joidenkin keskeisten taustamuuttujien mu- kaan. Nähdään, että nuoret naiset ovat hieman tyytyväisempiä (8,6) kuin nuoret miehet (8,5). Ero on pieni, mutta tilastollisesti merkitsevä. Nuorten miesten kohdalla arvosanojen hajonta on jonkin verran suurempaa. Kahdeksikkoa huonomman arvosanan elämälleen antaneita on naisista 7 prosenttia, mutta miehistä jo 10 prosenttia. Aiempiin vuosiin verrattuna tilan- ne ei ole kuitenkaan ole tässä mielessä kehittynyt huolestuttavaan suuntaan.

Eri elämäalueisiin tyytyväisyyden välisiä yhteyksiä

Kuviossa 77 esitetään tyytyväisyys elämään eri elämäalueisiin tyytyväisyyksien luokissa. Kunkin elämäalueen kohdalla nuoret on jaettu

kolmeen ryhmään: tyytymättömiin (arvosanat 4–6), melko tyytyväisiin (7–9) ja erittäin tyy- tyväisiin (10). Jokaisen tutkitun elämäalueen kohdalla siihen tyytyväisimmät ovat myös tyytyväisempiä elämäänsä kokonaisuudessaan. Erityisen selvästi tämä näkyy mitä tulee tervey- teen ja ihmissuhteisiin.

Pohjoismaisen hyvinvointitutkimuksen klas- sikko, Erik Allardtin Hyvinvoinnin ulottu- vuuksia (1976), käsittelee myös hyvinvoinnin osatekijöiden välisiä yhteyksiä. Allardt korostaa painokkaasti tällaisten vertailujen metodologisia ongelmia. Hyvinvointiin tai elämänlaatuun vai- kuttavat niin monet tekijät, myös satunnaiset, ettei niitä kaikkia saa mukaan parhaaseenkaan malliin. Tilastolliset analyysit eivät myöskään voi paljastaa todellisessa elämässä tapahtuvien ilmi- öiden välisten vaikutusten suuntaa, ainoastaan niiden välisen yhteisvaihtelun.⁵⁹ Allardt muistut- taa myös, että hyvinvoinnin eri osatekijät eivät ole vain arvoja sinänsä, vaan myös resursseja, jotka voidaan muuntaa muiksi hyviksi asioiksi (Allardt 1976, 213).

Nuorisobarometrin ei ole ollut tarkoituksaan kattaa kaikkia elämäalueita, eikä analyysin selittää elämään tyytyväisyyden salaisuutta. Monet tärkeimmistä hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä – geenit, ympäristö, persoonallisuus – jäävät kyselytutkimusten ulkopuolelle. Vaikka tilastollisissa menetelmissä on rajoituksensa, on tuskin väärin väittää, että terveys lisää tyyty- väisyyttä elämään. Tärkeintä on tiedostaa, että pelkän kyselytutkimusaineiston perusteella tätä johtopäätöstä ei voi vetää, vaan päättelyn taus- talla on paljon muutakin, elämäkokemukseen liittyvää tietoa. Ilmiöiden väliset yhteydet ovat lisäksi monesti kaksisuuntaisia. Tutkimukset ovat esimerkiksi osoittaneet, että onnellisuus pitää ihmiset fyysisesti terveimpinä esimerkiksi alentamalla verenpainetta ja sykettä (Hirvonen & Mangeloja 2006, 34).

Nämä varaukset mielessä tarkastellaan vielä lyhyesti eri elämäalueiden tyytyväisyyksien

yhteyksiä toisiinsa ja elämään kokonaisuudes- saan. Taulukossa 13 esitetään eri osa-alueisiin tyytyväisyyksien korrelaatiokertoimet.⁶⁰ Tyyty- väisyys mihin tahansa elämäalueeseen korreloi positiivisesti kaikkien muiden elämäalueiden tyytyväisyyden kanssa.⁶¹ Kaikki elämäalueet ovat vahvasti yhteydessä myös tyytyväisyyteen elämään kokonaisuudessaan. Eri alueiden korrelaatioiden vertailu (taulukon alin rivi) vahvistaa kuvioista 77 tehdyn havainnon siitä, että ihmissuhteilla ja terveydentilalla on vahvin yhteys elämään tyytyväisyyden kanssa.

Allardt (1976) ryhmitteli hyvinvointikäsi- teensä kolmeen luokkaan: elintasoon (having), ystävyssuhteisiin (loving) ja itsensä toteuttami- seen (being).⁶² Hän yhdisteli tutkimuksessaan objektiivisia hyvinvointimittareita ja subjektiiv- isia kokemuksia. Subjektiivisista mittareista ”onni”⁶³ vastaa lähinnä Nuorisobarometrin ”tyytyväisyyttä elämään”. Vaikka käsitteiden operationalisoinnit poikkeavat huomattavasti Nuorisobarometrin vastaavista, hyvinvoinnin osatekijöiden yhteydet ovat varsin samankaltais- ia. Aivan kuten Nuorisobarometrissa, selvästi vahvimmin onnellisuuden kanssa korreloivat terveys ja ihmissuhteet (Allardtilla ”ystävyyssu-hteet”). (Allardt 1976, 221.)

Metodologiselta kannalta on mielenkiintoista verrata näin laskettuja tuloksia nuorilta itseltään kysytyyn asioiden tärkeyteen. Edellisen kerran asiaa Nuorisobarometrissa vuonna 2005 kysyt- täessä nuoret pitivät itselleen tärkeimpinä asioina nimenomaan terveyttä sekä rakkautta ja ihmis- suhteita (Myllyniemi 2005, 44). Vaikka silloin ei kysytty asioiden tärkeydestä oman elämän kannalta vaan tarkemmin määrittelemättömästi tärkeydestä ylipäättään, tulokset ovat sopusoin- nussa keskenään.

Kuvion 77 mukaan työ ja koulutus ovat kysytyistä asioista vähiten tärkeitä elämään tyy- tyväisyyden kannalta, jopa vähemmän tärkeitä kuin vapaa-aika ja taloudellinen tilanne. Kysy- myksessä haettiin nimenomaan tyytyväisyyttä

nykyiseen tilanteeseen, ja nuorten kohdalla työ ja koulutus muuttuvat jatkuvasti iän myötä.⁶⁴ Sikäli ne ovat ongelmallisempia muuttujia tämän tyyppiseen analyysiin kuin terveys ja ihmissuhteet. Työ ja koulutus voivat nuorelle olla tärkeitä päämääriä, vaikka tyytyväisyys niihin nykyisessä elämänvaiheessa ei olisikaan vahvasti yhteydessä elämään tyytyväisyyden kanssa. Tämän puolesta puhuvat Nuorisobarometrin monet muut työn tärkeyttä korostavat tulokset. Näistä varauksista huolimatta kuviosta 77 tehdyt tulokset ovat yhdenmukaisia vuoden 2005 tulosten kanssa. Silloin nuorilta kysyttiin työn ja aineellisen hyvinvoinnin tärkeyttä, ja molemmat olivat selvästi vähemmän tärkeitä kuin terveys ja ihmissuhteet. Myös Työterveyslaitoksen Nuoret ja työ 2006 -barometri vahvistaa tämän tärkeysjärjestyksen nuorten elämässä: ensin terveys ja ystävät, vasta sitten työ (Sulander ym. 2006, 100).

VIITTEET

- 1 Työministeriön työolobarometri 2006 löytyy sähköisenä osoitteesta http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/10_muut/tyoolobarometri2006.pdf.
- 2 Nuorisolain (72/2006) 8 §. Laki on luettavissa osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060072>.
- 3 Ruotsinkielisten 15–29-vuotiaiden nuorten osuus kaikista Suomen 15–29-vuotiaista on 5,0 prosenttia. Osuus tässä otoksessa on 5,7 prosenttia.
- 4 Merkitsevyysien tutkimisessa on käytetty joko yksisuuntaista varianssianalyysia, tai jos sen edellytykset eivät ole voimassa, epäparametrinen Kruskal–Wallis-testiä.
- 5 Joskus erotellaan myös tilastollisesti melkein merkitsevä ero, jonka saamisen todennäköisyys sattumalta on yhden ja viiden prosentin välillä. Erittäin merkitseväksi kutsutaan puolestaan eroa, joka enintään kerran tuhannesta syntyisi sattumalta, mutta Nuorisobarometrissa tätä ei yleensä ole ollut syytä mainita erikseen.
- 6 Lisätietoja Tilastokeskuksen luokituspalvelusta: http://www.stat.fi/tk/tt/luokitukset/lk/kuntaryhmitys_index.html.

- 7 Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques. Ks. lisää Tilastokeskuksen alueluokituksesta: http://www.stat.fi/tk/tt/luokitukset/lk/suuralue_index.html.
- 8 Sosioekonomisen aseman luokitusta voidaan käyttää usealla tarkkuudeltaan vaihtoehtoisella tasolla. Tarkimman tason muodostaminen edellyttää seuraavia tietoja: pääasiallinen toiminta, ammattiasema, yrittäjien palkansaajien lukumäärä, ammatti, toimiala ja työttömien työttömyyden kesto. Ks. lisää Tilastokeskuksen luokituksesta: http://www.stat.fi/tk/tt/luokitukset/lk/sosioekon_asema_index.html.
- 9 Taulukon 5 vuoden 2007 sosioekonominen asema on saatu yhdistämällä tiedot itse arvioidusta sosioekonomisesta asemasta (työntekijä, alempi toimihenkilö, ylempi toimihenkilö) ja pääasiallisesta toiminnasta (opiskelijat ja yrittäjät). Vuoden 2003 sosioekonomisen aseman alun perin 9-luokkaisesta (maatalousyrittäjät, muut yrittäjät, ylemmät toimihenkilöt, alemmat toimihenkilöt, työntekijät, opiskelijat tai koululaiset, eläkeläiset, työttömät, muut ammatissa toimimattomat, sosioekonominen asema tuntematon) luokittelusta on yhdistämällä saatu 5-luokkainen.
- 10 Mahdollisuutta suorittaa lukio- ja ammatillinen koulutus rinnakkain käytetään melko harvoin. Vuosina 2002–2004 lukiokoulutuksessa ja toisen asteen ammatillisessa peruskoulutuksessa samanaikaisesti olleita on noin 2000–2500. Kehitys näyttäisi kuitenkin menevän siihen suuntaan, että sekä opiskelijoiden että suoritettujen tutkintojen määrä on lisääntymässä. (Kumpulainen & Saari 2006, 60–61.)
- 11 Lukiolaiset on poistettu analyysistä, sillä he eivät luontevasti kuulu sen paremmin ylioppilaisiin kuin ei-ylioppilaisiin.
- 12 Opetusministeriön Kota-tietokanta. <http://kotaplus.csc.fi:7777/online/Etusivu.do>. (Viitattu 30.8.2007.)
- 13 Työvoimaluvut vaihtelevat suhteellisen säännönmukaisesti vuoden eri kuukausina, ja siksi tarkastellaan usein kausivaihtelusta tasoitettuja lukuja poistamalla trendeistä vuodesta toiseen samantyyppisenä toistuva vaihtelu. Opiskelijoiden työnhaku keväisin näkyy Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa nuorisotyöt-

tömyyden väliaikaisena nousuna. Nuorisobarometrin tiedonkeruun aikaan huhtikuussa 2007 kausivaihtelusta tasoitettu Tilastokeskuksen nuorisotyöttömyysaste oli 17,0 prosenttia. Edellisen Nuorisobarometrin aikaan maaliskuussa 2006 nuorisotyöttömyys oli 19,5 prosenttia ja vuoden 2005 barometrin haastattelujen aikaan maaliskuussa 2005 se oli 20,5 prosenttia. Kausivaihtelusta tasoitettujen lukujen avulla laskeva trendi siis hahmottuu selvästi.

- 14 Kaikenikäisistä suomalaisista miehistä noin 13 ja naisista noin 20 prosenttia oli määräaikaisessa työsuhteessa vuonna 2005. Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto, internetissä julkaistu dokumentti. Toimittanut EU:n komissio, Employment in Europe 2006. http://www.ek.fi/www/fi/tilastokuvat/tyoelama/kuvat/9_tyosuhteiden_muodot_sukupuolen.pdf. (Viitattu 23.8.2007.)
- 15 Tämä on lähellä osa-aikaisten työsuhteiden osuutta koko väestössä, joka vuonna 2006 oli Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan noin 16 prosenttia. Osuus on kasvussa, sillä työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 1990 osa-aikatyön osuus oli noin 10 prosenttia. Nämä luvut eivät ole vertailukelpoisia Nuorisobarometrin lukujen kanssa, sillä niissä ovat mukana kaikki työssäkäyvät ja Nuorisobarometrissa ainoastaan pääasialliselta toiminnaltaan itsensä työntekijöiksi katsovat. Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus. Väestötoiminnan mukaan. http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tyoelama.html. (Viitattu 23.8.2007.)
- 16 Voisi esittää oletuksen, että kysymys koulutusta vastaavasta työstä ei välttämättä mittaa yksinomaan sitä, tekevätkö lääkärit lääkärin töitä ja opettajat opettajan töitä, vaan myös laajemmin sitä, kuinka työelämä on toistaiseksi vastannut opintojen aikana sille asetettuihin odotuksiin.
- 17 Otsikon Nuoret muuttuvilla työmarkkinoilla alla käsitellyt kysymykset ovat: koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia; työelämässä pysyminen edellyttää jatkuvaa kouluttautumista; olisin valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saamiseksi; on todennäköistä, että työurallani joudun vaihtamaan työpaikkaa useita kertoja; työurallani tulen saavuttamaan paremman yhteiskunnallisen aseman kuin mitä vanhemmillani on; työelämä vaatii nykyisin työntekijöiltä niin paljon, että monet ihmiset palavat ennenaikaisesti loppuun.
- 18 Otsikon Asenteita työttömyyttä kohtaan alla käsitellyt kysymykset ovat: ottaisin mieluummin tilapäistäkin työtä kuin eläisin työttömyyskorvauksella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri; työttömyysturvan vastikkeeksi nuorten työttömien olisi tehtävä jotain yhteiskuntaa hyödyttävää työtä; työttömänä olo ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu; nykyinen sosiaaliturva tekee ihmisistä passiivisia ja vie heiltä halun yrittämiseen; työttömyyden vähentämiseksi työtä tulee jakaa useammalle työaikaan lyhentämällä; työhön tulevan nuoren palkka voisi aluksi olla vähemmän kuin vastaavan tehtävän normaalipalkka; pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrä tulee kasvamaan; suomalainen työelämä tarvitsee lisää ulkomaalaisia työntekijöitä.
- 19 Suomen Gallupin Helsingin Sanomien toimeksiannosta marras-joulukuun vaihteessa 2006 tekemä tutkimus. Perusjoukkona oli Suomen 15 vuotta täyttänyt väestö, puhelinhaastatteluja tehtiin 1000.
- 20 Ammattikorkeakoulutkin ovat korkeakouluja, sikäli tämä jako on tavallisuudesta huolimatta virheellinen. Olisi oikeampaa puhua yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Käytäntöä sekoittaa se, että joistain yliopistoista, kuten kauppaikorkeakoulusta tai teknillisestä korkeakoulusta, käytetään vakiintunutta nimitystä korkeakoulu.
- 21 Aineistossa on yrittäjiä vain 35, mikä on liian pieni määrä tilastollisesti luotettavien johtopäätösten tekemiseksi.
- 22 Sitten edellisen kyselykerran on julkiseen keskusteluun noussut käsite prekariaatti, jolla viitataan lyhytaikaisesta työsuhteesta toiseen siirtyvään, epävarmuudessa elävään pätkätyöläistöön. Tutkimuspuolella keskustelua työn vaativuudesta ovat virittäneet esimerkiksi Juha Siltalan Työelämän huonontumisen lyhyt historia, Juhani Seppäsen Hullu työtä tekee ja Raija Julkisen, Jouko Nätin ja Timo Anttilan Aikanyrjähdys.
- 23 Telan tutkimuksen kysymysaineisto kerättiin puhelinhaastatteluin kesäkuun 2007 alussa. Kysymyksiin vastasi tuhat yli 15-vuotiaista suomalaista.
- 24 Myös vuoden 1998 Nuorisobarometrissa kysyttiin samaa asiaa, mutta silloin vastausvaihtoehdoista puuttui

- ”etenemismahdollisuudet”, eivätkä tulokset siksi ole vertailukelpoisia uudempien kyselyiden kanssa.
- 25 Kaikista palkansaajista yksityisellä sektorilla työskentelee noin 69 prosenttia, kuntasektorilla 23 prosenttia ja valtiolla 8 prosenttia. Lähde: Tilastokeskuksen työssäkäyntitutkimus. StatFin-tilastotietokanta (http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/databasetree_fi.asp): palkat ja työvoimakustannukset, palkkarakenne, kokoikaisten palkansaajien lukumäärät ja kokonaisansiot kuukaudessa ammattiryhmän, työnantajasektorin ja sukupuolen mukaan vuonna 2005.
- 26 Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto. Internetissä julkaistu dokumentti Naisten osuus kaikista palkansaajista työnantajasektoreittain vuonna 2005, http://www.ek.fi/www/fi/tilastokuvat/tyoelama/kuvat/4_nais-ten_osuus.pdf.
- 27 Ira Malmberg-Heimosen väitöskirja Public Welfare Support and Private Responses: Studies of European Labour Market Policies in Transition vuodelta 2005 selvittelee aktiivitoimenpiteiden vaikutuksia. Väitöksen yksi johtopäätös on se, että keppiä ja porkkanaa työllistämispolitiikan nimissä käyttävä aktivointi itse asiassa vahvistaa polarisaatiota, sillä toimenpiteet purevat ennen kaikkea niihin, jotka muutenkin voisivat pärjätä ja vastaavasti lisäävät muutenkin putoamisvaarassa olevien syrjäytymisriskiä.
- 28 Vuonna 2006 tuli tunnetuksi käsite ”paskaduuni” prekaarinuoren käytettyä sitä televisiohaastattelussa. Käsitettä innostuttiin käyttämään mitä erilaisimmin tavoin: yhtä lailla viittaamaan työtä vieroksuviin nuoriin, kuin työehdoiltaan huonoihin pätkätöihin ja nuorten heikkoihin työmahdollisuuksiin ja näköaloihin yleisemminkin.
- 29 Työterveyslaitoksen Nuoret ja työ 2006 -barometrissa asiaa kysyttiin muodossa ”Koetko työn osana elämää... 1) tärkeäksi, 2) melko tärkeäksi, 3) ei kovinkaan tärkeäksi, 4) ei lainkaan tärkeäksi”. Työtä erittäin tärkeänä elämän osana pitävien osuus oli pudonnut vuodesta 2003 varsin paljon, 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä yli viidellä prosenttiyksiköllä.
- 30 Vuoden 2004 Nuorisobarometrissa oli vastaavan kaltainen kysymys siitä, onko sosiaaliturva niin hyvä, että se kannustaa ihmisiä laiskottelemaan. Silloin 28 prosenttia

- kaikista vastaajista ja 22 prosenttia työttömistä nuorista oli samaa mieltä sosiaaliturvan laiskistavasta vaikutuksesta (Myllyniemi 2004, 39). Tänä vuonna peräti 58 prosenttia nuorista katsoi, että nykyinen sosiaaliturva tekee ihmisistä passiivisia ja vie halun yrittämiseen. Vaikka kysymykset vaikuttavat varsin samankaltaisilta, ovat tulokset kovin erilaisia. Tämä kertoo ennen kaikkea kysymyksen tarkan muotoilun tärkeydestä.
- 31 Tämän lisäksi vuonna 1998 asiaa kartoitettiin muodossa ”Suomeen saa tulla lisää ulkomaalaisia työntekijöitä”.
- 32 Kysymysten muotoilut ovat samat, mutta toisin kuin Nuorisobarometri, YUSE:n aineistonkeruu tehtiin 1995–1996 lomakekyselyinä. Vain viimeinen ”muistutuskierros” toteutettiin puhelinhaastatteluina. Myöskään perusjoukko ei ole sama, sillä YUSE:n otokseen poimittiin tiedonkeruuvuoden alussa työttömänä olleita nuoria. Tämä joukko on valikoitunut, mikä on syytä muistaa tuloksia tulkittaessa. Joukon valikoituneisuutta kuitenkin tavallaan vähentää se, että nuorisotyöttömyys oli vuonna 1995 nykyiseen verrattuna erittäin korkealla tasolla, jolloin se saattoi osua lähes kenen hyvänsä kohdalle.
- 33 Tutkimus toteutettiin puhelinhaastatteluina kesäkuussa 2006. Näyte edustaa maan 15 vuotta täyttänyttä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Haastattelujen kokonaismäärä on tuhat.
- 34 OECD-maista oppivelvollisuuden alkamisikä on Suomen ohella 7 vuotta ainoastaan Ruotsissa, Tanskassa ja Puolassa.
- 35 Esimerkiksi vuoden 1971 koulutuskomitea esitti oppivelvollisuuden pidentämistä ja ammatillista yleisjaksoa kaikille.
- 36 Ammatillinen koulutus on monesti peruskoulupohjaisena ylioppilastutkintoon valmistavaa, ylioppilaspohjaisena puolestaan tutkintoa seuraavaa.
- 37 Tähän joukkoon kuuluu vain 44 vastaajaa, tuloksia täytyy siis tarkastella vain suuntaa-antavina.
- 38 Kysymys esitettiin myös 1996 ja 1998, mutta tuloksia ei saatu mukaan tähän, sillä tuolloin niitä ei raportoitu tarkasti eivätkä alkuperäiset aineistot ole enää käytettävissä. Kyseisten vuosien nuorisobarometreissa kuitenkin mainittiin, että 1996 rasismien katsoi lisääntyneen 73 prosenttia ja kaksi vuotta myöhemmin 75 prosenttia

- vastaajista.
- 39 Vuoden 1995 Nuorisobarometrissa kysymys esitettiin toisin päin kysymällä rasismien vähenemisestä: ”Rasismi on vähentynyt viime vuosina suomalaisten nuorten keskuudessa”. Tulokset olivat melko yhdenmukaisia tämänvuotisten kanssa, sillä 50 prosenttia oli samaa, 23 prosenttia eri mieltä ja 22 prosenttia siltä väliltä.
- 40 Noin 60 prosenttia piti EU:ssa tehtäviä päätöksiä tärkeinä oman elämän kannalta, mikä oli pienempi osuus kuin eduskunnan tai kunnanvaltuuston, mutta suurempi kuin suuryritysten tai ay-liikkeen kohdalla. (Saarela 1998, 30.)
- 41 Vähintään jonkin verran Euroopan unionin toimintaan luottaneiden osuus oli 59 prosenttia vuonna 1996 ja 49 prosenttia vuonna 2006. (Myllyniemi 2006, 50.)
- 42 Kuntaluokituksen luokat pääkaupunkiseutu ja muut kaupunkimaiset kunnat on yhdistetty.
- 43 Risto Kaartisen ja Jaana Lähteenmaan (2006) selvitys siitä, miten ja mihin nuoret käyttävät pikavippejä ja muita kulutusluottoja, pohjautuu 1610 verkko-lomakekyselyyn. Tulosten mukaan kulutusluottoja käytetään kaikissa tulo- ja työmarkkina-asemaryhmissä, mutta työttömät ja huonotuloiset käyttävät pikavippejä enemmän kuin muut. Tyypillisiä käyttökohteita ovat nautintoaineet, huono-osaisemmillä myös ruoka. Selvityksen mukaan pikavippejä ottaneista nuorista jopa noin kolmasosa kertoo tehneensä lainanottopäätöksen ainakin joskus humalassa. (Kaartinen & Lähtenmaa 2006.)
- 44 Useimmat syrjäytymis-käsitteestä tehdyt kriittiset huomiot pätevät myös polarisaatioon.
- 45 Edellisessä, vuoden 2006 barometrissa selvitettiin nuorten käsityksiä syrjäytymisen syistä (ks. Myllyniemi 2006, 32–38).
- 46 Muita nimityksiä osapuilleen samasta asiasta ovat kansalaispalkka tai negatiivinen tulovero.
- 47 Tosin kun asiaa kysyttiin vuoden 2007 eduskuntavaalien yhteydessä lomakekyselyin muodossa ”Kansalaispalkkaa tulisi kokeilla Suomessa”, ”en osaa sanoa”-vastausten osuus oli peräti 45 prosenttia. Mahdollisesti kokeilla-verbi on mietityttänyt vastaajia, tai sitten perustulo on käsitteenä tutumpi kuin kansalaispalkka.
- 48 Alle kolme kuukautta työttömänä olleista 80 prosenttia,

- kolmesta kuuteen kuukautta työttömänä olleista 74 prosenttia ja yli kuusi kuukautta työttömänä olleista 70 prosenttia kannattaa kaikille maksettavaan perustuloon siirtymistä. Kussakin työttömyyden keston mukaisessa luokassa on kuitenkin vain 19 tai 20 nuorta, joten tilastollisesti erot eivät ole merkitseviä.
- 49 Perustulosta on keskusteltu myös vaikkapa sosiaaliturvajärjestelmän yksinkertaistamisen, hallinnon jähmeyden vähentämisen, työurien sirpaloitumisen ja työmarkkinoiden epävarmuuden, oikeudenmukaisuuden tai yksilöllisten tarpeiden näkökulmasta.
- 50 Kainuun maakuntavaltuusto ylsi osana Kainuun hallintokokeilua äänestykseen asti äänestysikärajan laskemisesta 16 ikävuoteen Kainuun maakuntavaaleissa. Päätös niukan äänestyksen jälkeen oli kuitenkin jättää äänestysikäraja ennalleen.
- 51 Kirkolliskokous hyväksyi äänioikeusikärajan laskemisen marraskuussa 2006 ja lähetti säännösesityksen kirkkohallituksen valmisteluun. Äänestysikärajasta päätetään todennäköisesti kirkolliskokouksessa 5.–8. marraskuuta 2007.
- 52 Edellisen Nuorisobarometrin haastattelut tehtiin maaliskuussa 2006, ja silloin alle viidennessä nuorista oli tietoisia seuraavana syksynä pidettävistä kirkollisvaaleista.
- 53 Kyseessä on Tilastokeskuksen haastattelututkimus, jossa selvitetään väestön vapaa-ajan harrastuksia ja yhteiskunnallista osallistumista, niiden kehitystä ja eri väestöryhmien osallistumista. Perusjoukkona on kaikenikäisiä suomalaisia, 15–29-vuotiaiden n=769. Toisin kuin Nuorisobarometrissa, vapaa-aikatutkimuksen tiedonkeruu toteutetaan käyntihaastatteluina. Eri tiedonkeruumenetelmillä voi olla vaikutusta vastauksiin, mikä on syytä pitää mielessä tuloksia vertailtaessa.
- 54 Kysyttiin vain palkkatyössä käyviltä.
- 55 Tämä ero ei tosin ole tilastollisesti merkitsevä. Sosiaalisten verkostojen ominaisuuksien mukaisten ryhmien väliset erot tyytyväisyydessä sosiaalisiin suhteisiin ovat merkitseviä kaikkien muiden ryhmien välillä paitsi ryhmien 2 ja 3 sekä ryhmien 3 ja 4 välillä. Ryhmien 1 ja 3 sekä 1 ja 4 välillä erot ovat erittäin merkitseviä.
- 56 6 kuukautta tai sitä vähemmän työttömänä olleiden vapaa-aikaan tyytyväisyyden keskiarvo on 8,5, yli

- 6 kuukautta työttömänä olleiden 8,1. Ryhmät ovat kuitenkin niin pienet, että erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä.
- 57 Korrelaatio kuvaa kahden muuttujan yhteisvaihtelun voimakkuutta.
- 58 Suomalaisten onnellisuuden ja tulojen korrelaatio-kerroin 0,13 on kansainvälisesti verraten tyypillinen. Länsimaissa korrelaation on havaittu olevan välillä 0,12–0,18. Tulojen ja onnellisuuden suhteen voimakkuus riippuu yhteiskunnan varallisuudesta ja yleisestä hyvinvoinnista. Korrelaatio on köyhemmillä alueilla korkeampi, esimerkiksi Intian kylissä 0,22 ja Kalkutan slummeissa jopa 0,45. (Tietoarkisto 2006, 16.)
- 59 Kausaalisten yhteyksien osoittaminen edellyttäisi ilmiöissä tapahtuvien muutoksien aikajärjestyksen tietämistä. Niin ikään tulisi tietää, ettei kahden ilmiön välistä yhteisvaihtelua ole aikaansaanut jokin kolmas tekijä.
- 60 Tässä tapauksessa on laskettu Spearmanin järjestyskorrelaatiokerroin, jota käytetään silloin, kun muuttujat eivät ole normaalisti jakautuneet ja/tai mittaustaso ei ole vähintään välimatka-asteikollinen. Joskus kouluarvosanaa näkee käytettävän välimatka-asteikollisena muuttujana, vaikka kyseessä on järjestysasteikollinen muuttuja. Tämä väärinkäsitys johtunee ”välimatkan” käsitteen tulkinnasta. Onko esimerkiksi kouluarvosanojen 4 ja 5 sisällöllinen välimatka sama kuin arvosanojen 9 ja 10? Yhtä kaikki, eri korrelaatiokertoimien erot tässä tapauksessa ovat hyvin pieniä, eikä Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimen vaihtaminen esimerkiksi Pearsonin korrelaatiokertoimeen vaikuttaisi taulukon 17 tulkintaan.
- 61 Kaikkien muiden kombinaatioiden korrelaatiot ovat merkitseviä paitsi terveydentilan ja vapaa-ajan korrelaatiot tyytyväisyyteen nykyiseen työpaikkaan.
- 62 Elintasoon kuuluvat Allardtin luokituksessa myös työ, koulutus ja terveys. Tätä Allardt perustelee sillä, että ne ovat resursseja, jotka vaikuttavat mahdollisuuksiin hankkia muita osatekijöitä. (Allardt 1976.)
- 63 Allardtin tutkimuksessa onnellisuutta mitattiin kysymällä kuinka 1) mielenkiintoista, 2) onnellista ja 3) helppoa elämä on sekä kysymällä 4) yksinäisyudentunteista (Allardt 1976, 185–186).

- 64 Esimerkiksi iän korrelaatio nykyiseen työhön tyytyväisyyden kanssa on positiivinen, mutta vapaa-aikaan tyytyväisyyden kanssa negatiivinen.

LÄHTEET

- Allardt, Erik (1976) *Hyvinvoinnin ulottuvuuksia*. Helsinki: WSOY.
- Child Poverty in Perspective: An Overview of Child Well-being in Rich Countries. A Comprehensive Assessment of the Lives and Well-being of Children and Adolescents in the Economically Advanced Nations. UNICEF, Innocenti Research Centre, Report Card 7. http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/report_card_7_eng.pdf. (Viitattu 18.5.2007.)
- HS [Helsingin Sanomat] 29.5.2007. Paukku, Timo: *Heikot linkit – verkon elinehto. Kännykkäverkon rakenne todistaa: verkon heikot siteet myös tärkeitä*. D1.
- HS 13.6.2007. Bouquerel, Milla: *Suomalaislasten leikki loppuu ennen pohjoismaisia ikätovereita*. A7.
- HS 1.7.2007. Kytö, Hannu: *Asuinkunnan valinnalla kohenetaan elämänlaatua*. A2.
- HS 28.6.07. Lamminmäki, Riikka: *Työelämä koetaan liian vaativaksi*. A5.
- Hirvonen, Tatu & Mangeloja, Esa (2006) *Miksi kolmas hampurilainen ei tee onnelliseksi?* Jyväskylä: Atena-kustannus.
- Hulkko, Laura & Pärnänen, Anna (2006) *Miten osa-aikatyö valtasi palvelualat?* Tieto & Trendi. http://www.stat.fi/tup/tietotrendit/tt_04_06_osa-aikatyo.html. (Viitattu 28.8.2007.)
- Ilmonen, Mervi & Hirvonen, Jukka & Manninen, Rikhard (2005) *Nuorten asuminen 2005*. Suomen ympäristö 812. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Julkunen, Ilse & Malmberg-Heimonen, Ira (1998) *The Encounter of High Unemployment among Youth*. A Nordic Perspective. Työpoliittinen tutkimus 188. Helsinki: Työministeriö.
- Kaartinen, Risto & Lähteenmaa, Jaana (2006) *Miten ja mihin nuoret käyttävät pikavippejä ja muita kulutusluotoja*. KTM Rahoitetut tutkimukset 10/2006. Helsinki: Kauppa- ja teollisuusministeriö.
- Kiander, Jaakko (2007) *Raha ei tuo onnea – vai tuoko sitten-*

- kin?* Tieteessä tapahtuu 24 (3), 36–37.
- Kouluterveyskysely 2006. http://www.stakes.fi/FI/Ajan-kohtaista/Tiedotteet/2006/t_280806.htm. (Viitattu 11.6.2007.)
- Kumpulainen, Timo & Saari, Seija (2006) *Koulutuksen määrälliset indikaattorit 2006*. http://www.oph.fi/info/tilastot/Indikaattorit_2006.pdf. Helsinki: Opetushallitus. (Viitattu 20.8.2007.)
- Liiten, Marjukka (2006) *Opiskelijavalintoihin ei haluta sukupuolikiintiöitä*. Helsingin Sanomien koulutusliite 2006, 19–20.
- Liiten, Marjukka (2007) *Duunarit on tulevaisuus*. Helsingin Sanomien koulutusliite 2007, 18–19.
- Lähteenmaa, Jaana (2007) *”Ken ei työtä tee...”* Nuorisotutkimus 25 (1), 1–2.
- Mangeloja, Esa (2006) *Onni*. World Values Survey taloustieteen onnellisuustutkimuksessa. Tietoarkisto 2006, 14–17.
- Myllyniemi, Sami (2004) Nuorisobarometri 2004. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Oman elämänsä yrittäjät? Nuorisobarometri 2004*. Helsinki: Opetusministeriö & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosaian neuvottelukunta, 10–56.
- Myllyniemi, Sami (2005) Nuorisobarometri 2005. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosaian neuvottelukunta, 11–64.
- Myllyniemi, Sami & Gissler, Mika & Puhakka, Tiina (2005) Kuluttava nuoruus tilastoina. Teoksessa Minna Autio & Petri Paju (toim.) *Kuluttava nuoruus*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosaian neuvottelukunta & Stakes, 14–53.
- Myllyniemi, Sami (2006) Nuorisobarometri 2006. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Uskon asia. Nuorisobarometri 2006*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosaian neuvottelukunta, 13–90.
- Myrskylä, Pekka (2006) *Opiskelijat selittävät päätöidensä yleistyksiä*. Tilastokeskuksen tiedote 22.5.2006. http://www.stat.fi/ajk/tiedotteet/v2006/tiedote_030_2006-05-22.html. (Viitattu 28.8.2007.)
- Nuorisolaki 72/2006. [117](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajanta-</p>
</div>
<div data-bbox=)

- sa/2006/20060072*. (Viitattu 13.9.2007.)
- OECD: *Education At Glance*. <http://www.oecd.org/edu/eag2005>. (Viitattu 21.6.2007.)
- Opetusministeriön Kota-tietokanta. <http://kotaplus.csc.fi:7777/online/Etusivu.do>. (Viitattu 30.8.2007.)
- Paakkunainen, Kari (toim.) (2007) *Sukupolvipolitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosaian neuvottelukunta.
- Rintanen, Hannu (2007) *Millä mielellä lapset ovat?* Hyvinvointikatsaus, tilastollinen aikakausilehti 1/2007, 36–40.
- Saarela, Pekka (1998) *Nuorisobarometri 1998*. Helsinki: Nuorisosaian neuvottelukunta.
- Saarela, Pekka (1999) *Nuorisobarometri 1999*. Helsinki: Nuorisosaian neuvottelukunta.
- Sell, Anna (2007) *Pätkätöyttömyys ja nuorten aikuisten muuttuvat elämäntyyli*. Nuorisotutkimus 25 (1), 3–18.
- Sulander, Juhani & Viluksela, Marja & Elo, Aija-Riitta & Huuskonen, Matti S. & Leino, Timo (2007) *Nuoret ja työ 2006 -barometri*. Taulukkoraportti. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto. Internetissä julkaistu dokumentti *Naisten osuus kaikista palkansaajista työnantajasektoreittain vuonna 2005*, toimittanut Elinkeinoelämän keskusliitto. http://www.ek.fi/www/fi/tilastokuvat/tyoelama/kuvat/4_naisten_osuus.pdf. (Viitattu 7.9.2007.)
- Tilastokeskuksen työssäkäyntitutkimus. StatFin-tilastotietokanta: http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/databasetree_fi.asp. (Viitattu 7.9.2007.)
- Tilastokeskuksen työvoimatutkimus. Väestö toiminnan mukaan. http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tyolama.html. (Viitattu 23.8.2007.)
- Tuononen, Mika (2007) *Esi- ja perusopetukseen osallistuminen kansainvälisessä vertailussa*. Hyvinvointikatsaus, tilastollinen aikakausilehti 1/2007, 12–16.
- Wilska, Terhi-Anna (2004) Nuorten kollektiivinen sukupuolivitietoisuus Nuorisobarometrin valossa. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Oman elämänsä yrittäjät. Nuorisobarometri 2004*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosaian neuvottelukunta, 100–112.

NUORISOBAROMETRI 2007

HAASTATTELULOMAKE

1) Sukupuoli (merkitään kysymättä)

- Nainen
- Mies

2) Mikä on ikäsi?

3) Missä kunnassa asut tällä hetkellä?

4) Mikä on äidinkielesi

- Suomi
- Ruotsi
- Muu, mikä?

5) Mikä on perhemuotosi? Oletko ...

- Yksin asuva (myös soluasunto)
- Avio- tai avoliitossa, lapseton
- Avio- tai avoliitossa, lapsia
- Yksinhuoltaja
- Vanhempien/vanhemman/muun huoltajan luona asuva
- ”Kimppakämpässä” ystävien tai sisarusten kanssa
- Muu perhemuoto
- Ei vastausta

6) Mitkä seuraavista tutkinnoista olet suorittanut?

- Ylioppilastutkinnon
- Ammatillisen perustutkinnon
- Ammattikorkeakoulututkinnon
- Yliopistotutkinnon
- Ei mitään mainituista
- Ei vastausta

7) Mikä on isäsi koulutustaso?

- Ammatillinen perustutkinto
- Opistoasteen tutkinto
- Vain yo-tutkinto
- Yliopistotutkinto
- Ei tutkintoa
- Ei isää enää
- Ei osaa sanoa

8) Mikä on äitisi koulutustaso?

- Ammatillinen perustutkinto
- Opistoasteen tutkinto
- Vain yo-tutkinto
- Yliopistotutkinto
- Ei tutkintoa
- Ei äitiä enää
- Ei osaa sanoa

9) Opiskeletko parhaillaan oppilaitoksessa tai oletko ammatillisessa koulutuksessa?

- Kyllä
- Ei
- Ei vastausta

10) Oletko parhaillaan...?

- Peruskoulussa
- Lukiossa
- Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa
- Ammattikorkeakoulussa
- Yliopistossa
- Jossain muualla
- Ei osaa sanoa

11) Teetkö tällä hetkellä palkkatyötä?

- Kyllä
- Ei
- Ei osaa sanoa

12) Onko työsuhteesi?

- Täysipäiväinen vakinainen
- Täysipäiväinen määräaikainen
- Osa-aikainen vakinainen
- Osa-aikainen määräaikainen
- Ei osaa sanoa

13) Katsoisitko olevasi ...?

- Työntekijä
- Alempi toimihenkilö
- Ylempi toimihenkilö
- Ei osaa sanoa

14) Mikä on pääasiallinen toimintasi? Oletko ...

- Koululainen tai opiskelija
- Palkkatyössä
- Yrittäjä
- Työtön tai lomautettu
- Joku muu
- Ei vastausta

15) Kuinka pitkään olet nyt yhtäjaksoisesti ollut työttömänä tai lomautettuna? Arvioi aika kuukausina.

- Noin _____ kk

16) Uskotko työllistyväsi lähiaikoina?

- Kyllä
- Ei
- Ei osaa sanoa

17) Miten nykyiset työtehtäväsi vastaavat koulutustasi?

- Täysin
- melko hyvin
- jonkin verran

- ei lainkaan
- Ei osaa sanoa

18) Kuinka tyytyväinen olet nykyiseen työhösi kouluarvosana-asteikolla 4-10, jossa 10 tarkoittaa täysin tyytyväinen ja 4 ei lainkaan tyytyväinen?

19) Mikä seuraavista on mielestäsi tärkeintä työssä?

- Palkan määrä
- Työsuhteen pysyvyys
- Työn sisältö
- Työn kautta syntyvät ihmissuhteet
- Työn sosiaalinen arvostus
- Etenemismahdollisuudet
- Ei osaa sanoa

20) Miten suhtaudut seuraaviin työttömyyttä koskeviin väitteisiin; missä määrin samaa tai eri mieltä olet? (täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, osittain eri mieltä, täysin eri mieltä, ei osaa sanoa)

- Monien mielestä työttömyys on yksilön oma vika
- Useimmiten ihmiset suhtautuvat alentuvasti työttömiin
- Ystävieni mielestä on OK olla työtön
- Jos joutuu työttömäksi ei se ole itsestä kiinni, vaan siitä, että yhteiskunnassa on liian vähän töitä
- Työttömän on vaikea suunnitella elämää ja tulevaisuutta
- Työttömät tulevat taloudellisesti riippuvaisiksi toisista ihmisistä
- Työttömänä saa vapaasti suunnitella ajankäyttöä
- Työttömänä itseluottamus katoaa
- Työttömänä terveys huononee
- Työttömän osaaminen jää jälkeen työmarkki-

noiden vaatimuksista
- Työttömyys on häpeällistä

21) Mille seuraavista sektoreista sijoittuisit mieluiten työelämässä?

- Valtio
- Kunta
- Yksityinen sektori
- Kansalaisjärjestö tai muu yhteisö, ns. kolmas sektori
- Ei osaa sanoa

22) Mikä seuraavista on nuorten työllistymisen suurin este?

- Työn puute asuinpaikkakunnalla
- Vähäinen työkokemus
- Puutteellinen koulutus
- Suomessa harjoitettu talouspolitiikka
- Suuret ikäluokat työmarkkinoilla
- Työttömyystukijärjestelmä
- Ulkomaalaiset Suomessa
- Ylikoulutus
- Suomen EU-jäsenyys
- Muu
- Ei osaa sanoa

23) Mikä seuraavista on nuorten työllistymisen toiseksi suurin este?

- Työn puute asuinpaikkakunnalla
- Vähäinen työkokemus
- Puutteellinen koulutus
- Suomessa harjoitettu talouspolitiikka
- Suuret ikäluokat työmarkkinoilla
- Työttömyystukijärjestelmä
- Ulkomaalaiset Suomessa
- Ylikoulutus
- Suomen EU-jäsenyys
- Muu
- Ei osaa sanoa

24) Missä määrin samaa mieltä tai eri mieltä seuraavien väitteiden kanssa? (täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä, ei osaa sanoa)

- Koulutus parantaa olennaisesti työnsaanti-mahdollisuuksia
- Työttömänä olo ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu
- Työhön tulevan nuoren palkka voisi aluksi olla vähemmän kuin vastaavan tehtävän normaalipalkka
- Työelämässä pysyminen edellyttää jatkuvaa kouluttautumista
- Pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrä tulee kasvamaan
- Työttömyysturvan vastikkeeksi nuorten työttömien olisi tehtävä jotakin yhteiskuntaa hyödyttävää työtä
- Nykyinen sosiaaliturva tekee ihmisistä passiivisia ja vie heiltä halun yrittämiseen
- Työttömyyden vähentämiseksi työtä tulee jakaa useammalle työaika lyhentämällä
- Työurallani tulen saavuttamaan paremman yhteiskunnallisen aseman kuin mitä vanhemmillani on
- Pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrä tulee kasvamaan
- Ottaisit mieluummin tilapäistäkin työtä kuin eläisit työttömyyskorvauksella, jos käteen jäävä tulo olisi yhtä suuri
- Olisit valmis vaihtamaan asuinkuntaa työpaikan saamiseksi
- Suomalainen työelämä tarvitsee lisää ulkomaalaisia työntekijöitä
- On todennäköistä, että joudun työurallani vaihtamaan työpaikkaa useita kertoja
- Työelämä vaatii nykyisin työntekijöiltä niin paljon, että monet ihmiset palavat ennen aikaisesti loppuun

25) Mitä mieltä olet seuraavista koulutukseen liittyvistä kysymyksistä? (kyllä, ei, ei osaa sanoa)

- Pitäisikö koulussa rohkaista tyttöjä hakeutumaan ns. miesten ammatteihin ja poikia ns. naisten ammatteihin?
- Onko ammattien jakautuminen naisten ja miesten ammatteihin maassamme ongelma vai ei?
- Pitäisikö opiskelijavalinnoissa, esim. opetus- ja hoitoalan koulutuksessa tai rakennusalan koulutuksessa ottaa käyttöön sukupuolikiintiöt vai ei?
- Tukee koulu nykyisellään tarpeeksi erilaisia – esimerkiksi hitaita ja nopeita – oppijoita vai ei?
- Pitäisikö lahjakkailla oppilaille olla maassamme omia luokkia tai kouluja?
- Pitäisikö oppivelvollisuusikää alentaa 6 vuoteen?
- Pitäisikö oppivelvollisuusikää nostaa 18 vuoteen?
- Pitäisikö lukiokoulutus ja ammatillinen koulutus yhdistää ns. nuorisokouluksi?
- Pitäisikö yliopisto-opetuksen pysyä maksuttomana?

26) Missä määrin olet saanut tietoa peruskoulun jälkeisistä koulutusvaihtoehtoista seuraavilta tahoilta? (paljon, jonkin verran, vähän, ei käytännössä lainkaan, ei osaa sanoa)

- Opinto-ohjaajalta
- Vanhemmilta
- Tiedotusvälineistä
- Työvoimatoimistosta
- Ystäviltä
- Opettajilta
- Harrastuksen ohjaajalta
- Internetistä

27) Missä määrin seuraavat asiat vaikuttavat oman asuinpaikkasi valintaan? (paljon, jonkin verran, vähän, ei käytännössä lainkaan, ei osaa sanoa)

- Työnsaanti
- Opiskelupaikka
- Sukulaisten läheisyys
- Asuinpaikan vapaa-ajanharrastukset
- Luonnonläheisyys
- Asuinpaikan tarjoamat peruspalvelut
- Kohtuuhintainen asuminen
- Asuinpaikan turvallisuus
- Jokin muu

28) Missä kunnassa tai kaupungissa asuisit mieluiten?

29) Missä määrin samaa tai eri mieltä olet seuraavien väitteiden kanssa? (täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä, ei osaa sanoa)

- Rasismi on lisääntynyt viime vuosina suomalaisten nuorten keskuudessa
- Suomeen tulisi ottaa vastaan nykyistä enemmän pakolaisia
- Menestyminen elämässä on itsestä kiinni
- Yleensä voi luottaa siihen, että hallitus tekee oikeita päätöksiä
- EU-jäsenyys on osoittautunut edulliseksi Suomelle
- Demokratia toimii Suomessa hyvin ja se takaa kansalaisille riittävät vaikuttamisen mahdollisuudet
- Sosiaalinen eriarvoisuus on kasvanut eri väestöryhmien välillä
- Rahalaitosten tulisi rajoittaa kulutusluottojen myöntämistä
- Voin vaikuttaa asuinalueeni tulevaisuutta koskevaan päätöksentekoon
- Ulkomaalaiset ovat monipuolistaneet suomalaista kulttuuria

- Henkilökohtainen köyhyys johtuu kunkin henkilön omista valinnoista
- Nuorten syrjäytymistä yhteiskunnasta liioitellaan
- Saamasi koulutus on antanut sinulle hyvät valmiudet toimia yhteiskunnan jäsenenä
- Suomessa pitäisi ottaa käyttöön kaikille maksettava perustulo
- Kaikille maksettava perustulo kannustaisi ihmisiä työntekoon
- Kaikille maksettava perustulo kannustaisi ihmisiä joutilaisuuteen
- Nuoret voivat vaikuttaa kuntansa tai kaupunkinsa nuorten asioihin

30) Pitäisikö äänestysikärajaa mielestäsi laskea 16-vuoteen seuraavissa vaaleissa? (kyllä, ei, ei osaa sanoa)

- Eduskuntavaalit
- Kunnallisvaalit
- Presidentinvaalit
- Eurovaalit
- Seurakuntavaalit

31) Uskotko oman ikäluokkasi taloudellisen aseman tulevaisuudessa kehittyvän huonommaksi, paremmaksi vai yhtä hyväksi tai huonoksi kuin vanhemmilla ikäluokilla?

- Huonommaksi
- Paremmaksi
- Yhtä hyväksi tai huonoksi
- Ei osaa sanoa

32) Uskotko oman ikäluokkasi poliittisen vaikutusvallan tulevaisuudessa kehittyvän huonommaksi, paremmaksi vai yhtä hyväksi tai huonoksi kuin vanhemmilla ikäluokilla?

- Huonommaksi
- Paremmaksi
- Yhtä hyväksi tai huonoksi
- Ei osaa sanoa

33) Tunnetko, että vanhempien ja nuorempien sukupolvien välillä on nykyisin suuri "sukupolvien välinen kuilu"?

- Kyllä
- Ei
- Ei osaa sanoa

34) Kuinka tärkeää Sinulle on, että 35-vuotiaana olet saavuttanut seuraavia asioita? (erittäin tärkeää, melko tärkeää, vain vähän tärkeää, ei lainkaan tärkeää, ei osaa sanoa)

- Oma perhe ja lapsia
- Pysyvä työsuhde
- Korkea elintaso
- Omistusasunto
- Arvostettu yhteiskunnallinen asema
- Oma auto
- Työskentely omassa yrityksessä
- Keskitasoa korkeampi paikka
- Mahdollisuus matkustaa ja nähdä maailmaa
- Voit kuluttajana tehdä ympäristöä ja luontoa säästäviä valintoja
- Olet mukana politiikassa

35) Jos ajattelet tulevaisuutta, niin missä määrin olet seuraavien asioiden suhteen samaa tai eri mieltä? (täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä, ei osaa sanoa)

- Yhteisöllisyyden merkitys korostuu
- Tuloterot kasvavat suomalaisessa yhteiskunnassa
- Väestö keskittyy muutamisiin harvoihin keskuksiin
- Yhteiskunnallisten ääriilikkeiden merkitys kasvaa
- Turvattomuus lisääntyy yhteiskunnassa
- Ulkomaalaisten osuus Suomessa kasvaa

35) Kuinka moneen, toiseen kotitalouteen kuuluvaan, ystävään tai tuttavaan pidät yhteyttä suhteellisen säännöllisesti?

- Ei kehenkään
- 1-2
- 3-5
- 6-10
- Yli 10
- Ei osaa sanoa

36) Kuinka usein tapaavat ystäviäsi?

- Lähes päivittäin
- Suunnilleen joka viikko
- Suunnilleen joka kuukausi
- Muutaman kerran vuodessa
- Harvemmin kuin kerran vuodessa
- Ei koskaan
- Ei osaa sanoa

37) Kuinka usein olet puhelinyhteydessä tai sähköpostiyhteydessä heihin?

- Lähes päivittäin
- Suunnilleen joka viikko
- Suunnilleen joka kuukausi
- Muutaman kerran vuodessa
- Harvemmin kuin kerran vuodessa
- Ei koskaan
- Ei osaa sanoa

38) Kuinka tyytyväinen olet tällä hetkellä omaan taloudelliseen tilanteeseesi kouluarvosana-asteikolla 4-10?

39) Kuinka tyytyväinen olet omaan koulutukseesi kouluarvosana-asteikolla 4-10?

40) Kuinka tyytyväinen olet vapaa-aikaasi kouluarvosana-asteikolla 4-10?

41) Kuinka tyytyväinen olet ihmissuhteisiisi kouluarvosana-asteikolla 4-10?

42) Kuinka tyytyväinen olet terveydentilaasi kouluarvosana-asteikolla 4-10?

43) Kuinka tyytyväinen olet nykyiseen elämäsi kaiken kaikkiaan kouluarvosana-asteikolla 4-10?

SAMMANDRAG

Ungdomsbarometern är en publikationsserie som Delegationen för ungdomsären utger årligen sedan år 1994. Avsikten är att kartlägga ungdomarnas värderingar och attityder. Fr.o.m. 2004 utges publikationen i samarbete med Ungdomsforskningsnätverket (Nuorisotutkimusverkosto). I april 2007 telefonintervjuade NTS-Gallup 1903 personer i åldern 15-29 år. Jämförelser med tidigare ungdomsbarometrar ger en inblick i hur ungdomarnas attityder har förändrats sedan år 1994. Tidsperspektivet är tillräckligt omfattande för att man skall kunna beskriva trender bland ungdomarna.

Ungdomars välmåga och förhållande till samhället var övergripande teman i Ungdomsbarometern 2007. Temat omfattar ett flertal ämnen: arbete, utbildning, samhälle, boende, framtid, sociala kontakter och tillfredsställelse inom livets olika delområden. Utöver bestående teman omfattade barometern nya aktuella ämnen. Bland dem finns ungdomars uppfattning om rösträttsåldern i olika val, basinkomst som betalas ut till alla samt utbildningspolitiska frågor som t.ex. läropliktsåldern och ungdomsskolan.

Från första början har ungdomarnas inställning till arbetslivet varit ett av Ungdomsbarometerns mest centrala temaområden. De ungas uppfattning av hur viktigt arbete är verkar inte ha försvagats under den tid som Ungdomsbarometern har funnits. Fler än fyra unga personer av fem uppger att de hellre tar emot ett tillfälligt arbete än lever på arbetslöshetsersättning i det fall att den inkomst som blir kvar i handen är lika stor. De ungas uppfattning om kraven på arbetsmarknaden har accentuerats. Fler än tre unga personer av fyra tillfrågade uppger att arbetslivet kräver så mycket att många blir utbrända i förtid. Unga personer som träder in i ett arbetsliv som är osäkrare än tidigare har en knepig ekvation

att lösa, d.v.s. att arbetet samtidigt som det är slitsamt också står högt på rangskalan.

De ungas inställning till socialskydd och arbetslöshet är stadda i stark förändring speciellt när vi kommer in på 2000-talet. Att en person är arbetslös betraktas inte längre som något förkastligt så länge som personens utkomst är tryggad. Allt färre anser att socialskyddet är en passiverande faktor eller understöder tanken på att en person i gengäld för att han erhåller arbetslöshetsskydd skall utföra arbete som gagnar samhället. Allt färre ungdomar anser att arbetslöshet enbart beror på individen. Allt fler uppger att det i vänkretsen är ok att vara arbetslös. En femtedel av ungdomarna anser att arbetslöshet är någonting skamligt. En klar majoritet anser i alla fall att övriga människor i de flesta fall förhåller sig på ett nedlåtande sätt till arbetslösa personer.

De ungas uppfattning om de medel som man skall använda för att bekämpa arbetslöshet har förändrats. Allt färre understöder tanken på att dela upp arbetet mellan fler personer genom att förkorta arbetstiden. Det samma gäller idén om att sänka sysselsättningströskeln genom att sänka lönen för en person som träder in i arbetslivet. En viss pessimism gör sig gällande och cirka hälften av ungdomarna tror att allt fler individer aldrig kommer in på arbetsmarknaden. Tre unga av fyra tror att inkomstskillnaderna ökar i det finländska samhället.

Förändringarna i de attityder som hänför sig till utbildningen av unga är klara och entydiga. Allt färre gör en direkt koppling mellan nyttan av utbildning och inträde på arbetsmarknaden. Tilltron till kontinuerlig utbildning som en faktor som gör att en person hålls kvar i arbetslivet är också i avtagande. Allt färre ungdomar anser att bristfällig utbildning är ett hinder för en person att sysselsätta sig. Däremot är tron på att en person kan bli alltför utbildad för att få arbete i tilltagande. Också övriga belägg finns på detta, så det verkar oavvisligen vara så att de

unga anser att det inte längre finns en så stark koppling mellan utbildning och arbete som tidigare. Tidsmässigt förändrades attityderna vid millennieskiftet. Även om de ungas tilltro till utbildningens sysselsättande effekt är i avtagande så finns det allt fler ungdomar som har tillförsikt till att utbildning ger individen ökade färdigheter att fungera som samhällsmedlem. Närmare nio av tio ungdomar anser att utbildningen ger färdigheter för en person att fungera i samhällslivet. Utvecklingstrenderna är inte motsägelsefulla: även om många ungdomar anser att arbetet är viktigt finns det enligt ungdomarna vid sidan av arbetet många andra möjligheter för en person att fungera såväl som individ som en samhällsmedlem.

De ungas tilltro till politiska institutioner har stärkts. Majoriteten litar på att regeringen fattar rätt slags beslut. I den förra Ungdomsbarometern uppgav ungdomarna att de i ökande grad sätter sin tillit till riksdagen, kommunfullmäktige och politiska partier (till vilka tilltron dock fortsättningsvis ligger på en relativt låg nivå). I linje med detta har tilltron till den finländska demokratin och dess sätt att fungera ökat. Numera anser fler än tre av fyra tillfrågade att demokratin garanterar medborgarna tillräckliga möjligheter för påverkan. Det faktum att den ökade tilltron till demokratin sett att fungera inte ger utslag i ökande röstningsaktivitet kan väcka tankar om att politik för de unga är "nånting som finns därute", som i sig är viktigt men som inte ankommer unga. Det går inte att resonera på det här sättet fullt ut: allt fler ungdomar uppger att de i framtiden vill vara med i politiken. På ett djupare plan handlar det om att de unga har individualiserat sitt förhållande till politiken och att det vid sidan av de traditionella sätten att vara verksam i politiken har uppstått nya sätt att påverka. Resultaten ger inte belägg för att de unga i ökande grad sluter sig inom sig själva.

Cirka hälften av ungdomarna anser att fram-

gång i livet går att härleda till individen. Under tio år har andelen minskat med tio procentenheter. Den här trenden överensstämmer med det att unga i avtagande grad anser att utslagning beror på egna val. När man i årets Ungdomsbarometer kartlade de ungas uppfattning om utvecklingstrenderna i samhället visade det sig att allt fler ungdomar anser att gemensamt handlande blir viktigare i framtiden. På basis av detta framstår det som problematiskt att förenklat förutspå en utveckling mot mera individuella och jagcentrerade värden och värderingar. I alla fall behöver betoningen av det individuella inte stå i motsatsförhållande till agerande på ett samhälleligt plan. Snarare är det så att samfällt agerande i sig håller på att förändras.

Ungdomarna anser inte att läropliktsåldern skall utvidgas. Bara en av tio som svarade anser att barnen skall börja i skolan redan i 6-års åldern. Var fjärde respondent anser att läropliktsåldern skall höjas till 18 år. Frågan om ungdomsskolan, d.v.s. om att förena gymnasiet och den yrkesinriktade utbildningen, ansluter sig till att läropliktsåldern höjs i den meningen att det i båda fallen handlar om att revidera utbildningen på mellanstadiet. Ungdomarna stöder inte tanken på en ungdomsskola: bara var femte understöder den här tanken. Nästan alla tillfrågade ungdomar anser att universitetsundervisningen skall vara kostnadsfri för studerande också i framtiden.

De ungas åsikter om skolans jämställdhet skiljer sig inte nämnvärt från de vuxnas. En klar majoritet bland ungdomarna och de vuxna vill att skolorna skall uppmuntra flickorna att söka sig till s.k. manliga yrken. På motsvarande sätt borde pojkarna uppmuntras att söka sig till kvinnliga yrken. Dock anser bara en tredjedel av både ungdomar och vuxna att det är ett problem att yrkena indelas i typiska kvinno- och mansdominerade yrken. En tredjedel av ungdomarna anser att det är motiverat att ordna undervisning i specialklasser för speciellt begåvade elever.

En minoritet av de unga understöder tanken på att rösträttsåldern sänks till 16 år. Cirka var tredje tillfrågad anser att det är berättigat att sänka rösträttsåldern i kommunala val. Färre understöder detta i samband med riksdags-, president- och euroval. I jämförelse med personer som redan har uppnått rösträttsåldern understöder personer som ännu inte har fyllt 18 år oftare tanken på att åldersgränsen sänks. Majoriteten av de som ännu inte har fyllt 18 år motsätter sig tanken på att åldersgränsen sänks.

Cirka hälften av ungdomarna visar grönt ljus för tanken på s.k. basinkomst. De unga tillfrågades om basinkomsten, som betalas utan motkrav till alla, sporrar folk till att arbeta. Åsikterna delades jämnt, d.v.s. hälften var av samma åsikt och den andra hälften av motsatt åsikt. Attityden till basinkomst korrelerade med åldern: ju äldre och mer utbildad respondenten var desto tydligare gav han eller hon uttryck för en negativ inställning till basinkomst.

För första gången tillfrågades de unga om deras erfarenheter av påverkningssamhället gällande ungdomsären inom den egna kommunen eller staden. Det är speciellt viktigt att i den rådande situationen följa upp de ungas inställning till påverkningssamhället: år 2006 trädde en ny ungdomslag i kraft. Lagen förutsätter att de unga får sin röst hörd i kommunala angelägenheter som berör dem. Cirka två av tre unga i åldern 15-29 år bedömer att de unga har möjligheter att påverka ungdomsären i den stad eller kommun som de bor i. Detta kan anses vara en relativt stor andel men samtidigt också en utmaning för beslutsfattarna.

De ungas önskemål beträffande boende kartlades med hjälp av en fråga om i vilken kommun eller stad respondenten helst skulle vilja bo i. Majoriteten anser att den kommun eller stad som de för tillfället bor i är bäst. Stora städer attraherade ungdomarna. Speciellt populära var universitetsstäderna och bland dem Helsingfors, Tammerfors, Åbo och Uleåborg. Fler än två av

tre ungdomar tror att befolkningen i Finland i framtiden koncentreras till några få centra.

Att betona förändringarna kan leda till att uppmärksamheten ensidigt riktas in bara på det som har förändrats. Det som har hållits oförändrat beaktas inte då. Intressanta trender borde inte överskyla det faktum att resultaten allmänt taget ligger i linje med barometrarna tidigare år. I enkäter styrs fokus eventuellt också alltför ofta in på angelägenheter som borde förbättras. När man diskuterar fenomen som marginalisering, illamående och polarisation bland unga är det skäl att minnas att trots allt anger de flesta unga att de är mycket nöjda med sitt liv och de olika delområden som livet består av.

De flesta ungdomar förhåller sig positivt till framtiden. Detta gäller både den egna och den egna ålderskategorins framtid. I jämförelse med föräldrarna anser majoriteten att de uppnår en bättre arbetskarriär. Fler än fyra ungdomar av fem anser att deras möjligheter att påverka på ett politiskt plan kommer åtminstone att ligga på samma nivå som de äldre åldersgruppernas. Närmare nio av tio anser att de uppnår en bättre ekonomisk ställning än personer i äldre åldersgrupper. Positivt är att de unga i snitt har fler vänner än tidigare och att de har tätare kontakter med dem än respondenterna i tidigare undersökningar.

De unga ombads bedöma sitt välbefinnande och dess olika delområden. Skalan sträckte sig från fyra till tio. Medeltalet på 8,5 kan betraktas som relativt högt. Majoriteten ansåg rentav att deras välbefinnande är berömligt. Av detta att döma är unga personer allt oftare tillfreds med sitt liv. Det går heller inte att se tecken på ökad polarisering bland de unga, vilket i somliga sammanhang har befarats. Det finns ett starkt samband mellan förnöjdhet med olika delområden i livet. Det finns också ett klart samband mellan sociala bakgrundsfaktorer och de ungas välbefinnande. Unga personer som är nöjdare än genomsnittet med ett delområde i livet är

sannolikt också relativt nöjda med övriga delområden. På motsvarande sätt verkar missnöje inom ett delområde i livet förebåda missnöje på ett mera allmänt plan. Mätt på detta sätt verkar välmående och illamående koncentreras.

När man jämför delområden med varandra verkar de unga mest nöjda med sitt hälsotillstånd och sina mänskliga relationer. Fritiden, nuvarande arbetet och utbildningen får också höga poäng. Den ekonomiska situationen är något som ungdomarna inte är nöjda med. Hälsotillståndet och de mänskliga relationerna är de delområden som mest påverkar hur nöjd respondenten är med livet på det hela taget. Om fokus läggs på bakgrundsfaktorerna är det de arbetslösa och personer som saknar yrkesutbildning som är mest missnöjda: förutom den ekonomiska situationen gäller detta också hälsotillståndet och livet som helhet. På ett allmänt plan verkar välutbildade personer vara nöjdast. Också personer som är gifta eller som lever i ett samboförhållande är mera nöjda med sitt liv än övriga. Speciellt gäller detta då de gifta personerna eller samborna har barn.

ABSTRACT

The Youth Barometer is an annual publication surveying the values and attitudes of young Finns aged between 15 and 29. It has been published by the Advisory Council for Youth Affairs since 1994. From 2004 onwards the Barometer has been made jointly with the Finnish Youth Research Network. Youth Barometer 2007 is based on 1903 phone interviews conducted by NTS-Gallup in April 2007. A comparison with earlier findings provides follow-up information about changes in youth attitudes from 1994 onwards, which is a sufficiently long time span for identifying real trends.

The umbrella theme of the 2007 Youth Barometer is young people's well-being and relationship with society. It is a comprehensive theme, and so is the range of topics addressed: work, education and training, place of residence, the future, social relations and satisfaction with life. Alongside the permanent themes, Barometer 2007 also contains new topics, notably young people's ideas of the suffrage age in different elections, income paid to all, as well as education policy questions, such as the compulsory school age and "youth school".

One of the foremost themes in the Youth Barometer from the start has perhaps been young people's attitudes to working life. Young people's perception of the importance of work has not shown any signs of diminishing during all the time the Barometer has been published. More than four in five would take even temporary work rather than live on the dole, if the net incomes were the same. At the same time, they have a better understanding of the demands of working life. At present, more than three in four young Finns believe that working life makes such demands that many people burn out prematurely. Young people, who are enter-

ing an uncertain labour market, are in fact faced with the tough equation of the significance and arduousness of work.

Young people's attitudes concerning social security and unemployment are undergoing a drastic change, especially since the turn of the millennium. Unemployment is no longer considered a bad thing, as long as income is secure. Fewer and fewer think that social security passivises people, or support the idea of community work to be done in return of social welfare allowances. Fewer young people than before consider that unemployment is the individual's own fault, an increasing number of them say that their friends think it OK to be unemployed. One fifth of the respondents thought that unemployment is shameful, but the clear majority said that it is mostly other people that have a condescending attitude to the unemployed.

Young people's opinion of how unemployment should be combatted have changed. Fewer young Finns support the suggestion that work should be divided among a larger number of people by means of shorter working hours, or the idea that the way to lower threshold for employment is to pay lower wages to those entering the labour market. There is some pessimism in the air, for about half of young people believe that the number of those permanently excluded from employment will grow. As many as three in four believe that income differences will also grow in Finnish society.

Changes in many attitudes relating to education and training are clear and consistent. Young people believe less than before both in the benefits of education and training in finding jobs and in the significance of continuing training for staying in working life. The number of those who think that insufficient training is a hindrance in finding a job is growing, whereas the view that over-education jeopardises their chances of finding a job is rapidly becoming more prevalent. As there are so many trends

pointing in the same direction, it appears fairly certain that young people no longer believe in the connection between education and work in the same way as before. Timewise the change in this opinion began around the turn of the millennium. But conversely with their belief in the interrelation of education and work, young people's confidence in the knowledge and skills education provides for them as members of society is growing. Nearly ninety per cent of them now rate these skills as good. There is no inconsistency in these trends, because even though work is important for young people, there are an increasing number of other avenues open for individuals to operate as members of society.

Young people's confidence in political institutions has grown. The majority of them trust that the government makes the right decisions, and the previous Barometer showed that their trust in Parliament, local councils and political parties (albeit still low) had grown. Similarly, their belief in the working of Finnish democracy has increased. Now more than three respondents in four thought that democracy guarantees sufficient opportunities for influence. The fact that this growing trust is not manifested in more activity at the polls could be taken to indicate that for young people politics is "out there", important as such but not their thing. The interpretation is not, however, as simple as that, for the responses show that a growing number of young people want to be involved in politics in the future. This also relates to a larger issue of the individualisation of young people's relationship with politics and the emergence of other channels alongside the traditional means of influence. The results do not, however, admit of the conclusion that self-centred introversion is on the increase.

About half of young Finns agree that success in life is up to oneself. The proportion has decreased by ten percentage units in ten years.

This trend is consistent with the finding that fewer young people than before see exclusion to be due to one's own choices. Further, the questions in this year's Barometer concerning young people's opinions of the current development trends revealed that an increasing number believe that communality will grow in significance. In the light of the findings, it could be said that the development towards increasingly individual and self-centred valued is by no means straightforward. At least it need not be in conflict with communality; rather, communality itself is changing.

Young people do not subscribe to the idea of longer compulsory schooling. Only one in ten would like to put their child in school at the age of 6. One in four is in favour of raising the compulsory school age to 18. The question of a "youth school", which would combine general and vocational upper secondary education, relates to a higher school-leaving age in that both concern the reform of the upper secondary education and training. The youth school idea does not gain the support of young people; only one fifth of them support it. Nearly all young people are in favour of free university education.

A comparison between young people's and adults' opinions about the equality of schooling reveals very small differences. A clear majority of both groups would like to see the school encourage girls to take up so-called men's jobs and boys so-called women's jobs. However, only one third of Finns of all ages see the division into men's and women's professions as a problem. One third of young people think that there should be separate classes or schools for talented pupils.

Only a minority of young people subscribe to the suggestion that the voting age should be lowered to 16. One in three thinks that it is a good idea as concerns local elections, fewer as concerns general, presidential or European Parliament elections. Although a larger proportion

of those under 18 are in favour of lowering the voting age than those who have already attained it, the majority of the former are still against the idea of a lower voting age.

About half of young people are in favour of a basic income to be paid to all unconditionally. The opinions whether or not this gives incentive for working are divided approximately in the same way: half and half. The attitude to unconditional “citizen’s pay” is the more negative, the older and more educated the respondent is.

Youth Barometer 2007 was the first to ask young people how they see their own opportunities to influence matters in their own municipality or town. This is a topical issue now that the new Youth Act contains a “hearing provision”, which obligates local authorities to hear young people in matters concerning them. At present about two thirds in the age group 15–29 are of the opinion that young people have possibilities to influence local matters. This can be considered a fairly high proportion, but it is also a major challenge for decision-makers.

As to their place of residence, young people were asked in which municipality, town or city they would prefer to live. The majority prefer the municipality or town in which they currently live. But big cities also attract young people, favourite places being university towns, such as Helsinki, Tampere, Turku and Oulu. In fact, more than two in three young Finns think that the Finnish population will concentrate into a few centres in the future.

A focus on changes may sometimes unnecessarily draw attention from matters that remain constant. Interesting trends should not overshadow the fact that the 2007 findings are largely similar to those in previous Barometers. In the same way, attention is easily attached to matters that are negative in one way or another. This is why, alongside all exclusion, ill-being and polarisation, it is worth stressing that most young Finns say that they are very happy with

their life and different aspects of it.

The majority of young people have a positive view of the future – both their own and that of their age group. Most of them think that they will achieve a better position in their work careers than their parents. More than four in five believe that their own generation will have at least as much political influence as their parents, and nine in ten say the same of their economic situation. Another positive finding was that on average young people have more friends than before and keep in touch with them more than before.

In order to study the well-being of young Finns, they were asked to rate their satisfaction with their own life and various aspects of it using school grading (4 = pass, 10 = excellent). The average grade of 8.5 given by the respondents can be considered fairly high. Most of them give their own life an “honours” grade. Measured in this way, young people’s happiness or satisfaction with their lives has not declined, on the contrary. Moreover, the dreaded increase in polarisation is not found in these responses. On the other hand, there are correlations between satisfaction with different aspects of life, just as there are between young people’s welfare and social background factors. Young people who are above-average satisfied with some aspect of their life are likely to be relatively satisfied with other aspects as well. Correspondingly, dissatisfaction with some part of life predicts more general dissatisfaction with life. Measured like this, well-being and ill-being seem to accumulate.

As regards the different aspects of their lives, young people were most satisfied with their own state of health and relationships. They were also fairly satisfied with their free-time, present work and education, but not very satisfied with their financial situation. State of health and human relations have the highest correlation with overall satisfaction with life. Seen against background variables, unemployed and untrained young

people are the least satisfied with their financial situation, with the state of their health and with their life as a whole. Overall, it seems that the well-educated are also most satisfied with their lives. Further, those who are married or have partners rate their own lives higher, especially if they have children.